

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

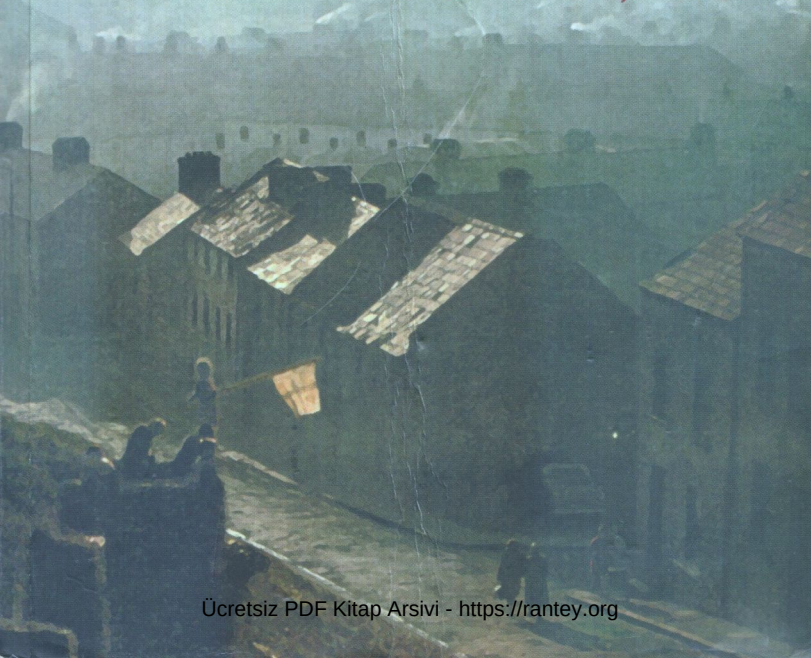
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SEAMUS DEANE

Karanlıkta Okumak

İ L E T İ Ş İ M

SEAMUS DEANE • **Karanlıkta Okumak**

SEAMUS DEANE 1940'ta Kuzey İrlanda'da, Derry'de doğdu. Edebiyat eleştirisi alanında çeşitli çalışmaları olan, şiir kitapları yayımlanan yazar *Field Day Anthology of Irish Writing*'in editörü. Halen Notre Dame Üniversitesi'nde öğretim görevlisi. Eserleri: (Şiir) *Gradual Wars*; *Rumours*; *History Lessons*; *Selected Poems*. (Deneme) *Celtic Revivals: Essays in Modern Irish Literature 1880-1980: A Short History of Irish Literature*; *The French Enlightenment and Revolution in England 1789-1832*.

Reading in the Dark

© 1996 Seamus Deane / Sheilland Assoc., UK
Akcalı Telif Hakları Ajansı

İletişim Yayınları 480 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 100
ISBN 975-470-671-9

© 1998 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 1998, İstanbul

EDITÖR Osman Yener
KAPAK Ümit Kıvanç
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Sait Kızılırmak
KAPAK BASKISI Sena Ofset
İÇ BASKI ve CİLT Şefik Matbaası

İletişim Yayınları

Klodfarer Cad. İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34400 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Fax: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.org.tr • iletisim@kutuplari.org.tr • iletisim@hacettepe.org.tr

SEAMUS DEANE

Karanlıkta Okumak

Reading in the Dark

ÇEVİREN *Funda Börtüçene*

i l e t i ŝ i m

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*İnsanlar ikisinin daima evli kalacaklarını söylüyorlardı,
Ancak içlerinden biri, hep dile getirilmeyen bir kederle yaşadı.*

'She Moved Through the Fair'

BİRİNCİ KİTAP

BÖLÜM BİR

MERDİVENLER

Şubat 1945

Merdivenlerde derin bir sessizlik vardı.

Muşamba kaplı zeminindeki desenler silinip belirsiz bir anıya dönüşmüş, topu topu ondört basamağı olan kısa bir merdivendi. Çıkılan onbir basamak sizi pencere çerçevesinin içinde her zaman asılı gibi duran katedrale ve gökyüzüne, diğer üç basamak ise yaklaşık iki metre uzunluğundaki sahanlığa götürürdü.

‘Sakın kıpırdama,’ dedi annem sahanlıkta dururken. ‘O camın önünden geçme.’

Ben onuncu basamakta dururken o sahanlıktaydı. Bir uzanışta dokunabilirdim ona.

‘Aramızda bir şey var. Bir gölge. Sakın kıpırdama.’

Büyülenmişcesine donup kaldım. Gölge falan göremedim.

‘Orada biri var. Mutsuz biri. Merdivenlerden aşağı in oğlum.’

Bir basamak geri çekildim. ‘Sen nasıl ineceksin?’

‘Bekleyeceğim, birazdan gider.’

‘Ya gitmezse?’

‘Her zaman gider. Fazla sürmez.’

Orada durdum ve ona baktım. Onu sevdiğimi düşündüm. Ufak tefek bir kadındı. Yüzünde, korkudan çok kaygı vardı.

‘Bir zıplayışta sana ulaşacağımdan eminim.’

‘Hayır, hayır oğlum. Tanrı biliyor, düşüncesi bile canımı sıkıyor. Aynı şeyin başına gelmesini istemem.’

‘Umurumda bile değil. Sanki nemli elbiselerin kokusunu duyuyorum. Sence de öyle değil mi?’

Güldü. ‘Hayır. Kendinden bu kadar emin olma. Hadi aşağıya in.’

Heyecanla aşağı indim. Kızıl korlarla parlayan, içi kül dolu ocağın yanına oturdum. Güpegündüz hayaletler tarafından kuşatılmıştık! Annemin merdivenlerden çıkışını duydum. Ev sanki titreşen örümcek ağlarıyla dolu bir yer gibiydi. Hangi yöne gitsem önümde ve arkamda ağlar örülüyordu. Annem az sonra bembeyaz bir yüzle geri döndü.

‘Bir şey gördün mü?’

‘Hayır hiçbir şey görmedim. Tüm bunlar sinirleri yıpranmış yaşlı annenin uydurmaları. Hepsi düşgücü. Orada bir şey yok.’

Daha fazla konuşmasına fırsat vermeden pencereye koştum, ancak hiçbir şey göremedim. Koyulaşan karanlığa doğru baktım. Yatak odasındaki saatin, şöminenin içinden uğuldayıp gelen rüzgârın sesini duydum. Parmaklarımı merdivenin tırabzanından kaydırırken donuk ışığının elimin içinde yokolup gittiğini gördüm. Mutfak kapısına dört adım kala arkamda birinin varlığını hissettim, döndüm ve pencereden bir karaltının geçtiğini farkettim.

Annem ateşin başında sesizce ağlıyordu. İçeri girdim, yanına oturup, ocağın demirlerine kitlenip kalmış olan kızılığa baktım.

YOKOLUŞ

Eylül 1945

Bize, yeşil gözlü insanların perilere yakın olduğu anlatılmıştı. Beraberlerinde götürmek için etrafta bir çocuk ararlar, böylece kısa süreliğine de olsa aramızda kalırlarmış. Tek gözü yeşil, tek gözü kahverengi biriyle karşılaştığımızda perilerin alıp götürdüğü bu insanoğlu için istavroz çıkarırdık. Kahverengi göz, insan olduklarının işareti idi. Öldüklerinde bizler gibi cennete, arafa ya da cehenneme değil, Donegal dağlarının arkasındaki peri tepeliklerine giderlerdi. Özellikle de rahip, kutsal yağ sürme töreni için son dua ayinini yapmak üzere ölü evine geldiğinde gittikleri o tuhaf yerleri düşünür, heyecanlanırdım. Yapılan ayin, ölüyü cehenneme gitmekten kurtarırdı. Cehennem derin bir kuyuydu. Kuyunun içinde karanlık sizi ateşin o büyük girdabı içine alana kadar havada öylece dönüp durursunuz, sonra sonsuza kadar yok olursunuz.

Ablam Eilis ailenin en büyük çocuğuydu ve Liam'dan iki yaş büyüktü. Liam'la benim aramda iki yaş vardı. Daha sonra bir ya da iki yaş arayla Gerard, Eamon, Una ve Deird-

re geliyordu. Eilis ve Liam beni Duffy Sirkine, yokolma numaralarıyla ünlü sihirbaz Bamboozem'i görmeye götürdüler. Yüksek sirk çadırının direkleri trapez ışıklarının arkasında tek noktada birleşiyor gibiydi. İple sarılmış direklerden birinin dibinde durmuş, tahta sıraların gölgeleri arasından onu yüksek konçlu çizmeleri, silindir şapkasıyla, bel kısmı balon gibi şişkin beyaz çizgili pantolonun içinde izliyordum. Kırmızı saten frağının eteği alkış eşliğinde havaya doğru kalkıyor, alaz alaz yanıyormuş gibi bir izlenim uyandırıyordu. Siyah silindir şapkası yeniden görüldüğünde sanki aniden yokoluyordu. Ağzından, cebinden, kulaklarından mücevherler, kartlar, halkalar ve tavşanlar çıkarıyordu. Her şeyi yoketme numarası bittiğinde kocaman bıyığının arkasından bize gülümsedi, göbeğini şişirip şapkasını öne doğru eğdi ve saten frağına hafif bir fiske vurarak bir duman bulutu ardında kayboldu. Davulun vuruşuyla yerlerimizden sıçradık. Geride yalnızca ters tarafa doğru gülümseyen bıyığı kalmıştı.

Herkes gülüyor ve onu alkışlıyordu. Az sonra bıyık da yokoldu. Bu sefer daha büyük bir kahkaha koptu. Eilis ve Liam'a yan gözle baktım. Onlar da gülüyorlardı. Gerçekte ne olduğunun farkında mıydılar, Bamboozem'e ne olmuştu? Çizmelerinin içinde, şişkin göbeğiyle trapez ışıklarının ardında kaybolacağından korkarak karanlığa doğru baktım. Liam bana güldü ve ne kadar aptal olduğumu söyledi. 'Gizli bir kapıdan aşağıya indi,' dedi. Bamboozem'in ardından bir palyaço sahnede umutsuzca başıboş dolaşıp elinde onun şapkasını tutarak gözyaşlarını silerken, Liam bana iki adam tarafından taşınan sahneyi işaret ederek 'Şunun içinde,' dedi. Herkes gülüyor ve onu alkışlıyordu. Oysa ben kendimi huzursuz hissediyordum. Nasıl bu kadar emin olabiliyorlardı?

EDDIE
Kasım 1947

O yıl kış şiddetli geçti. Sığınaklar karla kaplanmıştı. Merdiven penceresinden görünen boş alan gecenin içinde yalnızlığın beyaz cennetine bürünmüştü. Gölgeler bizi izler ve bizler uyurken, yıldızlarla aydınlanmış rüzgâr camları yerinden sarsıyor, karanlık sular, buz kütleleri kıyıda hırıltılı sesler çıkarıyordu.

O kış su kazanı patladı. Kazandan fışkıran sular alevleri delip geçti. Patlama ardında kocaman bir duman bulutu ve gürültü bıraktı. Perişan durumda kalmıştık. Noel yaklaşıyordu ve ne suyumuz ne de paramız vardı. Üstelik soğuktan donuyorduk. Kazanı onarmak için babam dayılarımı çağırdı. Üç kişiydiler - Dan, Tom, John. İçlerinde en zengin olan Tom, ustabaşıydı ve diğerlerinin patronuydu. Üzerine takım elbise giymişti, altın bir dişi ve kıvrıkcık saçları vardı. Dişsiz ağzı yüzünün üzerine doğru katlanan Dan çok sıskaydı. John'un sesi sigara içmekten boğuk çıkardı. Çalışırken durmadan konuşuyor, birbirlerine bol bol öykü anlatıyorlardı. Bense sandalyeye dizlerimi kıvrıp oturmuş, bir ileri bir geri sallanarak onları dinliyordum. Kumarbazlar,

ayyaşlar, serseriler, dolandırıcılar, duvar ustaları, boks maçları, futbolcular, polisler, rahipler, hortlaklar, ruh kovma ayinleri ve politik cinayetler üstüne bir dizi öykü. Dönüp dolaşıp yeniden anlattıkları ilginç olaylardan biri amcam Eddie'nin öyküsüydü. İçki fabrikasında polisle IRA arasında geçen çatışma gecesinde birden ortadan kaybolmuştu. 1922 yılının nisan ayıydı.

İçlerinden biri onun yıllar sonra Şikago'da görüldüğünü söyledi.

'Hayır, Melbourne,' dedi diğeri.

'Hayır,' dedi Dan. 'Çatışma sırasında çatı çöktüğünde patlayan viski fiçilerinin ortasına düşüp öldü o.'

Babam hiç sözünü etmese de, Eddie amcam olay gecesinden sonra bir daha geri dönmemişti. Dayılarım bu olayı sık sık tartışır, babamın söze karışıp gerçeği anlatmasını beklerlerdi. Ama o bunu hiç yapmadı. Eddie amcamdan söz edildiğinde ya kalkıp kömür almaya gider ya da elinden geldiğince lafı değiştirmeye çalışırdı. Bu tavrı beni hep düş kırıklığına uğratmıştır. Babamın kendi öyküsünü anlatmasını isterdim. O ise bu konuda konuşmaktan özellikle kaçınırdı.

Dayılarımın anlattığı bir başka öykü de ruh kovmayla ilgiliydi. Başına gelenler yüzünden Rahip Browne'ın saçları bir gecede ağarmıştı. Öyküye konu olan ruh, evinden uzak-tayken karısı tarafından aldatılan bir denizciye aitti. Denizci eve döndüğünde karısı onunla yaşamayı reddetmiş, o da eski evinin karşısında bir oda tutup, neredeyse odasından hiç çıkmadan günlerce karısını gözetlemişti. Sonra bir gün denizci öldü. Onun ölümünden bir hafta sonra karısının aşığı merdivenlerden itilerek öldürüldü. Olayın üstünden bir yıl bile geçmeden denizcinin karısı yatak odasında ölü bulundu. Yüzünde bir dehşet ifadesi vardı. Cesedin bulunduğu evin pencereleri açılmadığından merdivenlere insanın mi-

desini ağzına getiren ağır bir koku sinmişti. Peder Browne piskoposluğun ruh kovma görevlisi olarak olay yerine geldi. Eve girmek için haçını dört kez çıkarmak zorunda kaldığı ve bu arada Latince bir şeyler haykırdığı söyleniyordu. Evdeki ruhla aralarındaki kavga o zaman başladı. Ev tene-keden yapılmışçasına sarsıldı. Ruhla peder merdivenlerde karşılaştılar. Peder onu sönen bir ateş gibi önünde sürükleyerek sahanlık penceresinde sıkıştırdı, sonra kutsal mumdan eriterek elde ettiği mührü pencerenin sürgüsüne akıttı. Peder mührün hiç kimse tarafından açılmayacağını ve her ay yenilenmesi gerektiğini söyledi. Daha sonra, ölmek üzere olan ya da ölümcül bir günah işleyen herhangi birinin geceleri cama yaklaştığında bir çocuğun alevler arasında acıyla gerilmiş yüzüyle karşılaşacağını ve çocuğun hıçkırıklara boğularak, onu hapseden şeytandan kurtarılması için yalvaracağını ekledi. Ama eğer cam açılırsa, şeytan bir ışık gibi camı açan kişinin içine girecek, bu kişinin ruhuna sonsuza kadar hükmederek onu lanetleyecekti.

Kimse şeytanla başedemez.

Kış, kızıl ateşin etrafında devam edip giderken, su kazanı tamir edilmiş ve dayılarım gitmişlerdi.

KAZA

Haziran 1948

Ertesi yaz Blucher caddesinde geri geri giden bir kamyonetin altında kalıp ölen bir oğlan gördüm. Kamyonet hareket ettiğinde arkasına atlamak için tekerleğin orada duruyordu. Ancak kamyon aniden geriye doğru hareket edince, sokağın köşesindeki adamlar olayı görüp bağırarak o yana doğru koşana kadar oğlan tekerleğin altında kaldı, artık çok geçti. O kamyonun altında kolu parçalanmış bir halde, kanlar içinde yatıyordu. Kamyonetin şoförü olduğu yere çököverdi. Oğlanın annesi ortaya çıkıp bir süre yerde yatan oğluna baktı ve insanlar onun önüne geçip korkunç görüntüyü kapatırken yere oturdu.

O sırada kazanın olduğu yerin yaklaşık yirmi metre ilerisindeki Meenan parkının korkulukları üstünde duruyordum ve kışla tarafından gelen polis arabasını görebiliyordum. Arabadan inen iki polisten biri eğilerek kamyonetin altına baktı. Doğruldu ve şapkasını geriye doğru itip ellerini pantolonuna sildi. Sanıyorum o anda kendini kötü hissetti. Sıkıntısı havada yayılan koku gibi bana kadar ulaştı. Azıcık başım döndü, duvara oturdum. Kamyon hareket

eder gibi oldu. Diğer polis elinde bir not defteri tutuyordu. Kaza anında köşede dikilen adamların arasında şöyle bir gezindi. Adamlar polise sırtlarını döndüler. Sonra ambulans geldi.

Aylarca geri geri giden kamyonet ve Rory Hannaway'in kopan kolu gözlerimin önünden gitmedi. Birisi bana, polislerden birinin kamyonetin diğer tarafına gidip kustuğunu söylemişti. Bunu duyunca yeniden başım döndü ve o adam için üzüldüğümü hissettim. Bu işte bir terslik olduğu açıktı. Herkes polisten nefret ederdi ve bize onlardan uzak durmamız gerektiği söylenmişti, çünkü onlar kötü insanlardı. Hiçbir şey söylemedim. Rory ve annesini tanımama karşın ne onlarla ne de kamyon şoförünün başına gelenlerle ilgili neredeyse hiçbir şey hissetmiyordum. Aradan bir yıl geçmeden, ağustos ayının onbeşinde Meryem'in göğesinin kabuğu yortusu kutlamalarında şenlik ateşi için ağaç kestiğimiz bir sırada, polis bizi engellediği için bir mısır tarlasına sığınmış gizlenirken Danny Green, bana genç Hannaway'in bir polis arabası tarafından nasıl çiğnendiğini anlattı. Elindeki balta'nın bıçağı ıslak otların arasında parlarken 'Piçler,' dedi. Belimdeki çekme halatını gevşetip ses çıkarmadım. Başından beri duyumsadığım o ihanet duygusu her nasılsa biraz hafiflemişti. Sonuçta bir daha çalışamayacak olan kamyonetin şoförü ve Rory'nin annesi için gerçekten üzölmeye başladım. Bir polis arabası aşağıdaki yoldan süzölürcesine geçerken, mısır tarlaları rüzgârda salınarak ıslık çalıyordu. Kestiğimiz ağacı, hırçın dalları ara sokakları süpürerek içeri taşıdığımızda ortalık çoktan kararmıştı.

Uzun masa örtüsünün altından yalnızca ayaklarını görebiliyordum. Buna karşılık sesleri ve bazı konuşmaları duyabiliyordum. Masanın altında çok sıkışmama rağmen, konuşmalardan az da olsa bir şeyler çıkarabiliyordum. Köpeğimiz Smoky inler gibi sesler çıkarıyor, bense tüylerini her silkeleyişinde söylenenleri duymak için dikkat kesiliyordum.

Smoky odanın her yanını kaplayan ayakların arasından yavaşça süzülerek beni masanın altında buldu ve yanıma sokuldu. Tedirginliği o da hissetmişti. Una. Küçük kızkardeşim Una, hastaneye götürülmüştü ve ölüyordu. Onu sedyeyle merdivenlerden aşağı indirmeye çalışan görevlilerin ayak seslerini duyabiliyordum. Sedyeyi, merdivenin dar dönemecinden geçirebilmek için tırabzanın üstünden aşırarak zorunda kalmış olmalıydılar. Parlatılmış ayakkabılarıyla acil servis görevlileri odanın ortasında belirdiklerinde, sedyenin kırmızı tutamaklarını görmüştüm. Adamlardan biri sedyeyi katlanmış, tutamakları yere gelecek şekilde, parıldayan ayakkabılarının yanbaşıda dikey olarak tutuyordu. Sedyeyi muşambanın üzerine koyarken ayakkabılarının

ucunda hafif bir kızılık belirdi. Yer döşemesi o denli parlaktı ki bu kızılığa yanıt verircesine yanıp sönyordu. O sabah Una yine ateşler içinde yanıyordu. Solgun ve ter içindeki görüntüsü bana yer döşemesinde sönen o alevleri anımsatmıştı. Gözleri, içinden yükselip gelen acının etkisiyle parlıyordu.

Bu yeni bir hastalıktı. Difteri, kızıl, kızamıkçık, çocuk felci ya da grip gibi hastalıkların adlarını severdim. Bana İtalyan futbolcularının, araba yarışçılarının ya da opera sanatçıların adlarını anımsatırlardı. Herbirinin, özellikle de difterinin kendine özgü bir kokusu vardı: yatak odalarının kapılarına asılan dezenfekte edilmiş çarşafların buruk kokusu dalga dalga etrafa yayılır, merdivenlerde kemiklerinizi dondururdu. Difteriden sonra gelen kabakulak hiç de korkutucu değildi; olamazdı da. Bir kere kelimenin kendisi gülünçtü ve bu hastalığa yakalananların yüzü zorlu bir dövüşten çıkmışçasına şişerdi. Fakat bu yepyeni bir hastalıktı. Menenjit. Bu kelimeyi söylemek bile cesaret isterdi. Yılsı bir ses ve dehşet içeriyordu. Bu kelimeyi her söyleyişimde Una'nın gözlerinin helyum gazı dolmuşçasına büyüdüğünü ve saydamlaştığını hissedebiliyordum. Helyum gazını çıkaracak bir yol bulamazlarsa gözlerinin patlayacağını düşünürdüm.

Merdivenlerin dibindeydiler. Ayakların tümü o yöne gidiyordu. Dayılarımın ayaklarını görebiliyordum. Dayım Manus'un kileri farkettim: topukları eskimiş kahverengi ayakkabılarıyla hafifçe öne ve arkaya doğru hareket ettiler. Dayılarım Dan ve Tom'un ayakkabıları ise birbirinin benzeriydi. Creggan'daki şantiyeden geldikleri için çamur ve çimentoya bulanmışlardı. Dan'ın ayakkabıları daha kirliydi, çünkü Tom ustabaşıydı. Yine de ayakkabıları kötüydü. Dan bir dizini sandalyeye dayadı. Çoraplarında yapı iskelesinden bulan yağ lekeleri vardı. Iskele kirişlerini yağa batırmış ol-

malıydı. Bir keresinde kovanın dibine düşen bir anahtarı çıkarmam için beni çağırmıştı. Anahtarı kovanın dibinden çıkardığımda kolum baştan sona yağ içinde kalmıştı. Yapışkan sıvı omzumdan koluma kadar akıp bileğime doğru oluk oluk yayıldı. Temizlemek için avuç avuç talaş dökmek zorunda kaldım. Dan yıkamadan önce kolum tıpkı kararmış yulaf ununa dönmüştü.

Gözüme en çok annemle babamın ayakları çarpıyordu. Annem onarım isteyen alçak topuklu ayakkabılar giyiyordu. Ayakları her zaman şiş olduğundan bileklerinin içine gömüldüğü ayakkabılarını uzaktan bile seçmek mümkündü. Ayakları etraftaki o gürültü patırtı içinde holde gözden kayboldu. Sedyeye geldikten sonra babam arkası kayışlı kocaman iş ayakkabılarıyla annemi arkadan izlerken, o boğulurcasına ağlıyordu. Sonra herkes dağıldı ve oda bomboş kaldı.

Smoky'i yanımdan uzaklaştırırken hayvan tüylerinin altında titredi ve inledi. Açık duran kapılardan içeri soğuk hava doldu, sonbahar havası kararmaya başladı. Una ölüyordu. Benden küçüktü, henüz beş yaşındaydı. Onun cennete gideceğinden emindim, ancak şimdi orada olmadığını düşlemeye çalıştım. Bizi özlemeyecek miydi? Cennette gülmekten başka ne yapabilirdin? Muhteşem bir gülüşü vardı.

Yeniden herkes içeri girdi. Kimse pek fazla konuşmuyordu. Babam masanın kenarında durdu. Mavi işçi pantolonundan rıhtımın, gemilerin nokta halinde belirip yok oldukları ufkun o aromalı kokusunu duyabiliyordum. İngiliz Deniz Üssü'nde elektrikçi olarak çalışıyordu. Günün birinde yurtdışına gideceğini düşünürdüm, eve her dönüşünde fikrini değiştirdiği için rahatlardım. Tom elindeki su terazisini Amerikan malı işçi tulumunun derin cebine sığdırmaya çalışıyordu. Terazinin küçük küresi nereye gitmişti? Tahta uçların içinde kaybolarak ait olduğu yere, işaretli küçük halkanın içine mi girmişti? Halka büyük ve boş olmalıydı.

Dan sandalyeden yere düşen paltosunu aldı. Cilt hastalığı nedeniyle parmaklarında ve eklem yerlerinde oluşan lekele-ri görebiliyordum. Şantiyede her gün çalışmak zorunda ol-duğu alçıya karşı alerjisi vardı. Elleri yara bere içinde kal-mıştı. Gelecek ay işten ayrılacaktı. Una ise o zamana kadar çoktan ölmüş olurdu.

Annemle babam dışında herkes gitmişti. Babam yine ma-sanın başındaydı. Annem birkaç metre uzakta, mutfak tara-fındaydı. Ayakkabıları birbirine bitişik duruyordu ve sanki küçülmüş gibi görünüyorlardı. Hâlâ ağlıyordu. Babam bot-larıyla anneme doğru yürüdü. Ayakları birbirlerine oldukça yakın duruyordu. Bir şeyler söyledi. Sonra botlar anneme biraz daha yaklaştı. Neredeyse üzerlerine basacakken, an-neminkiler geriledi. Şimdi bir çift bottan biri annemin ayaklarının arasında duruyordu. Annemin ayakkabıları, da-ha sonra babamın botları, bir anneminkiler bir babaminki-ler gelip gidiyordu. Yüzümü yalayan Smoky'e baktım. Ba-bam annemi öpüyordu. Annem hâlâ ağlıyordu. Ayakları birbirine karışmıştı, bir an annemin ayakkabısı ayağından çıkar gibi oldu, yere yığılacağını düşündüm. Daha sonra to-parlanıp oldukları yerde kaldılar. Derin bir sessizlik oldu, neredeyse hiç nefes almıyordum. Smoky sürünerek ateşin yanına gitti.

Bu, yaşadığım ilk ölümdü. Peder üç kürek toprağı tabu-tun üzerine atarken çıkan ses mezarlığın bulunduğu bayır-da yankılandı ve babamın yüzü sanki çarpılmış gibi yana çevrildi. Hepimiz mezarın koyu ve dar ağzında tek sıra ha-linde dizilmiştik. Mezar öylesine dardı ki tabutu aşağıya in-dirmek için kulplarına bağladıkları ipler boz renkli toprağa bulanmıştı. Ölü gömücülerden biri koca balçık kitlesini ta-butun üstüne dökmeden önce ipleri mezar taşının üzerine astı. Köpürürcesine taşan balçık kaplı mezarı çiçeklerle do-natıp düzelttik, ellerimizi toprağın üstüne bastırarak son

vedamızı ettik. Tıpkı gömülmeden önceki gece tek bir mumla ve hiçbir şey yiyip içmeden başında beklerken tabutun parlak yüzeyine ve Una'nın mum gibi ellerine bastırduğımız gibi. Döndüğümüzde mumu sörtmüş bulduk. Komşular ve teyzeler annemi teselli etmeye çalışıyorlardı. Hepsinin yüzü merhamet duygusuyla, aynı ciddi ve sabırlı ifadeye bürünmüştü. Güzel olanlar, daha az güzel olanlar, hepsi de birbirine benziyordu. Erkekler kasketlerini çıkarmış, bakışlarını uzaklara çevirmişlerdi. Kimse kimsenin yüzüne bakmıyordu. Orada burada yetişkinlerin arasında ya da onların hemen arkasında çocuklar beliriyor, büyüleyici yüzleriyle ışıktaki parıltıya meleklerle benziyorlardı. Una'nın yatak odasına çıkıp yatağına baktım. Sonra onun acılar içinde yattığı yastığa başımı gömüp ağlamak istedim, ağlayamadım. İçimden adını sessizce tekrarladım. Ona ait bir şey koklamak istedim. Bulduğum yalnızca pamuklu bezin, sabunun ve durulanıp giden hayatın kokusuydu. Merdivenlerde bir ses duydum, dayılarım odaya üçüncü bir yatak taşıyorlardı. Çalışırken geri çekilmemi söylediler ve hasta yatağını kenara çektiler. Una'nın yatağı, başlığı olduğu için daha güzeldi. Şimdi Deirdre'nin ve Eilis'in kendilerine ait birer yatağı olabilirdi.

Una, haftalar sonra, ekim ayının başında yalnızca bir kez geri geldi. Annem mezarı ziyaret edip çiçekler koymamı söylemişti. Çiçekçiden alınanlar pahalı olduğu için ona kır çiçekleri götürmeliydim. Saat neredeyse dörde geliyordu ve hava kararıyordu, bense o saate kadar mezara gitmeyi unuttum. Kapanmadığını umarak mezarlığa koştum. Çok geç kalmıştım. Kapılar kitlenmişti. Doğu duvarı boyunca uzanan dar geçidi geçerek köşeye ulaştım. Orada duvar yukarıdan yaklaşık bir metre kadar çökmüştü ve tırmanmak kolaydı. İçeride uzamış çimlerle kaplı dümdüz bir alan vardı. Orada daha önce çiçekler görmüştüm. Ancak şimdi ne

duvarın dibindeki bodur ağaçların arasında ne de etrafta bir tane bile çiçek yoktu. Ne bir böğürtlen ne de bir 'kabuk. Uzun çimenleri koparmaya çalıştım ama çok ıslak ve kaygandılar. Uzun sapları alacakaranlığa doğru savurdum. Yere düşerken karanlığın içinde kayboldular. Kısa bir süre önce koyduğumuz solmuş çiçeklerin oldukları yerde durduğunu farketmeden ve daha çok yeni olan mezarı bulmadan önce mezarları birbirinden ayıran patika yollar arasında koşarken defalarca kayboldum. Solmamış birkaç çiçek bulmak umuduyla mezarın üstüne konan çelenkleri yokladım. Hırpalanmış bir gül, büzüşmüş bir kasımpatı ve silik mavi renkleriyle birkaç ıslak saptan oluşan süsenler. Hepsi bu kadardı. Onları önceki gibi demet haline getiremedim. Toprağı kazıp hepsini yanyana diktim ve sonra ayağımla düzelttim. Bu arada hiç durmadan onun adını sayıklıyordum. Una, Una, Una, Una. Her taraf karanlıktı. Kendimi yalnız hissediyordum ve pişmanlık duyuyordum. Üstelik korkuyordum da. Yere doğru seslenerek, 'Gitmem gerek,' dedim. 'Gitmem gerek. Seni yalnız bırakmak istemiyorum, ama gitmem gerek.' Dizlerimin üstünde doğruldum, ellerimi çoraplarıma sildim. 'Çok geçmeden geri geleceğim.' Dar patika yollar boyunca mezar taşlarının, camsı, havasız çanları olan kocaman çiçeklerin, Kelt haçlarının, yalnız ve çıplak arazilerin, üstünde ölgün ışıktaki bile rengini kaybetmemiş çiçeklerin bulunduğu yeni bir mezarın arasından zikzaklar çizerek koşmaya başladım. Her zaman giydiği yünlü Iskoç eteğiyle ve önlüğüyle, saçları arkadan bağlanmış, hiç olmadığı kadar tatlı bir Una aniden patikadan aşağı doğru inmeye başladı. Ona seslendim ancak kayboldu. Korkmuştum. Adını söyleyerek duvara ulaşıncaya kadar koştum. Ölümün kokusunun yayıldığı kasvetli yamacın üstündeki yıkık taşların ardından geriye baktım. Sonra yeniden Lone Moor yolundaki sokak lambalarına ulaşıncaya kadar koştum. Üs-

tümde başımda ne varsa silkeledim ve ayakkabılarımdaki çamuru kaldırım taşına sürterek temizledim. Yavaş adımlarla eve doğru yürüdüm. Geç olmuştu, ama biraz gecikmekten bir şey çıkmazdı. Olanları anlatıp anlatmayacağımdan emin değildim. Zaten bu bana ne sorulacağına bağlıydı. Annem üzülebilirdi fakat Una'nın hâlâ varolduğu düşüncesi onu avutabilirdi de. Yine de onun mezarlıkta tek başına doluşmasını istemezdim.

Ağabeyim Liam sorunu çözmeme yardım etti. Sokakta karşılaştığımızda hemen ona olanları anlattım. Başta şaşırıldı, ama sonra olanları anneme anlatmam gerektiğini söyleyince bana fena halde kızdı.

‘Sen aklını mı kaçırdın? Kadını çıldırtmak mı istiyorsun? Seni yılın bu zamanında oraya gönderdiği için o da aklını kaçırmış olmalı. Tabii yalnızca yarı deli olanlar böyle bir şeyi kabul eder. Her neyse, hiçbir şey görmedin. Hiçbir şey söyleme. Seni bir daha böyle başıboş bırakmamalı.’

Bütün gece yatağımda onu düşündüm. Annemin gül bahçesine giden yolun ortasından gelen acılı, uzun haykırıışlarını duyuyordum. Haykırıışlar herkesi ayağa kaldırmıştı. Smoky sürünerek masanın altına girdi. Oraya Smoky'le beraber gitmek isterdim, ama hepimiz öylece durup baktık, annem bir yandan ağlıyor, bir yandan da saçlarını yoluyordu. Babamın şefkatli kollarından çırpınırcasına sıyrıldı. Yüzündeki bütün çizgiler gerilmişti, onu tanımakta güçlük çektim. Onu dinlemek, gecenin içinde rüzgâra karşı durmak gibi bir şeydi. Gece boyunca durmadan ağladı, sesi öyle hüzünlüydü ki, sanki uzaklardan geliyor gibiydi, mezarlıkta taştan haçların hemen altında duran Una'yı düşündüm. Başında kırmızı kurdeleleri vardı.

KARANLIKTA OKUMAK

Ekim 1948

İlk okuduğum kitap yeşil ciltliydi ve tam iki yüz onaltı sayfaydı. Annem kitabın başındaki boş sayfaya kızlık adını yazmıştı. Bu ada bir süre baktım. Mürekkebi akmasına karşın harfler kolayca okunabiliyordu. Yazı bana çok garip geldi, orada yazılı duran isim, her zaman alışveriş listelerini hazırlayan, her hafta bakkal defterlerini tutan, tanıdığım, bildiğim ve gözlerini devirerek söylediği her sözünü eksiksiz yerine getirdiğim annemden farklı birine aitmiş gibiydi. Adının hemen altına *Komünyon Kongresi, Dublin 1932* yazmıştı. Komünyon Kongresi'nin ne olduğunu bilmiyordum ve sorduğum sorulara aldığım yanıtlar bana pek bir şey anlatmıyordu. Anlayabildiğim kadarıyla komünyon St Patrick ve Kont John McCormack adında biri tarafından 1932 yılında defalarca söylenen 'Panis Angelicus' adlı bir ilahiyle ilgiliydi.

Romanın adı *The Shan Van Vocht* idi. İrlanda dilinde Zavallı Yaşlı Kadın anlamına geliyordu ve bunun İrlanda için geleneksel bir anlamı vardı. 1798 yılında meydana gelen, bizim ağustos ayında Meryem'in göğe kabulü yortusunda söylediğimiz ilahilerin yarısının kaynağı olan büyük ayak-

lanmayla ilgiliydi. İlk sayfalarda, insanlar yağmurlu ve vahşi kış akşamlarında koca bir ateşin başında oturup, birbirlerine fısıldayarak ayaklanmanın tehlikelerinden söz ediyorlardı. Giriş bölümünü defalarca okudum. Dışarıda berbat bir hava, içerideyse tehlikeyi ifade eden bir ateş ve bir aşk ilişkisi vardı. Kardeşlerim uyuduğunda, ışık onların gözkapaklarında parlayıp rüyalarını farklı kılarken yattığım yerde okuyarak bu bileşimde bir incelik, bir zarafet olduğunu düşünürdüm. Kitabın kadın kahramanı Ann, erkek kahramanı ise Robert'ti. Kadın adam için fazla iyiydi. Fısıldaşmalarında, ilginç sözleri söyleyen kadındı. Adam hep ölümden, kadını her zaman hatırlayacağından söz ediyordu, oysa o, koyu renk saçları, derin kahverengi gözleri ve pürüzsüz cildiyle karşısında duruyordu. Ben adamın aksine onunla karşılıklı konuştum ve ne kadar güzel olduğunu söyledim. Dışardaki ayaklanmaya katılmayıp yalnızca orada oturarak, şuanın sonsuzluğunu, yaşamın yalnızca mezarlıklarda ve boş yamaçlarda inleyip duran gecenin sesinin dinlenerek sürdürüleceği, çatışmaların ve kıyımın sona ermesinin bekleneneceği bir süreç olmadığını kulağına fısıldadım.

‘Tanrı aşkına kapat şu ışığı. Okumuyorsun bile şaşkın öredek.’

Liam yatakta döndü ve dizlerini sırtıma dayarken uykusunun arasında küfürle karışık bir şeyler söylendi. Işığı kapatıp yatağa geri döndüm ve uzandım. Kitap hâlâ açıktı. Okuduklarımı yeniden gözümde canlandırıyordum. Roman birçok açıdan çözülebilir, karanlığın sonsuz olasılıklarına doğru yol alabilirdi.

İngilizce öğretmenimizin bize okuduğu örnek kompozisyon köylü bir çocuk tarafından yazıldığı için hepimizi şaşırtmıştı. Akşam yemeği için sofrayı hazırlayan, oğluyla birlikte kocasının tarladan eve dönmesini bekleyen annenin öyküsüydü bu. Kadın, içi sütle dolu mavi-beyaz çömlek kabı üs-

tünde soyulmamış patatesler bulunan kapaklı tabağı, kırmızı kenarlı ve kenarında başını suya daldırmış bir kuğunun resmi olan yağ tabağını masaya koyuyordu. Akşam yemeği bunlardan ibaretti. Her şey, özellikle de adamı bekleyiş tarzları çok basitti. Kadın elleri kucağında beklerken oğlana yolun yukarı tarafında Amerika'dan mektup alan birinden söz ediyordu. Oğluna babasının her zamanki gibi yorgun olacağını söylüyordu. Ne kadar yorgun olursa olsun yıkanıp yemeğe oturmadan önce gülümsemesi yüzünden eksik olmayacak ve yemekten önce şükran duasını yapmayı asla unutmayacaktı. Oğlan, ödevlerini yapmak için kitaplarını hazırladığında babasının yüzünde beliren gülümsemeyi izlemeliydi. Adam öğrenmeye, özellikle de Latince'ye meraklıydı. Sonra tek bir konuşma olmaksızın saatin ve ocakta kaynayan çaydanlığın sesi duyulacak, şöminenin üzerindeki Çin porseleni köpekler her zamanki gibi karşılıklı duracaklardı.

‘Evet işte bu,’ dedi öğretmen. ‘Gerçek bir öykü. Yalnızca gerçeği anlatıyor.’

Canım sıkılmıştı. Benim öyküm, okuduğum romanda Ann'le birlikte tanıdığım gökyüzünü ve denizleri tanımlamak için kullanılan, sözlükten bulup çıkardığım ‘gökmavisi’, ‘çivit’, ‘amansız’, ‘fantezi’ gibi bir sürü uzun ve tuhaf sözcüklerle doluydu. Daha önce böyle bir konunun yazmaya değer olduğunu hiç düşünmemiştim. Ayaklanmalara, aşk ilişkilerine ya da tepelerde geceleyin girilen tehlikeli çarpışmalara yer verilmeyen, sıradan yaşamın anlatıldığı bir öyküydü bu. Bir Hollanda evini hatırlatan ortamda, süt dolu bir çanağın ve yağ tabağının durduğu masanın çevresinde bekleyen anayla oğlu hâlâ anımsıyorum. Daha ötede ise boyunlarında atkılarla, ayaklanmanın kavruk kahramanları, koca ateşin üstünde ıslık çalan şiddetli, acı bir rüzgâr vardı.

Kardeş Regan karanlık dersliğinde, Kutsal Bakire heykelinin hemen önünde mum yakıyordu. İlkokulda Noel konuşmasını yaparken ışık yakılmasına izin vermemişti. Regan ufak tefek, düzenli ve tutumlu bir insandı. Geçen yıl Una'nın cenazesine katılan pek çok Hristiyan Kardeş'in arasında o da vardı.

'Çocuklar,' dedi.

'Çocuklar,' dedikten sonra bir süre durdu ve bize baktı. Sonra gözlerini aşağı çevirerek bu kez daha yüksek sesle yineledi.

'Çocuklar.'

Ardından derin bir sessizliğe gömüldü.

'Size 'bugün burada sözünü edeceğim kişiyi bazılarınız, belki de birkaçınız tanıyor olabilir. Belki onu tanıdığınızı siz de bilmiyorsunuz. Ama bunun pek fazla önemi yok.

'Yirmibeş yıldan uzun bir süre önce, Derry'deki olaylar sırasında bu kişi bir polis öldürdüğü suçlamasıyla tutuklandı. Polis, bir gece Craigavon köprüsünden geçerek evine gidiyordu. 1922 yılının kasım ayında soğuk bir geceydi. Saat

sabaha doğru ikiye. Polis görevini bitirmişti ve sivil giysiler içindeydi. Köprünün diğer yakasından iki adam kendisine doğru geliyordu. Polis tam köprünün ortasına yaklaştığında adamlar onun bulunduğu tarafa geçtiler. Havadan sudan konuşup yürüyorlardı. Şapkalarını yüzlerine doğru indirmişler, soğuktan paltolarının yakalarını kaldırmışlardı. Polisin yanından geçerken içlerinden biri 'İyi akşamlar,' dedi, o da karşılık verdi. Sonra kendini aniden ayakları yerden kesilmiş buldu. Tekme atmak istedi, ancak adamlardan biri bacaklarını tutuyordu. 'Bu Neil McLaughlin için,' dedi içlerinden biri. 'Umarım cehennemde çürürsün katil....'

Regan sövmek yerine kafasını salladı ve konuşmasına devam etti.

'Onu tıpkı bir ağaç kütüğü gibi, korkuluğun üzerine çıkardılar ve bir süre orada tutup yirmibeş otuz metre aşağıdaki suya bakmasını sağladılar. Sonra onu arkasından aşağı ittiler. Islak paltosunda sokak lambalarının ışığı parıldarken suya düştü ve sıçrayan suların gölgesinde gözden kayboldu. Bedeni suya çarparken bir kez bağırdığını duydular. Sonra sulara gömüldü. Cesedi tam üç gün sonra suyun yüzüne vurdu. Katillerini kimse görmemişti.

'Adamlar doğru evlerine gittiler ve hiçbir şey söylemediler. Olaydan bir hafta sonra bir adam yakalanıp cinayet suçuyla tutuklandı. Adam mahkemeye çıkarıldı. Polisin elindeki tek kanıt, adamın bir ay önce polis tarafından öldürülen Neil McLaughlin'in iş ortağı ve arkadaşı olmasıydı. Olay şöyle gelişmişti: McLaughlin çalıştığı gazetenin ofisinden sokağa çıktığında vurulmuş ve ölmeden önce arkadaşına katilin ismini vermişti. Adamın, arkadaşını öldüren polisten -biz ona Billy Mahon diyelim- öcünü almaya yemin ettiği söyleniyordu. Mahkemeye gitmenin bir yararı yoktu. Hele o yıllarda adaletin yerine gelmediğini herkes biliyordu. Polisler ona suçu zorla kabul ettirebileceklerini düşünüyor-

lardı. Ancak adam ifadesinden şaşmadı. Olayın olduğu akşam şehirde bile değildi. Çalıştığı gazete tarafından yirmi mil uzaklıktaki Letterkenny'e gönderilmişti. Üstelik bunu kanıtlayabilecek çok kişi vardı. Böylece dava düştü. İnsanlar onun suçsuz olduğuna inanmış olsalar da hayrete düştüler. O zamanlar masum olması bir Katoliği kurtarmazdı. Tıpkı şimdiki gibi.

'O günlerde şehirden uzaktaydım. Uzun zaman önce arkadaş olduğum, daha sonra papaz olan çömezlerden biri bana cinayetten tutuklanan adamın öyküsünü anlattı. Adamın yerel spor karşılaşmalarında önemli bir görevi vardı ve kilise binası için yardım fonuna değişik yollardan para toplamaya çalışıyordu. Bir gece Long Tower Kilisesi'nin kutsal eşyalarının saklandığı bölümde pedere neredeyse yirmi yıldır günah çıkarmadığını söyledi. Vicdanen rahatsızdı, ödenecek hiçbir kefareti onu bu duygudan kurtaramayacaktı. Peder ona, Tanrı'nın sonsuz bağışlayıcılığına güvenmesi gerektiğini anlattı ve günah çıkarmayı teklif etti. Adamın tanıdığı birine günah çıkarmak istememesi durumunda, Portglenone'da bildiği bir kilise olduğunu ve orada birini bulabileceğini söyledi. Hayır, adam kiliseye gitmeyecekti. Hiçbir kefareti işe yaramaz, dedi adam. Çünkü yaptıklarından dolayı içinde en ufak bir pişmanlık hissi yoktu. Amacı günah çıkarmak değildi. Başına gelenleri gizli kalmak şartıyla birine anlatmak istemişti.

'Böylece tutukluluğu sırasında başına gelenleri, yediği dayakları, copları, yumrukları, tekmeleri, köprüden aşağı atılma tehditlerini ve karşılaştığı bütün aşağılanmalara' nasıl direndiğini, bütün bunlara asla boyun eğmediğini pedere anlattı.

'Peder, olanlara sabırla karşı koymanın aslında insanın kendi haklılığına duyduğu inancın bir göstergesi olduğunu söyledi.

‘Adam pedere şaşkın bir ifadeyle baktı ve sonra pederin hiçbir zaman unutmayacağı şu konuşmayı yaptı.

‘Size gerçekten bunlardan söz etmek istediğimi mi sanıyorsunuz? Yani suçsuzluğumun öyküsünden, öyle mi? Tanrı aşkına peder, görmüyor musunuz? Ben masum değilim. Suçluyum. Mahon’u ben öldürdüm. İnanın, şu an kapıdan içeri girse onu yine öldürürdüm. İşte bu nedenle günah falan çıkaramam. Hiçbir pişmanlık duymuyorum. Aynı şeyi yeniden yapıp yapmayacağımdan da emin değilim. Mahon benim en yakın arkadaşımı sokağın ortasında öldürdü, hem de bir hiç uğruna. O etrafta öldürülecek Katolik arayan sarhoş polisin tekiydi ve arkadaşımın karısının iki çocuğuyla ortada kalmasına neden oldu. Allah bilir tek kuruş vergi bile ödemededen hükümet tarafından ödüllendirilmiştir. Neil yerde kanlar içinde yatarken bana bu işi Mahon’ın yaptığını söyledi. ‘Billy Mahon, polis Billy Mahon’, tüm söylediği buydu. Onu sokağın ortasında bırakıp giriş kapısına doğru kaçmak zorunda kaldım, çünkü duvarlardan sokağa doğru ateş etmeye başlamışlardı. En ufak üzüntü duymuyorum. Mahon’ı buldum ve onu köprüden aşağı atmadan önce bunu niçin yaptığımı ona anlattım. Ona iyi geceler dediğimde benim kim olduğumu anlamıştı, ama artık çok geçti. İyi geceler Mahon. Bir cinayet...’ - Regan başını eğdi- ‘böyle işlendi.’

‘Çocuklar, pederin bana anlattığı ve şimdi de benim size anlattığım öyküde bakın ne oldu. Bir adam günah çıkarmadan mezara gitti. Bu olayı bütün yönleriyle birlikte düşünün. İçinde bulundukları durum insanları canavara dönüştürüyor. Bu canavarlar o durumu yaratıyor. Bugünlerde hâlâ benzer olaylara rastlıyoruz. Bazılarınız okulu bitirdikten sonra adalet ve doğruluk için savaştığınıza inandığınızı düşünerek kendinizi bu tür olayların içinde bulabilirsiniz. Fakat çocuklar, her şeyi gören, bilen, hiçbir zaman haksızlık

etmeyen öyle bir yargıç var ki bu yargıcın verdiği cezalar da ödülleri de insanın düşleyebileceğinin çok ötesindedir; öyle bir Kanun var ki bu adaletin ve kinin kanunlarından çok daha yücedir ve herhangi bir devletin kanunlarından daha sürekli. Bu yargıç Tanrı'dır, bu Kanun Tanrı'nın Kanunu'dur. Ve söz konusu olan sizin ölümsüz ruhunuzdur.

'Yaşadığımız bu dünya çocuklar, gelip geçicidir. Biz de, mum ışığında duvara vuran gölgelerimiz kadar hayal ürünüyüz. Adaletsizlik, zulüm, özgürlük, ulusal bağımsızlık gibi kavramlar da geçici gerçeklerdir. Çünkü mutlak gerçekler değildir. Yaşanmaya değer olan tek yaşam, sonsuzluğun ışığında yaşanandır. Biliyorum içinde bazılarınız adamın bu cinayeti adaletin yerine gelmesi için işlediğini ve Tanrı'nın onu bağışlayacağını düşünüyorsunuz. Belki öyledir. Ben de öyle olduğunu umuyorum. Tanrı'nın bağışlayıcılığını kim yargılayabilir? Aynı şey polis için de geçerli. O da katili kadar vicdan azabı çekmiş olmalı. O da kendini yargılamış olmalı. Belki de o da kederlenmeyi reddetmişti, belki o da huzursuzdu. Belki kendini affetmiştir ya da Tanrı tarafından affedilmiştir. Yargılamak bize düşmez. Ancak bize, karşı karşıya kaldığımız ve başkalarına yaptığımız kötülüğü birbirinden ayırt etmek ve şu geçici hayatımız ne denli yaralayıcı, ne denli yıkılmış ve ne denli perişan da olsa, Tanrı'nın bir mucizesi ve bize bir lutfu olduğunu bilmek düşer. Bunu kanıtlamak için çaba gösterebiliriz, yıkmak için değil. Başkalarının hayatını yıkarken kendi hayatımızı da yıkarız. Çocuklar, ileride yanlışlığın, adaletsizliğin, işsizliğin ve aşağılanmanın olduğu bir dünyada da yaşayabilirsiniz, ancak unutmayın ki iç huzurunuz hiçbir şey ulaşamaz; hiçbir aşağılanma sizi yıkamaz, hiçbir ahlaksızlık sizi ayartamaz. Şunu hiçbir zaman unutmayın; bir insan çocukken ne kadar masumsa erişkinen o kadar olgun olur. Bunu unutmayın. Tanrı sizi korusun.'

Elini kaldırıp başlarımızın üstünde istavroz çıkararak bütün sınıfı kutsadı. Kilisenin kulesindeki çan çılınca çalar-ken mumu söndürdü ve ışıkların kapatılmasını söyledi. Heykelin önünde yanarak katmanlaşıp küçülen mumun ağır kokusu odaya yayılırken sessizce sınıfı terketti.

‘O senin büyükbabandı,’ dedi McShane. ‘Bu hikâyeyi ben de biliyorum. Gazete ofisinde çalışmıştı ve Mclaughlin’in arkadaşıydı. Babam bana olup biten her şeyi anlattı.’

Onu ciddiye almadım. Bu hikâyeyi ben de duymuştum fakat önemsemiyordum. Büyükbabam böyle bir işe karışmış olamazdı. Regan bunu biliyor muydu? Bu işi gerçekten, bütün gün üzerindeki fanilasıyla tek laf etmeden hasta gibi oturan büyükbabam mı yapmıştı? Her neyse, bu yalnızca bir söylentiydi. Buna benzer bir şeyi küçükken bir gece sahanlıkta uzandığımda büyüklerin mutfaktaki konuşmalarını dinlerken duymuştum. Tırabzanlardan aşağıya, korkuluğun kenarında duruyormuşcasına sarktım. Düşüyordum, bir külçe gibi parlak ve sağır koridordaki nehre düşüyordum.

TABANCA

Ocak 1949

O karanlık kış günü, sokağın ilk ışıkları içinde kapkara iki polis arabası birer uzay gemisi gibi duruyordu. Arabalar uzaklaşırken yandaki evin vernikli pencere camına yansıyan metalin parıltısını gördüm. Ama önce arama yaptılar. Beyaz yağmurluğu içinde beliren parlak figür, yatak odasına gelip sırtını duvara dönerek ışığı açıp kapattı. Bağırıyordu, bense geçirdiğim şokun etkisiyle donup kalmıştım ve yalnızca açılıp kapanan ağzını görebiliyordum. Sessizlik ince bir zar gibi bütün bedenimi kuşatmıştı. Önceki gün öğleden sonra kızkardeşlerimin uyuduğu yan odada dolabın alt çekmecesinde bulduğum tabancayı aramak için burada olduklarını biliyordum.

Uzun, buz gibi soğuk bir tabancaydı, mavimsi siyah bir rengi vardı ve ağırdı. Onu, eski kent duvarlarının yakınında Fahan sokağındaki çocuklara göstermek için arka tarafa götürdüm. Futbol oynamaya gelmişlerdi. Daha sonra politika-dan söz etmeye başladık. Savaşın sonunda görev yaptığı denizaltı limana çekilen Alman bir denizcinin büyükbabama hediye ettiği tabancanın sözünü etmemem konusunda hiç

kimse beni uyarmamıştı. Denizci otuz kişiyle birlikte esir alınmıştı, rıhtımın aşağısında Nissen'deki kulübelerde kalıyordu. Büyükbabam kulübelerin ısınması ve aydınlanması için kablo döşenmesine yardım ettiği sırada ona her öğlen sandviç ve süt getirirdi. Adam da gitmeden önce tabancayı büyükbabama hatıra olarak bırakmıştı. IRA'ya üye oldukları için hapse giren kuzenlerimiz yüzünden mimlenmiş bir aileydik ve dikkatli olmalıydık. O zamanlar genç olduğum kadar aptaldım da.

Tabancanın etrafında toplanmış nişan alıyorduk, bir yandan ağırlığını kestirmeye çalışıp bir yandan kollarımızla uzunluğunu ölçerken etrafımızda bizi izleyen gözler olduğunu hissediyordum. Muhbir olarak bilinen Fogey McKeever dar sokağın sonunda durmuş bize bakıyordu. Yirmi yaşlarındaydı, aydınlık gülüşü ve kocaman yuvarlak gözleriyle temiz yüzlü bir gençti. Cana yakın bir ifadeyle bakıyordu. Tabancayı eve götürdüğümü görmüştü.

İçerde on dakika kadar bekledikten sonra onu gazeteye sarıp dışarı çıkardım ve boş arazide taş hendeklerden birine sakladım. Bunun yeterli olduğunu düşünmüş olmalıyım ki tabancayı gece yatıncaya kadar tamamen unuttum. Ancak şimdi polisler buradaydı ve ev darmadağan edilmişti. Yerdeki muşamba parçalanmış, zemindeki tahtalar havaya kalkmış, gardrop yerin ortasına yüzüstü devrilmiş ve sökülen duvar kağıtları şeritler halinde yere sarkmıştı.

Mutfağı ararlarken bizi merdivenlerden aşağı itip kakarak odanın ortasında topladılar. Polisin teki bir şeftali konserveğini açtı, sarı kılıçtan dilimlerini şurubuyla birlikte yere boca etti. Diğer bahçeye çıkıp sundurmadayı talan ederken çimento torbalarından birini yarararak açtı. Beyaz bir toz bulutu içinde içeri girdiğinde botları kaygan muşambaya yapıştı. Üstünde duvarların sıvası uçuşuyordu. Ben çıt çıkarmadan duruyordum. Odadaki eşyalar yercekimi yokmuşça-

sına havada uçuşuyorlardı. Herkesin yüzünde ter ya da gözyaşı birikmişti. Babam, Liam ve ben polis arabasının içinde birkaç yüz metre ilerdeki karakol binasına doğru giderken sabahın ilk ışıkları çoktan cilalanmış taşları andıran çatıların tepesine ulaşmış, biz caddenin köşesini döndüğümüzde kaybolup gitmişti.

Tabanca neredeydi? Bende olduğunu, onu benim aldığımı görmüşlerdi. Neredeydi? Polisler koca suratlarıyla üstüme eğilerek önce yavaş sesle sonra gittikçe daha fazla bağıyor, hiç durmadan bu soruyu soruyorlardı. Babamı bir masanın üzerine oturtmuşlardı. Sonra ellerini iki yana açık şekilde masaya dayayıp ensesine ve omuzlarına kısa ve kırmızı bir copla vurmaya başladılar. Söylediklerine inanmamışlardı. Bu yüzden beni ve Liam'ı onun durduğu masanın karşı tarafında dövmeye başladılar. Babamın yüzündeki ter ve öfkeyi hatırlıyorum. Çenemi masaya dayadıkları an ona bakıyordum. Bana göz mü kırpmıştı yoksa gözlerinde biriken yaş mıydı? Başım masanın üstüne sarsıntıyla indi ve dilimi fena ısırdım.

Olayın üstünden uzun zaman geçtikten sonra sabahın erken saatlerinde ter içinde uyanıp defalarca kendime aynı soruyu sordum. Tabanca nerede? Nerede? Yüzüme örümcek ağı gibi yapışan korkuyu ve uykuyu silerdim. Caddenin ötesindeki bir ışık parıltısıyla kafamda polis arabasının gö-rüntüsü yeniden belirecek, ellerim ter içinde saçlarım dimdik olacaktı. Polisin varlığı havadaki tüm oksijeni tüketecek, göğsümdeki sıkıntıyla orada öylece kalacaktım.

BÖLÜM İKİ

YANGIN

Haziran 1949

Bir şenlikler kentiydi bu. Protestanların şenlikleri bizimkilerden çoktu. 1690'da Boyne Savaşı'nda Protestan ordusunun zaferinin kutlandığı oniki temmuz; şehrin 1689'da Katolik ordusunun işgalinden kurtuluşunun kutlandığı oniki ağustos; Lundy'nin tasvirinin yakıldığı onsekiz aralık. Lundy düşman Katolik'lere şehrin kapılarını açmaya çalışan bir vatan hainiydi. Bizim yalnızca onbeş ağustostaki kilise günü kutlamalarımız vardı. Bu kutlama onların ayın onikisindeki şamatalarına bir yanıt niteliğini taşıdığından politik bir havaya bürünmüştü. Kutlamalarımız Protestan'larınkı gibi resmi değildi. Polis bazen bizi yaktığımız ateşi söndürmeye zorlar, araba lastiklerini toplamamızı ya da hazırlık yapmak için ağaçları kesmemizi engellerdi. Ateşi seyretmeyi, sesini dinlemeyi severdim. Gri gökyüzü ve sokaklar bir anda canlanırdı. Ağustosun ortasında Meryem'in Göğe Kabulü yortusu kutlanırken parkın üstündeki taş duvarın karşısında birbirine paralel ve eğimli sokakların eteğinde ateşler yakılır, gökyüzü her defasında tiz sesler çıkararak patlayan araba lastiklerinden yükselen kara dumanın çevresinde

kızılığa bürünürdü. Yakılan ateşlerin buruk kokusu zamanla yerini, içiçe geçmiş evlerin ortasına ve şehrin bulunduğu alanla kırk mil uzaktaki Donegal'a kadar uzanan sayfiye yerinin arasında sınır sayılan Lone Moor yolunun çakıllı sokaklarında yumuşak çitirtılarla yanan ağaçların güzel kokusuna bırakırdı. İnsanlar bankların ve mutfak sandalyelerinin üstünde geceyarısına kadar oturup şarkı söylerlerdi. Bazen yandaki evlerden birinin penceresi sıcaklığın etkisiyle çatlar, dışarıda iki yüz metre ilerde karanlığın içinde bekleyen polis arabası ışıklarını yakıp, süzülürcesine uzaklaşırdı. Ateşler kızıl kıvrımlar halinde için için yanıp dururken çatının altındaki duvara vuran gölgeler küçülürdü. Onaltı ağustosa kadar ortalık biraz sakinleşir, toplu şarkıların arasında solocuların sesi daha çok duyulurdu. Bu, yaz aylarının sona erdiğinin işaretiydi. Şafağın cılız ve bronz renkleri sonbaharın geldiğini haber verirdi. İnsanlar isteksizce sandalyelerini evlerin içine taşıırken aydınlanan günle birlikte yıldızlar kaybolmaya yüz tutardı.

Amcam Eddie'nin çatışmaya katıldığı yıkık içki imalathanesinin çevresine dağılmış sokaklar uzun süren kederli bir yitikliğin acısını taşıyordu. Kızgın tuğla ve buharlaşmış viski kokusu imalathaneyle birlikte yokolup gitmişti. Bir zamanlar etrafına yaydığı öfkeli parlaklık çökmeye yüz tutmuş evlerin üzerinde kehribar renkli günbatımları gibi belirivermiş olmalıydı. Şimdi onun yerinde şehrin eteklerinden aşağıya, bizim yaşadığımız toprakların başladığı sete kadar uzanan kocaman buztaşı molozunun, asfaltlanmamış sokakların ve küçük evlerin karmaşasının ortasında banya her zaman solgun renkli, güvenilmez, harap, donuk ve çorak gibi gelen terk edilmiş alan ve onu yukarıdan izleyen, soğuk kışın hiç bitmediği bir yerde yükselen Gotik tarzda yapılmış Katedral ve cemaat evi duruyordu. Eski kış akşamları

rında insanlar güçsüz ışığın altında gölgeler gibi durur, sesler birbirine iyi akşamlar diler ve kaybolurdu.

Evimizin yakınında iki açık alan vardı. Biri, sıra halindeki evlerimizin arkasında Lone Moor yoluna doğru yukarı çıkıp, Blucher sokağına doğru aşağı dönen, oradan üçyüz metre uzaklıktaki polis karakoluna giden ve otoyola bağlanan arka alandı. Otoyolun yan tarafında düz korkuluklu bir taş duvar vardı. Yüksekliği bizim tarafta birbuçuk metre diğer tarafta ise dört metre kadardı. Öteki tarafta ise Meenan Parkı vardı. Yaşlılar imalathanenin sahibi öldükten sonra da oraya Watt'ın Sahası demeye devam etmişlerdi. Duvarı tırmanıp diğer tarafa geçerdik. Duvar, Limewood, Tyrconnell, Beechwood ve Elmwood sokakları boyunca yükselir ve her sokağın başında dikdörtgen şeklindeki bir açıklıktan taş merdivenle parka inilirdi. Hava saldırısı korunaklarının bulunduğu hat parkın yukarı kısmıyla bizim futbol oynadığımız açık alanları birbirinden ayırırdı. Geceleri park ve boş alan kapkaranlık olurdu. Her sokağın sonunda orayı aydınlatmak için ikibuçuk metre yüksekliğinde bir lamba bulunurdu. İçki imalathanesindeki yangından sonra tüm yaşamı altüst olan Daddy Watt'ın hayaletinin yangının öcünü almak amacıyla dolaştığına inanılan parkta geceleri oynamamız öğütlenmişti. Onu görenler gölgeye benzeyen bir karaltı şeklinde ortalarda dolaştığını söylerlerdi. Biçimsiz şeklin bir de ağzı vardı, her defasında ağzını açıp içindeki kudurmuş alevleri gösterirdi.

Yıkıntı halindeki imalathaneye ulaşmak için, sol tarafımızda kalan, yüksek kasalı kamyonlardan indirilen sürüler halinde inek, domuz ve koyun dışkılarıyla beneklenmiş şehir mezbahasının bulunduğu Bogside'daki Eglinton Terrace boyunca gidip Blucher sokağını geçmemiz gerekirdi. Orada tüm araziye kaplayan kocaman, kırmızı kiremitli, karanlık, kasvetli bir imalathane vardı. Çatı kerestelerinin ka-

ra gövdeleri gökyüzüne saplanırdı. Bazen oradan geçerken domuzların mezbahadan gelen korkunç haykırıışlarını duyardım. Sesleri insan sesini andırırdı. Onların dile gelip, merhamet dilediklerini düşlerdim. Ses boş imalathanede yankılanır, ıgıllıklar çökmüş zeminde dolaşır, kararmış tuğlanın içinde sıkışıp kalırdı. Kurşun sesleri duyulunca insanların evlerinden dışarı fırladıklarını söylediler, sonra polis kordonu daraltılmıştı. Bogside'ın tepesindeki sokaktaki kalabalık özgürlük şarkıları söylemeye başlamış, polisin üzerlerine ateş açmasıyla dağılmıştı. IRA militanları çatılardan ya da pencerelerden tek tük ateş açmıştı. Bunlar gökyüzünde yakılan ateşler hissini uyandırıyordu. Vurulmuş, kuşatılmış ve kaybolmuşlardı, yeni, bağımsız bir ülke kurmak için son anda yaptıkları bir gösteriydi bu. Sonra patlama geldi, tüm bina sarsıldı ve yanmaya başladı. Kimsenin binanın ne zaman onarılacağı ya da yıkılacağı konusunda bir fikri yoktu. Mahallenin yüreğinde bir yangın yeri idi bu.

Kent, sınırın ötesindeki yeşilliğın ve ırmağın muhteşem uykusunun ışığıyla büyülenmiş, kuşatılmıştı. Zaman zaman, birinin kötü bir rüyadan haykırarak uyanması gibi, terkedilmişlik içindeki kargaşaya uyanırdı. Bir keresinde St Patrick Günü'nde polis coplarıyla bir yürüyüşü dağıttığı ve bizi kendi topraklarımızda kovalamaya başladığı sırada onları yanıltıp, Lane Moor sokağından aşağıya, bizim sokağa paralel olan Stanley Walk sokağına inmelerini sağladık. Dönemeçte yolun üzerine yıkıntı garajdan aldığımız yarım bidon benzini döktük. Polisler ve özel tim taş yağmuru altında arabalarla ve jiplerle bizi arkadan izliyorlardı. Öndeki iki araba benzin döktüğümüz yere geldiğinde yolun kenarındaki ilan tahtaları taşlarımızın ilk hedefi oldu. Dev kokakola şişesi ile Gillette'le sinekkaydı tıraş olmuş mankenin çenesi delinmişti. Arabalar dönerek yandaki duvarlara doğru savruldu. Duvar taşları ortalığa dağıldı. Lastiklerin üzerin-

deki benzin parlıyordu. Arabalardan biri, içindeki polis dışarı çıkıp oradan hızla uzaklaşırken mavi bir alev çemberinin içinde tutuştu. Bütün sokak yana eğilmiş gibi oldu ve sanki alev alan ilan tahtalarıyla birlikte Galler'den kalma eski futbol sahasına doğru devrildi.

AMERİKÂN KENTLERİ

Eylül 1949

Chicago'yu görmeyi çok isterdim. Her ne kadar San Francisco yangınıyla karıştırıldığını düşünsem de orada büyük bir yangın ve tüm kenti yıkan bir de deprem olduğunu duymuştum. Amerikan kentleri felaketlerle beraber anılırdı. 'İngilizler Washington'u bombaladı,' dedi dayım Dan. Savaşta böyle şeyler de olmuş muydu? Spitfire'ları kanatlarındaki kırmızı, mavi ve beyaz renkli işaretleriyle tıpkı Alman uçaklarının yaptığı gibi dalış yaparken düşledim. Amerikalılar 'Kahretsin,' diye bağırıyorlardı. 'İngilizler böyle bir şeyi hiçbir zaman yapmadılar,' dedi dayım Manus. 'Her yeri dümdüz ettiler,' dedi Dan, 'Sana bir şey söyleyeyim mi, bal gibi yaptılar. Bir yerde okumuştum.' Bombalarla, yangın ve depremlerle yerle bir olan tüm o Amerikan kentleri. Böyle bir şeyi hayal etmek oldukça zordu. Dan, bir tanıdığının Chicago yangınını gördüğünü söyledi. Yangın bir hayvan gibi ırmaktan atlayarak karşıya geçmiş ve suyu buharlaştırmış. John içki imalathanesindeki yangından sonra viskinin tepenin üstünden aşağıya mavi saçaktan alevlerle oluk oluk aktığını ve civardakilerin viskiyi kovalarla

topladıklarını anlattı. Her yerde vızıldayan kurşunların sesi duyuluyordu. Adamlardan biri diğerinin elindeki kovayı devirmişti. Viski aniden alev almış, adam bir kova viskiyi berbat ettikleri için IRA militanlarına küfürler yağdırmıştı. Bizim gördüğümüzün yanında bu yangın hiç kalır, dedi diğerleri. Almanya ve Rusya'da öyle bölgeler var ki oralarda yangın yüzyılın sonuna kadar devam edecek. İnsanlar oralarda sıcaktan buharlaşıp gittiler. 'Sen de buharlaşabilir misin?' diye sordum babama. Öyle sanıyordu. 'Şu insanı buharlaştıran bombalardan bir iki tane de Tanrı'nın unuttuğu bu deliğe atmalarını isterdim. Hiç olmazsa Büyük Maviye gitmeden önce biraz olsun sıcaklığı hissedebilirdik,' dedi Dan. Her zaman aynı şeyi söylerdi. Büyük Mavi. Ordular oraya gitti. Savaş gemileri oraya gitti. Denizaltılar suyun altında batırılıp oraya gitti. Kentler bombalarla buğulanıp onun içinde buharlaştılar. Los Angeles'in melekler kenti anlamına geldiğini söylediklerinden beri Amerikan kentlerinin büyük mavinin içinde yüzdüklerini hayal edebiliyordum. Gökdelenlerin zirveleri bulutların altında parıldıyor, bu hali kente topraktan gökyüzüne doğru yükseliyormuş havası veriyordu. Orada melekler ve küpitler vardı, dedi Tom. Dan'ın düşlediği büyük mavinin vahşiliği Amerikan kentlerine ve onların görkemli yazgılarına çok uygundu. Bizim içinse sürekli yağmur vardı ve öyle ince yağıyordu ki yağmurun altında saatlerce kalsa bile kemik kadar kuru kalabilen sıska Dan'ın dışında hiç kimsenin damlaların arasından geçemeyeceğini söylüyorlardı. Onu görebilmeniz için üzerinde paltosu olması gerekirdi. Dan güldü, teyzem Katie'nin kocası Tony McIlhenny'le kıyaslandığında kendisinin en azından bir halat kadar kalın olduğunu ileri sürdü ve McIlhenny'nin kulakları omuzlarından daha geniş dedi. O piç kurusundan söz etme, dedi Manus. Sıska olabilir, ama on kişinin vereceği zararı verdi. 'Chicago'ya gitmemiş miydi?'

diye sordum. Hepsi dönüp bana baktı. Evet gitti, dedi içlerinden biri. Bir daha geri dönmedi. Karısını ve çocuklarını terk etti. Ona hiçbir zaman güvenmedim. Parlak çocuktuk, kadınlar ona bayılırdı. İtalyan'a benzerdi, öyle değil mi? dedi bir diğeri. Yüzündeki kocaman sırıtişla, kollarını sallayarak İtalyanlar gibi konuşurdu. McIlhenny gerçekten de eşine az rastlanır biriydi. Eddie'yi Chicago'da görmüş müydü, diye sordum. Katie'ye onu gördüğünü yazmış mıydı? Gerçekten, dedi Manus. Yazmış olmalı. Belki de Eddie Chicago'daki büyük yangında öldü, dedi John. Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak gibi bir şey bu. Sen ne düşünüyorsun Frank? Hiçbir şey, dedi babam. Chicago yangını Eddie oraya gitmeden çok önce olmuştu. Eğer gittiyse, dedi biri, birileri söylerdi. O tarihe rastladığından emin misin? Aynı zamanda olmamış mıydı? Sesleri koro halinde çıkıyordu. Eğer gittiyse. Kimin söylediğini hatırlayamıyordum. Neden McIlhenny geri dönmedi ya da en azından karısını ve çocuklarını yanına çağırmadı? Chicago'daki gökdelenler öylesine yüksek ki, dedi Dan ve ekledi, tepede bir şişe viskiyi içmeye başlayıp aşağıya inerken daha yarı yolda kafayı bulabilirsiniz. Paraşütle bile inseniz bu böyle. Hepsi gülüşüp yeniden kartları kesmeye başladılar. Oyun kağıtlarını çabucak dağıttılar. 'Tek kağıt ver ve konuş,' 'Benden üç pot,' 'Döper'. Sokağın sonundaki evin çatısının altında hentbol oynamak için oradan ayrıldım. Herkes gittikten sonra yağmur damlalarının arasından eve kuru bir şekilde dönecektim. Babam üzerinde kırmızı ve siyah renkleriyle parıldayan iskambil kağıtlarının saçıldığı masanın önünde, sandalyesinde sallanırken uyumuş olacaktı.

KAN

Ekim 1949

Öksürdü. Gri geceliğinin 've yatak örtüsünün üstüne koyu kırmızı kıvılcımlar yayıldı. Açılmış gözleriyle bana bakıyordu. Bacaklarım kurşun gibiydi, hareket edemiyordum. Arkamdan bir darbe yemişcesine başımdan topuklarıma kadar sarsıldım. Ben kapıya ilerlerken Bernadette Hala içeri girdi. Her ikimize de baktı ve geçirdiği şokun etkisiyle yüzünde kızgın bir ifade belirdi.

'Kutsal Yürek. Ena,' diye fısıldadı.

Derken Phonsie Amca arkasında belirdi.

'Ne oluyor?'

Ena gözleri boşluğa dikili yatakta yatıyordu. Örtünün altındaki parmakları sinirli sinirli oynuyordu. Yeniden soluk soluğa kalıp şiddetle öksürdü. Öksürürken tilki sesine benzer bir ses çıktı. Yataktan duvara doğru çekildim, tişörtüm duvara sürtündü. Sanki biri radyoyu açmış gibi aniden bir ses yükseldi. Bernadette elindeki havluyu yerdeki beyaz emaye kabın içindeki kızışmış suda sıkıyor, ağlayarak kızkardeşinin ağzını ve yüzünü siliyordu. Phonsie ortadan kayboldu. Sonra aniden merdivenler koşuşan ayak sesleri

ve bağışmalarla doldu. Boynunda steteskopuyla doktor ardından da mor cüppesiyle rahip geldi.

‘Eve git, derhal babana buraya gelmesini söyle. Çabuk ol.’ Hepsi bir ağızdan konuşarak beni alelacele dışarı yolladılar.

Merdivenleri üçer üçer inip, inatçı bir rüzgârda, ırmağın vahşi kokularının ve yakındaki fırının tatlı kokusunun yayıldığı sokağā çıktım. Akşamüstünün mat ışığında etraftaki her şey donuklaşmıştı. Bir adam bisikletle tepeyi çıkmaya çalışıyordu. Pedalların üstünde tepeyi aşmaya çabalarken, her hareketinde elbisesi buruşup tekrar düzeliyordu. Yanından geçerken nefesinin bir süre tıkanıdığını, daha sonra normale döndüğünü farkettim. Arka alana çıkan yan sokaklardaki kestirme yolları kullandım. Bahçe kapısı kilitliydi. Ben de sıçrayarak duvardan aşağıya gül bahçesine atladım. O sırada babam barakadan dışarı çıktı.

‘Ena,’ dedim. ‘Ena hasta. Sana haber vermemi istediler.’

Bana doğru yaklaştı. Rüzgâr saçlarımı çekiştiriyordu, arka tarafta barakanın kapısı çarpıyordu.

‘Şu haline bak,’ dedi babam, ‘kendine bir bak, her yanın onun kanına bulanmış.’

Kocaman elleriyle yanağıma dokundu. Annem bir şeyler olduğunu sezerek, telaş içinde bahçeden bize doğru geldi.

‘Şu oğlanın haline bak. Şuna bak. Tişörtüne Ena’nın kanı bulaşmış. Onu buraya böyle yollamışlar. Tanrım, yeniden kötüleşti. Belki de....’

Sonra hemen ceketini almak için eve koştu.

Ena’nın cenaze töreni bittikten ve mezarlık kapandıktan sonra, Liam bana orada duran bir grup adama yaklaşıp konuşmalarını dinlemeyi önerdi. Onları biraz dinledikten sonra çekip gidebilirdik. Aksanları ve konuşurken durmadan yaptıkları yinelemeler bizi güldürüyordu. Ses tonları bir konuşmadan çok, tekdüze bir melodiyi andırıyordu.

‘Arkadaş, yılın bu zamanında ne büyük acı bu, yılbaşı da tepemizde.’

‘Vay vay vay, gerçekten çok acı.’

‘Ah aman aman, hem de yılbaşında.’

‘Ay-yay-yay, gerçekten öyle. Çok acı.’

Kasket siperlerini öne doğru çekip, uyum içinde başlarını sallayarak, ayaklarını yavaşça yere sürtüyorlardı.

‘Bernadette’i gördün mü, küçük kardeşi?’

‘O Bernadette miydi? Vay anam anam.’

‘Hem de ne değişmiş. Bu ölümden dolayı şok geçiriyor olmalı.’

‘Mmm. Öyle ani oldu ki.’

‘Ağabeyine hâlâ ne kadar benzediğini görüyor musun? Onun ölü kopyası gibi.’

‘Hangi ağabeyi kastediyorsun?’

‘Kayıp kardeşi, Eddie’yi. Günün birinde ortadan kayboldu.’

‘Onu hiç görmedim. Ona mı benziyordu? Ah ah ah, ne garip. Aileler nasıl da...’

Liam’la ben gülmeyi kesmiştik. İkimiz de konuşanları dinliyorduk, ancak babam gelene kadar fazla bir şey söylemediler. Babam yanına gitmemizi işaret etti.

‘Şimdi çifte acı çekiyorlar,’ dedi içlerinden biri, biz oradan ayrılırken. ‘En büyükleri gitti, kimbilir nereye? Şimdi de en küçükleri. Hiçbir zaman sağlığı iyi olmadı. Tanrı ona yardım etsin.’

Babam bizi aile mezarlığına götürdü. Yere çömelip dua ettik. 23 Aralık 1921 ve 28 Aralık 1921. Anne ve babasının ölüm tarihleri. Aşınmış taşın üstünde isimler belli belirsizdi. Doğrulup kalktığımızda mezarlık hemen hemen boşalmıştı. Aşağıda, Kuzey Atlantik’e doğru yükselen sisin içinde ırmağın kıvrımı yokolup gidiyordu. Babam konuşmuyordu, ama boğazında bir şey düğümlenmiş gibiydi.

Demek Eddie Bernadette'e benziyordu. Bu da bir şeydi. Ancak Bernadette, benim gözümde, babama benzerdi. 'Aynı sürünün koyunları, ne bekliyordun ki?' derdi annem. Eddie'yi daha önce görmüş müydü? Bu soruyu hiç bu kadar açık sormadığımı düşündüm. Hemen hemen hiç, dedi annem kısaca. Bu onu gördüğün anlamına geliyor, diye üstelendim. Babama benziyor muydu? Çok mu benziyordu? Bir yere kadar. Konuşmak istemiyordu. Ben de konuyu değiştirdim. Bana husumetten söz et. Eddie'nin bununla bir ilgisi var mıydı? Ah çocuk, dedi annem. Bazen aklını kaçırdığını düşünüyorum. Geçmişte olanları geçmişte bırakamaz mısın? Her şeyin geçmişte kalmadığını kendisi de biliyordu.

Babamın ailesi yıkılmıştı. Bu bende bir felaket hissi uyandırıyor. Bu felaketle birlikte yaşamayı ancak olanları sessizce kabullendiğiniz, bir yangının küllenmesini bekler gibi olayları kendi haline bıraktığınız zaman öğrenebilirdiniz. Eddie gitmiş, kendi anne ve babası bir hafta içinde ölmüştü. İki kızkardeşi, Bernadette ve Ena, birer hizmetçi gibi bir tavuk kümesine kapatılmışlardı. Uzun süre ve sessizce sürüp giden bir düşmanlık. Çatı kirişleriyle ve içindeki kitaplarla ıssız bir çiftlik evi. Her yerde sessizlik. Babam Eddie ile ilgili bir şeyler biliyordu. Ancak bundan söz etmiyordu. Yine de bazen bazı işaretler veriyor, sanki konuşacak gibi oluyordu. Onu paramparça eden bir çığlıkla, boşluğun içinde yaşadığı hissine kapılıyordum. Bir başka zaman bu boşluk, içinde birinin durmaksızın ağladığı, kurnazca tasarlanmış kapalı bir labirenti andırıyordu.

HUSUMET

Şubat 1950

Husumet, düşmanlık. Işıklı, geniş, dokunaklı ve temiz çiftlik evini düşledim. Uzakta, sahil kenarında başıboş dolaşan ağır ve atik sığır sürüsünü, deniz kenarında ıslak ıslak parlayan ve otların arasında kuruyan, havaya ekşi bir tat veren yosunların kötü kokusunu.

Etrafında sonsuza kadar kıvrılan beyaz yol ve pencerele-
rinde gün be gün ve mevsimler boyunca duraksayıp kalmış
gökyüzü ile bütün mevsimlerin bütün seslerini barındıran
çiftlik evi bomboştu, içeride babamın tahta zeminde gürle-
yen ayak sesinin, pencereye vuran ışıktaki yükselme duy-
gusunun dışında bir ses ya da duygu düşlenemezdi. Buz gi-
bi soğuk suyun aktığı musluk bahçede duruyor olmalı, de-
dim kendi kendime, bir de içinde böceklerin kaynaştığı
gübre yığını ve tabii rüzgârın da yardımıyla yumuşak tüyle-
rinin kokusunu ardında bırakarak kümese sinsice sokulan
ilki. Hayal ettiğim kokular hayal ettiğim görüntülere ko-
şuttu. Tıpkı bir filmin fon müziği gibi. Daha sonra bu gö-
rüntüler beynimi kemiren düş kırıklığıyla birlikte, yüzüm
açık bir kitaba gömülüyken, yatak odasının ölgün havası

içinde beni terkedip kaybolurdu.

Babam tabakları yıkarken ve uzun saplı bir tencereyi ovalarken şarkı söylerdi.

*Lagan nehrinin ninni söylediği yerde
Çok güzel bir zambak açar,
Alacakaranlık parıltısı gözlerinde
Saçlarında gece.*

Bana bunun bir Donegal şarkısı olduğunu anlattı. Termon'lu yaşlı bir adamın söylediği bu şarkıyı büyükdeleri kitlelikten önceki günlerde duymuştu. Şarkıda adı geçen nehir, Belfast'ın içinden geçen nehir değildi. Foyle nehriyle birleşmeden önce taşan Lagan ırmağıydı. Onun bu şarkıyı nereden duyduğunu merak etmiştim. Büyükdede bir şarkı derleyicisi miydi? Hayır, hayır şarkıyı söyleyen yaşlı adam bir yol işçisiydi. Bir gün Büyükdedeye Batı Donegal'den geçen ve Gweedore yakınlarındaki Poisoned Glen'e giden dağ yolunu tarif etmişti. Büyükdede onu yakındaki bir barda biraya içmeye davet ettiğinde adam şapkasını çıkarıp bu şarkıyı söylemişti. Büyükdede ne iş yapıyordu? Derry'deki bir firma adına alım-satım işleriyle uğraşıyordu. Çiçiklerle ürettikleri sebze ve benzeri şeyler üzerinden günlük anlaşıma yapardı. Ancak Kitlelik tüm bölgeyi kasıp kavurmuştu. Sonra da Büyük Savaş.* Senin babanı da etkiledi mi bu? diye sordum, lavabonun altında kuru bir bez ararken. Sesimin arka bahçeden gelen suyu taşıyan borunun içinde yankılandığını duydum. Başıyla beni onaylamış olmalıydı. Sonra yeniden şarkıyı mırıldanmaya başladı. Mırıldandığı bölümün ikinci dizesini bu kez ben söyledim.

*Sevdalı leannan-sidhe gibi
Esirinim*

(*) Büyük Savaş: Birinci Dünya Savaşı - ç. n.

*Ne hayatım var ne de özgürlüğüm
Hepsinden güçlüsü aşk.*

İnce sesleri yakalayamıyordum. Bütün zarif notalar titreyerek kaybolup gitti. Yine de bana gülümseyerek başımı okşadı, saçlarımı karıştırdı. Ellerinin hâlâ ıslak ve sabunlu olduğunu farkedince kahkahayla güldü. Saçlarımı kuruladım. Gözkapaklarımda kalan sabun köpüğü gözlerimi biraz yakıyordu. ‘Güzel şarkı,’ dedi. Başımı sallayıp Donegal’e ve Büyükdedemin -hayır, Büyük-büyükdedemin- şarkıyı duyduğu Termon diye adlandırılan yere daha sık gitmek istediğimi söyledim. Ya da Büyükdedenin ailesinin yaşadığı Mamore yakınındaki tepelere ve daha da ilerdeki Inishowen yarımadasına. Oraya bir gün gideceğimize dair söz verdi. Bir gün beni oraya götürecekti. Çatı kirişleriyle öylece duran çiftlik evine. Oraya gittiğimiz gün hâlâ hatırımdaydı. Çiftlik evini yeniden görmek çok hoş olabilirdi. O an, bir gün bana korkunç şeyler anlatacağını anladım. Aniden dehşete düştüm. Bana hiçbir şey anlatmasın istiyordum. İçimden, sırlarını kendine sakla diyordum, sırlarını kendine sakla, hiçbirisi umrumda değil. Aynı zamanda her şeyi bilmek istiyordum. Sanki bana kendiliğinden her şeyi anlattırsa onu daha fazla sevecektim. Öte yandan bana her şeyi anlatması için onu zorladığım, sırlarından söz etmesini istediğim, onun şarkısının dizelerini mırıldandığım, ölülerinin ve kötü muamele gören kızkardeşlerinin utancını üstünde hâlâ taşıdığını bildiğim sürece kendimi daha az sevecektim.

Anne ve babası ölmeden önce birlikte başka şarkılar da söylediklerini anlatmıştı bana. İçlerinde en iyisi Eddie’ydi. Yaşasaydı en iyi olmaya devam edecekti. Anne ve babası hastalanınca onları derhal Craivagon köprüsünün diğer yakasına, Foyle’un karşı tarafında Waterside’daki Fever hastanesine götürmüşlerdi. Cenaze sırasında onları görememişti

Çünkü tabutların kapakları kapalıydı. Cenazeden sonra eve yeniden döndüklerini ve tüm eşyaların götürülmüş olduğunu hatırlıyordu. Bütün yatak örtüleri yakılmıştı. Evi karantınaya alıp kapatmışlardı. Çocuklar akrabalar arasında paylaşılmıştı. Kızkardeşleri, halaları ve enişteleriyle beraber yaşamak üzere Donegal'deki husumet olayının geçtiği çiftlik evine gitmişlerdi. Bu olaydan sonra Eddie tek bir söz bile söylemeden ortadan kaybolmuştu. Eddie'nin güneyde IRA'ya katıldığı söylense de babam onu bir daha hiç görme-mişti. Kendisine bu olayın nasıl aktarıldığını hatırlamıyordu. Bütün bildiği bir iki hafta içinde bütün dünyasının yıkılmış olduğuydu. Henüz çocuktu, ama aynı zamanda bu çılgın ailenin bütün çocuklarından o sorumluydu. Yalnızca oniki yaşındaydı. Ondan beş yaş büyük olan Eddie ise gitmişti. şimdi ailenin en büyük yesi oydu. Bir hırdavatıda getir götür işlerine bakıyordu. İşyerinin sahibi ve yöneticisi Bay Edmiston Protestandı ve beş yıl sonra ilk zammını istediği için onu işten çıkarmıştı. O da hayatını kazanmak için boks maçı yapmaya başlamıştı. Daha sonra deniz snde, şimdiki işi olan elektrikçilik işini buldu. Çocuklar, birilerinin insafına kalarak ya da insafsızlığına ğrayarak, dört bir yana dağıldılar. Phonsie Amca ve babam kuzenleriyle birlikte kalmışlardı. Yengesinin elini masaya koyup, tam tereyağına uzanacağı sırada Phonsie'yi nasıl engellediğini hatırlıyordu. 'Sen margarin yiyeceksin,' demişti. 'Tereyağını yalnız bu evin çocukları yiyebilir.' Evi o akşam terkettik dedi, yüzü hatıralarla hafifçe kızarak. Bir yurttta kaldılar. Bir hafta içinde de Carlisle yolunda kendisi için bir oda kiralandı. Kardeşi Phonsie'yi ona kendi çocukları gibi davranacaklarına söz veren diğer akrabalarına gönderdi. O odada patates ve yulaf lapası yiyerek, yayık ayrıntı içerek tam dört yıl yaşadı. alıştı, antrenman yaptı ve ringlere çıkmaya başladı. Aile evine ait her şey, fotoğraflara varıncaya kadar akra-

baların evinde yok olup gitmişti. O zamanlar her şeyin yaktığını söylemişlerdi; bu yalnızca örtüler, çarşaflar, havlu ve benzeri eşyalar için geçerliydi. Daha sonra evdeki eşyaların korunması için akrabalarının kayda değer hiçbir şey yapmadıkları söylendi. Ev satılmıştı. Çocuklar bu paradan tek kuruş bile almadılar. Çiftlik evini görmeye gittiğinde anne babasından kalma kitaplar, mobilyalar ve resimlerle dolu bir yerle karşılaştı. Kızkardeşleri Ena ve Bernadette kümesin yanındaki barakada minderden yapılmış döşeklerde yatıyorlardı. İşte bu nedenle akrabalarını bir daha asla görmek istememişti ve bizim de onlarla görüşmemizi yasaklamıştı. O sıralarda Eddie özgürlük için savaşıyordu. Başını acıyla salladı. Özgürlük. Burada. Hiçbir zaman olmadı, olmayacak da. Her neyse, zaten özgürlük ne anlama geliyordu? Özgürlük bir anlamda istediğini yapmaktır. Bir anlamda da yapman gerekeni yapmaktır. Bir tarafa yeterince yaklaştığında diğerinden uzaklaşsın.

Eğik duran başına ve sabun köpüğünden pembeleşmiş kocaman ellerine baktım. Kabul edip etmeyeceğini anlamak için Eddie'den söz etmesini istedim. Ne var ki, ben sordüğüm için değil de kendiliğinden söz etmesini istiyordum. Bana baktı ve gülerek köprünün altından çok sular geçti dedi. Bir an durakladım, arka tarafta uçurtma uçuran birilerinin olup olmadığına bakmak için dışarı çıkacağımı söyledim. Hava hâlâ rüzgârlı ve açıktı. Dışarıda kimseler yoktu. Böylece bütün akşam üstünü, arka kapıdaki taze ağaç dallarından yapılmış yuvarlak hedef tahtasına oklarla nişan alarak geçirdim. Okları hedefe fırlatıp sonra yeniden topluyordum. Okun ince, kısa bir ısıklıkla tahtaya saplanıp kalışından tuhaf bir zevk alıyordum.

KALE

Haziran 1950

Başımızın üzerinde salınan eğreltiotlarından süzülen yeşil ışığın altında yatıyor, yamaçtan gelen keskin kuş seslerini dinliyorduk. Burası bir sınır kentiydi. Yaklaşık bir mil ötede ki kambur bir köprüyle karşıya geçilen ırmak, haritada bakıldığında kentin çevresinde kıvrılan ve onu Foyle gölüne kadar kuşatan kırmızı sınır çizgisinin bir bölümünü oluştururdu. Arasına eğreltiotlarının arasından başımızı kaldırıp, fundalıklarla kaplı tepelere, yüksek çitlerin arasındaki dolambaçlı çorak yollara araştıran gözlerle bakardık. Dışarıdan kimsenin kolay kolay görülemeyeceğini bildiğimiz halde birilerinin bizi gözetlediğini hissederdik. Köprüye indiğimizde, bir suç işlediğimiz ve cezalandırılacağımız duygusuyla, defalarca karşı tarafa geçip geri dönmekten gizli bir zevk alırdık.

Köprünün bir ucunda, ırmağın yukarı tarafında, incecik bedenlerini hızla büküp kıvrıran ve çevik hareketlerle sık dallar arasında asılı duran çalikuşlarının bulunduğu dikenli çalı yığınları bulunuyordu. Diğer tarafta ise, Serbest Bölge vardı, otuz metrelik düz ve çimenli bir yoldan sonra bir

meşe ağacının yanından girilen bu bölgede, sınırın bize ait tarafındaki savaş sonrası yiyecek sıkıntısını gidermek amacıyla kullanılan, gözlerden ırak, teneke bir barakadan ibaret bir dükkan bulunuyordu. Dükkada çeşit çeşit sigara bulunurdu. Üzeri Robbie Burns madalyonlu, 'Sweet Afton' adlı şarkının iki dizesinin eğimli bir hatla bir ırmak, bir ağaç ve küçük bir manzaradan oluşan resmin altına yazıldığı, sarı ve beyaz renkli paketiyle Sweet Afton Virginia. Oradaki insanların şivesi bize, tıpkı tezgahın üzerinde duran kuğu desenli, parlak sarı tereyağı paketleri gibi düzgün ve yumuşak gelirdi. Benim ailem o topraklardan, Donegal'den gelmeydi.

Liam'la ben bir öğleden sonra bataklık sıcağında, sis ve soğuk bastırana kadar uyuyakalmıştık. Eski Grianan kalesine tepeden gitmeye karar verdik. Bize bu ismin Işık Kalesi ya da Güneş Kalesi anlamına geldiği söylenmişti. Binlerce yıldır orada duruyordu. Tepeye çıktıktan sonra aşağıya daha kestirme olan ve kaleyi anayola bağlayan çakıltaşlı patika yoldan inmeyi düşünüyorduk. Yukarı tırmanırken sis kalınlaştı ve kale gözden kayboldu. Liam'la aramızdaki uzaklığı koruyorduk. Gözenekli tabanlarıyla kayalıkların ve kalın köklü fundalıkların arasında hafifçe nefes alan mantarlarla kaplı alanda yürürken zaman zaman gücümüzü yitiriyorduk. Kendimizi yükselen, sonra tepeyi tırmanan ve bizi hızla geçen sisin altında iyice küçülmüş hissediyorduk. Uzaktaki toprak parçasını belli belirsiz seçtiğimiz bir anda sis, yeniden ayaklarımıza, oradan da yüzümüze kadar ulaştı. Uzaktan gölün çınlamalarını duyduğumuzu sandık ve kaleye yaklaştığımızı düşündük. Ancak ses uzaklaştı, tekrar yön değiştirdi. Bu bazen güçlü, bazen cılız, bazen uzaktan, bazen yakından gelen bir sestir. Kaleye yaklaştığımızı gösteren tek belirti yarasaların havada yaptıkları ani ataklardı. Bataklık alanın batı yakasını tercih ettiklerini biliyorduk. Pek çok kez ırmaktaki sınıra gidip, alacakaranlıkta ağaçlar-

dan havalandıktan sonra gölün üzerinde titreşen tatarcık bulutuna doğru dalışa geçişlerini izlemiştik. Bu kör uçucular akşam olurken bataklıkların üzerinden tepeyi izleyerek kaleye ulaştıklarında bir kavis çizerek ve hafif seslerle ciyaklayarak gözden kaybolurlardı. Tepede, çizgi çizgi olmuş bulutların ardında, ufkun ışıklarının seçilebildiği Donegal dağlarının ötesine doğru dağılan ve sonra toparlanan karanlığa bakardık. İşte oralardan, köy evlerinin ışıklarının yıldızlar kadar uzakta göz kırptığı karanlıktan ve dağların silüetinin görüldüğü yerlerden gelmiştik buralara. Orada annemin çenesi düşük pek çok akrabası vardı. Babamın ise içi kitap dolu ahşap kirişli çiftlikevine kapatılmış sessiz, uygunsuz, husumetin kiniyle dolu, birkaç akrabası.

Husumet. Gerçekten, Buncrana'nın dışındaki Cockhill'in tavanı ahşap kirişli ve duvarları kitaplarla dolu çiftlikevinde mi başlamıştı bu husumet? Babam gerçekten, beni ve ağabeyimi, ardından da annemi o çiftlikevinin tahta döşemesinde sürükleyerek mi yılların sessizliğine doğru götürmüştü? Bu kaçışın nedeni gerçekten, kızkardeşlerinin çiftlikevinde değil de birer hizmetçi gibi dışarıda tavukların yanında kalmak zorunda olduklarını öğrenmesi miydi? Beni kollarıyla yukarı kaldırdığında kocaman kirişler gördüğümü hatırlıyorum. İndirdiğinde ise tozlu yolu, tepemde konuşulanları ve Atlantik'ten yükselen çekiç başı bir bulutun kapladığı gökyüzünü. Çiftlikevini bir daha görmedik. Kısa bir süre sonra, uzun yıllar önce ölen babaannemin bizi ziyarete geldiğini söyledi annem. Uyurken babamın başında durup ona bir süre baktıktan sonra anneme gülümseyerek, babamın üstündeki battaniyelere dokunup gitmişti. Annemin öte dünyayla bir bağlantısı vardı, bunu herkes söylerdi. O ise bu söylentileri duyduğunda mutlu bir tavırla başını sallardı.

Babaannemin yatağın başına gelen görüntüsü, çocukları-

nı birer köle gibi yaşamaktan kurtardığı için babama duyduğu minnetin bir işareti miydi? Annem ve ben böyle düşünüyorduk. Sonra yeniden Eddie'yi hatırladım. Onu kimse kurtarmamıştı. Fakat onun bu düşmanlıkla hiçbir ilgisi yoktu, öyle değil mi? Evet. Anne babasının ölümünden sonra evi terketmişti. Tekrar ortaya çıkışı ise içki imalathanesinde patlayan viskinin kızıl alazlarıyla birlikte olmuştu.

Bu, husumetin başlamasından çok önceydi dedi annem. Husumet. Bana daha anlatılacak çok şey varmış gibi gelse de bu görkemli kelimeyi söylemekten hoşlanıyordum. Ama sezgilerim anlatılanların eksik olduğunu söylüyordu. Yatakta, duvardaki Kutsal Yürek'in resmine bakarken, Ena'nın ölüm anındaki hüznü gözlerini düşündüm. Gözler, yatarken ya da herhangi bir şey yaparken sürekli bana bakıyordu. Bu gözlerdeki üzüntü ailemizde, şimdi anlayabildiğimin çok ötesinde derin bir acı olduğunu düşündürürdü. Ena'nın gözleri, yüreği delip geçen bir kederin keskinliğini anlamamı bekler gibiydi.

KAYIPLAR TARLASI

Ağustos 1950

1950 yazında babam arta kalan zamanlarında tersanede çalıştığından epey paramız olmuştu. Böylece Buncrana'daki bir pansiyonda iki haftalık tatil ayarlamıştık. Babam hafta içinde zamanı olmadığı için otobüsle hafta sonları geliyordu. Hava çok sıcaktı, bir maden kadar sert ve parlaktı. Göl kenarında oturmaktan sıkıldığımızda, babamın ailesinin saklandığına inandığımız ve bizim her zaman husumet çiftliği diye adlandırdığımız yerden ve Cockhill'den uzak durmaya çalışarak kasabanın ilerisindeki tepelerde dolaşmaya çıkardık. Ancak babam daha ilk hafta sonu pazar günü beni ve Liam'ı yanına alarak, çiftliğe oldukça yakın olduğunu sandığımız dik ve kıvrımlı yolda yürüyüşe çıkardı. Birbirimize kaçamak bakışlar atıp hiçbir şey söylemeden yola devam ettik. Rüzgâra açılan ve tıslar gibi sesler çıkaran mısır tarlalarına, titrek saban izlerine, bayırlara serpilmiş patâtes çuvallarına ve deniz kıyısındaki kayalıklara doğru uçuşa geçmeden önce iç kısımlarda biriken martılara görmeden baktık. Babam bize bir şey göstermek istediğini söyledi. Parıldayan alnı, dökülmeye yüz tutmuş kızılımsı saçları sert

yüzünü daha yumuşak ve tatlı kılıyordu. Ağır ağır yürüyordu, her zamanki çevikliği yoktu. Liam, o gün mavi gözlerindeki sert ifadeyle babama daha çok benziyordu. Ben annem gibi esmerdim ve bu aileden değil de, başka bir aileden geldiğimi düşünürdüm.

Bizi okyanusa doğru sürükleyen ve sonra belli belirsiz kıvrımlarla içeriye doğru sokulan dönemece gelmiştik.

Yolun kenarında durduk. Babam denizi göstererek, 'Dikkatinizi çeken bir şey görebiliyor musunuz?' diye sordu. Baktık. Tarlalar yamacın ucuna kadar uzanıyor, en uçta hafif bir eğimle yükseliyordu. Hiçbir gariplik sezmemiştik. Patikayı tırmanıp yoncalarla, düğün çiçekleriyle, hindiba ve papatyalarla dolu vadiyi andıran bir yerden aşağıya indik. Vadi yukarı doğru dönüp bir çıkıntı yaparak sanki kayalığın ucu gibi duran bir dönemeçle son buldu. Buradan baktığımızda çimenlerin, her iki taraftaki kayalık alanın kilometrelerce ötesinde gökyüzüne uzandığını görüyorduk. Babam çimenlik alanı görmek için buraya geldiğimizi söyledi. Sabırlı olmalı, kuşlara bakmalıydık. Onlar, çimenlik alana doğru uçarlar bile hiçbir zaman üstünden geçmiyorlardı. Etrafta uçan martıları, sığırcıkları, bir kırlangıcı seyretmeye daldık. Hepsi de havada asılı kalıyor ya da süzülerek uçuyordu. Çok yükseklerde uçtukları için kara parçasının üstünde havalanıp havalanmadıklarını anlamak zordu. Ancak içlerinden bazıları araziye çok yaklaşıp da yere inmedi. Neden? Olup biteni bize anlatmasını istedik. Babam buraya Kayıplar Tarlası denildiğini söyledi. Kuşlar bu noktanın etrafından dolaşıp diğer taraftan geri dönerlerdi. Tam üstünden geçecek olurlarsa kaybolup giderlerdi. İzlemeye devam ettik. Başlangıçta şaka yaptığını düşünsem de, kalbim hızlı hızlı çarpmaya başlamıştı. Denizin sesi durmaksızın kulaklarımda uğulduyor ve çok uzaklarda patlıyordu. Gerçek adı buydu. Çiftçiler o araziden uzak dururdu. Kaybolan ya da Hristiyan gelenekleri-

'ne göre gömülmeyen insanların ruhlarının burada olduğuna inanılırdı. Tıpkı, denizde boğulup cesetleri hiçbir zaman bulunamayan ve yılda üç, dört kere St. Brigid Gününde, Samhain Festivali'nde ya da Noel'de toplanıp kuşlar gibi çığlıklar atarak yukarıdan doğdukları topraklara bakan denizciler gibi. Bu araziye giren herkes diğerleriyle aynı kaderi paylaşırdı. O günlerde, ruhların çığlıklarını duyanlar sesi bastırmak için istavroz çıkarıp, bağırarak dua ederdi. Bu acıyı duymanız gerekmiyordu, duymamak için dua etmeniz yeterdi. Çığlıkları duyduğunuzda eğer evdeyseniz onların acı dolu ruhlarının eve girip her şeyi yok etmemesi için hemen kapı ve pencereleri kapatmalıydınız. Bu vadide Noel çok sessiz geçer, özellikle de akşam olduğunda, dedi babam. Gözlerinin içine baktım. Bana hafifçe gülümsedi, ancak yüzünde acılı bir ifade vardı. Bir kez daha anlatacağı çok şey olduğu hissine kapıldıysam da gözlerinden fikrini değiştirdiğini anladım. Ardından hiçbir şey söylemedi.

Gün biterken, bir serap gibi rüzgârda salınıp duran çimenli araziye bir süre daha bakakaldık. Şubat, kasım ve aralık aylarında çığlıklar duyulduğu zaman neler olduğunu düşünmeye başladım. Büyülü araziye daha yakın olmak için bayırdan biraz daha öteye gittim.

'Yapma,' dedi babam, 'daha uzağa gitme.'

Durdum. Daha ileriye gitmek istedim. Arkama baktım. Gözlerini güneşte kısarak orada durmuş, beni bekliyordu. Liam aramızda duruyordu. Yanımızdaki kayanın üzerine bir martı kondu. Kayalık yamaca doğru gitmek istedim. Yukarı doğru birkaç adım daha attım. Bayır görüldüğünden daha dikti. Babam hiçbir şey söylemedi. Liam ona doğru dönerek düğün çiçeklerinin arasına oturdu. Eddie'nin ruhu da bu kayıp toprakların üstünde mi çığlık atıyordu, diye düşündüm. Bunu sorsam mı? Soramadım. Artık yamacın kenarına da gitmek istemiyordum. Tepeden aşağıya inip,

çığlıkları daha önce duyup duymadığını sordum babama. Hayır. Duymak istemiş miydi? Hayır. Ona daha önce kaybolmuş birinin çığlığını duyup duymadığını sordum. Bilmiyordu ya da duymadığını sanıyordu. Geriye dönüp patikaya doğru yürümeye başlamıştı. Tarla ile ilgili söylentileri ilk kez ne zaman duymuştu? Hatırlayamıyordu. Öfkelenmiştim. Soru sormamı engelliyordu. Bizi buraya getirip sonra da hiçbir açıklama yapmadan çekip gidecekti.

‘Anlattıklarının hiçbirine inanmıyorum,’ dedim. ‘Hepsi uydurma.’

‘Hiç şüphesiz,’ dedi kuru bir ses tonuyla.

‘Yani buna kim inanır? Kaybolan kuşlara. Bak bir tanesi, şu martı arazinin hemen üstünde uçuyor.’

Dönerek uzaklaşan martıyı işaret ettim. Çığlığı patikaya yayıldı.

Dönüşte araziye yeniden baktık. Şimdi oldukça sıradan görünüyordu. Arazinin bittiği kayalık yamacı görebiliyorduk. Güneş ışığı denizi kızıla boyarken bir anlığına orada, yamacın kenarında birinin aşağıya, dalgaların yumuşayıp kırıldığı yere baktığını gördüğüme yemin edebilirdim. Tekrar dönüp baktığımda kimseyi göremedim. Tümseği inip koşarcasına yolun diğer tarafına geçtim. Liam çalılardan kestiği bir ağaç dalını öfkeyle yontuyordu. Babam önümüzdeydi ve oldukça hızlı yürüyordu. Çubuğu doğru tutması için yardıma koştuğumda Liam, dalın yan tarafındaki sürgünleri kesiyordu. Bana sert sert baktı.

‘Defol git. Git onunla yürü.’

Babama yetişmek için koştum, ancak rüyalarda olduğu gibi ona ulaşamadım. Sonra vazgeçip ikisinin arasında kaldım. Liam çalılığın yanında durmuş ağaç dalını yontuyor ve bana bakıyordu. Babam yol ayrımından dönerek gözden kayboldu. Martıların kızgın ve yürek parçalayıcı çığlıkları hâlâ kulaklarımdaydı.

Grianan, yıpranmış merdivenlerin sizi içeriye, bir tarafında kenti, diğer tarafında ise göl kenarındaki kumsalı görebileceğiniz korkuluğa götürdüğü büyük ve silindirik taş bir yapıydı. Duvarlardan birinden, sonunda bir dilek kürsüsü bulunan, bir ucu daha yüksek, dar ve karanlık gizli bir dehlize giriliyordu. Orada oturur, aşağıda yatan efsanevi Fianna'nın uyuyan savaşçılarının nefeslerini dinlerken gözlerinizi kapayıp dilekte bulunurdunuz. Öyle birini bekliyorlardı ki onun tutacağı tek bir dilekle binlerce yıllık uykularından uyanacak ve İngilizlerle yapacakları son savaşın ardından onları kıyılarımızdan sonsuza dek süreceklerdi. Bekledikleri kişinin gözlerinden biri yeşil, biri kahverengi olacaktı. Bu kişi peri gibi gözlere sahip olan çok özel biri olmalı, diye düşündüm. Ya da bir amaç uğruna dünyaya gelen, cebinde bir silah varmış gibi güçlü ve gizemli biri olmalı, hareket ettiğinde etrafındaki her şey onunla beraber hareket etmeliydi. Çok korkmuştum. Bekledikleri bu dileği kazara da olsa tutmuş olabileceğim, zeminin ayaklarımın altında yarılacığı ve ölülerin, arkalarında beliren balta ve mızraklarla dışarı

doğru yükselen yüzlerini göreceğim düşüncesiyle dehşete kapıldım.

Liam'la ben okul tatillerimizin büyük bir bölümünü orada geçirirdik. Diğerleriyle birlikteyken gruplara ayrılır, yukardaki kaleye kadar yarış yapardık. Yarışı kazananlar koruluğun üzerinde vahşice savaşı, duvarları tırmanan diğerlerine karşı kaleyi korurlardı. Çılgınlığımız yabani fundalıkların ve bu özel doğa parçasının kayalıkları arasında yok olup giderdi.

Bir keresinde arkadaşlarım -Moran, Harkin ve Toland-beni gizli geçite kapatmışlardı. İlk önce hiç tepki vermeyerek dilek kürsüsüne oturup bekledim. İçinden sürünüp geldiğim karanlık geçit yavaş yavaş belirsiz yuvarlaklığını kaybetti ve kapkaranlık oldu. Orada, soğukta öylece oturdum. Oysa dışarıda hava sıcaktı ve eski kalenin yukarısında, sıcak kaplıcaların bulunduğu yerde şakıyan tarla kuşları vardı. Nemli duvarlara dokundum. Sert duvarların üzerindeki balçığın yavaşça kayıveren dokusunu hissettim. Orada bile, içimden gelen bir şey beni yosunlara ve suya dokunmaya itti. Dışarıda olsaydım, Inch adasını ve sahilin koyu renkli toprağına açılan düz geniş haliçleri görebilir, uzakta gürüldeyip duran denizin çıkardığı sesleri duyabilirdim. İçeride ise, kürsü biçiminde bir nişle sona eren dehlizin kalın duvarlarından, rüzgârın hafif iniltisi ve sert kayanın yüzünde yarıklar açmış suyun sesinden başka bir şey duyulmuyordu. St. Columcille kahinlerinin anlattıklarına göre, savaş borusunun ötmesiyle beraber, Derry'le Strabane arasında bir yerde gerçekleşen en son savaşa katılmak, son kalan İngiliz gemisini de Lough gölünden ve İrlanda'dan sürmek üzere uykularından uyanıp yeniden hayata dönen Fianna savaşçılarının nefeslerini duyduğumu düşledim. Kendinizi düşlere biraz daha kaptırdığınızda drüvid tıslımlarının bitkisel kokularını ve kadınların evet, ev-veet diyen haz dolu

sayıklamalarını duyabilirdiniz. Özellikle aşkla ilgili bir dilekte bulunursanız, kadınlara her zaman çekici gelmeniz mümkün olurdu.

Beni oraya arkadaşlarım kapatmışlardı. En son ışık da yok olup giderken dilek kürsüsünde oturmuş, bedenlerini terketmiş hayaletlerin seslerine nasıl daha fazla kendimi verebileceğimi düşünüyordum. Yuvarlanarak girişin ağzını kapatıp beni içeriye hapseden taşın çıkardığı sesi duydum. Bağırdım, ancak onlar gülererek, tepemdeki korkuluğun basamaklarını tırmandılar. Taşı içerden oynatabilmek aradaki açıklığın çok dar olması nedeniyle mümkün değildi. Böylece oturup beklemeye başladım. Bağırduğımda sesim etrafımda yankılanıp yok oldu. Böyle bir karanlıkla hiç karşılaşmamıştım. Rüzgârın sesini -ya da çok uzakta kalan denizin sesiydi- duyabiliyordum. Bu uyuyan Fianna savaşçılarının sesiydi. Fundalıkların ve havaya renk veren katırtırnağının kokusunu duyabiliyordum; bu drüvid tılsımıydı. Yeraltı sularının fısıltılarını duyabiliyordum; bunlar kadınların sayıklamalarıydı. Kürsü insanın iliğine işleyen soğuk nedeniyle parlıyormuş gibiydi. Dehlizin kapağı yerinden oynadı, tarla faresi gürültüsüne benzer sesler duyuldu. Belki de taşlardan kopan ufak parçalar bu sesi çıkarıyordu. Girişe kadar sürünüp yeniden bağırdım. Sonunda biri gelip taşı arkadan itti. Kendimi dışarıya, gün ışığına doğru attım. Güneşten gözlerim kamaşmıştı, bedenimdeki tüm kan bileklerimde toplanmış gibi yürürken sendeliyordum. Yeniden korkuluğu tırmanıp, duvardan atlayarak eve giden yola çıktığımızda gökyüzü ve tepeler bana öylesine geniş göründü ki, dehlizin az öncekinden daha soğuk ve kapalı bir yer olduğunu düşündüm.

Bir tarlanın eninden biraz daha geniş olan sınırı geçtik. Tam yola yaklaşırken bir araba aniden dönemeci alıp ışıklarıyla üstümüze doğru geldi. Çitin karanlığına doğru yana

çekildik. ‘Sıçanlar’ dedi Brendan Moran dikkatle arkalarından bakarak. Gümrük memurlarına takılan bir isimdi bu. ‘Etraftaki kaçakçıları arıyorlar. Babam, kaçakçıların memurlardan birini bir gece Grinian yakınlarında bir yerde kısırtıp ceketini çıkardıktan sonra bağladıklarını ve dehlize kapadıklarını anlatmıştı. Yaklaşık iki gün sonra bulup dehlizden çıkardıklarında adam deli gibiymiş ve bütün bedeni kaskatı kesilmiş. Hâlâ Gransha’daki akıl hastanesinde yatıyor. Olaydan sonra hep üşüdüğünü ve hiçbir zaman ısınmadığını söylüyorlar. Hiçbir zaman da ısınamayacak.’

Yoldaki son tümseği de aşarken, ışıklarla örülü şehir önümüzde uzanmıştı. Bitkin bir halde, şehrin ve yazdan kalma sakin bir gecenin sürüp gittiği dar sokakların üzerine doğru düşüyormuşuz hissine kapıldım.

KATIE'NİN ÖYKÜSÜ

Ekim 1950

Orada, Foyle gölüne bakan tepenin üstünde, eski Grianan kalesiyle bizim topraklarımız vardı. Swilly gölüne dik inen diğer tepenin üstünde ise çiftlikevi ve iki tepenin arasından Inishowen yarımadasının kalın çıkıntısı görünürdü. Foyle gölünün bittiği yerde, arkasında sınırın kıvrılarak uzandığı Derry, sisin altında tül gibi dururdu. Öğleye doğru Donegal'den çıkıp oraya yürüyüşe gider, akşam saat tam altıda, genç kızların ve kadınların gömlek fabrikasından çıkıp evlerine dağıldığı saatte şehre geri dönerdik. Parlak giysiler içinde kol kola, gevezelik ederek yürürlerdi. Onlara seslenirdik ancak bize çocukmuşuz gibi davranır, yanımıza gelmeye yanaşmazlardı.

‘Şu süt kuzusunun bebek arabasını itiverin. Anneciği evde onu bekliyor.’

‘Miniminnacık kırmızı yanaklarını sevsinler. Aman da daha yeni diş çıkarıyormuş.’

Kaçacak delik arardık. Bazen içimizden daha büyük olanlar bir kamyonun arkasına atlayarak ya da bagaj merdiveni-ne asılarak yanlarından geçerken hoşlandıkları kız ve erkek-

lere ıslık çalıp laf atarlardı. Kadınlar evlerine çekildiklerinde o şenlikli hava yerini kapkaranlık bir boşluğa bırakırdı. Ya-
zın bile tüten bacaların dumanı havada asılı kalır, içlerinden
biri yanmaya başlayınca çıkan alevleri keyifle seyrederdik.

Teyzem Katie, Tilly ve Henderson fabrikasında dikişçi
olarak çalışıyordu. Genç yaşta ve annemden önce evlenmiş-
ti. Kızı Maeve yirmi yaşlarındaydı ve bir gazete bayiiinde ça-
lışıyordu. Maeve'nin babası, o doğmadan önce, Katie daha
birkaç aylık hamileyken ortadan kaybolmuştu. Bu konu ev-
de pek konuşulmazdı. Adamın adı Tony McIlhenny'di.
1926 yılında Amerika'ya iş aramak üzere gitmiş, birkaç
mektuptan sonra ondan bir daha haber alınamamıştı. Gidişi
çok ani olmuştu. Chicago'ya gittiği, evlenip çocuk sahibi
olduğu ve çevresinin ona çok saygı duyduğuna dair söylen-
tiler vardı. Ancak kızını ne görmüştü ne de haberleşmişti.
Katie'nin onun adını anmaması çok garipti. Bir keresinde
Liam McIlhenny'den söz ettiğinde annem onu omuzların-
dan tutup sarsarak bir daha evde o adamın adını anmama-
sını söyledi. 'Tanrım,' dedi, Liam. 'Sorularının cevabı verile-
cektir, Hz. İsa.'

Katie, bize kendi çocukları gibi bakmış ve bir bakıma bi-
zim ikinci annemiz olmuştu. Annemle babamın sinemaya
gitmelerini, böylece onun bizimle daha fazla başbaşa kal-
masını isterdim. Fakat hiçbir zaman öyle olmadı. Annemle
babamın çene çalmak için komşularımızın evlerinden baş-
ka gidecekleri pek fazla yer yoktu. Hiç birlikte başka bir ye-
re gitmişler miydi? Bu soruyu benden büyük oldukları için
Eilis'le Liam'a sordum. Onlar da birlikte bir yere gittiklerini
hatırlamıyorlardı. Hem, bu çok garip bir şey miydi? Birbir-
lerinin dizinin dibinden ayrılmazlar. Evli insanlar hep böy-
ledir, dedi Eilis. Evet, ama ben yine de birlikte bir yerlere
gitmelerini isterdim. Liam, 'Bu para harcamak demek, onla-
rınsa paraları yok, çok basit,' dedi.

Maeve artık büyüdüğü ve bakacak başka çocuğu olmadığı için dışarı çıkmak konusunda Katie herkesten daha özgürdü. Bunun yanında, işten çıkarılmıştı. Craigavon köprüsünün bitimindeki gömlek fabrikasında çalışan birçok kadın geçici olarak işten çıkarılmıştı. Bir daha iş bulabileceğini hiç sanmıyordu. Böylece bizim eve daha sık gelir oldu. Bazen mutfakla ilgilenir, annemi azıcık kestirmesi için yukarıya yollardı. Yaptığı her hareketi izlerdim. Ocağa daha çok kömür atıp, ateşin sönmeden sürekli yanmasını sağlardı. Tavaları saplarından tutarak ocağa koyar, sağdan sola değil de soldan sağa doğru çevirirdi. Sırtını pencereye dönerek otururdu. Annem her zaman pencerenin karşısına otururdu. Bir işi bitirdiği zaman 'İşte oldu,' derdi. 'İşte oldu.' Beni bakkala bir şeyler almaya yolladığında nelerden ne kadar almam gerektiğini hiçbir zaman tam olarak söylemezdi.

'Tanrı bizi korusun. Dört somun ekmeğe ihtiyacımız yok. Bir tane yeter.'

'Yalnızca iki kişiyi doyurmaya alışmışsın Katie. Ama bu evde tam sekiz can yaşıyor.'

'Evet,' derdi. 'Hiçbir zaman iki kişiden fazla olmadık. Haklısın.'

Çocukken bize yatakta öyküler anlatırdı. Öyküler daha çok iyi ve kötü yürekli periler, çocukları periler tarafından kaçırılıp geri getirilen anneler, perili evler, tehlikeden kaçıp ailelerine dönen birtakım adamlar, çalınan altınlar, zengin fakat mutsuz aileler ve onların yalnız çocukları, ev sahibi ve polisin tehditlerinden sonra yeniden evlerine kavuşan aileler, yangından hiçbir acı duymadan ve tek bir yara almadan kurtulan denizciler, iyi giysiler içinde dolaşan ve gösterişli konuşmalar yapan güler yüzlü ve sinsî şeytanlar üzerineydi. Aksanlı konuşması ve çıkardığı sesler, anlattığı öyküden kafamız karıştığı için bizi neredeyse hiç etkile-

mezdi. Şimdi yavaş yavaş büyüyorduk ve o günler geride kalmıştı. Annemle babam evde olmadığı zamanlarda onu mutfakta, havasında olduğu bir günde yakaladığımızda, eskisinden biraz farklı da olsa bize öykü anlatmaya devam ediyordu. Onların varlığı Katie'nin öykü anlatmasını engelliyormuş gibi gelirdi bana.

Bir öğlen çamaşırların yıkanması için ona yardım ettikten sonra mutfakta otururken Katie, 'Brigid McLaughlin adında genç bir kadın vardı,' dedi, Eilis'le bana. Sırtını pencereye dönüp sandalyesine oturmuş, ayaklarını tüylü yastıkların üstüne koymuştu. Annem yukarıda uyuyordu. 'Bizim zamanımızdan çok önceydi. Büyük dayınız Constantine'nin annesinden duydum bu öyküyü. Allah rahmet eylesin.' Bir süre durdu. Aldırmadık. Onun öykü anlatış tarzı böyleydi. Sıkboğaz etmeye kalkarsanız, öyküyü birden kesiverir, bütün tadını kaçırırdı.

Brigid ücret karşılığı tutulmuştu. Ancak onun durumu kent merkezindeki işçi pazarlarında toplanıp kış boyunca iç bölgelerdeki çiftliklerde çalıştırılmak üzere tutulan genç erkek ve kızlardan farklıydı. Donegal'in güney bölgesinin aşağılarında yaşayan biri kız biri oğlan iki yetim çocuğa bakacaktı. Oralarda hâlâ İrlanda dili konuşuluyordu. Ancak diğer İrlandalıların bile anlayamayacağı çok eski bir dildi bu. Brigid buraya, Derry'e gelmeden önce oraya götürüldüğü için dille ilgili bir sorunu olmamıştı. Her neyse, çocukların amcaları yurt dışına gidiyordu ve onlara bakıp, biraz da eğitecek birini arıyordu. Tuhaflıklardan biri çocuklara verilen isimlerdi. Oğlanın adı Francis'ti. Kızınki ise Frances. İrlanda dilinde bu iki ismin telaffuzu aynıydı ve yazmadan birbirinden ayırt etmek mümkün değildi. Ailelerinin onları neden bu isimlerle vaftiz ettirdiklerini kimse bilmiyordu. Anne ve babaları Büyük Kıtık döneminde koleraya yakalanıp ölmüşlerdi. Varlıklı insanlardı, kıtlıktan hiç etkilenme-

mişlerdi. Her neyse, buna karşın bu genç hanım -Brigid- babasının evinde imzalanan uzun süreli bir anlaşmayla, oraya çocuklara bakmak için gönderildi. Bu süre içinde görevini bir tek gün bile aksatmadı ve çocukları evden dışarıya hiç çıkarmadı. İhtiyacı olan her şey birkaç mil uzaklıktaki köyden, amcanın yaptığı anlaşmayla dükkan sahipleri tarafından karşılanırdı. Bu büyük çiftliğe, hiçliğin ortasına, dokuz yaşında bir kız olan Frances'e ve yedi yaşındaki oğlan Francis'e bakmaya gelmişti.

İlk aylarda babasına yazdığı mektuplarda her şey yolunda gibi gözüküyordu. Sonra mektuplar aniden kesildi. Çevredekiler olup bitenlerin farkına vardıklarında her şey bitmişti.

Çocuklar oldukça güzeldi. Özellikle de kız. Kız esmerdi, oğlansa sarışın. Yalnızca İrlanda dilinde konuşuyorlardı. Brigid onlara sabahları iki saat, öğleden sonraları ise bir saat ders verirdi. Bildiği her şeyi öğretmişti. Çocukların bir alışkanlıkları vardı ki, bunu ne olursa olsun yerine getirmek için birbirlerine söz vermişlerdi. Her gün evin arkasında bulunan anıe ve babalarının gömülü olduğu mezarlığa gidip, çiçekler bırakarak saatlerce otururlardı. Bir tek şartları vardı, mezarlıkta yalnız olmak. Brigid isterse kendilerini yukarı kattaki pencereden izleyebilirdi. O da bu şartı kabul etti. Her şey yolundaydı. Fakat aradan bir süre geçip de yaz sona erdikten sonra, Brigid her zaman ıslanmış ve soğuktan üşütmüş bir halde eve geldikleri için çocukların mezarlığa gitmelerini engellemek istedi. Bu konuda kararlıydı. Buna karşın çocuklar da ısrarlı davranmışlardı. Yağmurun bardaktan boşanırcasına yağdığı, rüzgârın ulurcasına sesler çıkardığı bir sonbahar günü Brigid onları durdurdu. Hayır, buna izin vermeyecekti. Çocuklar gitmek için ısrar ettiler. Sonunda çocukları odalarına kapatıp, bir daha asla oraya gidemeyeceklerini söyledi. İyi havalarda mezarlığı ziyaret edebilirlerdi, ama onların hasta olmalarına izin veremezdi.

Anneleriyle babaları hayatta olsaydı, onlar da çocuklarının üşütmesini istemezlerdi. Aralarında geçen büyük tartışmanın, ki bu ilk kez başlarına geliyordu, ardından çocuklar odalarına döndüler, Brigid de karanlık çöktükten bir süre sonra odasına yatmaya gitti. Şimdi olanlara inanmayacaksınız ama bu gerçekten doğru. Ertesi sabah kadın odalarına gittiğinde bir de ne görsün? Oğlanın tıpkı ablası gibi simsiyah saçları, kızınsa kardeşi gibi sarı saçları vardı. Hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi gözüküyorlardı. Ona hayal görmüş olabileceğini, kendilerinin her zaman böyle olduklarını söylediler. Düşünebiliyor musunuz! Zavallı Brigid. Bir an aklını kaçırdığını sandı. Sonra onları baştan aşağıya inceledi. Sorular sordu. Doğruyu anlatmadıkları sürece yemek yiyemeyeceklerini söyledi, tehditler savurdu. Çocuklarsa orada durup, her şeyi kendisinin uydurduğunu söylediler. Pekala, dedi Brigid. Kimin uydurup kimin uydurmadığını göreceğiz. Hep beraber köye, rahibe gideceğiz. Çocuklar bu teklifi kabul ettiler. Birlikte cemaat evine gidip salonda rahibi beklemeye başladılar. Brigid oturduğu sandalyede bir oturup bir kalkarken, çocuklar her zamanki nazik, saygılı ve yetişkinler kadar kendilerinden emin tavırlarıyla düz arkalıklı sandalyelere oturmuşlardı. Peder içeri girdiğinde Brigid dosdoğru ona yönelerek, 'Peder, Peder, Tanrı aşkına şu çocuklara bir bakın, Frances ve Francis. Ne olursunuz bana neler olduğunu söyleyin. Bu çocukların şeytanın elinde oyuncak olduklarını sanıyorum.' Peder oldukça şaşırılmıştı. Bir ona bir çocuklara baktı. Kolundan tutarak onu yerine oturttu ve ne demek istediğini sordu. Şimdi her şeyi baştan sakın sakın anlatmasını istiyordu. Brigid çocuklar, çocuklar, diyerek bağırdı, bakın değiştiler, renk değiştirdiler. Bakın! Parmağıyla onları gösterirken peder ve çocuklar ona bakıyordu. Tenlerinin renginde herhangi bir değişiklik yoktu. Her zamanki gibi kız esmerdi, oğlansa sarışın. Ona

söyledik, dedi çocuklar, biz her zaman böyleydik. Oysa o renk değiştirdiğimizi söyleyip, bizden korktu. İkisi ağlamaya, Brigid ise acı acı inlemeye başladı. Peder ortalığı sakinleştirmeden önce kaynar suya düşmüş kedi gibi aralarında koşturup durdu.

Zavallı Brigid! Pederin onun aklını kaçırdığını düşündüğünü biliyordu. Çocuklar öylesine patırtı koparmış ve rollerini öyle iyi oynamışlardı ki, kendinden şüphe etmeye başlamıştı. Çocukların tenlerinin renginde herhangi bir değişim olmadan günler geçti, Brigid havaya aldirmaksızın mezarlığa gitmelerine izin verdi ve herhangi bir tuhaflik sezmeden onları camdan izlemeye devam etti. Uyuyamadığı bir akşam, yanılmadığını ve gördüklerinden emin olduğunu düşündü. Biliyordu. Evet, yanılmadığını biliyordu. Onları incelediğini çok iyi hatırlıyordu. Ellerini saçlarında gezdirmişti. Oğlanın esmer tenini, kızın oğlanınki gibi beyaz ve pembe tenini hatırlıyordu. Hayal görmediğini biliyordu. Yatakta tespih çekerek dua ederken sık sık gözlerinden dökülen yaşlarla sarsılıyordu. Aklını kaçırması olabileceğini ya da bu evde çocuklarla ilgili korkutucu ve garip şeyler olduğunu hissediyordu. Uykusuz geçen gecelerde odasında dolaşır, perdeyi kaldırarak dışarı bakardı. Dışardaki alanın solunda mezarlık vardı. Pedere gidişlerinin üstünden bir haftadan fazla zaman geçmişti ki, bir gece dışarı bakarken kendisini dehşete düşüren bir şey gördü. Mezarlığın üzerinden yeşilimsi bir ışık yayılıyordu. Çocukları ayakta elele durmuş ışığın geldiği yere doğru bakarlarken görebiliyordu. Işık sanki yerden yukarı doğru fışkırıyordu. Dehşete düşmüştü. Gördüklerine dayanmaya çabalasa da yapamıyordu. Hareket etmeye çalıştı ancak yerinden kıpırdıyamadı. Ağlamak istedi gözleri kupkuruydu. Orada ne kadar zaman kaldığını bilmiyordu. Sonunda hareket edip, kendini kapıdan dışarı atmaya çabaladı, bir yandan da haykırarak çocuklara

sesleniyordu. Koridorda koşarken, Francis, Frances, Frances, Francis diye tekrar tekrar bağırdı. Sonra odalarından gelen sesleri duydu. Onları bulduğunda uyanık ve korkmuş bir haldeydiler. Üstleri kuru ve sıcaktı, ancak gözleri hâlâ uykuluydu. Çocukları kendi odasına götürüp yatırdı. Üstlerine kutsal sudan döktü, korkmamalarını, dua etmelerini söyledi. Güçlkle pencerenin önüne gidip dışarı baktığında karanlıktan başka bir şey göremedi. Ne yeşil bir ışık ne de mezarlıktaki çocuk silueti vardı. Gece bir şekilde geçiyordu. Çocuklar uykuya dalmışlardı. Kız çocukların karşısındaki yatağa uzanmıştı ve onlara olabildiğince yakındı. Ertesi sabah kalkıp da kahvaltının hazır olup olmadığını sorduklarında donup kaldı. Şimdi de sesleri değişmişti. Oğlanın sesi kıza, kızın sesi oğlana geçmişti. Ellerini kulaklarına götürüp kapattı. Kendi kendine sakın olması gerektiğini söyledi. Neler olduğunu anlamalıydı. Çocuklara yemekten önce yıkanmak için banyoya gelmelerini söyledi. Elbiselerini her zaman kendileri çıkarmaya alışkın olsalar da soyunmalarına yardım etti. Tam düşündüğü gibi olmuştu. Çocukların cinsiyetleri de değişmişti. Oğlan kız, kız ise oğlan, oluvermişti, yine hiçbir şeyin farkında değillerdi. Bir şey söylemeden yıkandılar. Kahvaltılarını hazırladı, onlarla ders yaptı ve ön bahçedeki elma ağacının altında oynamalarına izin verdi. Onları pedere ya da doktora götürdüğünde yine aynı şeylerin olacağını biliyordu, yeniden eski hallerine dönüşüp onu çılgına çevireceklerdi. Evi terketmenin bir yolunu bulsa bile kendisini Derry'e götürecek bir taşıt bulamayacağını, başka bir yere de gidemeyeceğini, büyük bir felaketin yaklaştığını biliyordu. Artık şeytan tarafından sınıandığını anlamıştı, mezarlıktaki o şey her neyse çocukları ondan çalmıştı. Tüm bunları nasıl bildiğini bilmiyordu ama biliyordu. Ortada sorulacak bir soru yoktu.

Katie uzun süre durakladı. Şömine rafında duran saat tık-

ladı. Eilis sandalyesinden aşağıya doğru eğilirken saçları yüzüne döküldü. Saçlarımın hâlâ siyah olup olmadığından emin olmak için duvardaki tıraş aynasına gizlice bakmak istedim. Katie derin derin düşünüyordu. Ocaktaki pömür sıcaktan çatladı ve içinden mavi alevler çıkarken tıslamaya başladı. Yukarıdan hiç ses gelmiyordu. Bazı ailelerin şeytan tarafından ele geçirildiğini söyledi Katie. Genç Brigid McLaughlin'inki gibi. Evlen'meden bir gün önce şeytanı gören ve bir daha hiç konuşmayan zavallı Larry'le aynı ailedendi o da. Bu öyküyü hatırlıyor musunuz? Eilis hatırladı ve başını salladı. Ben hatırlamamıştım. Fakat Katie'nin öyküye devam etmesini istediğim için ben de evet anlamında başımı salladım. Öyküye devam etti. Lanetlenmiş bir aile bir daha asla toparlanamaz. Belki de ailenin geçmişinde çok kötü bir olay yaşanmıştı. Geçmişte yaşanmış bazı kötü olaylar, tıpkı bir tünelin içinde ya da Grinian'daki gizli dehlizde hiç durmadan sonsuza kadar yankılanan bir çığlık gibi nesilden nesile geçer. Ses duvarların arasında sonsuza kadar hapsolür.

Grinian'dan söz edilince içimde bir şey uyanışa geçti. Neden olduğunu bilmiyordum ama daha fazla konuşmasını istemiyordum. Annemin uyanıp aşağı inmesini ya da başka birinin gelerek Katie'nin konuşmasını kesmesini istiyordum. Ortalıkta kimseler yoktu. Bir saate kadar fabrikada çalışan kızlar işi paydos edecek ve sokaklar yeniden insanlarla canlanacaktı, Katie aceleyle akşam yemeğini hazırlamaya koyulacak, ben sofrada ne var ne yoksa süpürecek-tim. Eilis çatal bıçakları takırdatmaya başlayacaktı. Deirdre, Liam, Gerard ve Eamon, teker teker içeriye doluşacak, babam akşam yemeğine yetişecek, annem yeniden ortalıkta belirecek ve hepsi de o ya da bu konu hakkında sohbete dalaracaklar, haberleri dinlemek üzere radyonun düğmesi çevrilecekti.

Katie her neyse, her neyse, diyerek elini geniş ve güzel yüzünde gezdirdi. Zavallı kız dehşet verici olayların geçtiği eve bu iki tuhaf çocukla birlikte hapsedilmişti. Çocuklar her gün gözlerinin önünde değişerek birbirlerinin yerine geçiyorlardı. Bütün değişimleri deftere kaydediyordu. Kızdan erkeğe dönüşüyorlar ya da çiftliğe ilk geldiği günlerdeki hallerine bürünüyorlardı. Bazı değişimler diğerlerine oranla daha az göze çarpıyordu. Gün oluyor yalnızca göz renkleri değişiyordu. Kızın saçları eskiden olduğu gibi siyahken, gözlerinin rengi maviye dönüşüyordu; oğlanınki ise kahverengi olabiliyordu. Başka bir gün boyları değişiyordu. Kız normalde oğlandan biraz daha uzundu, ancak kız oğlanın boyunda oğlan da kızın boyunda olabiliyordu. Bir gün dişleri değişiyor, kız oğlan gibi, oğlan da kız gibi gülümsemeye başlıyordu. Kulakları ve elleri değişiyordu. Bu iş günlerce sürüp gitti. Otuziki gün boyunca kadın, çocuklarda meydana gelen değişimleri gözledi. Çocuklar onun odasında uyumaya devam ediyordu. Geçen günler boyunca tam yedi akşam mezarlıktaki o yeşil ışığı ve dışarıda elele tutuşarak ayakta duran iki kardeşin siluetlerini gördü. Oysa çocuklar yanbaşında mışıl mışıl uyuyorlardı. Bu arada kasımın ortalarına gelmişlerdi. Kendini her an patlamaya hazır bir bomba gibi hissediyor, sonra biraz daha sakinleşiyordu. Eve rahip, doktor ya da bir satıcı geldiğinde çocuklar eski durumlarına dönüyorlardı. Onları ne kadar gözlese de herhangi bir değişimin izine rastlamıyordu. Sonra her şey yeniden kötüye gitmeye başlıyordu.

Istenilen açıya göre ayarlanabilen uzun boy aynasında Frances'in saçlarını tarıyordu. Aynanın çerçevesi ahşaptı. Çerçevenin iki tür ahşaptan yapıldığını söyledi kız: biri akağaç, diğeri gül ağacıydı. Çocuklar söylemese bunu bilemeyecekti. Evdeki mobilyaların, her bir porselenin, çatal bıçak takımının, yer döşemesinin, apliğin, resmin, saatin

tüm özelliklerini ayrıntılarıyla biliyorlardı. Çiftlikte hayvanlarını otlatmalarına izin verilen yerli halktan köylülerin adlarını tek tek biliyorlardı. Kira koşullarını ve diğer çiftliklerdeki otlatma koşullarını, her şeyi ama her şeyi biliyorlardı! Brigid son şeklini verip kızın saçını taramayı bıraktı. Kendini aynada gördüğünde bir elinde fırça vardı, diğer eli ise sanki bir şey tutuyormuş gibi havada kalmıştı. Aynada kızın görüntüsü yoktu. Oysa ona dokunuyordu, avucunda kızın saçları vardı. Olduğu yere çökmek istiyor, ama kendini zorlayarak, ayakta hareketsiz duruyordu. O sırada oğlan diğer odadaydı ve içeri girerek kızın saçını taramayı bitirmesini, dışarı çıkıp oynamak istediğini söyledi. Aynanın çerçevesine doğru yürüdü ve o da aynı şekilde kayboldu. Brigid onlardan aynaya bakmalarını ve kendilerini aynada görüp görmediklerini söylemelerini istedi; ikisi birden aynaya bakular ve evet, elbette kendimizi görüyoruz, dedikten sonra sıkıntıyla gülüşüler. Daha sonra, aynada onu da gördüklerini eklediler. Koridordaki sarkaçlı dolap saati on kez vurdu ve tam zamanında çaldı. Brigid bunu hatırladı. Vuruşları saydı. Günlerden 21 Kasım'dı ve saat sabahın onuydu. Sonra saatin kağranı tek bir santim bile ilerlemeden durdu ve bir daha hiç çalışmadı.

Brigid çocukların anne ve babalarının, saatin son kez çalıp durduğu anda ve günde öldüğünü bilmiyordu. Beş yıl önce ikisi de aynı anda ölmüştü. Brigid bunu sonradan öğrendi. O günden sonra çocuklar bir daha mezarlığa gitmediler. O günden sonra çocuklarda herhangi bir değişim olmadı. O günden sonra Brigid dışarda, mezarlıkta gördüğü o iki kişinin eve tamamen yerleştiklerini biliyordu. Bunun üzerine papaza gidip, ondan evi kutsamasını istedi. Papaz eve gelip kızın isteğini yerine getirdi. Brigid'le birlikte içerde gezindi, Latince dualar okuyarak, tüm kapılara, giriş ve çıkışlara kutsal sudan döktü. İşi bittiğinde Brigid'e evdeki

aynaların üstünü neden örttüğünü sordu. Kız olanları anlattığında, çocukları yatak odasındaki büyük aynanın önüne getirmesini söyledi. Papaz aynanın üstündeki kadife örtüyü kaldırdı. Çocuklar da onun önünde, aynanın karşısına dizildiler. Orada, aynada oldukça normal gözüküyorlardı. Papaz bir şeyler yapılması gerektiğini söyleyerek amcaya mektup yazılabileceğini ve ne yapılacağını ondan sonra görececeklerini ekledi. Bir doktora görünebilirdi. Kâhya kadının ona yardıma gelebileceğini söyledi. Ocak ayı neredeyse gelmişti, çocukların amcası eve döneceğine göre kendisi de evine gidebilirdi. Böylece sorun halledilmiş oluyordu. Fakat Brigid ne zaman yalnız kalsa, ki kalmak zorundaydı, ölmüş anne ve babanın varlıklarını yeniden hissetti. Ev her zamankinden daha soğuktu. Kız, kapalı bir odanın kapısının altından sızan, yukarı kattaki koridorun sonunda kaybolup giden ya da odaya girdiğinde pencerenin camında yosunumsu bir çizgi halinde dağılan yeşil ışığı görüyordu.

Katie, sonra bir akşam çocuklar için geldiler, diye devam etti. Francis ve Frances her zamanki gibi kızın yatağındaydılar. Çocukları uyku tutmamıştı. Küçük kız, Brigid'in daha önce duymadığı bir dilde -ne İrlanda dilinde, ne Latince ne de İngilizce- şarkı söylemeye, oğlan da ona eşlik etmeye başladı. Brigid, elinde haçıyla önlerine geçti ve hiç durmadan dua etti. Tüm bedenine iğneler batıyordu. Çocuklar yataklarında yatıyorlardı, sesleri hüzünlü ve yavaş bir havada, uyum içinde çıkıyordu. Ardından Brigid'in daha önce tanık olduğu tüm değişimleri tek tek ve gittikçe hızlanarak geçirtiler. Brigid artık hangisinin kız hangisinin oğlan olduğunu bile ayırt edemiyordu. Bütün ev ahşap merdivende duyulan ayak sesiyle büyük bir sarsıntı geçirdi. Yeşilimsi ışık odanın ortasına geldi ve her tarafa yayıldı. Işığın yayılmasıyla birlikte bir kadın ve erkeğin fısıldaşan sesleri duyulmaya başlamıştı. Fısıltılar, fısıltılar. Fısıldamanın da ötesinde, sanki

öfke içinde etrafa tükürüyorlardı. Ama sesleri kupkuru çıkıyordu ve bir toz bulutu halinde hızla etrafa dağılıyordu. Çocuklar yataklarında doğrulmuş, şarkı söylemeyi bırakmışlardı. Gözleri donuk, ağızları aralıktı. Kolları Brigid'e doğru açılmış olarak duruyorlardı. O da kollarını onlara doğru açtı ve elindeki haçı yatağa düşürdü. Çocukların ellerini ve kollarını hissetti. Kendi elinin onların omuzlarına dokunduğunu hissetti, ardından yeşil ışık kayboldu, fısıltılar kesildi ve çocuklar yok oldu. Arkalarında yalnızca yataklarının sıcaklığı, başlarının yastıktaki izleri ve dışarıda uğuldayan rüzgâr kalmıştı.

O gece yarısı kız pedere koşup onu yatağından kaldırdı. Aceleyle yola koyulduklarında peder uzun paltosunun düğmelerini iliklemeye çalışırken çocukları bu saatte evde yalnız bırakmaması gerektiğini, bunun son olay olduğunu ve artık kendi evine dönmesinin daha iyi olacağını söyledi. Bomboş eve gelip de çocukları bulamadıklarında onların evden kaçmasına neden olduğunu söyleyerek kızı suçladı. Hemen yakınlarındaki kasabadan polisi getirmek için küçük bir at arabası olan doktoru çağırmaya gidecekti. Ah peder, dedi kız, peki git. Ne yapman gerekiyorsa yap. Ancak daha önce benimle arka tarafa gelmeni istiyorum. Pederi mezarlığa götürdü. Orada tümseğin üzerinde salınıp duran yeşil ışığı gördüler ve iki çocuğun, bir tarlakuşunun şarkısı kadar net duyulan ve ışığın tam ortasından yükselen seslerini duydular. O garip şarkıyı söylüyorlardı. Peder Brigid'le birlikte dizlerinin üstüne çömelip dua etmeye başladı. İkisi de yağmurun ve rüzgârın altında sabaha kadar orada kaldılar. Ta ki o yeşilimsi ışıkla birlikte çocukların sesleri de yok olup gidene kadar.

Çocukları bir daha kimse görmedi.

Evdeki tüm aynalar kırıldı, saatler tam onda durdu ve bir daha hiç çalışmadı. Çocukların arkalarında bıraktıkları el-

biseler bir süre önce orada olduklarını gösteriyordu. Amcanın döndüğünde neler düşündüğünü Tanrı bilir. Brigid oradan alınıp kendi evine götürülmüştü. Amca onu görmeye geldi. Brigid onunla konuştu, amcanın dönüşünden sonra geçen altı ay boyunca Brigid olayı duyan herkesle konuştu. Tamamen değişmişti. Onu görenler aceleyle istavroz çıkarıp yanından hemen uzaklaşırlardı. Artık hiç konuşmuyordu. Ölene kadar odasından çıkmayıp, bir daha hiç konuşmadı ve aynalardan hep uzak durdu. Yalnızca her yıl, 21 kasım günü, kimsenin anlamadığı bir dilde söylenen o şarkıyı söylediğini duyabilirdiniz. Daha önce hiç kimsenin duymadığı bu şarkı, uzun zaman önce o gece çocukların Donegal'in güneyinde bir çiftlikte, Büyük Kıtılıktan beş yıl sonra söyledikleri şarkı olmalıydı. O tarihten sonra felaketler o aileyi bırakmadı.

Sonunda annem aşağı indi. Katedralin çanları çalmaya başlamıştı. Katie kendini kutsayıp gülerek ve bir şeyler düşünerek başını sallarken, dış dünyadan gelen gürültüler içeri dolmaya başlamıştı. Sonra Katie masayı temizlemek için sıcak su ve fırça getirmemi söyledi. Eilis oracıkta oturuyordu. Öne dökülen sarı saçlarından yüzü görülmüyordu.

İKİNCİ KİTAP

BÖLÜM ÜÇ

FARELER

Kasım 1950

1947 yılının kışında kar, arka arazideki sığınakların üstünü kaplamıştı. Savaş boyunca hatta Belfast'ın bombalanması sırasında bile kimse sığınakları kullanmamıştı. Amerikalılar geldiğinde bazıları, sığınakları kullanmanın tam zamanı olduğunu söylemişti. Almanlar limanları bombalamaya başladıklarında Amerikan savaş gemileri limanda ikişer ve üçer sıra halinde mevzilendiler. Bombalardan korundular ve çekip gittiler. Uçak taarruzuna karşı daha önce pek çok kez yanlış siren verildiğinden, yaklaşan uçakların yarattığı sarsıntı onları daha gerçek kılardı. Vahşi uğultularla uyanır, gözlerimizden uyku akarken anne ve babalarımızın kucağında daha güvenli sayılan merdiven altlarına sığınırdık. Annem, Lourdes'in soğuk suyunu parlak damlacıklar halinde hafifçe üzerimize serperdi. Taarruz bittikten sonraki derin sessizliği hatırlıyorum, ardından da pike yapan uçakların çıkardığı uzun iniltiyi. Sonra bir iki silah patlar, evimiz çıkan gürültüyle sanki hafifçe yükselirdi. Ortalık tamamen sakinleştiğinde babam gitmediğimiz sığınakları hatırlayıp gülerdi.

Yokuşun başından sonuna kadar sokağa paralel olarak inşa edilmiş beş sığınak vardı. Sonuncusu bizim arka kapının neredeyse karşısındaydı. Kırmızı tuğladan yapılmışlardı ve kalın çatıları çimentodandı. Taş sandıklar gibi yankı yaparlardı. İçerde seslerimiz bomba gibi patlar, adımlarımız çınlardı. Çoğunlukla evsizlerin mekanı olduklarından sidik ve ucuz şarap kokarlardı. Bu insanlar orada oturup içki içer, bitkinlikten gözleri kısılmış bir halde, tabancayla vurulmuş gibi kımıldamadan yere uzanıp yatarlardı. Bir keresinde aralarından geçerken yerde debelenen biri kadın biri erkek iki çingene görmüştüm. Neredeyse üstlerine ve ortalığa fırlattıkları paramparça elbiselerine basıyordum. Kendimi dışarı atarken kusacak gibi oldum. Aradan bunca yıl geçmesine karşın adamın kadının üstünde gidip gelen sırtı ve kadının tek bacağı havada yavaşça kıvranışı hâlâ gözlerimin önünde. Gördüklerimin ne anlama geldiğini bilmiyordum, bu konuda kimseye bir şey söylemedim.

Sığınaklar 1950’de, ilkbaharın sonuna doğru yıkıldığında geriye yalnızca arka taraftaki arazinin kenarında duran moloz yığını kaldı. Bir süre sonra bu alan çöplük olarak kullanılmaya başlandı. Zaman içinde fareler sorun yaratmaya başlamıştı. Fareler ortalıkta bağırışarak cirit atarken Şehir Meclisi hiçbir şey yapmadı. Arka taraftan kömür almak için kapıyı açtığımda bir fare yıldırım gibi geçer, ya da elimdeki küreği kömür yığınının içine soktuğumda arkaya doğru kaçardı. Çok geçmeden evde de görünmeye başladılar. Molozluktaki yuvalarını ortadan kaldırmamız gerekiyordu.

Komşu evlerde yaşayan erkekler moloz yığınlarının her birinin sonuna derin hendekler açtılar ve farelerin kaçmasına engel olmak için kazdıkları toprağın eğimini dikleştirdiler. Hendekleri, ellerine geçen gazete, muşamba ve tahta parçaları gibi yanıcı maddelerle yarıya kadar doldurdular ve üzerine pembe parafin döktüler. Bizim görevimiz komşu

evlerde beslenen köpeklerin tümünü toplayıp getirmektir. Koliler, tazılar, keskin dişleriyle Kerry Blue'lar, çeşit çeşit teriyerler ve her şeye meydan okuyan bir sürü melez köpek. Tepede keşif gezisine çıktığımızda köpeklere ılık çalıp yanımıza çağırıyorduk. Onlar bir yandan hırlayıp sağa sola dönerken, biz çenelerini okşayıp arkadan üstlerine atlıyorduk. Köpeklerden biri moloz yığınının açılan deliğinin başında durup koku aldığında ya da havlamaya başladığında, deliği hemen taşlarla kapatıyorduk ya da sopaların ucuna sarılmış yanan parafinli bez parçalarını içeriye itip, kağıt parçalarını ve en üste de kuru otları koyarak moloz yığınının içini ateşe veriyorduk. Sonra dumanlar çıkıncaya kadar bekleyip, deliğinin ağzını taşlarla tıkiyorduk. Diğer yığınlarından duman çıktığında ağızlarını aynı yöntemle kapatıyorduk. Gerginlik dumanla birlikte etrafa da yayılmıştı. Moloz yığınlarının başında oturup kalkarken gaz maskelerimizi taktık. Bu halimizle kocaman kafalı ve patlak gözlü uzaylı yaratıklara benziyorduk. Köpekleri tasmalarından sıkıca tutuyorduk, onlar ise iniltili sesler çıkararak yığına doğru atılmaya çabalıyorlardı.

Fareler ortaya çıkmaya başlamıştı. Önceleri iki uçtaki hendeklerde belirdiler. Adamlar ellerinde meşalelerle ayakta duruyorlardı. Fareler üstlerindeki toprak yığınının temizlemek için hızla ileri geri hareket edip somon balıkları gibi sıçrarlarken başlarında bekliyorlardı. Hendekler, fırıl fırıl dönen ve çığılıklar atan bu yaratıklarla tıka basa dolduğunda adamlar meşaleleri üstlerine atmaya başladılar. Ardından hendeklerin içindeki parafin alev aldı. Alevler her iki uça yükseldi, aynı anda ani bir tıslama sesiyle bütün hendeği kadife bir perde gibi kapladı. Molozluğun başında dikilirken farelerin seslerini duyuyor, hareketlerini hissediyorduk. Deliklerden dışarı çıkmaya başladılar. Bazısı kash, bazısı tüylüydü, büyük bir hızla ok gibi hareket ediyorlardı.

Köpekleri serbest bırakıp bulduğumuz bütün ağaç dallarını, sopaları, demir çubukları, oracıkta yaptığımız mızrakları, birleştirip ucuna bıçak bağladığımız kamış parçalarını elimize aldık. Köpekler dişlerinin arasında tuttukları fareleri etrafa fırlatıyorlardı. Bazıları arkamızdaki karanlıkta yok olup gitti. Bu sefer arkalarından tazıları saldı. Farelerin bir kısmı alevlerin içine düşüp ölmüştü, diğerlerini ise elimizdeki sopa ve mızraklarla geri püskürttük. Oldukları yerde dönerek ve çırpınarak yanan hendeklerin içine düştüler. Bazıları havaya doğru sıçrarken acı içinde feryat ediyordu.

Öğleden sonra başladığımız savaş akşam sona erdi. Farelerin bedenleriyle ağırlaşmış kor halindeki hendekleri ellerimizdeki sopalarla dürtüklerken, melez köpeklerden birinin korkudan kesik kesik havladığını duyduk. Molozluğun ortasından dumandan serseme dönmüş bir fare çıktı. Sanki parça parça çıkıyor, fareden çok bir yılanı andırıyordu. 'Farelerin kralı,' dedi birisi. Fareyi köpeklerle birlikte kovalamaya başladık. Ona yaklaştığımız anda moloz tepesinin üstünden geçip kaçtı. Tıpkı bir domuz yavrusu gibi bağıırıyordu. Onu bahçe duvarlarından birinin dibinde kıştırdık. Köpekler bocalayıp o yana doğru döndüler, ancak sonra oldukları yerde kalarak havlamaya başladılar. Fare şimdi arka ayaklarının üstünde duruyordu ve boz tüylü karnı açıkta kalmıştı. Gri ve kırmızı ağzından çığlıklar yükseliyordu. Sonunda Kerry Blue'lardan birini kızdırmak için burnuna hafif bir tokat atıp, böğrünü dürtükledik. Etrafında gergin ve hırçın daireler çizerek dönmeye başladı. Sonra onu farenin üstüne doğru salıverdık. Ya yenecekti ya da yenilecekti. İkinci ısırışta farenin kafası neredeyse kopuyordu.

Üstlerini hendeklerden çıkardığımız balçıkla sıvıdığımız ölü fareler için cenaze töreni düzenledik, sopaların ucuna taktığımız bıçakların şakırtısı arasında bir duman ve ses

girdabının içinden geçerek eve doğru yola koyulduğumuz-
da bütün bedenimi bir ürperti sardı ve kendimi hasta his-
settim. Farelerin istila ettiği bu alan dumana boğulmuştı,
tıpkı cehennem gibi yanıyordu. Geceleyin duman yıldızla-
rın ışığı altında yukarı doğru yükselirken gökyüzü belirsiz-
leştı. Toprağın derinliklerinde yaşıyan fareleri, o kasvetli ve
zehirli topluluğu kin içinde hep birden solurken düşledim.

KAÇIK JOE

Ağustos 1951

Halk kütüphanesinin sanat bölümüne beni ilk kez Kaçık Joe Johnson götürmüştü. Herkes onu Kaçık Joe diye çağırırdı. Sokaklarda gezinir, rastladığı herkesle, özellikle de çocuklarla çene çalardı. Pek yakınlık kurabildiğimiz biri değildi, ama bize onunla ne olursa olsun alay etmememiz söylenmişti. Gençliğinde başından bir olay geçmişti ve ondan sonra kendini tam anlamıyla toparlayamamıştı. İçinde hiç kötülük olmadığı, içindeki tek kötülük tohumunun bir başkası tarafından atıldığı söyleniyordu. Ben bundan o kadar emin değildim. Onda beni huzursuz eden bir şeyler vardı. Günlerini ya kütüphanede ya da çevresinde dolanarak geçirirdi. Durmadan başını sallayıp gülerek bir şeyler mırıldanır, bastonunu çevirir ve sokakta gördüğü gerçek ya da hayali birtakım kadınlara şapkasıyla selam verirdi. Temiz, heykel gibi bir görünümü vardı. Yuvarlak, madalyonumsu yüzü başının ortasında maske gibi durur, ince bedenin üstünde yükselen başı ise böceklerinki gibi durmadan sallanıp titrerdi. Takma dişlerinden ötürü aydınlık bir gülüşü vardı, konuşması da tıpkı dudakları dişleri ve bedeninin

geri kalan tarafları gibi kusursuzdu.

Bir yaz akşamı, Rosemount'ta futbol oynadıktan sonra yolumun üzerindeki parktan geçmiş, hafta sonu okumak üzere kitap ödünç almak için kütüphaneye uğramıştım. Kütüphane görevlisi oldukça iri yarı bir kadındı ve bir Pro-testandı. Konuşurken tavuk gibi sesler çıkarıyordu. Ellerimi, tezgahta kurutma kağıdının üstünde duran kuru balıklar- ları ters yüz edercesine kontrol ettikten sonra, masanın ar- kasındaki ahşap turnikeden içeri geçmeme izin verdi. Me- melerini saran dar bir bluz giymişti, boğazı guatrlı insanlar gibi hafifçe şişkindi. Şifon ve yünlü kumaştan oluşan takı- mının içinde kaskatı duran sarı dalgalı saçlarıyla hem yu- muşak hem de gizemli bir havası vardı. Futbol dönüşü fena halde kötü kokuyordum, beni ayıplarcasına dudaklarını büzdü ve gülümseyerek içeri geçmeme izin verdi. Davranış- larında saygıdan çok arkadaşlık sezdim.

İçeri geçtikten sonra doğruca sanat bölümüne yöneldim. Maun ağacından süslemeleri, pirinç ve ahşaptan yapılma kapı kolu olan cam kapının üstünde siyah beyaz harflerle 'Erişkinlere Ayrılmıştır' yazıyordu. Joe kürsünün önünde tek başına duruyor, üzerine ışık vuran dev bir sayfayı çevi- rirken, elinin tam üzerinde küçük bir gökkuşağı oluşuyor- du. Beni görür görmez hızla kapıya yöneldi ve sert adımlar- la bana doğru yürüdü. Genç Okuyucular bölümüne çekile- rek elime ilk gelen kitabı alıp okuyormuş gibi yaptım. Joe sevinç içinde gülerek yanıma geldi ve elimdeki kitabı alıp rafa koyarken fısıldayarak,

'Sana bir şey göstereceğim,' dedi.

Kolumdan tutup beni odaya doğru sürükledi.

'Beni içeri almazlar. Bu bölüm yalnızca erişkinlere açık.'

'Saçma, gerçekten çok saçma. Seni ben davet ettiğime gö- re izin almaya falan gerek yok. Üstelik, Bayan Knowles se- nin gibi genç bir vahşiyi eğitim şemsiyemin altına aldığımı

görmekten büyük mutluluk duyacaktır. Öyle değil mi Bayan Knowles?’

Sesini kadının bulunduğu tarafa doğru yükseltti. Kadının onu duymuş gibi bir hali yoktu. Gözlerini kartoteğe dikmiş, büyük bir dikkatle kartları diziyordu.

‘Gördün mü? Aptal çocuk. Hadi gel.’

Sonunda içeri girmiştik. Daha önce bakmakta olduğu, ahşap kürsünün üstünde açık duran kitabı gösterdi. Renkler yoğun ve koyuydu. Nasıl bakmam gerektiğini bilmiyordum. Şekiller kitaptan fırlayıp sonra tekrar sayfalara dönüyorlardı. Kitabı kapadığında etrafta tozlar uçuştı.

‘Böyle olmayacak. Pekala Fransızcayla başlayalım. Evet işte burada. Doya doya bak delikanlı, doya doya bak. Hiçbir şey söyleme, ancak o zaman saçmalamaktan kurtulursun.’

Çıplak bir kadın resmine bakıyorduk. Siyah kadifeden bir örtünün üzerine uzanmış yatıyordu ve her tarafı ortadaydı. Teninden yayılan ışık sanki hoş kokular saçıyordu.

‘Ah,’ diye haykırdım.

‘O-ho,’ diye bağırды Joe. ‘Genç Caliban güzelliği görüyor. Boucher güzelliği, genç bayım, bu güzellik senin gibi toplum dışı bir yaratığın bile duygularını harekete geçirir.’

Sonra kitabı hızla kapattı.

‘Bu kadar yeter. Hepsini bir anda görürsen vahşi kalbin buna dayanmaz. Hadi yine kendi saçmalıklarına dön. Kaybol.’

Küstahça el sallayarak uzaklaştı. Zemindeki yaprak desenleri arasından geçerek kapıya doğru yürüdüm. Sonra Bayan Knowles’a selam verip, yanımda kitap olmadığını kanıtlamak için ellerimi gösterdim. Turnikeden çıkarken tahta kolun bedenime çarptığını hissettim. Telörgü çitin orada durup ağaçları, otları ve arka taraftaki kırmızı kiremitli gömlek fabrikasını incelemeye koyuldum. Boucher. Daha önce ne böyle bir isim duymuştum ne de çıplak insan bedeni görmüştüm. Teni pürüzsüz ve ışıltılıydı. Uzunca bir süre

hoşlandığım ve güzel bulduğum Leck Road'lu Irene Mackey şimdi bana sıradan biri gibi gözüküyordu.

Oraya her hafta tekrar tekrar gitmeme karşın resimdeki kadını bir daha göremedim. Joe çoğu kez orada olurdu. Kütüphaneden birlikte çıkıp parkta gezinti yapardık. Amacının bana yoksun kaldığım eğitimi vermek olduğunu söyledi. Ama öğrenmeye istekli olduğumu bildiğini de ekledi. Yürüyüşümüz genellikle geniş merdivenlerden aşağı inmekle başlar, demir parmaklıklarla çevrili süslü havuzda sona ererdi. Havuzun başında dururken demir parmaklıklara dayanıp nilüferlerin oluşturduğu halının altından akan siyah-yeşil suyu seyrederdik. Su, çoğu zaman göz alıcı madeni bir renge bürünürdü. Ama güneş gökyüzünde parıltıdığı zamanlar suyun cilalı görüntüsü azalır, yerini kadifemsi bir yumuşaklığa bırakırdı. Joe kulağıma eğilir, yarı fısıldayıp yarı haykırarak öykülerden, sorulardan ve bilmece-lerden oluşan bölük pörçük şeylerden söz ederdi. Bazen takma dişleri ileri doğru fırlardı. Bazen ağlamak üzereymiş gibi görünürdü; çoğu kez sevinçle güler, bastonunu demir parmaklıklarda gezdirerek madeni bir ses çıkmasına neden olur ya da bastonu sertçe yere vururdu. Kafası hiç durmadan ileri geri sallanırdı.

Bir gün havuzun kenarında dururken bana, 'Hiçbir zaman sormadığın o soruyu yanıtlayacağım. Sormaman sana puan kazandırıyor, ya da çok sinsi olmalısın,' dedi. 'Neden o resmi bir kez daha görmene izin vermedim, öğrenmek ister misin? Nefesimi boş yere mi tüketiyorum? Soruma cevap ver.'

'Evet isterim.'

'Onu gördün, resimdeki kadını. Değil mi?'

'Evet, onu gördüm.'

'Güzeldi değil mi? Onda bir şey farkettiler mi? Hı?'

'Hayır. Nasıl farkedebilirim?'

‘Nasıl farketmezsin. O bir İrlandalıydı. Mademoiselle Murphy. O kadın, o kadın...’

Sırıttı. ‘... Fransa krallarıyla cinsel ilişkiye girdi. Fransa krallarıyla. Bu adamlar o konuda epey bilgiliydiler. Dur da sana anlatayım.’

Bastonunu demir parmaklıklara sevinçle vurdu.

‘Bu uzun zaman önce, her şeyin güzel olduğu eski günlerde oldu. Yani, Fransa’nın Fransa olduğu zamanlarda. O çok güzel bir kadındı. Ama aynı zamanda bir şeytandı. Anladın mı?’

Onun aydınlık, hem genç hem yaşlı görünen yüzüne bakarak kafamı salladım. Gözleri kırmızı ve çakmak çakmak-tı. Gömleğimin kolundan tutarak beni kendine doğru çekti. Nefes alırken hırıltılı sesler çıkarıyordu.

‘O kadını tanıyan bir adam biliyorum. Evet benim genç arkadaşım, adam onu tensel anlamda tanıyordu.’

‘Tensel?’ diye soruyla karışık yineledim.

‘Latince aptal,’ dedi hırıltıyla gülerek. ‘sana Latince bile mi öğretmediler? *Carnis. Car-nis*. Yani ten. Onu tensel anlamda tanırdı.’

‘Fakat kadın Fransa’da çok uzun zaman önce yaşamıştı.’

‘Farketmez. Senin de söylediğin gibi ressam uzun zaman önce yaşamıştı. Ancak kadın.. kadın İrlandalıydı. Anlayabildin mi?’

Bu bir bilmeceydi. Hiçbir şey söylemedim. Kocaman beyaz bir mendil çıkarıp sümkürdü, sonra kıkırdayarak pantolonun cebine soktu. Mendilin cebinden sarkan ucu parlak, yeşil gözlü bir fareye benziyordu.

‘Bu adamı daha önce gördün ancak farketmedin. Üstelik de fazla uzakta sayılmaz. Adam, nasıl söylesem, hiç konuşmaz. Bütün gün sokağın köşesinde durup, sanki ilk defa görüyormuş gibi Bligh yoluna bakar.’

Sözünü ettiği adamı biliyordum. Onu farketmiştim. İsmi

Larry McLaughlin'di. Katie'nin öyküsündeki Brigid'in akrabası olan adam. Şimdi sıra onun öyküsüne gelmişti.

'Genç bir adamken, evlenmeden bir hafta önce, Bligh yolundan Holywell Tepesine ya da Şerif Dağı denilen yere gitti. Bu kahrolası tepenin iki adının olması hiç de şaşırtıcı değil. Orayı görmüş müydün?'

'Evet, birçok kez.'

O tepenin ardında Grinian'ın bulunduğu tepe vardı.

'Pekala, ilk adı hangisiydi?'

'Zannediyorum Holywell. Bu ad oraya şeriften çok önce verilmişti.'

'Peki, Bligh kimdi, sonraları oraya Bligh Yolu adını veren adam?'

'Bilmem.'

'Burada yaşadığını sanıyorsun ha. Zaten başka ne beklenebilirdi ki. Kadını tanıyamamış olmanın pek fazla önemi yok. Caliban'lardan hiçbiri tanıyamazdı zaten. Bahse gireyim her pazar babanla kahrolası çanların çaldığı, sokaklarında bezginliğin kol gezdiği yere gidiyordursundur, ama nerede yaşadığını bile bilmiyorsun. Yalnızca küçük sıpalar gibi dolanıp duruyorsun. Sana ne olacak böyle?'

Omuzlarımı silktim ve gözlerimi su ile bütünleşmiş gibi görünen zarif, sarı yapraklı beyaz nilüferlere diktim.

'Bir şey daha var. Neden sana ne olacak dediğimde üzücü oluyor da, sen ne olacaksın dediğimde olmuyor? Burada anahtar kelime 'üzücü' mü?'

Beyaz fareye benzeyen mendilini çıkarıp ellerini sildi. Gitse iyi olacak, diye düşündüm. Ancak tekrar koluma yapıştı.

'Her neyse, adam - gel ona biz ilk adıyla Larry diye hitap edelim- hani, derenin üstünden geçen ve dört buçuk mil yukarı sonra dört mil aşağı giden kestirme yol vardır ya, o yolu seçip iki adı olan o tepeye doğru yola çıktı. Hava kara-

riyordu. Dağ, kor rengi bir kızılığa bürünmüştü.'

Havuzun suyu esen rüzgârla birlikte kırış kırış oldu.

'Evet, Larry evine gidiyor. Kimden söz ettiğimi anlıyorsun elbette. Ama biz şimdi isim vermeden konuşuyoruz. Ağzı sıkılık samimiyetin en önemli koşuludur. Aman tanrım! Şimdi olacıklardan söz etmek hiç hoşuma gitmiyor. Dereyi karanlıkta geçmek insana kötü şans getirir. Kaderden kaçılmaz. Ardında bıraktığın yaşam bir yenisine asla benzemez. Dereyi biliyorsun değil mi?'

'Evet, sınırı belirler.'

'Ah! Çok zekisin.' Bir an daldı. 'Böylece Larry sınırı geçip başka bir memlekete gitti, karanlık bastırınca geldiği yere döndü. Acınacak bir durumda mıydı? Evet öyle.'

'Neden, ne olmuştu? Vurulmuş muydu, ya da ona benzer bir şey mi olmuştu?'

'Evet, kışından. Vurulmuş olsa nasıl hâlâ sokağın köşesinde dikilebilir? Nefesimi boşa mı harcıyorum acaba? Tabii ki bugünlerde sınırda kimse vurulmuyor. Bu daha da beter.'

Suratı öfkeden kıpkırmızı oldu. Yanaklarını içeri çekince takma dişleri yerinden oynadı.

'Vurulduktan sonra iyileşmiş olabilir ama. Evet, seni dinliyorum.'

'Çok haklısın. Bu elbette mümkün. Ancak başına başka bir şey geldi. Anlatmama izin ver. Sözümü kesme.'

Döndü ve Rosemount tarafındaki tepeye baktı.

'Fabrika ışıklarını görüyorum. Orası her zaman karanlık olmalı. Şu pencereleri kimsenin temizlediğini sanmam. Oranın nasıl bir yer olduğunu hayal edebiliyor musun? Ellerindeki erkek gömleklerini, yakaları, yenleri ve kolları durmadan evirip çeviren şu dizi dizi kadınları? Giydirdikleri erkeklerin vücutları hakkında birbirlerine söyledikleri şeyleri duymayı istemezdim doğrusu. Bizim varlığımıza şükretmeliler, yoksa hepsi işsiz kalırdı bu orospuların.

Gömlekleri ters yüz eden o ellerin yeterince temiz olduğundan bile şüpheliyim. Erkekler kendilerine dikilen o gömlekleri giymeye vakit bulamadan kadın ellerinin onlara dokunduğu dünyadaki tek yer burası mı? Ha?

Bütün vücudu titredi. Gömleği kendisine küçük geliyor olmalıydı. Askıya asılmış bir hapisane penceresi gibi duran geniş çizgili, küçücük bir gömlek giyiyordu, kadınların ona güleceğinden kuşku yoktu. Larry'e ne olmuştu? Joe bastonuyla yerdeki çakıl taşlarını eşeliyordu. Kaçmak istedim, ancak kalmam gerektiğini biliyordum.

'Böylece neşeyle şarkı söyleyerek evine doğru yola konur. O gece bekarlığa veda gecesidir. Sağlığın ateşi sönmeye yüz tutmuştur artık. Önünde bir kadın yürümektedir. Ayak seslerini duyunca arkasını döner ve bir süre oyalanır. Sonra adama gülümser. Gülümseyişi kalbini adeta delip geçer. Şimdiye kadar gördüğü en güzel kadındır. Kadın, karanlıkta yürümekten korktuğunu söyleyerek kendisine eşlik edemeyeceğini sorar. Yirmi metre kadar giderler ve kadın bizimkinin koluna girer. Yaklaşık bir kilometre daha gittikten sonra kadın adamımızın üzerine abanıp tatlı sözler söyleyerek onu tarlaya sürükler. Kadın hemen yere uzanır, adam da gömleğini ve pantolonunu çıkarmaya başlar. Kadın karanlıkta otların arasında yatarken onu kendine doğru çeker- vay canına! Kadın birden yok olur!'

'Nasıl yani?'

'Tanrı aşkına, kadın ortadan kayboldu. Bizimki iki büküm halde orada öylece kalmıştı. Altından yanık karamela kokusuna benzer bir koku geliyordu. Aletinden dumanlar çıkıyordu.'

Güldüm, biraz utanmıştım. Aslında olayın nasıl gelişmesi gerektiğini, kadının kayboluşunun -bana biraz ortadan kayboldu gibi geldi- olayın bir parçası olup olmadığını bilmiyordum. Peki ama yanık karamela kokusu ve dumana

ne demeliydi? Daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım.

Joe bastonuna doğru eğilip yerdeki çakılları eşelemeye devam etti. Çenesi göğsüne düşmüştü, öyle ki bir an sanki uykuya dalmış ve kafası aşağıya düşmüş gibi göründü.

‘Larry ayağa kalkıp elbiselerini toplamaya başladı. Ağlıyor ve bir yandan etrafına bakınıyordu. Tarlanın karşı tarafında, çitin arkasında bir tilki gördü. Hayvan durmuş kendisine bakıyordu. Heykel gibi duruyordu. Sonra kafasını yukarı kaldırıp ulumaya başladı.’

‘Bir tilki?’

‘Bir tilki. Tilki o kadının ta kendisiydi. Hızla tarladan çıktı ve Lone Moor yolunun ışıklarına doğru koşmaya başladı. Tilki yüz metrede bir Larry’nin önünde belirliyordu. Sonunda, ilk sokak lambası görüldüğünde ortadan kayboldu. Larry sokaktan aşağı yürüyerek evine gelebilmişti. Anlamsız şeyler söylüyordu. Onu yatağa yatırıp doktor çağırdılar. Nişanlısıyla birlikte bütün akrabaları, komşuları, onu tanıyan herkes eve doluştu. Bu arada rahip de gelmişti. Larry’nin itiraflarını dinledi ve onun için dua etti. Sonra Larry’nin odasından çıkıp, nişanlısına durumu anlattı. Evlenmelerinin söz konusu olamayacağını, Larry’nin asla evlenemeyeceğini, çocuk yapamayacaklarını, onun bir daha bir kadınla asla beraber olamayacağını söyledi. İşte zavallı Larry’nin öyküsü bundan ibaret.’

‘Hiç konuşmamasının ve sürekli Bligh geçidine bakmasının nedeni de bu mu?’

‘Evet, öyle.’

‘İkimiz de susmuştuk.’

‘Fakat,’ diye atıldım, ‘Peder ona günah çıkarttırdıysa başkalarına anlatmış olamaz.’

‘Anlatmasına gerek kalmadı; Larry haftalarca sayıkladı. Her şey ortaya çıkmıştı. Herkes çevresine toplanmış gözyaşları içinde onu dinliyor ve istavroz çıkarıyordu.’

Joe bastonunu demirlere vurdu. Hava neredeyse karar-mak üzereydi. Fabrikanın bütün ışıkları yanıyordu, işçiler fazla mesai yapıyor olmalıydılar. Kütüphanenin pencereleri de ısılt ısıldı.

‘Fakat onun resimdeki kadın olduğunu söylememiş miydin? Onu tanımış mıydı? Herkese onun Mademoiselle Murphey olduğunu söylemiş miydi?’

Joe şaşkın şaşkın yüzüne baktı.

‘Ne sayıklıyorsun sen? Hangi kadın? Ne resmi? Larry hayatında hiç resim görmedi.’

‘Ama onun Fransa kralının kadınına tensel anlamda tanıdığını söylemiştin.’

‘Tanrım, evine dön ve şu aptal futbol maçlarıyla ilgilen. Seni bir daha sanat odasının etrafında görürsem şikâyet ederim. Aklından hep pis şeyler geçiyor. Ne kadını? Tensel anlamda tanımakmış. Sen ne bilirsin, pis fesat.’

Bastonuyla demirlere vuruyordu ve gerilediğimde söylenmeye devam etti. Takma dişli ağzında pembe diş etleri görünüyor, yüzünün ifadesi değişiyordu. Sonra, aniden dişlerini yerine yerleştirip havuzun etrafından dolaşarak fabrika yönüne doğru tırmanmaya başladı, bir yandan bastonunu sallıyor bir yandan da şinirli sinirli konuşuyordu. Fabrikanın üstünde kümelenmiş bulutlar fırtına habercisiydiler. Merdivenleri çıkıp kütüphanenin parlak pencerelerinin yanından geçene kadar, ilk gökgürültüsü duyuldu ve bardaktan boşanırcasına yağan yağmur gömleğimin üstünde ünlem işaretine benzer şekiller oluşturmaya başladı. Eve vardığımda sıırıslık olmuştum.

MATEMATİK SINIFI

Kasım 1951

Her sabah saat tam dokuzda hızla sınıfa girerdi. Papaz cüb-besi hışırdar, yüzü sanki bir şeye öfkelenmiş gibi kıpkırmızı olurdu. Tuhaf, durgun bir ifadesi vardı. Kalın cebir kitabını açıp olabildiğince çok soru hazırlayarak onu beklerdik. Genizden gelen bir sesle, fakat gülerek konuşurdu. Kıvrıcık saçları ve gözlüğü vardı. Kırmızı suratı olmasa masum bir görünüşü olacaktı. Adı Gildea'ydı.

Yüksek kürsünün üstünde durup çenesini kaldırır ve gözlerini yumarak monoton bir sesle konuşurdu:

‘Zihinsel cebir. Oyunun kuralları. Bunlar herkesin bildiği kurallardır, ama öncelikle beyin-özürlüler ve hafıza-yoksulları için -ki bu tipler çoğunluğu oluşturur- sonra da, bu konuların derste kendilerine anlatılmadığını, konuları bilmediklerini ve kuralların yeterince açık olmadığını iddia etmekten isyankâr bir zevk alan daha yetenekli olanlarınızı uyarmak için tekrar edilmeleri gerekir. Dün akşam uyumadım ve böylelerine layık bir ceza düşündüm. Ama bulamadım. Bu, hayalgücümün eksikliğinin mi, yoksa onların içindeki reddedilemez çürümüşlüğü mü bir göstergesiydi?

Belki buna yanıt verebilirsiniz McConnellogue.'

'Korkarım ki hayır Peder,' diye mekanik bir sesle yanıtladı McConnellogue. Her zaman böyle yapardı.

'Çok dokunaklı. Belki de sorunun önemini iyi kavrayamadınız. Harkin, isyankârlığın ne anlama geldiği konusunda McConnellogue'u aydınlatmak nezaketini gösterin lütfen.'

'İsyankâr kişi, kuralları hiçe sayarak huzursuzluk yaratan kişidir, Peder.'

'Bu harikulade tanımlamaya katılıyör musunuz, McConnellogue?'

'Kesinlikle, Peder.'

'Siz isyankâr değilsiniz, değil mi McConnellogue?'

'Hayır, Peder.'

'Sizi bir cümleyle sınayacağım. Söyleyin bakalım McConnellogue, edebiyatta mı yoksa benim şefkatli ilgim ve haftanın beş günü verdiğim kırkar dakikalık dersler sayesinde, sayılarda mı daha başarılısınız?'

'Her ikisinde de aynı ölçüde başarılıyım, Efendim.'

'Heaney, siz McConnellogue'un başarısını ilerletebileceğini söyleyebilir misiniz?'

'Söyleyebilirim, peder.'

'Hangi koşullara dayanarak söylüyorsunuz bunu, Heaney?'

'Bana sorulan sorunun öngördüğü koşullara dayanarak.'

'Bu koşulların ne olduğu konusunda bir fikriniz var mı, Duffy?'

'Evet, Peder.'

'İsminiz nedir, Duffy?'

'Duffy, Peder.'

'Bunu duyduğuma sevindim. Şimdi, oyunun kurallarına gelelim. Elimizdeki bu saygıdeğer kitapta cebir formunda düzenlenmiş kırk basit toplam yer alıyor ve her birinin bir tek doğru yanıtı var. Bu sınıfta kırk kişi bulunduğuna göre

her birinize bir işlem düşüyor. Raslantılar insana zevk verir o nedenle ön sıranın sol köşesindeki şu garip görünüşlü yaratıkla, Johnson'la başlayalım. İlk soruya iki saniyeden daha uzun bir sürede yanıt verirse yanlış yanıt verdiğini kabul etmek zorunda kalacağız. İkinci soruyu Johnson'un yanındaki acayip kılıklı McDaid yanıtlasın. Böylece hayvanat bahçesini andıran bu topluluğun hepsi, hadi biz kibar davranalım ve sınıf diyelim, işlemleri sırayla yapmış olacak. Bununla birlikte, McDaid'e göre Johnson'un verdiği yanıt eğer yanlış ise, McDaid birinci soruyu yeniden çözüp doğru yanıtı versin. McDaid'den sonraki, Johnson'un yanıtını doğru kabul ederse ve McDaid bunun tersini kanıtlayamamışsa, ikinci soruyu atlayarak üçüncü soruya geçsin. Öte yandan McDaid yanıtının doğru olduğunda ısrarlı ise ikinci soruyu yeniden çözsün. Aynı şekilde, McDaid'den sonra gelen kişi, her ikisinin de birinci soruyu yanlış yanıtladığını düşünüyorsa birinci soruyu bize yeniden çözsün. Ve bu böylece devam edip gitsin. Biz ilerledikçe olasılıklar da çoğalır. En arka sıradaki evrimsel sona, Irwin'e geldiğimizde ise elimizde binlerce olasılık olacaktır. İşlem, bir önceki öğrenci tarafından zamanında yapılsa bile yanıt yanlış ise, bunu farkedenden öğrenci doğru çözümü vermelidir. Verilen yanıt yanlış olduğunda cezası yalnızca iki tokattır. Doğru yanıt yanlış kabul edenin cezası ise dört tokattır. Verilen yanlış bir yanıt, tüm sınıfın gözünden kaçtığı anda iki kat daha fazla ödev yapmak durumunda kalırsınız. Kaçırdığınız yanlış sayısı biri geçtiğinde, ödevleriniz kaçырdığınız yanlışlar kadar arttırılır. Yanıtların tümü doğru olduğunda güneş gökyüzünde olduğu yerde duracak ve ben size doğru şeyi öğrettiğimden emin olacağım. Tamam. Johnson başla. Şu andan itibaren iki saniyen var!'

Johnson başladı.

'X eşittir eksi iki.'

McDaid onu izledi.

‘X eşittir üç.’

Yanıtlar hızla birbirini izliyordu. Benim önümdeki sıraya gelindiğinde Gildea aniden araya girdi.

‘Sen kaçınıcı soruyu yapıyorsun Harkin?’

‘Onüç, Peder.’

‘Peki tamam. Onikinci soruya doğru yanıt verildiğini mi kabul ediyorsun?’

Harkin bir an duraksadı.

‘Evet, Peder.’

‘Tamam, yeterli. Sonraki, senin kararın. Yalnızca iki saniye.’

‘X eşittir dört.’

‘Hangi soruydu?’

‘Oniki, Peder.’

‘Yanıtın yanlış olduğunu mu düşünüyorsun?’

‘Evet, Peder.’

‘Bu durumda Harkin soruyu yeniden çözmek zorunda kalacak, öyle mi?’

‘Evet, Peder.’

‘Harkin?’

‘Bence onikinci soruya doğru yanıt verildi, Peder.’

‘Böylece onikinci sorudan öncekilere de doğru yanıt verildiğini kabul ediyorsun. Aksi taktirde içlerinden birini yeniden çözmek durumunda kalırdın.’

‘Evet, Peder.’

‘Sonraki. Sen değil Molloy. Sen az önce Harkin’i düzelttin. Yanındaki şu sefil yaratık. Hâlâ hayatta mı?’

‘Evet hayattayım, Peder.’ Bu, O’Neill idi.

‘Uzatmaya gerek yok. Yanıtını ver.’

‘X eşittir beş, Peder.’

‘Peki bu kaçınıcı sorunun cevabı?’

‘Onüç, Peder.’

‘Demek Harkin, çözmemesi gereken onüçüncü soruyu, üstelik yanlış çözdü, öyle mi?’

‘Yalnızca yanıt verirken yanlış yaptı, Peder.’

‘Yani, onikiye verilen yanıt doğru mu?’

‘Evet, Peder.’

‘O zaman onikinci soruyu Molloy yanlış çözmüş oluyor, değil mi?’

‘Evet, Peder.’

‘Peki o halde neden uyarmadın?’

‘O sorunun yanıtı zaten doğru olarak verilmişti, Peder.’

‘Fakat senden önceki soruyu yanlış çözdüğünde oyunun kurallarına dayanarak öncekinin yanlışını düzeltmen gerekiyordu, öyle değil mi?’

‘Evet, Peder.’

‘Uyarıda bulundun mu?’

‘Hayır Peder, fakat...’

‘Sus. Demek ki kaç numaralı soruyu yapacaktıydın?’

‘Oniki, Peder.’

‘Yanıt?’

‘X eşittir dört.’

‘Şimdi Molloy’un verdiği yanıtı düzeltiyorsun öyle mi?’

O’Neill çok büyük bir hata yapmıştı ve bunun farkındaydı. Yalnızca başını salladı.

‘Molloy, senin yanıtın ‘dört’ değil miydi?’

‘Evet, Peder.’

‘Fakat bana bunun yanlış olduğunu söylemiştiniz, şimdi ise doğru diyorsunuz. Neredeyiz biz? Siz buna matematik mi diyorsunuz, yoksa kaosun ta kendisi mi?’

Bir sessizlik oldu. Ardından Gildea gülümsedi.

‘Aradaki farkı sizin gibiler bile görebilir. Duffy, devam edin ve bu kargaşaya bir son verin.’

‘X eşittir iki.’

‘Bu kaçınıcı sorunun yanıtıydı?’

‘Birincinin, Peder.’

‘İlk toplamın yanlış olduğunu mu söylüyorsunuz?’

‘Evet.’

‘Evet, ne?’

‘Evet, efendim.’

‘Efendim, efendim demek? Söyleyin bakalım ben kılık mı değiştirdim sizce? Giysimin iri yakası bir boyunbağına, cübbem de tüvit takıma mı dönüşüverdi yani?’

‘Hayır, efendim.’

‘Hâlâ ‘Efendim’, demekte ısrar ediyorsun.’

‘Evet, Peder.’

Bütün sınıf kıkırdadı, sonra derse devam edildi.

‘Bu zeka pırıltısı hoşuma gitti. Yine de cezadan kurtulamayacaksın. Şimdi konumuza dönelim. İlk toplamın yanlış olduğunu söylüyorsun. Yani şimdiye kadar yapılanların hepsi yanlış, öyle mi?’

‘Teknik olarak evet, efendim.’

‘Teknik olarak, öyle mi? Aha! İşte bir isyankâr konuşuyor.’

‘Bunlar yalnızca oyunun kuralları, efendim.’

‘Peki bunlar yanlış mıydı yoksa doğru muydu?’

‘Bazıları kendi içinde yanlıştı, efendim. Bazıları ise, ilk soru düzeltilmeden önce yanıtlanmadığı için yanlış.’

‘Harika. Gerçek bir isyankâr. Kendinden çok eminsin değil mi, Duffy?’

‘Kesinlikle, efendim.’

‘Güzel. Yeniden başlayalım. İlk öğrenciden ve ilk toplamdan.’

‘X eşittir eksi iki.’

‘Sonucun bu olduğundan emin misin?’

‘Evet, Peder.’

‘Öyleyse Duffy yanlış yaptı?’

‘Evet, Peder.’

‘Bütün bu kargaşaya hiç gerek yoktu değil mi?’

'Evet, Peder.'

'Herkes katılıyor mu?'

'Evet, Peder,' diye bağırdı bütün sınıf.

'Pekala, Duffy. Hatalarını say bakalım. Bir yanlış yanıt için -iki tokat. Doğru yanıt yanlış kabul edip düzeltmeye çalıştığın için -dört tokat. Hiç tartışmasız doğru olarak verilen on-bir yanıtın, hiç verilmemesi gereken yanıtlar vererek iptal edilmesine neden olduğun için - kırkdört tokat. Zamanımızı harcadığın için - altı tokat. Mükemmel bir isyankâr olduğun için - oniki tokat. Küstah bir tarzda konuştuğun için - on tokat. Alaycılığın için - altı tokat. Toplayabildin mi?'

'Seksendört.'

'Seksendört ne?'

'Seksendört tokat, efendim.'

'Pekala. Şimdi sanıyorum bir yerlere varabiliriz. Toplama ve ilmi hal öğreniyorsun, mimlenmene yol açan aşırı kibirin konusunda artık bazı dersler almak üzeresin. Yüreğime ne sürülmüş gibi oldu?'

'Merhem, efendim.'

'Sonunda doğru bir yanıt verdin.'

'Hayır efendim. Ben doğru yaptım. Yanlış yapan onlar.'

'Oo, tabii, tabii. Duffy haklı, herkes yanlış yaptı. Üstümüzdeki kara bulutları görüyorum. Gökten bir vahiy iniyor. Biz kimiz ki, oysa Duffy. Harkin şu işlemi tahtada tekrar yap da hepimiz görelim.'

Harkin tahtaya aceleyle bir şeyler karalamaya başladı.

'Buna itiraz edebilir misin, Duffy?'

'Hayır efendim.'

'Doğru, değil mi?'

'Evet efendim. Ancak sonuç yanlış.'

'Sonuç mu yanlış? SONUÇ YANLIŞ! Çok heyecan verici. Sen artık kendini aşmaya başladın. Açıkla, seni heyecanla bekliyoruz.'

‘Ben bölüm B’dekileri yapıyorum, efendim. Oysa burada herkes bölüm A’yı yapıyor.’

‘Herkes bölüm A’yı seçerken sen niye bölüm B’yi seçtin?’

‘Çünkü bölüm A’yı dünkü derste yapmıştık, efendim. Öğrendiğimiz bir şeyi tekrarlamamızı istemediğinizi düşüncüm.’

‘Bölüm A’yı yaptığımızı hatırlayanınız var mı?’

‘Evet efendim,’ diye bağırdı herkes.

‘Bölüm B’deki işlemleri yapacağınızı belirttim mi ben?’

‘Hayır efendim, ancak bölüm A yapılacak diye bir şey de söylemediniz.’

‘Sana kaç tokat borçluyum, Duffy?’

‘Hiç, efendim!’

‘Bu senin fikrin, benim değil. Herkes sınıfta otursun. Yerinizden kalkmayın. Herhangi bir şey yaptığını gördüğüm ilk öğrenci iki tokat hakedecek. Duffy sınıftan çık. Bütün sınıfın ödevi iki katına çıkarıldı. Duffy’ninki ise dört katına.’

Kamburunu çıkarmış, kürsünün üstünden öfkeyle bize bakıyordu. Kapı Duffy’nin arkasından yavaşça kapandı. Gözlerimizi boşluğa diktik.

Rory Griffin'le ben altı kişi tarafından sıkıştırılmıştık. Liderleri Willie Barr, ince diliyle dudaklarının kenarını yalayıp duruyordu. Yaşça bizden büyüktü, oldukça iriydi ve çok güçlüydü. Parmaklarının arasına yerleştirdiği bozuk paraları Griffin'in görebilmesi için yumruğunu sıkarak havaya kaldırdı. 'İşte seni böyle pataklayacağım,' dedi, boğuk sesler çıkararak. 'Sonra da seni,' diye devam etti, yumruğunu bana gösterirken. Daha iri olduğu için önce Griffin'den başlayacaklardı. Kendinden daha çelimsiz olan arkadaşlarına işaret ederek, nasıl hareket etmeleri gerektiğini anlattı. Griffin'in yüzü korkudan bembeyaz olmuştu. Sanırım ben de aynı durumdaydım. Bacaklarım titremeye başladı. Bunun benim için ne anlama geldiğini biliyordum, hiçbir yere kaçamayacaktım. Zaten çok yakınımızdaydılar. Griffin suratına inen ilk yumrukla yere kapaklandı, dudağı patlamıştı. Barr ikinci yumruğu atmak için onu yakasından tutup kaldırdığında ağılıyordu. İçlerinden biri 'Polisler!' diye bağırdı. 'Herkes yere otursun, bir şeylere gülüyormuş gibi yapın,' dedi Barr kısaca. Beni de zorla yere oturtular. Yirmi

metre kadar uzağımızdaki polis arabası yavaşça ilerlemeye başladı. Arabanın arka camı açıldı ve bir polis dışarı doğru baktı. Bu Çavuş Burke'tu. Lecky Road karakolundan evine dönüyordu. 'Sakin kıpırdamayın,' diye uyardı bizi Barr. 'Griffin,' etrafına bakayım deme sakın.' Griffin sessiz sessiz ağlamaya devam ederken, ağzından eline bulaşan kana bakıyordu. O sırada Barr'ın avucunun içinde şıkırdayan bozuk paraların sesini duydum. Biraz hareket edince bir taşın ayağıma takıldığını hissettim. Kurtulmaya çalışarak zıpladım ve taşı hareket etmek üzere olan arabanın olabildiğince yakınına fırlattım. Taş arabanın bagajının üstünden sekerek arka cama çarptı. Araba geriye doğru hareket ettiğinde Barr 'Siktir,' diye bağırdı. Griffin de dahil olmak üzere herkes kaçışmaya başlamıştı. Ben olduğum yerde kaldım. Kıpırdamıyordum. Bacaklarımın arkasındaki titreme geçmişti, ancak şimdi botlarımın içinde ayaklarımın uyuştuğunu hissediyordum. Arabayı süren genç polis memuru yanıbaşında belirmişti bile, az ötede ise Burke arabanın kapısına dayanmış oturuyordu. Polis memuru beni omuzlarımdan yakaladı ve Burke ona, 'Onu buraya getir. Kendi ayağıyla gelecek,' diye seslenmemiş olsa beni sille tokat dövmeye başlayacaktı. Söylenileni yaptım ve ikisinin arasında durdum. Burke arabadan güçlkle dışarı çıkıp arkaya doğru yürüdü, camdaki küçük çatlağın ve bagajdaki çizğin üzerinde parmağını gezdirdikten sonra, 'Bunu neden yaptın, ufaklık,' dedi sakın bir ses tonuyla. Arkam dönük olduğu halde Barr ve arkadaşlarının arka taraftaki alandan beni izlediklerini biliyordum. 'Gebert onu!' diye bağırdı bir tanesi. Burke sesin geldiği tarafa doğru baktı. 'Ne de iyi arkadaşların varmış. Bana onların isimlerini vermek ister misin? Keegan, not defterini çıkar ve teker teker yaz bakalım.' Onlara doğru bir işaret yaptı ve yüzünü burnuma sokarak, 'İsimlerini verip vermemen umrumda bile değil anlıyor musun. Ben nasıl ol-

sa hepsinin isimlerini tek tek biliyorum. Örneğin, Willie Barr. Seamus Greene. Keegan, söylediğim bu isimleri yaz. Sana gelince evlat, konuşmak istemiyorsun. Bunu anlıyorum. O zaman yalnızca kafanı sallâ, o kadar. Tamam mı?

Kafamı salladım. Bu kadar yardım Barr için yeterliydi.

‘Piş muhbir. Amcan da, bütün sülaleñ de senin gibi muhbirdi zaten,’ diye bağırdı Barr. Burke dilini şaklatıp beni arabanın deri kaplı koltuklarına doğru, yer gösterir gibi itti. Yanıma otururken, polis memuruna ‘Hadi sür bakalım Keegan,’ dedi. ‘Buranın havası bozuldu. Bu küçük serseriye bir ders vermek için evine kadar eşlik edeceğiz, değil mi?’ ‘Siktir,’ diye mırıldandım, genç polis dönerek öfkeyle yüzüme baktı. Burke kahkaha atarak onu sakinleştirmeye çalıştı. ‘Hayır, hayır. Bu küçük serseriye dövemeyiz. Çünkü o zaman bir kahraman olur. Onun da istediği bu zaten. Öyle değil mi ufaklık?’ Bacağımı eliyle sıkıştırdı ve kısa bir süre parmağının izi tenimde kaldı. ‘Yavaş ve dikkatli sür arabayı, Barr’ın oturduğu sokağa doğru, tepeden sola dön.’ Kadınlar her zamanki gibi kapıların önünde toplanmış çene çalıyorlardı. Erkekler ise köşedeki sokak lambasının altında toplanmış incecik sigaralar içiyorlardı. Araba yokuşu ağır ağır çıkarken gözleriyle bizi takip ettiler. Burke bana gülümsedi ve elindeki not defterini havaya doğru salladı. Tek bir kelime bile etmeden kıpkırmızı, etli suratını bana dikmiş bakıyordu.

Tam Barr’ın evinin önünden geçerken Burke, ‘Burada dur, Keegan,’ diye emir verdi. Arabadan indi, kapıyı çaldı, Bayan Barr soruları yanıtlarken eliyle beni işaret etti. Kadın bana ters ters baktı. Bir iki ev ötede oturan Greene’in evine vardığımızda aynı şeyler yinelendi. Sonra diğerlerinin evlerine de uğradık. Arabanın arka koltuğunda oturuyordum, her seferinde eliyle beni işaret ediyordu. Arabaya bindiğinde yeniden hareket ettik ve mezarlığın yakınındaki evinin önünde durduk. Bana döndü ve:

‘Polis arabasına ikinci binişin, öyle değil mi?’ dedi.

Başımı salladım. Tabancayı bulmak için evimize geldikleri ve bizi karakolda sorguya çektikleri o akşam yine Burke görevdeydi.

‘Peki şimdi, babanı son kez serbest bırakmakla iyi niyetimizi göstermedik mi? Evde bir tabanca var. Kardeşinin tabancası değil mi? Abisi Eddie’nin tabancası. Bu konuyu hiç merak etmedin mi, ya da ona bunun nedenini hiç sormadın mı? Kendi kendine nedenini düşünmedin mi? Sen merak etmiyorsan bile başkaları merak edebilir.’

Sustum.

‘Barr denen pislik her şeyi bildiğini sanıyor. Sana bir iyilik yapacağım ve doğruyu anlatacağım. Barr yanlış biliyor. Babanın da yanlış bildiğini söylemeliyim. Annene sorabilirsin, şu sıralar babası hasta - adamcağız epey de yaşlı. Bir kez muhbirlik yapan, hayatı boyunca muhbir olur. Öyle derler. Her neyse, bakalım zaman ne gösterecek? Hadi şimdi gidebilirsin.’

Beni arabadan itti ve daha sonra el salladı. Lone Moor so-kağını geçerek eve doğru yol aldım. Hiçbir çıkış yolu göremiyordum. Kimse bana inanmazdı. Neler olduğunu görseler bile Eddie’den dolayı şüpheyi düşebilirlerdi. Burke da bunu kastetmemiş miydi? Evet. Aynı zamanda hayır. Çünkü Barr’ın yanlış bildiğini söyledi. Peki o zaman babam nasıl oluyordu da kendi kardeşi hakkında yanlış bir kanıya kapılıyordu? Polis haklı olabilir miydi? Annem herkes’in bildiğinden farklı ne biliyordu? Kaçmam gerekli, diye düşündüm. Chicago? Bu ad beynimin içinde anlamsızca belirdi. Yüzümü plastikten yapılmış bir maske gibi hissediyordum. Sert ve ifadesiz görüntümün ardında gözyaşlarım vardı.

MUHBİR
Haziran 1952

Evden kaçmaya ilk karar verişim bu olaydan sonraydı ve ancak Belfast-Liverpool gemisinin kalktığı iskeleye kadar gidebildim. Babam ve Tom, yanlarında bir polisle çıkagelip beni Tom'un arabasıyla eve götürdüler. Cebimde bir şilin ve altı peni vardı. Üstümde yağmurluğum bile yoktu. Liam yağmurluğumu giymediğimi duyunca şaşırdı. Yağmurluksuz ha? diye yineledi şüpheyle. İkincisinde ise bir kamyonun arkasına atlayıp evden yalnızca oniki mil uzaklıktaki Feneeney'in dış mahallelerine kadar gidebildim. Sonra vazgeçip daha fazla gürültü patırtı ve daha sıkı bir düzenle karşılandığım eve kadar yürüdüm. İkinci girişimimden sonra kütüphaneye gidip kitap ödünç almam yasaklanmıştı. Hafta içinde okula gidiyor, hafta sonunda ise evde oturuyordum. Annem hava güzel bile olsa dışarı çıkmama asla izin vermiyordu.

'Seni bu pisliğe çeken şey nedir? Kendine saygın, gururun yok mu senin? Hadi diyelim ki kendine saygın yok, peki bizlere de mi yok? Tanrım, iyi ki babam hasta. Bu olanları duysaydı utancından ölürdü. Bir düşünsene, torunu polise gidiyor!'

‘Polise gitmedim. Onlara taş attım.’

‘Aynı şey. Böyle şeylerin neden tekrarlanıp durduğunu Tanrı biliyor. Bu bir lanet mi? Bunu hak edecek ne yaptık biz?’

‘Başımıza ne geliyormuş?’

‘Polis, polis! Daha ne olsun ahmak!’

Babam defalarca Çavuş Burke’un bana neler söylediğini en ince ayrıntısına kadar anlatmamı istedi. Burke’un babamın soruşturması ve serbest bırakılışı hakkında anlattıklarını, Eddie ya da büyükbabayla ilgili söylediklerini -bunu an-neme sormalıyım- ve ima ettiklerini ona anlatmadım. Barr ve çetesinin bana birkaç yumruk atmasına neden izin vermemiştim? Babam bunu bilmek istiyordu. Yumrukları yeydim, şimdi hiçbir sorun olmayacaktı. Polislerin ne çeşit insanlar olduklarını bilmiyor muydum? Bende hiç azim, duygu, akıl, utanç yok muydu? Bana doğru eğildiğinde nefesimin ona değdiğini hissettim. Yüzü kıpkırmızı kesilmişti, kulaklarının üzerindeki kızıl tüyler ürperdi.

Polis evleri ziyaret etmeyi bırakmış, soruşturmaya da son vermişti. Zaten yaptıkları şey göz boyamacılıktı. Bizler umurlarında bile değildik, tek amaçları bizi rahatsız etmekti. Daha doğrusu, Burke’un tek amacı buydu. Anlaşılan olup biten her şeyden haberi vardı ve tepemize binmek için zaman kolluyordu. Bunun, son günlerde hastalanıp yatağa düşen ve artık çok fazla ömrü kalmayan büyükbabamla ilgili olduğunu biliyordum. Belki de büyükbabamın yaklaşan ölümü onun anılarının canlanmasına neden olmuştu. Öte yandan ben, artık toplum dışıydım. Kimse beni futbol oynamaya çağırmıyordu. Kenarda durup maçı izlesem ve dışarı giden bir topu sahaya atsam bile, oyuncular topu çime-ne silmeden maça devam etmiyorlardı.

Evet, yumruk atmalarına izin vermemiştim. Bende eksik olan bir şey vardı, ama neydi? Babama bunu sordum.

‘Biraz sağduyu. Biraz da cesaret.’

Bu yanıt beni kızdırdı. ‘Cesaret ha? Daha çok hırpalanmak için mi? Bu çok aptalca.’

‘Peki bu yaptığının ne olduğunu sanıyorsun? Ha? Senin yüzünden herkes acı çekmek zorunda kalıyor.’

Haklıydı, ama aynı zamanda haksızdı. Bir akşam aynı şeyleri tekrar söyledi. Radyoda Kore Savaşını dinliyordum ve parmağımı gazetedeki Kore haritasında otuzdokuzuncu paralelin üstünde gezdirirken, Kuzey Koreliler ve Çinliler gelmeden önce Amerikan askerlerinin yarımadadan çekilişlerini gözümün önüne getirmeye çalışıyordum. O gün biri benim yüzümden babama hakaret etmişti. Olanlardan neden hiç ders almamıştım? Polisi yeniden yaşamımıza sokmak zorunda mıydım? Zaten bir kere girmişti yaşamımıza, bu yetmemiş miydi? İlki tabanca yüzündendi. Şimdi de bu olay çıkmıştı başımıza. Bende bir terslik mi vardı? Hayır, dedim ona, terslik bu ailede. Biz doğmadan çok önce polis tepemizdeydi. Eğer birini suçlamak istiyorsa, beni değil Eddie’yi suçlamasını söyledim.

Öyle sert bir tokat attı ki gözüm karardı. Omzum kırılmış gibiydi.

Doğrudum, ondan nefret ediyordum. Bedenimdeki uyuşmayla birlikte acı artarken gözlerimden yaşlar fışkırdığını hissettim.

Liam’ı gözlerini kaparken görmüştüm. Annem ise tezgahın üstünde ekmek keserken, yaptığı işi bırakmıştı. Bıçak, keskin yüzeyindeki ekmek kırıntılarıyla birlikte hâlâ tezgahın üstünde duruyordu. Tam kesilmemiş bir dilim ekmek somunun ucundan hüzünle sarkmıştı. Annem sırtını bize dönmüştü, güçlü bir iç çekişin omuzlarından aşağı doğru ilerlediğini gördüm. Önlüğünün bağı gerilmişti. Babam yüzüme baktı, suratı aniden hüzünlü ve kızgın bir hal almıştı. Bana vurduğu için üzölmüştü; ama yine vurmak istiyordu.

Sandalyesinden kalktı ve annemin elbisesine dökülen saçları temizliyormuş gibi omuzuna dokunarak sessizce:

‘Ben gülleri budamaya gidiyorum. Buna ihtiyaçları var,’ dedi.

Bahçeye çıktı. Kapıyı kapatırken mandal şakırdadı. Annemin gözleri öfkeyle parladı, yüzü donuklaştı.

‘Yatağa,’ dedi, ‘derhal yatağına git!’

‘Daha yemeğimi yemedim.’

‘Şimdi dedim!’

Merdivenleri uçarcasına çıktım.

GÜLLER

Temmuz 1952

Barakada, yağa bulanmış sapının ucundaki kocaman demir başı ile bir kazma duruyordu. Onu alıp toprağa, güllerin bulunduğu çalılar arasına doğru güçlkle sürükledim. Çalılar sarsıldı, yere birkaç yaprak düştü. Kazmayı kaldırıp olduğum yerde bir kavis çizdim ve bu sefer çiçeklerin köklerine eriştim. Yeniden denemeye kalkıştığımda çalılar güneşin parıltısı içine sarsıldı ve kökler daha çok yerinden oynadı. Kazmayı elimde çevirerek küntleşmiş ucunu kullandım. Böylelikle kökleri daha çok oynattım. Kazmayı toprağın içinde ileri geri oynatarak hareket ettiriyordum. Çalılıklar bel verinceye kadar her iki yanını da çapaladım. Yapraklar alt üst edilmiş toprağın içinde kızılımsı renkleriyle zayıf bir parıltı saçıyorlardı.

Güllerden birinin sapında tabaka halinde duran yaprak bitlerine bakmak için eğildim. Dikenlerin üzerinde parmaklarımı gezdirirken ince ve keskin uçlarının sona erdiği noktayı ancak elim kanadığı zaman farkettim. Yaprakların üstündeki siyah noktaları saydım. İnsanın midesini bulanıran bir sıcak vardı. Hastalıklı bir yaprağı kopardım, gülün

taç yaprakları havada uçuştı. Çalıları biraz salladığımda yere birkaç taç yaprağı daha düştü. Dokunulduğunda saten hissi veren yaprakları avucumun içinde ezerek kokladım, güzel kokmuyorlardı. Güllerin çıkardığı güçlü koku bende yakıcı bir radar sinyali gibi, korkuya benzer bir duygu uyandırıyordu.

Terden sıırılsıklam olmuşum. Sırada bahçe kapısına doğru uzanan on çalı kümesi daha vardı. Ayrıca beş tane de barakanın yanındaki tentede vardı. Onları çapalayacak gücü hiçbir zaman bulamayacaktım. Barakanın arka tarafına gidip iki torba çimento aldım. Torbaları kazmanın ucuyla yırttım. Kartondan yapıldıkları için yırtmak kolay olmuştu. Beyaz tozu çalıların dibine kürekle döküp, kazmanın başıyla olabildiğince düzelttim. Gül yaprakları ve çimento tozları rüzgârla birlikte havada dönerek etrafa savruldu. Çimento torbalarının tamamen boşaldığından emin olduktan sonra yaptığım işi bıraktım. Sıcak biraz olsun hafiflemişti. Babam bir saat içinde evde olacaktı. Hızla barakaya koşup bahçe süpürgesini aldım ve dökülen yaprakları süpürmeye koyuldum. En azından bahçe yolunu temizlemem gerektiğini düşünerek gül yapraklarını ve çimentoyu çiçek yataklarına doğru süpürdüm. Fakat içimde beliren mide bulantısı ve sıkıntıyla birlikte toza bulanmış kırık gül dallarını karşımda görünce çaresizlik içinde bu işten vazgeçip kendimden geçmiş bir halde öylece kalakaldım. Sonra ön kapı açıldı ve annemin sesi, koşan ve çığlıklar atan çocuk seslerine karıştı. Hepsi bahçeye doluşmuştu, annem arkalarındaydı ve gülümseyerek bana sesleniyordu. Sonra hepsi sessizleşti, gözlerimi kırıştıtararak onlara baktım. Gözlerim tozdan pırıl pırıl olmuştu. Fotoğraf kareleri gibi farklı açılarda görünüp yokoluyorlardı. Annemin eli kalbinin üzerindeydi. Ona doğru yürüdüm ve yanından geçtim. Elini uzatıp çıplak kolumu kavradı.

‘Tüm azizler adına...’ diye söze başladı, yanaklarından yaşlar süzülüyordu. ‘Ne yapıyorsun? Seni buna iten şey ne?’

‘Babama sor. O biliyor,’ diye cevap verdim.

O öfkeyi içimde yeniden hissettim. Küçük kardeşlerimin şaşkınlık dolu yüzleri beni durdurmamış olsaydı, kazma küreği kapıp bahçeye geri dönecek, yeni baştan gül bahçesini dümdüz etme işine koyulacaktım. O anda Eilis’in yokluğunu farkettim. Tüm bunlar olurken belki de korkudan her şeyi yukarıdan izlemiş ve aşağıya inememişti. Liam ellerini saçlarının arasından geçirip gözlerini devirerek çaresizlik içinde kollarını iki yana açacaktı. Annemin feryatları ve hıçkırıkları arasında babam da gitsin kendisini becersin, diye düşündüm. Merdivenleri öfkeyle çıkıp çırılçıplak soyunarak yatağa girdim ve bekledim. Birkaç dakika sonra içimde bir sarsıntı başladı. Kafam derin bir acıyla seğiriyordu. Sonra geçti. Yatakta tavandaki gölgeleri seyrederek babamı bekledim.

O sonbahar, ortaokula başlayacaktım ve yeni bir takım diller, özellikle de Latince ve Fransızca öğrenecek olmam beni heyecanlandırıyordu. Aeneid’in çevirisini okumaya çabalıyordum. Tuhaf bir İngilizcesi olduğundan ve isimleri birbirine karıştırdığımdan çabucak bezmiştim. Virgil’i kapagı açık olarak masanın üstünde bırakmışım. Gözlerimi kapadım ve bazı isimleri hatırlamaya çalıştım. Turnus. Nisus ve Euryalus, Aeneas, Turnus, Achises. İsimler beynimin içinde kendi kendilerine tekrarlanıp duruyordu. Daha fazlasını hatırlayamadım. Gözlerimi açtığımda babam kapıda durmuş bana bakıyordu.

Hiçbir şey söylemedi. Öylece bana baktı. İçeri girdi ve kapıyı kapattı. Göbeğimdeki tüyler ürperdi, uyluklarım kasıldı. Ona bakmak istemiyordum ama gözlerini üzerimden ayırmıyordu. Yürüdü, başımla onu izledim.

‘Ben biliyorum, öyle mi?’

Başımı salladım.

‘Yarın, daha sonraki gün, ondan sonraki gün ve diğer günler geldiğinde sen de öğreneceksin.’

Kapıyı hızla çarpıp odadan çıktı. Bütün gece orada uzandım kaldım. Diğerleri aşağıda uyuyorlardı. Ev tam bir sesizliğe gömülmüştü. Hiçbir ses duymuyordum. Tuvalete gitmek istiyordum ancak merdivenlerden inemiyordum. Sıcaktan dönüp durduktan sonra, nasılsa uykuya daldığımı hissettim.

Uyandığımda pantolonumu giyip mutfak ve küçük odayı geçerek tuvalete koştum. Neredeyse öğlen olmuştu. Dayılarımın ve babamın mutfakta olmasına çok şaşırdım. Yanlarından geçerken konuşmayı kestiler ve dönüp merdivenleri çıkana kadar da suskunluklarını sürdürdüler. Annem yine bir yerlere gitmiş olmalıydı. İki sokak ötede oturan Katie’yi yoklamaya gitmiş olabileceğini düşündüm. Ne yapacağımı bilmeden tekrar yatağa döndüm ve aşağıdan gelen mırıltıları dinlemeye başladım. Kalkmaya hazırlananların sesi duyuldu, biri bağırdı. Arka bahçedeki patikadan ayak sesleri geldi. Bahçe kapısı açıldı. Yataktan kalkıp harabeye dönmüş bahçeye baktım. Bir adam arka bahçenin kapısına park edilmiş kamyonun çimento torbaları taşıyordu. Dayılarım ve babam dışarı çıktılar. Nefes nefese bir şey indirdiler, bir çimento karıştırıcısını sağa sola sallayarak içeri taşıdıklarını gördüm. Sonra çimento karıştırıcısının ve kovaların yanında kumdan konik bir tepelik yaptılar. Babam ve Tom bütün günü çimento karıştırarak geçirdiler. Bu arada Dan ve John da karıştırılan çimentoyu kürekle etrafa yayıyorlardı. İşçiler kurumuş çalılar kökünden söküp kamyonun atıyorlar, bir yandan da toprağı tırmıkla temizliyorlardı. Öğleden sonra üçte işleri bitmişti. Bahçenin camdan görünen tarafı ve sundurmanın önü grimsi bir parlaklığa bürünmüştü. Islak çimentoyu tahta kalasların arasına döküp gittiler. Ba-

bam sanırım ilk kez o gün işe gitmedi.

O akşam yine yalnız uyudum. Yemek yemem için teklifte bulunulmamıştı, zaten ben de istememiştim. Çimento dökülen kısımlar ertesi gün kurumuştu. Liam'ı çimentoların döküldüğü tahta kalasları sökerken gördüm. Giyindim ve merdivenlerden aşağı indim. Annem geldiğimi görünce mutfaktan çıkıp kilere geçti. Liam içeri girdi, kafasını sallayarak parmağını dudaklarına götürdü. Kendime biraz ekmekle yağ ve çay aldıktan sonra mutfaktan çıktım. Annem mutfaka geri döndü.

'Yukarıya,' dedi parmağıyla işaret ederek. Virgil'i radyonun üzerinde görünce kapıp yukarı çıktım. Babam akşam yemeği için eve geldiğinde, Gerard ve Eamon'ı yemeğe gelebileceğimi söylemek için yukarı yolladılar. Herkes sessizlik içinde masanın etrafına oturmuştu. Bütün çocuklar benden utanıyorlardı. Sessizce yemeğimizi yedik. Sonunda babam her zamanki gibi tabakları kaldırmak için sofradan kalktı. Ona yardıma gittim. Beni omuzumdan tutarak masaya götürdü ve sandalyeye oturttu.

'Bana bundan sonra tek bir soru dahi sorma, benimle bir daha hiç konuşma. Gözüme gözükmeme ve sorun yaratma yeter.'

Sandalyeye çöktüm. Lavaboda yıkanan tabak çanağın şakırtısı içeri geliyordu. Sanki herkes bana bakıyordu da gözleri benimkilerle bir türlü karşılaşmıyordu. Yukarı çıkıp kendimi yatağa attım. Hâlâ öfkeliydim, ama şimdi daha çok dehşete kapılmışım. Yarı ağlamaklı, kendime lanetler yağdırarak uykuya daldım. Uyandığımda hava kararmıştı. Birinin bana dokunduğunu hissettim. Gözlerimi aralayarak duvar kağıtlarına baktım, tekrar gözlerimi kaparken babam bana doğru eğilip saçlarımdan öptü. Ayak uçlarıma kadar hafifçe gerildim. Öksürmeye ya da ağlamaya hazırlandım, ama o ağırlığını kaldırıncaya yatak da yükseldi ve ben de yük-

selen bir dalga gibi hafifçe yattığım yerden yukarı doğru havalandığımı hissettim. O uyuduğumu düşünüyordu. Kendi kendine bir şeyler mırıldandı, fakat ne söylediğini anlayamadım. Yatak odasının kapısı kapandı ve merdivenler o eski ve bildik müzikle gıcırdadı.

Bahçe yok olmuş, geriye yalnızca beton kaplı bir alan kalmıştı. Bir futbol topuna vurduğumda, top bir zamanlar gül yapraklarının düştüğü yerde zemine çarpıp sıcıyor, kısa bir an toprağın üstüne yayılmış bitkileri görüyordum. Eskiden gül bahçesi olan beton patikada yürümek, aşağıda seslerin ve güllerin durmaksızın yandığı kızgın bir zeminin üstünde yürümek gibiydi.

PİSKOPOS
Ağustos 1952

Haftalar sonra ‘Hemen şimdi git,’ dedi Liam. ‘Ve Piskoposa anlat.’

‘Piskoposu nasıl bulurum?’ diye sordum.

‘Tanrı aşkına, cemaatevine gidip kapısını çalarsın ve kâhya kadına Efendimiz’i kişisel ve özel bir nedenle görmek istediğini söylersin. Ya da uygun gördükleri bir zaman için randevu alırsın.’

‘Ya kâhya kadın hayır derse?’

‘Hayır demeyecek. Büyük olasılıkla o tembel herifi uyukladığı sandalyesinden kaldırdıktan sonra sana ne zaman gelmen gerektiğini söyleyecek.’

‘Sonra?’

‘Sonrası, kendini temize çıkarman gerek. Ben de zaten bunu düşünüyorum. Bunun için bir tek yol var. Seni bir rahiple birlikte özür dilemek için karakola giderken ve oradan birlikte çıkarken görmeleri lazım. Sonra biz de Burke hakkında birtakım söylentiler çıkaracağız, içeride ne olacağı önemli değil.’

‘Ne çeşit söylentiler?’

‘Ah! Sen ilk önce rahibe git,’ diye bağırdı. ‘Yalnızca onu duraya çağır. Sonrasını anlatacağım.’

Piskopos Coulter elini bana doğru uzattı. Dizlerimin üzerine çöküp parmağındaki yüzüğü öptüm. Sonra elini çekti, ayağa kalktım. Beni bir sandalyeye oturttu, kendisi de üç sandalye öteye, masanın öbür ucuna oturdu. Siyah ceketi çok iyi dikilmişti ve üzerinde oldukça güzel duruyordu. Aynı şeyi mor gömleği için söylemek pek mümkün değildi. Giydiği bu gömleğe ne ad veriliyordu? Dikkatimi toparlamalıydım.

‘Evet, çocuğum,’ dedi ince bir sesle, bu koca cüsseden bu kadar ince bir ses çıkması beni her zaman şaşırtırdı, ‘neymiş bakalım beni görmek istemenin bu çok özel nedeni?’

Sözlerimi bitirdiğimde kaşlarını hafifçe çattı, bana sabit gözlerle ve sanırım şüpheyle baktı.

‘Çok hatalı davrandığını biliyorsun değil mi?’

‘Evet, Efendim.’

‘Çavuş senin hakkında dava açarak okul hayatına son verebilir. Ama bunu yapmadı. Sen ona borçlu durumuna düşüyorsun.’

‘Evet, Efendim. Biliyorum.’

‘Yaşadığın bu bölgede iyi ve ahlaklı Katoliklerin yanısıra kötü karakterli insanlar da var.’

Söylediklerini başımı kuvvetle sallayarak onayladım.

‘Buraya gelmenin gerçek nedeni nedir? Benden ne yapmamı istiyorsun?’

‘Burke’tan özür dilemenin en iyi yolunun ne olduğu konusunda bana öneride bulunup bulunamayacağınızı merak ediyorum, Efendimiz.’

‘Git ve ondan özür dile, çocuğum. Ya karakola ya da evine git. Ona ne kadar üzüntü duyduğunu anlat. Onu tanıyım. Gerçek bir Hristiyandır. Özürünü kabul edecektir.’

‘Fakat asıl sorun, Efendimiz, sizin söylediğiniz gibi onu görmeye tek başıma gidersem, herkes benim yine muhbirlik yaptığımı ve polise bilgi vermeye gittiğimi düşünecek. Ona böyle yaklaşmam benim durumumu daha da kötüleştirir.’

‘Pekala, ona yazamaz mısın?’

Ona yazmak. Bir polise nasıl mektup yazabilirsiniz? Üstelik ben hayatımda hiç mektup yazmamıştım. Yalnızca annem mektup yazardı - yo hayır, bakkala ya da rehinciye notlar yazar, borcumuzu ödemek için biraz daha zaman ister veya gönderdiğimiz paranın idare edip etmeyeceğini sorardı. Bu ‘idare etme’ lafına bayılırdım, nereden bulduğunu merak ederdim. Yazdığı notu götürür ve karşımdakinin okuması için beklerdim. Bu işimi daha kolaylaştırırdı. Diğerlerinin kullandığından daha üstün bir dilde yazılmıştı, ama anlaşılıyordu. Liam bu olasılığı da düşünmüştü.

‘Fakat ben herkesin önünde özür dilemeyi daha doğru buluyorum. Ona ve kendi vicdanıma borçluyum.’

‘Anlıyorum,’ dedi parmaklarını masaya vurarak. Yüzünde bir anlık gülümseme belirdi ve geçti.

‘Bu olayda çavuşun adalet anlayışının Katoliklerinkinden farklı olduğunu söylemeliyim. Biz bunu devletin adalet anlayışı olarak tanımlıyoruz. Daha önce senin ailen de bu anlayıştan epey pay aldı. Fakat bunlar çok ince konular, en iyisi bunlara hiç değinmemek.’

Sözlerini onaylıyormuş gibi başımı salladım.

‘Son haftalarda seni Kuddaş ayininde görmüş müydüm?’

‘Evet, Efendim. Her gün gidiyorum.’

‘Okulda da çok başarılı olduğunu duydum.’

‘Elimden geldiğince, Efendim.’

‘Bu olay daha çok yeni değil mi?’

Liam beni bu konuda çok dikkatli hazırlamıştı.

‘Bur... çavuşla aramızdaki olayın üstünden tam tamına iki

ay bir hafta geçti, Efendimiz. Kendimi çok kötü hissettim, kendimi..’

Kekeliyordum. Liam biraz ağlamamı öğütlemişti. Sorun kalmamıştı. Ağlamak üzereydim. Kendim için duyduğum keder beni altediyordu.

‘...ve kendimi yapayalnız kalmış buldum, kimse benimle konuşmuyordu. Yalnızca kilisede kendimi güvenlikte hissediyordum ve ancak orada konuşabilecek gücü kendimde bulabildim.’

‘Konuşmak?’

‘Evet, Efendimiz, Tanrıyla konuşmak.’

Bana bir süre baktı. Gözlerim yaşlı olmasına karşın son cümlelerin yarattığı etkiyi merak ettim. Çok mu beylik bir şey söylemişim?

‘Peki bu konuşma seni sonuca ulaştırdı mı, kaydadeğer bir sonuca?’

Sonuç mu? Şimdi telaşlanmam gerekiyordu.

‘Emin değilim, Efendimiz. Bütün bildiğim... istediğim, şu anda... istiyorum ki...’

‘Evet, çocuğum, devam et.’

‘Kendimi adamak, bilirsiniz işte, kendimi dine adamayı düşünüyorum.’

‘Bu konuda bir yeteneğin olduğunu mu hissediyorsun?’

‘Evet, Efendimiz. Bunları düşünmek için henüz daha çok genç olduğumu biliyorum, ama...’

‘Gerçekten de çok gençsin. Yine de, son derece içten konuşuyorsun. Bu çok değerli bir vasıf. Fakat hemen karar verme. Yaşın ilerledikçe ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksın. İnsanın içindeki iman ayağa kalkınca kimse onu sarsamaz.’

Bir sessizlik oldu.

‘Bu işi bana bırak. Bu konuyu düşüneceğim. Beni tekrar görmeye gel. Bir sene sonra diyelim. Okuldaki ilerlemeni

yakından izleyeceğim.'

Elini yeniden bana doğru uzattı. Ben de diz çöküp yüzüğü öptüm.

'Huzur içinde git şimdi ve benim için dua et.'

Onu selamlayıp çıktım. Bir sene sonra? Bir sene? Böyle bir sene daha geçirebilir miydim? Boyun eğmekten başka çare yoktu.

İki hafta kadar sonra cemaatin yöneticisi ve Piskoposun sağ kolu Peder O'Neill kapıda belirdi. Annem alışverişteydi, babamsa işte. O'Neill çok telaşlı, bir o kadar da kaba biriydi. Kapıyı açtığımda beni işaret etti ve şöyle dedi:

'Evet, sen o çocuksun. Şimdi hemen Çavuş Burke'dan özür dilemek için benimle karakola geliyorsun. Ceketini giy, tabii bir ceketin varsa. Saç fırçası diye bir şeyden hiç haberin olmadı mı? Neyse boşver. Çabuk ol. Annen nerede?'

'Alışverişte. Bir dakikaya kadar döner.'

'Bekleyemeyiz, bekleyemeyiz. Ona sonra söylersin. Hadi gidiyoruz. Ceketi boşver.'

Liam arkamda, koridordaydı. Ben kapıyı çekerken göz kırptı. Sokaktan aşağıya boş alan boyunca yürüdük. O'Neill'in hızına ayak uydurmaya çalışıyordum. Bu arada annemin bütün bu olup biteni görüp görmediğini anlamak için arkama baktım. Ara sokaklardan çıkan Liam'a, diğerlerine ve Blucher Sokağının köşesinde beliren adamlara baktım. Hepsinin gözleri üzerimdeydi. Pederi selamlayarak yanımızdan geçtiler. İçimden, keşke bir futbol maçı olsaydı, diye geçirdim, böylece bizi daha çok insan görebilirdi. Lecky yolunun karşımıza çıktığı alanın aşağı kısmındaki karakola doğru yaklaşıyorduk. Sebze ekili araziye dolaşp, çakıltaşlı patikadan yürüyerek karakolun kapısından içeri girdik. Genç polislerden biri önündeki sıraya dayanmış, ağzında

sigarası olan bir sivil polisle konuşuyordu. Adam duman-
dan gözlerini kıсарak bize baktı.

‘Ah,’ dedi. ‘Roma Katolik cemaatinden bir rahip. Onur
verdiniz.’

‘Roma Katolik cemaatinin dışında başka herhangi bir ce-
maatin olmadığını bilmenizi isterim. Hem biz buraya sizin
gibilerle konuşmak için gelmedik. Çavuşu çağırın!’

Genç polise emir verdiği sırada Burke içeri odadan çık-
mıştı bile. Yüzündeki sakin ifadenin yerini şaşkınlık aldı.

‘Peder. Size iyi günler dilerim. Buyurun lütfen.’

Sivil polis ağzındaki sigarayı yere atıp ayağıyla söridürdü,
bu arada bize bakıyordu. Çavuşun odasına girdiğimizde
O’Neill çabucak Burke’un masasının önündeki sandalyeye
oturdu. Dirseğimden sıkıca tutuyordu, bense yanibaşında
ayakta dikiliyordum. Konuşurken beni sürekli sarsıyordu.
Burke da oturdu.

‘Buraya gelmenizin sebebi nedir Peder?’

Bana hiç bakmamıştı, ancak beni görüyordu. Düşünceler
beyninden hızla geçiyordu. Midesinde bir şeylerin düğüm-
lendiğini hissettim, bu beni rahatlattı.

‘Buraya gelişimin nedeni, çavuş, size Piskoposun bir iste-
ğini iletmektir. Bu çocuk buraya sizden özür dilemek üzere
getirilmiştir ve ben de özrünün kabul edilip edilmeyeceğini
ya da sizin bilmemizi istediğiniz başka bir şey olup olmadı-
ğını öğrenmek için buradayım. Eğer dinleme lütfunda bu-
lunursanız şimdi sizden özür dileyecek.’

Beni sarstı.

‘Konuş, Çavuştan özür dile.’

Burke’un gözleri bana doğru yöneldi. Yüzünde hiçbir ifa-
de yoktu.

‘Arabanıza taş atıp zarar verdiğim için üzüntü duyuyo-
rum efendim. Yaptığım şey yanlış.’

‘Ve bunu bir daha yapmayacaksın,’ dedi O’Neill beni sar-

sarak, 'artık vahşice hareketler yok.'

'Evet, yapmayacağım.'

'Ya da buna benzer herhangi bir şey,' diye ekledi O'Neill. Pek tatmin olmamıştı.

'Ya da buna benzer bir şey.'

Daha fazla konuşamayacaktım. Başka bir şey söylememi istememesini, ya da en azından Burke konuşmadan önce bana bir şey söyletmemesini diliyordum.

Burke alaycı alaycı gülümsedi. 'Bu Limewood Caddesindekilerle başımız dertte, Peder. Bu oğlan, abisi, sonra Barr, Moran, Harkin, Toner... Belki bana inanmayacaksınız.'

'Sizi gerçekten anlıyorum. Orada bazı kötü çocukların var olduğunu biliyorum. Ama bana bu çocuğun onlar kadar kötü olmadığı söylendi.'

Sonunda kolumu bıraktı. Dirseğimi ovuşturup hiçbir şey hissetmeden ayakta durdum.

'Değerli zamanınızı bunun gibi bir haylaza ayırdığınız için fazlasıyla iyi bir insansınız Peder. Yapılacak daha önemli işlerinizin olduğuna eminim.'

İşte şimdi hata ettin Burke, dedim içimden. O'Neill'e hiç kimse ne yapması gerektiğini söyleyemez. Beklediğim gibi, O'Neill hemen tepki gösterdi.

'Gerçekten de yapılacak çok işim var, sanıyorum sizin de vardır. Olup bitenler kişisel olarak beni ilgilendirmiyor. Ancak Piskopos benden buraya gelmemi istedi ve sizin çok iyi bildiğiniz nedenlerden ötürü, ki bunları bana açıklama gereğini duymadı, çocuğun sizden özür dileyeceğini, benim de bu esnada onun yanında olmam gerektiğini söyledi. Bunun sizin için bir ayrıntı olduğunu biliyorum, ama benim için hiçbir iş Piskoposa hizmet etmekten daha önemli değildir.'

'Elbette, Peder, elbette,' diye mırıldandı Burke. 'Piskoposun bu olaydan rahatsızlık duymasına çok üzüldüğümü,

olayın bir daha açılmamak üzere kapandığı konusunda içinin rahat edebileceğini kendisine iletmenizi rica ediyorum.'

'İleteceğim. Bu durumda çocuğun özrünü kabul ediyorsunuz, değil mi?'

Burke bu işten hiç hoşlanmadı, ama başka çaresi yoktu.

'Evet, kabul ediyorum. Tabii, elbette. Bir daha böyle bir şey yapmaması koşuluyla.'

En yumuşak ses tonuyla konuşuyordu. Yeniden yüzüne baktı. Bakışının içimi ürpertmesine karşın yalnızca endişeli gözükmeye çalıştım.

O'Neill ve ben karakoldan çıkıp sebze ekili araziden ayrıldık. Parmağını sallayarak sokağın köşesindeki serserilerden uzak durmamı, Piskopos benimle ilgilendiği için çok şanslı olduğumu, ona olan borcumu iyi ve ahlaklı bir yurttaş olarak ödeyeceğimi umduğunu söyledi. Söylediklerini süklüm püklüm dinleyip onayladım. Elinden bir an önce kurtulmak istiyordum. Bu arada bir kalabalık ne olup bittiğini anlamak için alanda toplanmaya başlamıştı. O'Neill geniş adımlar atarak uzaklaştı, ben de kalabalığa doğru yürümeye başladım. Yavaşça bana doğru geliyorlardı, içlerinde Barr da vardı. Kalabalık etrafımı çevirdi.

'Neler oldu? Neden Peder polislerle birlikteydi?'

'Piskopos, Burke'un hakkımda uydurduğu yalanları geri alması için O'Neill'i karakola gönderdi. Burke'un görevden alınacağını sanıyorum. Piskoposun böyle bir düşüncesi var. Ya da onu başka bir yere sürdürecektir. Piskopos bu konuda hükümete bir de mektup yazdı.'

Sessizlik içinde bana baktılar.

'Burke ne söyledi?'

Arkamda toplanmışlardı.

'O'Neill benden bir şey söylemememi istedi. Burke'a benden özür dilemesini ve benim de her şeyi unutmamı söyledi. O ve Peder bu olayla yakından ilgileneceklermiş.'

Liam sevinç içinde gülümsedi. ‘Ne çeşit’ söylentiler diye bana sormuştun ya? Belki sonunda anlamışsındır,’ dedi evimizin arka bahçesindeyken.

‘Bir dahaki sefere Burke seni dümdüz eder. Onun yoluna bir daha çıkmaya kalkışayım deme. Hem belki ilerde rahip olup hepimize huzur dağıtırsın.’

Omuzlarımı silkip kahkahayla güldüm ve bahçede neşeyle takla attım. Akşam futbol oynayacaktım.

BÜYÜKBABA

Ekim 1952

Büyükannem, yani annemin annesi ben çok küçükken ölmüştü. Onun soğuk ve değerli yüzünü öpebilmem için beni kucaklarına alıp kaldırdılar. Bir çift iri boncuklu tespih eline dolanmıştı, ağzı burnunun altında uzanan mor bir çizgiydi. Sonraları onu pek hatırlamadım; hayalimde sadece, ağır elbiselerinin altına giydiği bağcıklı botları çıkarırken omzundaki şalı düzelten, karalara bürünmüş, iyi bir kadın olarak kaldı.

Şimdi de büyükbabam hastalanmıştı. Yatağa yaslanmıştı ve sanki o küçüldükçe yatak büyüyor gibiydi. Gözlerinin içi kan çanağıydı, iltihaptan dolayı hep ıslak olduğu için, ağlamaklı bir yüzü vardı. Oysa teni kağıt kadar kuruydu. Büyükbabaya bakmak için evinden ayrılan Katie teyzeyle birlikte kalayım ve ona yardım edeyim diye bizim evden üç sokak ötede bulunan eve gönderilmiştim. Bu duruma çok içerlemiştim. Başımıza açtığım işler yüzünden cezalandırıldığımı biliyordum. Katie'nin buna aldırdığı yoktu. İşinden bir daha geri dönmemek üzere ayrılmıştı. Babasıyla hiçbir zaman anlaşamadığı izlenimi vardı bende, aynı şekilde ba-

bası da ondan pek hoşlanmıyordu. Aralarında sürekli bir sinir harbi vardı ve birbirlerine öfke duyuyorlardı.

Önceleri, büyükbabayla kalma fikrinden nefret ettim.

‘Futboldan konuşman yeterli,’ diye öğüt verdi Liam. ‘Derry’de ve Mahalli Lig’de top koşturmuştu. Ya da ona papazlardan söz et. Eğlenceli hikâyeler duyarsın. Ama şimdi-lerde çok sinirli, eskisi kadar eğlenceli olmayabilir. Tıpkı Constantine gibi.’

Annemin amcası Constantine tüm doktrinlere karşıydı. Onun her şeyi bildiği söylenmişti bizlere. Pek çok kitap okumuştı ve herkese karşıydı, özellikle de papazlara. Otuz yaşlarında Katoliklerin yasak yazarlar listesindeki kötü şöhretli Fransız yazar Voltaire’i okumuştı. Daha sonra odasının duvarına siyah bir zemin üzerine kırmızı harflerle AL-ÇAKLARI EZ yazılı bir poster asmıştı. Bunun Voltaire’in ve kendisinin İnanç Bildirgesi olduğunu söylemişti. Daha sonra hastalandı ve kör oldu. Ölmeden önce boyun büküp Kilisenin kucağına geri dönmüştü. Bize kör olmasının Tanrı’nın ona verdiği bir ceza ve uyarı olduğunu söylediler. Tanrıya şükür onun için dizlerinin üstüne çöküp dua eden ermiş annesi Isabella ya da kısaca Bella sayesinde sonunda boyun eğmişti. Kadıncağız son nefesini verirken çok mutluydu. Cennete son yolculuğunu Long Tower cemaatinden gelen ufak tefek bir adam olan Peder Gallagher eşliğinde Son Ayin ilahisi söylenerek yapmıştı. Peder, Voltaire’in kitabını mutfaktaki ocakta sayfa sayfa yaktı. Daha da ileri gidecek, onun şeytani bakışıyla bedeni ve ruhu körleşen insanların değil, asıl bu kitapların tıpkı Voltaire’in kendisi gibi yakılması gerektiğini söyledi. Tanrıtanımazlığını açık seçik ilan eden ve bu yüzden büyük saygı gören Constantine’in çöküşü, şimdi beni eğiten papazların hüzünlü bir zaferi olmuştu.

Bu öyküyle ilgili gerçeği bana Büyükbabam anlatmıştı.

Odasındaki masanın başına geçip ödevlerimi yaparken yastığına başını dayayıp sıkıntıdan neredeyse patlayarak otururdu. Çok az konuşurdu. Bir keresinde ne yaptığımı sordu.

‘Yalnızca birkaç Fransızca alıştırma.’

‘Fransızca! Fransızca’yla işin ne senin? Etrafta hiç Fransızca konuşan var mı? Harcadığın zamana yazık. Kendi dilini, İrlanda dilini öğrenmen senin için daha hayırlı olur.’

‘Peki, etrafta İrlandaca konuşan kim var söyler misin?’

‘Frankie Meenan, Johnny Harkin. Bu saydıklarımı yalnızca ikisi. Daha pek çokları var. Constantine Fransızca okudu da ne oldu. Önce gözlerini sonra da ruhunu kaybettiğini söylüyorlar.’

‘Constantine mi? Şüphesiz gerçek bir Katolik gibi öldü.’

‘Hayır, hiç de değil. Öyle ölmedi. Din karşıtı bir adam olarak öldü. Papazı görmeyi reddetti ve o Fransızca kitabı göğsünde tutarken öldü. Kitabı elinden bir türlü alamadılar.’

‘Fakat ben başka türlü...’

‘Elbette. Sana kötü örnek olmaması için böyle bir hikâye uydurmuşlardır. Yaşlı Con, diğer tanrıtanımazlar gibi cehennemde yandı. Rahat uyusun.’

Sonra aniden bir kahkaha attı, bir kahkaha da ben attım.

‘Evet, içinde yanıp durduğu o küçük ateşte muhteşem kitabını okuyarak rahat uyusun.’

Hırıltılı sesler ve hıçkırıklar çıkararak bir kahkaha daha attı. Constantine’in hikâyesinin böyle sonuçlanmasına sevindiğim için kendime şaşıtm. Büyükbabama ‘Sen ne düşünüyorsun? İçinden geçenleri daha ne kadar saklayacaksın?’ diye sormak istedim ancak başaramadım. Yüzü yine endişeli bir hal almıştı.

‘Sana orada başka ne öğretiyorlar?’

‘Ah, İrlanda dili, Latince, Yunanca, matematik, tarih...’

‘Tarih. Ne tarihi?’

‘Eskiçağ, Roma ve...’

‘Buradaki tarihten daha eski olabileceğini sanmıyorum. Bu kasabanın öyle eski bir tarihi var ki öğretmeye kalksalar altından kalkamazlar.’

‘Ne gibi yani?’ diye heyecanla sordum. Bana doğrudan her şeyi anlatacak mıydı? Burada, hasta yatağında yatarken her zaman yaptığı gibi bana bakarak, sert bir ifadeyle öylece yatmak yerine dikkatini toparlayıp geçmişine ait bir şeyler söyleyecek miydi? Billy Mahon’un hikâyesini onu öldüren adamın ağzından dinleyebilecek miydim?

‘Belki de bilmemen senin için daha iyi.’

Alt dudağını hafifçe dışarı doğru çıkarıp battaniyenin altından ters ters baktı. O anda suratına bir yumruk indirebilirdim.

‘Belki de bu nedenle okulda bize bunları öğretmiyorlar.’

‘Ah, evet zeki çocuk, belki de gerçekten öyledir.’

Sessizliğe gömüldü. Ben de ses çıkarmadan Fransızca alıştırımlarıma geri döndüm.

Annem ve kardeşleri Dan, Tom, Manus ve John onu düzenli olarak görmeye geliyorlardı. Annem onun odasında saatlerce kalıyordu. Bense zamanımı aşağıdaki sofada okuyarak, onun ne zaman öleceğini ve evime ne zaman dönebileceğimi hesaplayarak geçiriyordum. Bir gün annem soluk bir benizle aşağıya indi ve karşımdaki sandalyeye çöktü. Ona baktığımda, yüzünün yıkılmış olduğunu gördüm. Elleri kucığında sımsıkı kenetlenmişti. Bir terslik olup olmadığını sordum, başını iki yana sallayıp dudaklarını sımsıkı kapadı. Ölüm döşeginde yatarken Büyükbabamın dudaklarının da tıpkı böyle görüldüğünü düşündüm. Yukarıda baba kız arasında bir şeyler geçmiş olabileceğini tahmin etmek zor değildi, ancak olayın üstüne gidip gitmemek konusunda karasızdım. Bir iki dakika kadar kitap okuyormuş gibi yaptım. Ardından sarsılarak ağlamaya başladı. Sandal-

yemi yanına çekip onu yatıştırmaya çalıştım. Durmadan ağlıyor, bedeninin üst kısmı şiddetle sarsılıyordu. Babasının artık gerçekten bu dünyadan göçmek, karısının ve diğerlerinin yanına gitmek istediğini söylemeye çalıştımsa da kederinin bundan kaynaklanmadığını anlamıştım. Karnı ağrıyor gibi iki büklüm oldu. Sonra doğruldu ve yüzüme baktı. Gözlerinden yaşlar akıyordu.

‘Eddie,’ dedi, ‘sevgili Tanrım, Eddie. Hepimizi mahvedecek.’

Bu ad kulaklarımda adeta bomba gibi patladı, bütün sinirlerimin çekildiğini hissettim.

‘Eddie mi?’

‘Hişşt,’ diye fısıldadı, başını sallayarak. ‘Tek kelime bile etme, tek bir kelime. Sen bana aldırma. Büyükbabadan dolayı sinirlerim çok bozuk, o kadar.’

Biraz sonra kalktı ve mutfağın yanındaki odaya gidip yüzünü yıkadı. Gözleri hâlâ kıpkırmızıydı. Burada daha fazla kalamayacağımı, onu bir an önce hastaneye götüreceklerini, oradan sağ çıkacağını hiç ummadığını, benim de hemen eve dönmeın gerektiğini söyledi.

‘Yavaş yavaş bilincini yitirmeye başlıyor. Söylediklerini dikkate alma, ne söylerse söylesin tekrar etme. Bana bile söyleme.’

Sonra çıkıp gitti. Uzun acılarının başlangıcındaydı. Aşağıdaydım, Büyükbaba ise yukarıdaydı. Ev karanlığa gömülüyordu. Katie teyze henüz dönmemişti. İçimde bir ürperti vardı.

ÖLÜM DÖŞEĞİ

Kasım 1952

Büyükbaba, gazetenin her sayfasını spor sayfasından başlayarak tek tek okumamı isterdi. Şans oyunlarına düşkün olmasına karşın at yarışlarıyla ilgili haberler bile ilgisini çekiyordu. Sonra haberler. Ve tabii ölüm ilanları. Gazete okuma işi bittikten sonra okuldaki arkadaşlarımdan, sokaklardaki hayattan söz etmemi istiyordu. Ben de ona yirmi ve otuzlu yıllarda *Derry* gazetesinde linotip teknisyeni olarak çalışmanın nasıl bir şey olduğu, işçileri sendikaya üye yapma çabaları hakkında sorular soruyor, futbol ve boksla ilgili konuşmasını istiyordum. Küçükken merdivenlerde kulak misafiri olduğum ve Kardeş Regan'ın vaazı sırasında söz ettiği öyküyü bir de ondan dinlemek istediğimi söyledim. Ancak, Billy Mahon bölümüne hiç değinmeden o günlerin gerçekten çok kötü günler olduğunu ve devletle çatışmak zorunda olmalarının dışında unutulmasının daha hayırlı olacağını açıkladı.

'Annemin nesi var?' diye sordum bir gün. Evden henüz ayrılmıştı. Döndüğünde ise hep şüpheli ve sinirli oluyordu.

Ah, bazı sorunları var ama düzelecek, diye yanıtladı. Neden sürekli Eddie'den söz ediyor? dedim yalan söyleyerek,

oysa iki hafta önceki olay dışında ondan hiç söz etmemişti. Gücünü toplamaya ve ilgili görünmeye çalışsa da rahatsız olduğu belliydi, annemin ne söylediğini sordu. Yalnızca adını söyledi dedim ama sesinde korkunç bir şeyler olduğunu ekledim. Eddie uzun zamandır kayıptı. Şimdi ne olmuştu da annem birden onun adını anmıştı? Onunla ilgili ne biliyordu? Bildikleri onu neden korkutuyordu? Annem kimseye bir şey söylemeyeceğime dair yemin etmemi istedi, dedim. Ne biliyorsa bana anlatabilirdi, kimseye söylemezdim.

‘Babana bile mi?’

Bunu söyleyeceğini biliyordum.

‘Özellikle de babama söylememem gerektiğini söyledi. Aslında seninle bile konuşmamam gerekir, ama onun için kaygılanıyorum.’

Ona bu konuda günlerce baskı yaptım. Yorgunluktan sızıp uyuyordu. Sonra Katie gelip yüzüm solgun görüldüğü ve onunla yeterince haşır neşir olduğum için bir geceliğine de olsa beni eve gönderiyordu. Annem bile o ara hasta düşmüştü ve daha seyrek gelir olmuştu. Bense saatlerce büyük-babanın yanında kalıp ne olup bittiğini anlatması için çaba-lyordum. Sonunda papazlar geldiğinde onu konuşturmayı hâlâ başaramamıştım.

Bir öğlen Peder Moran, parlak cübbesi ve elinde tuttuğu küçük kutuyla odaya girdi. Katie bir elinde mum, diğer elinde su dolu bir kap tutarak ona eşlik ediyordu. Kolunun üstüne beyaz bir peçete atmıştı. Büyükbabanın direnmesine karşın sabah odanın dezenfekte edilmesinden böyle bir şey olacağını anlamıştım.

‘Baba, Peder Moran burada ve seninle biraz sohbet etmek istiyor...’ diye söze başladı Katie.

Peder candan bir insandı.

‘Bu adamın bana ihtiyacı yok elbet. Katie, bana onun kö-

tü durumda olduğunu söylememiş miydin? Oysa, adeta sağlıklı bir insan örneğisin Bay Doherty. Ancak yine de burada olduğuma göre, en iyisi...'

Büyükbaba dehşet içinde yattığı yerden doğruldu ve Katie'ye işaret ederek titreyen bir sesle, 'Bu adamı derhal buradan çıkarın,' dedi. 'Papaza ihtiyacım olduğu zaman söyleyirim. Çıkarın onu burdan.'

'Ah, Bay Doherty, hadi yapmayın bu yalnızca dostça bir ziyaret, o kadar... Dinle oğlum,' dedi bana doğru eğilerek, 'şimdi hemen odadan çık ve aşağı in.'

Beni kapının dışına doğru itti.

'Ufaklığı buradan çıkarma. Katie Doherty. Bana haber vermeden buraya papaz getirdiğin için seni hiç affetmeyeceğim bilesin.'

Beni dışarı çıkardılar ve kapıyı kapattılar. Bir süre orada durup konuşmaları dinledim. Ancak peder kapıyı açıp parmağını bana doğru sallayarak, 'Git burdan ve çağrılana kadar da gelme,' dedi. Aşağı indim ve sesleri, Katie'nin, Peder Moran'ın ve Büyükbabanın belli belirsiz duyulan seslerini dinledim. Önce sandalyelerin zeminde çıkardıkları sesler duyuldu, sonra ortalık sessizliğe büründü. Katie ve Peder Moran aşağı indiler. Katie sakın görünüyordu. Pederin yüzü hafifçe kızarmıştı. Mutfak tarafına geçtiklerinde bahçeye çıkmamı istediler, mutfağın ortasında durmuş konuşurlarken onları pencereden görebiliyordum. Peder Moran gittiğinde Katie beni içeri çağırıp annemi görmesi gerektiğini, benim de Büyükbabayla kalmamı söyledi ve ardından eğer dünyada dinsiz denilebilecek biri varsa onun da büyükbaba olduğunu, ölüm döşeğindeyken iyi yürekli pedere söylediklerinden dolayı duyduğu utançla nasıl başedeceğini bilemediğini ekledi. Sevgili Tanrım, olanlara bir bak. Aceleyle paltosunu giyip dışarı çıktı.

Büyükbaba öfkeyle titriyordu. Şu kötü huylu kızının yaptıkları yüzünden. Şu kara cübbeli peder yüzünden. Yenilmeni bekleyen, böylece sana kolayca sahip olan ve bu başarılarından ötürü geride kalanları ürküten şu akbabalar yüzünden. Constantine'in çektiklerini şimdi anlıyordu. Onlara ihtiyacı olduğunda hiçbir işe yaramamışlardı. İrlanda için savaştığında en çok kimler onu lanetlemişti? Kadınların onun üstündeki bu hakimiyetleri nereden geliyordu? Daha bir sürü şey. Söyledikleri beni dehşete düşürmüştü ancak bu daha çok gururla karışık bir korkuydu. Direnmeye çalışsa da bitkin haldeydi.

'Son anda beni onların eline teslim etme, oğlum. Bunu yapmalarına izin verme.'

'Hayır, vermeyeceğim,' diye yanıtladım ama onları nasıl durduracağım konusunda en ufak bir fikrim yoktu.

'Söz ver. Ah, sen daha çocuksun, nasıl böyle bir söz verebilirsin? Sen ne yapabilirsin ki?'

'Geldiklerini duyarsam seni uyaracağım.'

Hafifçe gülümseyerek elime uzandı. Elini tuttum. Çok güçsüzdü, hemen uykuya daldı.

LUNDY YANIYOR

Aralık 1952

Büyükbaba artık son günlerini yaşıyordu. Onu dinledim, bazen yorulup dinler gibi yaptım, sonra tekrar dinledim. Önceleri konuşması yakarışlardan ibaretti. Daha sonra bir boksör olarak babama olan hayranlığından ve onun Northwest şampiyonluğunu kazandığı geceden söz etti. Karşılaşmada yenik durumda olmasına, gözlerinin aldığı darbelerle kapanmasına ve burnunun kırılmasına rağmen son rundda tek vuruşla şampiyon olmuştu. Bu hikâyeyi biliyordum, ancak yeniden dinleyerek küçük ayrıntılar öğrendim. Gece vardiyasından sonra linotip makinasını nasıl temizleyerek gıcır gıcır yaptığını, bodrum katının karanlığında mürekkep kokusunun üstüne sinişini, özellikle de yazın ve açık havalarda mürekkebin daha keskin koktuğunu anlattı. Karısı Lizzie'nin, yani büyükannemin ondan bir şey sakladığında bunu hemen farkettiğini, çünkü onun nefes alıp verişini bile göğsüne bir steteskop dayamış gibi çok iyi bildiğini, kaygılı olduğu zamanlarda karısının sol şakağının hızla attığını, ona sevgisini yeterince gösteremediği için kendinden utandığını, taktığı maskenin ardında karısını

hep şefkatle andığını söyledi.

Bir cuma gecesi, annemin yaptığı balık çorbasını içmek ve Phonsie Amca'nın dükkanından aldığım haftalık mizah dergilerine bakmak için eve gitmeye can attığım bir sırada Büyükbaba göğsünün körük gibi inip kalktığı uzun bir uykudan uyandı. Hırçın görünüyordu. Aralık ayının onseki-ziydi. Pencerenin camından yağmur damlaları süzülüyordu. Karşı tepede yer alan şehir duvarlarının üzerindeki taş sütunlardan Lundy'nin maketinin yakılarak indirileceğini biliyordum. Sütunun tepesinde 1689 yılındaki kuşatmada şehri savunan Vali Walker'ın heykeli dururdu. Hain Lundy, bu korkunç canî ateşler yakılarak, yüksek duvarların ardında halkın oluşturduğu bandonun davulları eşliğinde kahramanlar sütununda sallandırılır, bandocuların flamaları ıslak taş duvarların ardından görünürdü. Lundy'nin bedeninin aniden alev almasını, maytapların aynı anda dört bir yana dağılmasını izlerdik. Sonra alevler hırsla her yanını sarardı. Bu tören bize Noel'in yaklaştığını hatırlatırdı.

Büyükbabanın doğrulmasına yardım ettim. 'Yaşama arzusu yitirdi,' diyorlardı sürekli yanında olan, ona istekle bakan ancak onun hakkında sanki o orada değilmiş gibi konuşan kızları ve oğulları. İncecik boynunu ortaya çıkaran yakasız krem rengi geceliği sert kişiliğinin izlerini siliyordu. Böyle zamanlarda dikkatle beni incelerdi. Çocuklarına göre hem baskıcı hem dokunaklıydı. Çökmüştü, ama aynı zamanda da acımasızdı. Çevresindekiler üstündeki etkisini yitirmemiş, o yitip gidecek bile olsa sürececek olan bu etkiyi bir çarşaf gibi üstüne dolamıştı. Bense, din dersinde sözü edilen 'acı çeken ruh'un canlı örneğini karşımda görür gibiydim.

Akşam olduğunda ve başucundaki lambayı yaktığımda artık nerede olduğunu bile bilmiyordu. İnledi ve bir an hır-

çın bir ifadeyle etrafına bakındı. Sonra sakinleşti. Sessizliğin içinde Orange bandosundan gelen seslerin yükseldiğini duydum. Aniden 'Tanrı aşkına şu camı kapat,' dedi, ve 'Bu vahşilerin çıkardığı gürültüyü duymak istemiyorum,' diye ekledi. Pencere kapalıydı, ben yine de kapatıyormuş gibi yapıp evlerin üstünden, sütunun üzerinde yükselen o büyük figüre baktım. Alevler ayaklarına doğru yükseliyordu. Sonra Büyükbabanın gözlerinde belirip kaybolan öfkeyi yakalamak için dönüp ona baktım. Yüzünde bir an tehditkâr bir ifade oluştu.

Havada tuhaf bir esinti vardı. Nefes aldığımda sanki içime doldu, nefesimi geri veremedem kalbimde mırıltıya benzer küçük çarpıntılar yarattı. Karşımda bir Roma büstü gibi duran bu yüz buruş buruş bir et yığınının dönüşüyordu. Temiz havaya yayılan alkol kokusu gibi yaşlılığının kokusunu hissettiğim büyükbaba o gece kokusuz ve kaskatı bir heykel gibi karşımda yatıyordu. Davulların sesi giderek yükseldi ve biz karşılıklı bakışırken boğulup kaldı, birçok defa önüme gelen fakat son anda çekilen yem karşısında pür dikkat kesildim.

'Her şeyi sadece annen biliyor. Birine anlatmalıydım, özellikle de ona, fakat şimdi pişmanım. Beni anlamayacak, affetmeyecek, Moran gibilerinin beni bağışlamasını zaten istemem.'

Davul sesleri arasında bana Eddie'nin öldüğünü söyledi. Muhbir olduğu için öldürülmüştü. Muhbir. Bense Eddie'nin çekip gittiğini düşünmüştüm. Babam biliyordu, bunu biliyordu. Kardeşi bir muhbirdi. Peki onun öldüğünü, muhbir olduğu için öldürüldüğünü biliyor muydu? Roketler havada ıslık gibi sesler çıkararak uzaklaştılar. Bir gün bana anlatacaksın, dedim içimden babamı kastederek, bir gün anlattığında ben zaten her şeyi biliyor olacağım. Peki, tamam. Öyleyse annem neden bu kadar sinirli? Biliyordu.

Babamın bildiğini de biliyordu. Anneme anlatmış olmalı. Peki çok yeni ve korkunç olan neydi? Artık babamın sırrını biliyordum, ya anneminki neydi? Babamınkiyle ne gibi bir ilişkisi vardı? Büyükbaba bir an sırtüstü yatıp, Allahın cezası papazlardan hiçbirine günah çıkarmayacağını söyledi. Ama anneme anlatmıştı. Şimdi de bana anlatacaktı. Annem babama da bana da kesinlikle bir şey söylemeyeceğine göre birine anlatması gerekiyordu. Bütün hikâyeyi babama anlatmak isterdi. Hangi hikâyeyi? Orada durmuş neredeyse bağıırıyordum. Hangi hikâye? Gözlerini kapadı, anlattı, anlattı. O, yani Büyükbaba, ölüm emrini vermişti. Ancak hata yapmıştı. Eddie tuzağa düşmüştü. Muhbir falan değildi. Bana gerçek muhbirin kim olduğunu söyledi.

Oradan ayrıldım ve eve, bir daha asla doğru dürüst konuşamayacağım annemle babamın yanına döndüm.

İki gün sonra Büyükbaba yarı bilinçsiz halde hastaneye kaldırıldı. Neredeyse bedeninin hiçbir yanı tutmuyordu. Yaşama karşı duyarsızlaşmıştı; pederin, çocuklarının ve torunlarının her gün yaptıkları ziyaretlere, etrafında sözüm ona bir şeyler yapıyor gibi dönüp duran hemşire ve doktorlara, son günlerinde onu rahat ettirmeye çabalayan, bir yandan ölümünü bekleyen herkese karşı duyarsızdı. Ölümü ani oldu. Uykusunda öldü. Onu morgda gördüğümde tabutun içinde kadim çağlardan kalma bir çocuk gibi büzülmüştü. Sonra hepimiz geleneksel cenaze töreni hazırlıklarına gömüldük. Ölünün başında bekleme, tabutun törenden önce kiliseye götürülmesi, son dua ayini yapılması, (yaşıyor olsaydı emnim bütün bunlara burun kıvrırdı), omuzlarından bellerine kadar inen şallarıyla papazlar tarafından başı çekilen cenazenin Lone Moor yolu takip edilerek mezarlığa götürülmesi -ki bu sırada kadınlar törene katılamadıkları için cenaze alayının geçişini kaldırımdan izlerlerdi,- ellerinde kü-

rekleriyle ölü gömücüler, mezar başında dua edenler, göz-yaşı, yüzümüzü acıtan rüzgâr ve rahatlama. Duyduğum en-dişe beni hasta etmişti. Ölümüyle birlikte bana anlattıkları-nın etkisinin geçeceğini ya da azalacağını umut ediyordum, her ne kadar bu etkinin annemde vücut bulacağını ve yaşam boyunca devam edeceğini bilsem de. Hepimizi yarala-yan bıçak aynıydı. Ancak annem ne bunu ne de o söyleme-den bir şey söylemeyeceğimi biliyordu. Sonradan her şey anlatıldığında dahi bazı şeylerin benden saklandığı, anne-min her şeyi bilmediği, Büyükbabanın bazı sırları gizlediği hissine kapıldım.

Annemin bu kadar sinirli olmasının nedenini Büyükbaba-nın ölümüne bağlıyormuşum, kendini daha iyi hissetmesi için Büyükbaba hakkında konuşmaya zorluyormuşum gibi davrandım. Katie teyze bizimle beraber olduğunda işler da-ha kolaylaşıyor, özgürce ve hiç zorlanmadan konuşuyordu. İkisi önce din adamları gibi söze başlayıp, öldüğünde Tan-rı'nın merhametine kavuştuğunu ve huzur içinde olduğunu, çünkü Pederin onu kutsadığını söylüyorlardı. Başka bir za-man ise Son Ayini reddettiği ve günahlarından arınamadan son yolculuğuna çıktığı için ona kızıp, 'Bağışlanmadı, bağış-lanmadı,' diye gözyaşı döküyorlardı. Gözlerine, ellerini yüz-lerine dayayıp oturushlarına, kırışmış ve içeriye doğru eğil-miş ayakkabılarına baktığımda bu kadınların yaşamlarının ölçeğini kavradım. O anda başka bir dünyanın kapıları ara-lanıverdi. Midem kasıldı. Kendime bunların hiçbirine inan-madığımı söylememin yararı yoktu. Burada, bu mutfaktan ibaret dünyalarında kızları onun için yas tutarken, dünyayı sessiz sedasız terk eden Büyükbabanın ruhu koskoca evre-nin içinde karanlık bir nokta gibi kendi sonsuzluğu içinde hareket edecek, sonsuza dek yok olarak kalacaktı. Ocaktaki tencerenin kapağı tıngırdayıp buharlar çıkarırken annem ve teyzem sessizce oturmaya devam edeceklerdi.

Büyükbabanın ansızın son verdiği hafta sonlarındaki içki alemleri hâlâ hatırlarındaydı. Katie bir pazar sabahı onu, bir şişe viskiyi musluğa boşaltırken gördüğünü hatırlıyordu. Yüzünde bu manzarayı seyretmeye dayanamıyormuş gibi tiksintili bir ifade varmış. Çok iyi hatırlıyorum, diye devam etti, 1926 yılının Haziran ayıydı. McIlhenny, Maeve'ye hamile kalan karısını bırakıp Chicago'ya gitmişti. McIlhenny adını, ki bu onun da soyadıydı, söylerken küfreder gibi bir ses çıkardı. Annem başını öne doğru eğdi, Katie şefkatle başını salladı. Oysa bana göre şefkate layık olan biri varsa o da Katie'ydi. Ondan sonra ağzına tek bir damla içki koymadı, dedi Katie. Mohan davasından önce miydi, sonra mıydı? Katie annemden sekiz yaş küçüktü. Geçmişteki olayları çok iyi bildiği için ona hep saygı duyardı. Hayır, dedi annem, davadan çok önceydi, onunla alakası bile yok. İçkiyi iki ya da üç yılda bir bırakmayı denemişti. Bunlardan biri 1922 yılıydı ve Mahon davasından çok önceydi. Ne var ki bir yıl sonra yeniden başladı. 1926'da içkiyi bırakmasının nedeni belki de artık iyi bir adam olmaya karar vermesiydi. Aniden bırakıp sonra yeniden başlamasının nedenlerini şimdi hatırlayamıyordu. Ona baktığımda söylediği yalanın değişen bir yüz ifadesi gibi bütün suratına yayıldığını gördüm. İçki içmeyi neden 1922'de bıraktığını biliyordum. Eddie olayından sonra ve Mahon davasından önceydi. Ve 1926 yılı, McIlhenny'nin muhbir Eddie'nin ise masum olduğunu öğrendiği yıldı. Parmağındaki alyansla oynarken yere doğru baktı. Onu sevdiğim için kendimden nefret ettim. Çünkü bu, ona hiçbir şey söyleyemeden ve soramadan yalnızca parmağında çevirdiği yüzüğe bakıp durmak anlamına geliyordu. Yüzüğü çevirirken sanki içinden: Şunu bilmeni istiyorum, asla bilmeni istemiyorum, her şeyi bilmeyi istemeni istemiyorum, her şeyi bildiğini bilmek istemiyorum, diyordu. Elindeki yüzük ışıldadı. Sağ elini sol elinin

üstüne koyduğunda güçlü parmaklarının arasında yüzük kayboldu.

Büyükbabadan söz etmeye devam ettiler. Babam rahat uyusun, dedi Katie, son zamanlarda bana daha yumuşak davranıyordu. Onun bu kadar yumuşak bir insan olabileceğini tahmin bile edemezdim. Sanıyorum benim için üzülyordu. Tanrı biliyor, ben de çok üzülyordum, karnımdaki çocukla ortada kalıverdiğim için. Katie sustu ve bir sessizlik oldu. Biz sık sık bu üzüntüyü yaşadık, diye devam etti, sen bunların hiçbirini duymak istemedin. Yine de o adamın neden kayıplara karıştığını anlayabilmeyi diledim hep Tanrı'dan. Annemin başı hâlâ önüne eğikti. Saçları beyazlamaya başlamıştı. Demek Katie de bilmiyordu. Üst dudağını alt dudağının üstüne götürürken anneme baktı. Annemden çok daha küçük görünüyordu. Saçları kahverengi ve kıvrık kıvrıktı. Teni hâlâ canlılığını koruyordu. Gülümseyerek bana döndü.

İyi bir futbolcu değildi belki, ama çok iyi bir organizatördü ve yetenekli olanları hemen anlardı, dedi. Futbol. Futbol. Katie futbolla ilgilenmezdi. Gülümseyerek, senin ileride iyi bir futbolcu olacağını söylerdi, dedi. Başımı salladım. Büyükbaba artık yaşamadığı için övgüsü daha da değer kazanmıştı. Fikrini hiç değiştirmede ve kimsenin de değiştirmesine izin vermedi. Arsenal ve Celtic Strollers'da çalıştı, biri kırmızı-beyaz, öteki ise yeşil-beyaz formalı. Ben Arsenal'e daha çok sempati duymama karşın politik nedenlerle Celtic'i tutuyordum. 'Hadi at topu,' diye bağıırırdı sahanın kenarından. 'Gösteriş yapmayı kes. Pas ver.' Ancak ben biri gelip de bir çalımla ayağımdan topu alana kadar oyalanırdım. Babam bu işe çok gülerdi, büyükbabaysa öfkeyle bana bakardı. Futbol bir çeşit danstı benim için, oyun değildi. Büyükbaba böyle düşünmezdi. Ne düşündüğü umurumda bile olmazdı. Annemin akli, babasının içkiyi ne zaman ve niçin bıraktığı-

na takılmıştı. Özellikle mi yapıyorsun bunu? diye sessizce Katie'ye sorarken gülümsedim ve ayağımı yerden kesen çalımların ağırlığını hatırladım. Büyükbabam, bir an sonsuzlukta kaybolmuş, bir an sonra saha kenarından bağılıyor, babam koca gövdesiyle onun yanında duruyor, tozların arasında topa vurduktan sonra sağ bacağı uyuşuyor.

Babam hiç hesapta yokken Liam'la benden Culmore Point'e kadar kendisine eşlik etmemizi daha sonra da nehrin karşı tarafına, İngiliz Oksijen fabrikasını kuracakları yere kayıkla geçmemizi teklif etti. Böylece fabrika kurulduktan hemen sonra tamamen yok olacak olan rıhtımın çevresinde gezinme fırsatı bulacağımızı söyledi. Teklifini kabul ettik. Kayığı kiraladığımızda hava kararıyordu. Kamçı gibi esen ve tuhaf yankılarla durulan rüzgâr nehrin ağzındaki küçük tepelere doğru yöneliyordu. Babam güçlüydü ama iyi kürek çekemiyordu. Kayığı iyi kontrol edemediği için düz bir hatta ilerleyemiyorduk. Kıyıya doğru kaymaya başladık. Kayık ancak rüzgâr bize doğru yöneldiğinde düzeliyordu. Bu sefer de yükselen dalgaların üstünde inip kalkıyorduk. Yağmur tanelikleri yüzümüzü acıtıyordu. Babam kayığın ortasında oturuyordu, Liam'la ben kayığın iki ucuna yerleşmiştik. Deri kaskımı başıma geçirip çenemin altından sıkıca bağladım, Liam babamın omuzlarının üstünden görünüp kayboluyordu. Karşı taraftaki tepeciğe ulaştığımızda sıırıslık olmuştuk. Yağmur çok şiddetlenmişti. Bir süre ağaçların al-

tına sığındık, ancak yapraklarda biriken su üstümüze akmaya başlamıştı. Biz de yağmurun, seslerin ve göz alıcı ağaçların arasında yürümeye koyulduk. Babam bizi hareketle geçirmek için söylediklerinin dışında çok az konuşuyordu. Nehirden uzaklaşıp iç kesimlerden Ardmorc'a doğru yürümeye başladık. Yağış kesildi, güneş kısa bir süre leke gibi ağaçların arasından ortaya çıktı, sonra yağmur yeniden kepenk gibi üstümüze indi. Zorlu bir yürüyüşü.

Sonunda köyü şehirden ayıran yolun dönemecindeki kiliseye sığındık. Saatin tik takları gibi düzenli olarak düşen yağmur damlalarının sesini dinlerken, kilisenin loşluğunda oturup, top patlamaları gibi çakan şimşek ışıklarında, çöken karanlıkla birlikte parlaklıklarını yitiren sunağın arka tarafındaki kırmızı ve yeşil renkli vitraylara baktık. Babam yağmurluğuyla yanibaşındaki sıraya oturup tavandan sarkan Kutsal Yürek kandiline gözlerini dikti. Kandil sallandıkça yaydığı ışık kıızıdan erguvana, erguvandan kıızıla dönüşüyordu. Liam kafasındaki kaskı çıkardı, kıızıl saçları kafasının tepesinde havaya dikildi. Kaskı sallayarak içine biriken suyu kiremit zemine boşalttı. Bu ikimizin de hoşuna gitti, ben de aynı şeyi yaptım. Babam bir süre kilisede kalmamızı teklif etti. Böylece biraz olsun dua edebilecektik. 'Anneniz için dua edin,' dedi, 'Benim için de. Bunun size hiçbir zararı olmaz.' Hafifçe gülmüsedti. Dizlerimizin üstüne sarsak hareketlerle çöküp dua etmeye başladık. 'Hadi abartmayın,' diye güldü, 'Azizler gibi görünmeden de dua edebilirsiniz.' Ayağa kalktık, ben çok utanıyordum. Kilise bu huzur dolu, gözden uzak yere gelenlerden rahatsız, bizi gözetler gibiydi. Liam'la ben kıkırdamaya başladık. Babam şaşkın bir ifadeyle yüzümüze baktı.

'Gülünç olan ne?'

Daha çok kıkırdadık.

'İkiniz de çatlaksınız, ikiniz de.'

Gülüşü yüzüne yayıldı.

‘Bu arazi, buradan nehre kadar sanayi tesisleriyle dola-cak,’ dedi fısıldayarak. Buraları görmemizi istemişti, çünkü çocukken ailesiyle sık sık buraya gelirdi. Annesinin akrabalarının çoğu eskiden buralarda otururdu. Akrabalar varlıklı insanlardı. İki uşağa, bir tay ve bir at arabasına sahiptiler. Babasıyla Eddie’nin at arabasına bindiklerini hatırlıyordu. Babası dizginleri tutarken Eddie de atın koşması için ısıklık çalardı. Bir gün Eddie’yi kaldırıp ata bindirmişlerdi. At önce tırıs tırıs gitmiş, Eddie böğrünü ayağıyla dürtükleyince dörtnala evin önündeki çimenliğe doğru koşmaya başlamıştı. Babası ve diğer akrabalar bağrışıp arkasından koşmuşlardı. Ama Eddie, ağaçların altından geçerken kafasını eğip kollarını havada sallayarak ve çığlıklar atarak dörtnala gitmeye devam etmişti. Eddie vahşinin tekiydi.

Şimdi, bu kilisenin bazen pazar günleri geldiğimiz kilise olup olmadığını hatırlamayı dilerdim, dedi. Bunları söylerken geçmişteki anılar geri gelecekmiş gibi etrafına bakındı, onunla birlikte biz de etrafımıza baktık. Vitraylardaki azizler sunağın üstünden hüzünle aşağıya bakıyorlardı. Bir melek, havarilerin üzerinden Kutsal Ruh’tan yayılan ışığa doğru havaya yükseliyordu. Babam emin olamıyordu. Onun buraya son gelişi olduğunu biliyordum. Bizimse ilk ziyaretimizdi. Kilisenin çanlarının dışarıdaki nemli ağaçların arasında yankılanışını düşledim. Henüz küçük bir çocuk olan babamı ve ata binmiş Eddie’yi. Annesiyle babası küçük tören alayının arkasında ağırbaşlı bir havayla yürüyor, deniz birbiri arkasına gelen dalgalarla kıyıyı ele geçiriyordu.

‘Eddie o çatışmada öldürülmedi,’ dedi babam aniden ve hemen bakışlarını bizden uzaklaştırdı.

Ölü gibi sakindim, hiç tepki vermedim. Liam hiçbir şey söylemedi. Babamın sözleri kilisenin içinde kaybolup kamfanda yeniden şekillendi. Bir şeyler söylememiz gerekiyordu. Peki öldürülmediyse ne oldu? diye sordu Liam. Bu soru-

yu sorduğu için onu kucaklayabilirdim, ama bir yandan da onu durdurmak istedim. Onun bildiklerinden daha fazlasını biliyordum. Her ikisinden de daha fazla biliyordum. Bu nedenle babaları gibi hissediyordum kendimi. Babamın yüzüne baktım, ağır ve gerçek dışı hikâyesini anlatmaya çabalar-ken kırıştırdığı yüzünü seçmek zordu. Biraz olsun onu rahatlatmak için yanağındaki gerginleşmiş kasa ve çıplak ışı-
kta iyice belirginleşen kırışmış tüylerine dokunmak istedim. Bir kemanı çenesinin altına dayar gibi başını öne eğmişti.

‘Hayır, içki imalathanesinde öldürülmedi. Bir muhbirdi. Onu kendi arkadaşları öldürdüler.’

Korkunç sırrı söyledikten sonra duyduğu utanç ve kederle başı öndeki sıraya düştü.

Bize bakmıyordu. Demir parmaklıklı bölümün camlarına yağmur damlaları düşüyordu. Eddie’yi, rodeo hayvanları gi-
bi başını ileri doğru uzatan atın sırtında, tek kolu havada giderken görebiliyordum. Islak yüzümü elimle sildim. Buna bir son vermeliydim. Anne, buna bir son vermeliyim. Buna bir son vermelisin. Hiçbir şey bundan daha kötü olamaz. ‘Baba,’ dedim içimden, ‘Çok geç olduğunu biliyorum ama, birkaç dakika geriye gidelim ve bütün bunları söylenmemiş sayalım. Asla söylenmemiş. Asla söylenmemiş.’

Sürekli konuşuyor ve kendini zorluyordu. Yanıbaşındaki Liam’ın yüzü yıldız kadar beyazdı. Muhbir. Arkadaşlarına ihanet eden bir muhbir. Bunu neden yaptığını hiç kimse bile-
meyecek. Ağabeyi. Ailesi bu günleri görmediği için Tanrı’ya şükürler olsun. Paylaştığımız sır kokan bir nefes kadar ber-
battı. Parıldamaya başlayan güneş ve cıvıldaşıp ötüşen kuş sesleriyle birlikte uçümüzün suikastçılar gibi bir sıraya otu-
rup sinişi de öyle. Bu durum aldatici bir rahatlık hissi uyan-
dırıyordu insanda. Sanki bu kilise bir makinaydı da çevresin-
deki kımiltısız sessizliğe yaşam veren dişlileri durmuştu.

‘Annem biliyor mu?’ diye sordu Liam.

Babam başını sallayarak onayladı.

‘O yüzden mi bu kadar sinirli? Ona yeni mi söyledin?’

Başını hayır anlamında salladı. Evlendiklerinden hemen sonra öğrenmişti her şeyi. Ya sonra? Annemin babası kızının kiminle evlendiğini duyduğunda neler hissetmişti? Büyükannem de biliyor muydu? Bu durumda bir şey yapamaz mıydı? Böyle bir şeye asla izin verilmemeliydi. Hristiyan doktrinleri dersinde öğrendiğimiz akraba evliliği kurallarını çiğnemekten daha beterti bu olanlar. Babamın ailesindeki düşmanlıktan daha öte, kan davası demekti bu. Gerçek bir düşmanlık. Bu kelime şimdi bir anlam kazanmıştı. Çiftlikteki husumet artık saçma geliyordu bana. Babama göre saçma değildi tabii. Ben bir şey söylemediğim sürece. Ah anne, Frank’la evleneceğini duyunca ailen sana ne demişti? Koca şapşal, içinde pis bir sır taşıdığına inanarak, bir kuzu masumluğuyla anneme yaklaşmış, sırrı ona evlendikten sonra söylemişti. Yoksa annem biliyor muydu, babama ilk kez duyuyormuş numarası mı yapmıştı? Hayır, buna inanamıyordum. Ona önceden söylemiş olmasını dilerdim. Bu daha dürüst bir davranıştı. Böylece onu daha çok sevebilirdim. Ama bunları duyduktan sonra onu sevmeme olanak yoktu. Onu sevmeye devam edersem suratım parçalara ayrılacaktı, kaskımın kayışlarıyla bile onu toparlamam zor olacaktı gibiydi. Lütfen, Liam, daha fazla soru sorma.

Sormadı. Orada bir süre oturdu. Babamın dua ettiğini biliyordum ama her nasılsa onu duyamıyordum. Liam sakın görünüyordu. Kendini bir yetişkin gibi hissettiğini düşündüm, kendi kendime. Duyduğu şeylere benden daha kolay katlanacağını biliyordum. Yüzüme bakarken yakaladığımda bunu düşündüğünü biliyordum. Onun beklediği gibi yıkılmış göründüğümü biliyordum.

Babam iç çekip gitmek üzere ayağa kalktı. Birden aklıma bir soru geldi.

‘Eddie’nin başına gelenleri nasıl öğrendin? Sana kim anlattı?’ diye sordum, her ne kadar konunun kapanmasını istesem de. Ancak o her şeyi anlatmadan konu kapanacağı benzemiyordu.

‘Bunu bana ikinizden biri ne zaman soracak diye bekliyordum. Olaydan sekiz ay sonra kızkardeşlerim Ena ve Bernadette’den öğrendim. Buncrana yakınlarındaki çiftlikten kötü muamele gördükleri için ayrılıp Derry’e gelmişlerdi. Yangın gecesinden bir gece sonra orada, çiftlikteydiler. Eddie’yi oraya onlar getirmişti ya da Eddie onları oraya getirmişti. Orada onu sorguladılar, onu orada öldürdüler. Onu son kez görenler onlardı.’

Anlatmaya devam etti, ne var ki, bütün söylediklerini işitsem de, bu son derece açık olay, bana bir o kadar inanılmaz görünüyordu; olanları orayla, olayın geçtiği o çiftlikle bağdaştırıyor, çiftlik evinin onun için ne ifade ettiğini çıkaramıyordum.

‘Peki, biz küçükken orada ne yapardık?’ diye sordu Liam. ‘Orada işimiz neydi?’

Bu halanın ölümüyle ilgili bir konu olmalıydı. Öldüğünde vasiyetinde babama da aileden kalma bir şeyler bırakmıştı. Babam mirası almaya gitti, ama eli boş döndü. Çiftliktekiler çöp bile vermemeye kararlıydı.

Babam ve Liam konuşmaya devam ederek kilisenin yanındaki geçite doğru yürümeye başladılar. Onları arkadan yavaşça takip ettim.

Günüşiğine çıkıp eve doğru yürüdük. Yol boyunca yakınında olmaya çalıştım, yanlış nedenlerden dolayı ona kızgın olduğumu düşünse de. Mutfağa girdiğimizde annem başını kaldırıp baktı ve babamın, kendi ailesinin ve bizim geçmişimiz bir sezgi dalgası halinde yüzünden gelip geçti. Sonra yerini acı aldı.

BÖLÜM DÖRT

ANNE
Mayıs 1953

Annemin üstünde sanki tonlarca ağırlık vardı. Oturduğunda ağırlık sanki yön değiştirip içinde birikmeye başlıyor, ağzından ya da ellerinden taşarak onların titremesine neden oluyordu. Şimdi, korkan ve acıyan bakışlarla babama baktığını görüyor, babamın bu bakışlar karşısında düşüp ölmesine hayret ediyor, çok daha derinlerde başka bir suçun, bağışlanmasını istediği başka bir şeyin varlığını seziyordum. Babama kendisi söylemediği sürece ben de söyleyemezdim. Ona benim bildiğimi bile söyleyemezdim. Bu onu daha çok korkutup kaygılandırabilirdi. Onu rahatlatmanın bir yolunu bulmalıydım ama hiçbir şey düşünemiyordum; dilimin ucuna gelen her kelime öldürücüydü. Eve geldiğimde onu merdivenlerdeki koridor penceresinden, o perili pencereden dışarı bakarken görür, şimdi etrafında gerçek bir hayalet olduğunu düşünürdüm. Kalbini bir çekiç kadar ağır hissederek nefes nefese benimle birlikte aşağı iner, ocağın önünde durup yüzünde ağlamaklı bir ifadeyle tencere-leri ocağa yerleştirirdi.

Bütün gün merdivenlerde durup, koridor penceresinden

dışarı bakar, kendi kendine bir şeyler fısıldayarak, anlaşıl-
maz sesler çıkararak ağlardı. Bir keresinde yukarı yanına
çıktım, yüzünü bana döndü, gözleri yaşlarla doluydu:

‘Yanıyor. Dışarıda her şey yanıyor.’

Heyecanla, pencereden dışarıdaki boş alanı gösterdi. Son-
ra arkasını dönüp gitti. Ağzı cansız yüzünde kımıldayan bir
kastan ibaretti.

Bu hep böyle sürüp gitti. Geceleri bile seslerle uyanıyor-
duk. Aşağıya indiğimizde onu bahçede ağlarken, geceliği-
nin içinde neredeyse donmak üzere buluyorduk. Babam ısı-
rılarla onu içeri götürmek istediğinde direniyordu.

‘Ne oluyor sevgilim?’ diye sorardı babam.

‘Yanıyor, her şey yanıyor,’ diye ağlardı ve babam elini tut-
mak isteyince ellerini çekerek birkaç adım uzaklaşır, kolla-
rını bedenine kavuşturup sabit gözlerle gökyüzüne bakardı.

‘Hadi yatağa gel, soğuktan donacaksın, hadi gel, aferin
sana.’

Kafasını iki yana sallayıp, dalgın dalgın uzaklara bakma-
ya devam eder, yüzü gözyaşlarıyla parlardı.

Bütün ev halkı uyanır, arka kapıda toplanır ve onları iz-
lerdi: babam pijamasının üstüne yağmurluğunu giyip dışarı
çıkarmış, annem hep aydınlıktan karanlığa doğru kayar, mut-
faktaki ocaktan yayılan ışığın ardındaki karaltıya doğru
kaybolurdu. Babam annemin yanına gittiğinde bahçe duva-
rının dibinden mırıltılar ve hıçkırıklar duyardık. Babamın
kolu uzaktan annemin omzunu örten bir karaltı gibi görü-
nürdü. İkisi birlikte eve doğru yöneldiklerinde merdivenle-
rin başından uzaklaşıp mutfığa doluşurduk. Babam, iki
büküm yürüyen annemi yatağa götürür, yatması için onu
ikna etmeye çalışırdı. Yatak örtülerinin altında titrediğini
görürdüm. Babam bizleri merdivenlerden yukarı, yatağıma-
za yollardı. Uzayan sakalları daha da belirginleşir, yüzüne
kederli ve ciddi bir ifade verirdi.

‘Ne demek istiyor?’ diye sorardım. ‘Yanan nedir? Anne-
min nesi var?’

‘Bir çeşit uyurgezerlik,’ derdi, ‘rüya görüyor. Sinirleri bo-
zuk, ama merak etme yakında kendini toparlar ve iyileşir.’

‘Sinirleri neden bozuk?’

‘Babasını kaybetti. Bu olay ona Una’yı hatırlattı. Una’yı yi-
tirişini, geçmişini hatırladı.’

Hepimiz ürkmüştük. Ben ayrıca utanıyordum da. Onu,
duvarlara dokunarak evin çevresinde gezinirken, verniklen-
miş oturma odası kapısının damarlı zemininde parmakları-
nı gezdirirken ve pencereye gözlerini dikerek ağır ağır mer-
divenleri çıkarken gördüğümde yanaklarımı bir ateş kaplar,
evin loşluğunu bizi izleyen gözler doldurmuş gibi olurdu.
Her geçen gün bizden uzaklaşıyor, her şeye yabancılaşıyor-
du. Delirmeye başlamıştı. Bu durumu ailemin dışında kim-
senin bilmesini istemiyordum.

Öte yandan, Una’nın, büyükbabanın, büyükannenin ya
da Eddie’nin dışında birinin daha öldüğü duygusuna kapıl-
mıştım. Bildiğim biri. Artık varlığından umut kesilen, bir
sırrın parçası olan biri. Bütün bunların babamla bir ilgisi
var gibiydi. Eddie’nin muhbir olduğunu söylemesi işi daha
da kötüleştirmişti. Olup biteni ancak bir yere kadar anlaya-
yabiliyordum. Bu hikâyede eksik olan bir şey vardı. Anne-
min kederini dağıtmanın olanaksızlığını cehennem ateşleri
içinde yanan yitik bir ruhun varlığına bağlıyordum. Ocağın
karşısında yanına oturup yanan kömürleri seyredirdim.
Ağır dumanın ardından kömürler alev alırken hafif bir tıs-
lama duyulurdu. Bana dönüp alevleri seyredişiime bakardı.

‘Görüyor musun?’ derdi. ‘Bu acı çok korkunç. Sen alevsin.
Alev de sen. Yine de arada bir fark var. Acı o işte. Yanıyor.’

Ağlamaya başlardı. Bazen elini tutmama izin verir, bazen
de elimi itip kaskatı kesilir, gözyaşları yanaklarından akıp,
çenesinden aşağıya süzülünceye kadar oturur, boğazı ıslak

bir vadiyi andırırdı.

İlaçlarını ve haplarını vermek için doktor geliyordu. İlaçları aldığı anda sakinleşse de kederi damarlarda pıhtılaşan kan gibi birikiyordu. Kederi ilaçlara üstün geldiğinde bütün bedeni sarsılıyor, gözleri dolsa da ağlayamıyor, parıldayan gözlerinden bir türlü yaşlar akamıyordu. Öylesine acı çekiyordu ki ağlayamıyordu. Ona dokunur, parmağımı kolunun kıvrımına götürüp bileğindeki kalın mavi damarı ovardım. Hiçbir şey hissetmiyor gibiydi. 'O benim annem,' derdim kendi kendime. 'O benim annem.' İçindeki bütün kederi bir şırıngayla dışarı çekebilmeyi isterdim. Sonra ona baktığımda gözleri neşeyle dolu bana gülümsediğini görürdüm. Saçları donuk bir renge bürünmüştü. Kemiklerini saran derisi parlıyor, kırışıklarla geriliyordu. 'Ah, Tanrım,' derdi babam, bu kutsal sözcük ağzından çıkarken tıslar gibi yılsarı bir ses çıkarırdı. 'Ah, Tanrım, nerelere gittin sevgilim?' Sonra annemin çenesini yukarı kaldırarak, yüzünü akşam güneşine doğru çevirirdi. O ise bu harekete küçük, ilgisiz gülümsemelerle yanıt verirdi. Babam elini geri çekerken, başını yeniden önüne indirirdi. 'Yanıyor, yanıyor,' dediğini düşünürdüm -babam da düşünürdü- aslında ağzından sadece bir mırıltı çıkardı, ama çıkardığı bütün sesler kulaklarımızda o sözcüğü çağırırdı. Babam sandalyesinde inlercesine iç çekip otururken ve burnuma tulumunun kıvrımları arasına sıkışan rıhtımların tuzlu deniz kokusu dolarken, sanki aynı sesi çıkarıyormuş gibi gelirdi bana. Oysa bu ses boğazında takılıp kalan bir mırıltıydı. Annemin öne eğilmiş yüzünü, kucağında sessizce kenetlenmiş ellerini ve saçlarından yayılan buz gibi grimsi ışığı görmemek için kendimi dışarı atmadan önce ellerimi çoraplarımın içine sokup bileklerime kadar götürerek gerinirdim.

Liam'la bahçede futbol oynardık. İkimiz de panik halinde olduğumuz için bağırıp çağırarak hızlı hareketler yapardık. Kavgaya tutuştığımızdaysa boğuşmak ya da birbirimize

homurdanmak yerine yine o panikle sert davranıp yumruklaşırdık. Annem, güneşin gökyüzünde yükselip, yıldızlarla birlikte alçaldığı günler boyunca neredeyse hiç hareket etmeden, periler tarafından kuşatılmışcasına ateşler içinde yanmaya, işitilir ve işitilmez sesler çıkarmaya devam etti.

Sonunda gözyaşlarını bıraktı, ölümcül hıçkırıkları bir salgın gibi etrafa yayılıp bizi dehşete düşürdü. Pazar günleri daha da kötüleşiyordu. Kuddas ayininden döndüğümüzde hepimiz temiz ve iyi giyimli olurduk. Kızkardeşlerim açık yeşil tüvit mantolarının içinde taptaze görünürlerdi. Erkek kardeşlerim ve ben gömleklerimizi giyip, gravatlarımızı taktığımızda kendimizden çok emin durur, Liam saçları yatıştırmanın tek yolunun şekerli su olduğunu söylediğinden, saçlarımız tuhaf bir şekilde kafamıza yapışık olurdu.

Eve geldiğimizde, babam annemin iniltilerini duyabilmek için, uzun adımlarla önümüzden hole doğru yürürdü. Çığlıklar kendi içinde yavaş yavaş yükselip dayanılmaz krizlere dönüşürdü. Kaçmak istedim, pazar günü karşılaşmalarını, misket oynayanları, çevik bacaklarıyla sallanarak yürüyen çocukları, mavi duman bulutuna gömülmüş sığınakların yıkılmış tuğlaları üzerinde kağıt oynayanları ardımda bırakıp Meenan Parkını uçarcasına geçerek trafiğe kapalı Leky yoluna ulaşmayı, Bishop Caddesine çıkan yokuşu tırmanıp nehre açılan Abercorn yoluna, oradan da köprünün üstünden geçerek tren yolunun Coleraine, Portstewart, Belfast yönüne doğru kıvrılarak uzandığı, farklı mezhepten Protestanların yaşadığı güven verici yabancı topraklara sığınmak istedim. Öte yandan, bitmek bilmeyen ve annemi yıkıcı bir değişime uğratan bu hayvansı iniltilerin özüne inmeyi, kollarımı açıp göğsümü hıçkırıklarına kalkan yapmayı ve onların sözcükler halinde ağzından dökülebilmesini istedim. Oysa orada durmuş, babamın çaresizlik içinde annemin et-

rafında dolanışını izliyordum. Evimize gelenlerin hepsi annemi sevip öpüyor, saçlarını okşuyor, gözyaşlarının yanaklarından süzülmesine neden oluyorlardı. Eilis, diz çöküp karnına yüzünü gömerek ona sıkıca sarıldı, annemin kolları umutsuzca iki yana düşmüş, gelişigüzel taranmış saçları gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünün iki yanından sarkmıştı. Saç fırçası mutfağın bir köşesinde duruyordu. Oraya annem atmış olmalıydı. Fırçayı alıp saçlarının arasından geçirdim, saç tellerini ayırarak parmaklarıma doladım. Dokundukça yumuşak bir hal aldıklarını ve gerginliğin azaldığını hissediyordum. Gerilim parmaklarımdan huzur dolu bir yer, yaşayacağı bir yuva bulmak için içime doğru yol alıyor, karnımda bir yerlerde sıcak bir beşik bulup orada yerleşiyordu.

Annem haftalar ve aylar boyu gözyaşı döktü. Yaz mide bulandırıcı bir ışık gibi geçti. Bu arada yemek ve alışverişle ilgilenmeye, birkaç şilin daha kazanmak için etrafta bulduğumuz metal parçalarını, değersiz eşyayı, reçel kavanozlarını Lecky yolundaki tüccara satmak gibi tuhaf işler yapmaya devam ettik. Dükkanı bir sürü ıvr zıvırla dolu olurdu. Arka bahçede havaya doğru kalkık duran el arabasının sapları ışıktaydı. Etraftaki tüm eşyalar koyu leylak rengindeydi, satmak için getirdiklerimize bakmak için yanımıza geldiğinde dükkanın bütün kokusunu beraberinde taşırdı. Kir pas içinde, yakası her mevsim boğazına kadar ilikli bir yağmurluk giyerdi. Saçları ince telli ve dağınık, pantolonu paçavra gibiydi. Buna karşılık ayakkabıları her zaman temiz olurdu. Bize ödediği bozuk paralar avcumuzda şakırdardı. Pislikten parlaklıklarını yitirmiş olurlardı, biz de onları musluğun altında, köpüklü suda yıkardık. Sanki gerçek değerlerine sarı, kahverengi ve gümüşü renkte parıldadıkları zaman kavuşurlardı. Paraları şömine rafına koyardım ya da anneme gösterirdim. Bazen onları alır, önlüğünün cebine

koyar ve, 'Fevkalade. Siz çok iyi çocuklarsınız. Benim iyi yürekli yavrucuklarım,' derdi. Fakat içimizden biri yiyecek almak için para istediğinde şaşırmış gibi bakardı. Biz de cebinden paraları çıkarıp ona göstermek zorunda kalırdık. Genellikle bu hareket onu ağlatırdı. Havaların kapanması beni rahatlattı. Rüzgârlı havalarda bacaklarıma dolanıp duran ve içi patatesler, havuçlar, soğanlar ve bir tekerlek tuzlu tereyağıyla dolu alışveriş torbasıyla bakkaldan eve doğru koşarken yağmur damlalarının hızla bedenime çarpması duruma daha uygundu. Kar yağdığında kızakla kayarken sokağın sonundaki duvara çarpıp kolumu kırdım. Annem kolumdaki kalın bandajlı alçının askısını çıkarmamı istedi. Elini alçının üstünde gezdirirken hafif bir baskı ve solucanımsı bir kaşıntıdan başka hiçbir şey hissetmemem bana tuhaf geldi.

'Öldüğümde cennet bana çok uzak değildi,' dedi, bir gün -şubat ayının bir perşembe günüydü- hava pırl pırlıdı. Babam tabakları yıkıyor, Deirdre'yle ben de kurulayıp rafa kaldırıyorduk. Bu lafı duyunca gülümsedim. İnce camdan mavi tabağı elime aldığımda çok hafif olduğunu hissettim. Cilalanmış gibi parıldıyordu. İlk kez, bir zamanlar gerçek anlamda aşık olduğunu hissettim. Sesi çok net ve genç çıkmıştı, küçük odadan mutfağa girdiğimde kendi kendine gülümserken buldum onu. Babama baktım, gözünü sabunlu suya diktiğini gördüm. Kalın kolları suyun içinde hareketsiz duruyordu. Deirdre gözlerini devirerek şaşkınlığını dile getirdi. Birkaç hafta sonra nisan ayının bir cuma günü, ütü tahtasının üstünde çarşafları katlarken aynı ses tonuyla 'Çok uzak değildi, ucu görünmüştü,' dedi. Bu onun yeni konuşma biçimiydi. Günlere, haftalara ve aylara dağılmış sözler sonradan bir bütünlük kazanıyordu. Bunu yaparken hep yeni ses tonuyla konuşuyordu. Gün geçtikçe garipleştiğinin farkındaydı; kendi kendine, fasılalarla konuşarak bir hikâye anlatıyordu.

Daha çok küçük kardeşlerimiz, Gerard, Eamon ve Deirdre'yle konuşuyordu. Bazen Gerard'ın yuvarlak küçük başını göğsüne bastırıp ona doğru eğilir, utangaç bir ifadeyle ve yeni sesiyle beni cezbeden ve hayrete düşüren şeyler anlatırdı. 'Dünyanın öbür ucuna gitti ve bir daha asla konuşmadı. Zavallı korkak. Yalnız ruh.' Bunları dinlediğimde ona imrenirdim. Yalnızca onunla ve diğerleriyle konuşuyormuş ve coşkunluk anlarında gizli şeyler anlatıyormuş, babamı, Liam'ı ve beni bu konuşmaların dışında bırakıyormuş gibi gelirdi bana. Bir keresinde radyoyu tamir etmeye çalıştığım bir sırada tırnağıyla ampullerden birine çarptı. Ampul cızırtılı bir ses çıkarıp söndü. Yayılan ışıkla birlikte aramızda söze dökülmemiş bir şeyler havada asılı kaldı. Ancak o hiçbir şey söylemedi. Radyoyu dağılmış parçalarıyla masanın üzerinde bırakıp dolaptan lastik topumu aldım. Kolum kırıldığından beri zayıflayan kaslarımın çalışması için bu topu kullanmam gerektiği söylenmişti. Bir yandan ona bakıyor bir yandan da topu avcuma almış sıkıyordum. Kolum yorulana kadar topu sıkmaya devam ettim. Konuşmaktan kaçmak ister gibi havadan sudan şeylerden söz ediyordu. Ne kadar da katı yürekliydi! Benimle yeni sesiyle konuşmasını istiyordum. Bunun farkındaydı ve direniyordu. Yukarı çıktım, yatak odasının serinliğinde yatağa oturdum. Kutsal Yüreğin resmine baktığımda çıplak göğsünden damlayan kanlarla karşımda duran İsa'nın neler hissettiğini çok iyi anladım. Top hâlâ avucumdaydı. Topu tam kalbinin ortasına nişan alarak resme doğru fırlattım ve hedefi ilk atışta vurdum. Annemin genç ve berrak sesini duydum ancak kelimeleri seçemedim. Yatağa uzandım ve ağladım. Annem birine aşık olmuştu. Bu kişinin babam olmadığı açıktı. Ona söylemediği, aynı zamanda söylediği şey buydu. Bana söylüyordu. En önemlisi, kendine söylüyordu. Limanda kopan fırtına eve yaklaştı, martıların acı çığlıkları etrafı sardı ve

oda sanki onların gölgeleriyle birlikte gökyüzüne doğru yükseldi.

Bir gün, ertesi kış olmalıydı, yuvarlak beyaz kutularda saklı hapları raftan alıp önlüğüne koyarak bana getirdi. Hepsini tabağa boşaltıp ateşe atmamı söyledi. Söylediğini yaptım. Renkli küçük noktacıklar halinde kararıp yok oldular. Sonra kırmızı, mavi ve sarı renkte beş tane daha ilaç kutusu getirdi. İkisinin içi boştu. Bir kase alıp hepsini içine boşaltmamı, sonra da koklamamı istedi. Eğilip kokladım.

‘Pislik,’ dedi başını sallayarak. ‘Kimyasal pislik. Kokuşmuş. Beni hasta ediyor bunlar. Bunları içtiğimi düşünmek bile beni hasta ediyor. Bak dişlerim ne hale geldi,’ dedi dişlerinin nasıl çürüdüğünü göstererek. Ardından mutfağın yanındaki küçük odaya gidip hepsini lavaboya döktü. İçeri girdiğinde gülümsüyordu, ancak o aydınlık gülüşü kaybolmuştu, ağzı da kokuyordu.

‘Şimdi daha iyiyim, oğlum. Hiçbir zaman eskisi gibi olmayacağım. Zavallı çocuk. Benim zavallı ailem.’

Beni göğsüne bastırdı. Hâlâ ilaç kokuyordu. Nefes alış es-
kisine oranla düzelmiş de olsa yaşlandığını hissettim. Bir süre ona sarıldım ve duyduğum utançtan dolayı kendimden utandım. Ona hiçbir şey soramayacağımı hissettim. O akşam haftalar sonra ilk defa yemeği hazırladı ve bizimle Cadılar Bayramı ve Noel hakkında konuştu. Ruhlar Gecesinde takma dişler takmıştı ve yeniden eski aydınlık gülüşüne kavuşmuştu. Ama o gün ve ondan sonra, gülümseyişini her görüşümde ‘Yanıyor, yanıyor,’ diyen kederli sesinin ardında gizlenen o genç sesi aradım. Ancak aradığım ses, takma dişlerinin ve aydınlık gülüşünün ardında uykuya dalmıştı.

Hastalığı her ikisinin de yaşlanmasına neden olmuştu. Babam hâlâ fiziksel gücünü koruyordu ancak bunun faydasız

olduğunu hissetmeye başladığını seziyordum. Bazen arka bahçedeki duvarın üstüne çıkıp arka sokakları takip ederek işten eve dönmesini beklerdik. Tam duvarın yanından geçerken teker teker üstüne atlardık. Bizi tek tek yakalayıp omuzlarına alır, kapıdan başını eğerek geçtikten sonra sanki o kadar ağırlığı kendi taşımamış gibi duvarın üzerine bırakırdı. Annem hastalığı atlattıktan sonra bir gün, yine duvarın üstünde onu bekleyip teker teker üstüne atlamaya başladık -önce Eilis atladı, ardından Deirdre, sonra Gerard ve Eamon- tam Liam'a ya da bana sıra gelmişti ki, diğerlerini yaşıca duvarın üstüne bırakıp elini yeter anlamında salladı.

'Bu gece bu kadar yeter. Hepiniz çok fazla geldiniz.'

Duvarın üstünde dengemi sağlamaya çalışırken, arkasında bir dizi çocuk bırakarak bahçeyi geçişini ve çamaşır ipinin sopasını düzeltişini izledim. Liam yanımda, duvarın üstünde amuda kalkmıştı. Bacaklarını dik tutmaya çalışıyordu.

'Çok salsıldı, bu adam çok salsıldı,' dedi başaşağı dururken. Tepetaklak dururken konuştuğunda ağzının çok tuhaf görüldüğünü hatırlıyorum. Sonra ara sokakta perende atarken 'Başka ne beklenir ki,' diye ekledi.

Başımı salladım ama açıkçası bunu beklemiyordum, en azından o söyleyene kadar. Duvardan dikkatle aşağıya kayarak çok yüksek bir yerden iniyormuşçasına indim. Botlarımın altında zeminin güven veren sağlamlığını hissettiğimde içimi bir şükran duygusu kapladı. Kapıya doğru yöneldim, mutfak penceresinden annemin takma dişlerinin ardından babama gülümsediğini görünce az önceki güven duygusunun azaldığını hissettim.

HAYATIN GERÇEKLERİ

Eylül 1953

Okulun Ruhani Lideri beni görmek istemişti. Sınıfta ismim yüksek sesle söylendi ve Peder Nugent'ın odasına gitmem emredildi. Herkes anlamlı anlamlı gülümsüyordu. Diğer çocuklarla da yaptığı gibi hayatın gerçekleri hakkında konuşacaktı. Yarı-albino Nigger Crossan yanından geçerken bacağımı çimdikledi. Bize başımızı döndüren hikâyeler anlattı. Nigger'ın üstün bilgi birikimine duyduğu saygıdan ya da bu uslanmaz ahlaksızı cezalandırmak için olsa gerek, Peder Nugent onu odasına çağırmamıştı.

Sıcak bir gün olmasına karşın odada şömine yanıyordu ve Peder koltuğunu ateşe yaklaştırmıştı. Ufak tefek bir adamdı, boz rengi saçları, çerçevesiz gözlükleri, saf ve utanç bir yüzü vardı. Sesini neredeyse hiç yükseltmiyor ve sinirlenmiyordu. Herhangi birine dayak attığı da görülmemişti. Sigara içmesinde bir sakınca olup olmadığını sordu. Başımı hayır anlamında salladım. Etrafta sigarasını yakacak bir şeyler aradıktan sonra bunun zaten sağlığı için kötü olduğunu söyledi.

‘Şömineden yakabilirsiniz, Peder,’ dedim.

‘Elbette, haklısın, haklısın. Çok iyi.’

Bir parça kağıdı tutuşturup sigarasını yaktı, karşımdaki koltuğa oturdu, duman bulutunun ardından başını sallayarak bana baktı. Sonra ortalık aydınlık olmasına karşın yanbaşında duran lambaya uzandı ve ışığı yaktı. Ateşin yanında pişiyordum. Belli etmeden ince halının üstünde topuklarımla ilerlemeye çalışarak sandalyemi hafifçe arkaya doğru ittim. Altımdaki halı kıvrılıp koltuğun arkasında toplanmıştı, daha fazla ilerleyemedim. Ateşe gözlerini dikmiş, iyi kalpli ve sıkılgan görüntüsüyle düşüncelere dalarken içimden bana anlatacağı söylenen şeylerin sırasını hatırlamaya çalışıyordum. İlkın hayatın çok gizemli bir şey olduğundan dem vuracaktı. Sonra yeniden doğuş ve ruhun tene dönüşmesi konusuna gelecekti. İsa’yı örnek gösterecekti. Annesini. Joseph’ten hiç söz etmeyecekti. Sonra hepimizin Ana Babası, Adem ve Havva’ya sıra gelecekti. Ve tabii onların işledikleri günaha. Sonra da anne ve babamızdan ve o işin kendisinden söz edecekti.

Konuşma aynen bana söyledikleri sırayı takip ediyordu. Sen -bedeninin tüm parçaları tamamlandıktan sonra- anne ve babandan doğdun. Böyle olduğunu biliyordum ama bu kadar kibar bir tarzda söylenebileceği aklıma gelmemişti. Annenle baban arasındaki cinsel ilişki sonucu, diye devam etti. Bunu da biliyordum, ancak iyice meraklanmışım, çok şey duymuş olmama karşın gerçekte bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyordum. Duyduklarımın tamamı tamamen mantık dışı şeylerdi. Yani insanın çok hassas bir makinayı hünerle kullanması gibi, Kilisenin şehvet diye adlandırdığı şeyle, sözgelimi yiyip içerken bir yandan masanın üstünde dans etmekle bağdaştıramadığım bir şeydi. Bu işin nasıl yapıldığını öğrenmek istiyordum. Ama öğreneceğim şeyler daha önce bildiklerimden farklı olmalıydı. İncelikli bir yol izleyerek bir kadınla beraber olmak, diye adlandırdığı şeyin be-

lirsizliğı hoşuma gitmiyordu. Annemle babam ve bizden önceki kuşağın çoğu için cinsel ilişkinin farklı bir şey olduğuna inanmak istiyordum. Eğer öyleyse, cinsel ilişki yalnızca bizim için var olan bir şeydi ve bizim kuşağın sorunuydu, annemle ve babamla yüz yüze gelmekten utanmama gerek kalmayacaktı.

‘...sevgiyle birleştiler,’ diyordu. Söylediklerini dinlemediğimi paniğe kapılarak farketmiştim ancak yine de başımla onayladım. Onu dikkatle dinlemeye karar verdim. Ancak bu sefer de elindeki uzun saplı maşayla kömürleri karıştırarak ateşi canlandırdı. İkimiz birlikte kor haline gelen kömürleri seyretmeye daldık. Hoşlandığım kızı, Irene Mackey’i düşündüm. Onunla konuşmaya cesaret edebilirsem, pekala birlikte olabilirdik. Peder Nugent tutkudan söz ediyordu. Aşk tutkuyu besler. Beden tutkuyla değişir. Penis... Bu kelimeyi daha önce duymuş muydum? Bu kelimeyi biliyor muydum? Duymadığım halde ne anlama geldiğini biliyordum. Başımı kuvvetle salladım. Penis? Demek böyle söyleniyordu.

‘Evet.’

Bir dakika geçmeden ‘vajina’ dedi ve bu kelimeyi bilip bilmediğimi, nasıl bir şey olduğunu sordu. Ne olması gerektiğini bilsem de gözümde canlandıramıyordum. Bana insan bedeninin neresinde olduğunu sorduğunda isterik bir gülümsemeyle, evet, evet biliyorum dedim. Oysa kendi kendime hayır, dedim, hayır, bilmiyorsun seni aptal, seni pislik, öyleyse sorsana ona, bunun için burdasın. Gözlerimi dikip ona bakmaktan başka bir şey yapamıyordum. Neden söz ettiğini bile anlamadan her söylediğini başımla onaylıyordum. Tek görebildiğim konuşurken ileri geri, aşağı yukarı hareket eden dudaklarıydı. Dişleri bir görünüp bir kayboluyordu. Şöminenin ateşi gözlüğünün camında yansımalar yaptığında gözleri uğursuz kırmızı bir renge bürünüyor, siyah cübbesiyle avını parçalamak üzere ileri doğru atılma-

ya hazırlanan ateş gözlü tuhaf bir hayvanı andırıyordu.

‘Penis sertleştiğinde vajinanın içine girer ve meni dışarı atılır.’

Meniyi dışarı atmak mı? Tanrım, meni mi? Men-ni mi? Me-ni mi? Ne biçim bir kelimeydi bu? Sesimi yükseltmeye çalıştım.

‘Meni ne yapılır?’

Peder Nugent duraksadı, kaşlarını kaldırdı. ‘Dışarı...’

Tekrar devam etti.

‘Ah, evet dışarı atmak, Latince anlamı yollamaktır. Meni dışarı yollar.’

Söylediği şeye çok şaşırmıştım. Bu oldukça tuhaf bir yol gibi gözükmüştü bana.

‘Yollar mı demek istiyorsunuz?’ Nasıl yollar, zarfla mı yoksa küçük bir paketle mi? Bunu ona sormak istiyordum. Tanrı aşkına, aramızda geçen bu saçma sapan konuşma da neyin nesiydi?

‘Daha teknik bir kelime kullanırsak, ejakülasyon diyebiliriz.’

Ah, evet Latince. Bunu söyleyeceğini biliyordum. Teşekkürler peder. Yani kılıç çekmek gibi bir şey. Meni kelimesi de tohumun Latincesi. Bu işi yapmak için Latince mi bilmek gerekiyor? Adam kadına: ‘İşte burdasın. Bu da yollamanın ya da dışarı atmanın Latincesi’ mi diyecek? Latincesi söylenmediğinde bu iş bir günaha dönüşüyor. Aşk Latince-dir, şehvet değil. İngilizcede bildiğim bütün kelimeleri aklımdan geçirdim, kulağa kesinlikle kaba geliyorlardı.

‘Şimdi anladın mı?’ dedi. Yüzüme sevecenlikle baktığı için hayır diyecek gücü bulamadım kendimde. Bu meşhur olayın nasıl gerçekleştiği konusunda kafam adamakıllı karışmıştı. Sağlam Latin kökenleri olmadığı halde anne ve babamın bu işi nasıl yaptıklarını anlayamıyordum. Belki de kutsal evlilik bu işi doğal olarak bilmeni sağlıyor, böylece

sen de Kilisenin tavsiye ettiği şekilde davranıyordun. Yüzüm aklımdan geçen fikirlerle aydınlandığından peder her şeyi kavradığımı sandı.

‘Evet, şimdi anladın mı?’

‘Evet, Peder.’

Tohum rahimde büyür. Rahim, bu kelimeyi Meryem’e Övgü duasından, İngilizce ve Latince de duymuştum. Ve İrlanda dilinde. Meşru bir sözcüktü. Bir yanımin alaz alaz yandığını ve sağ bacağımın arkasının uyuştuğunu hissettim. Soru sorar gibi yüzüme bakıyordu. Bir şey soracak olmalıydı. İfademi değiştirerek kaşlarımı kaldırıp gözlerimi açtım, alaycı görünmeye çalıştım.

‘Anladın mı?’

Tanrı aşkına neyi anladım mı? Neyi anlıyorum? Sıcaktan bayılıyormuş gibi mi yapmalıydım? Biri kapıyı çalsa ne olurdu sanki? Dilim damağıma yapışmıştı, devam ettiğini işitince ona minnet duydum.

‘Bu yaştaki oğlan çocuklarının pek çoğu bunları düşünmez.’

İşte bunda çok yanılıyorsun, diye geçirdim içimden. Bundan başka bir şey düşünemezler. Ancak eğer beni kastediyorsan bu doğru. Ben normal bir çocuğum.

‘Sonradan, kendi kendilerine benim gibi bekar bir adamın bütün bunları nereden bildiğini soruyorlar.’

Söylediği şey beni yanıltmıştı. Seksten söz ettiğini düşünmüştüm. Bekar olmanın ne önemi vardı ki? Bekarlık tuhaf bir sabun kokusundan başka bir şey değildi. Devam etti, sonraları, bu konuları düşünmeye başladığımda -ona bunun hiçbir zaman olmayacağını söylemek isterdim- insanın kendini bir başkasına adaması için bir yol olduğunu, Tanrıya adaması için de bir yol olduğunu, her ikisi de koşulsuz sevgi üstüne temellendikleri için bu iki yolun birbirine benzediğini anlayacaktım. Bir süre sustu. Bu kelimeyi daha

önce Liam'la benim kiliseye kabul törenimizde duymuş-tum. Kabul töreninde en büyük korkumuz, Piskopos ona eşlik eden iki peder ve arkasında durup cübbesinin eteğini tutan genç bir oğlanla mihraba doğru yürürken, sorgulan-mak için seçilmekti. Piskopos sıraların yanından geçerken sık sık durup içimizden birilerine eliyle işaret ederdi. Seçilen oğlan, Piskopos geniş etekli cübbesiyle mihraptaki koltuğu-na oturuncaya ve etraftaki oğlanlar yerlere sürünen etekleri-ni düzeltinceye dek, yanında duran öğretmenle beraber bek-lemek zorundaydı. Hepimiz askerler gibi dimdik durup göz-lerimizi yere diktik. Piskopos sıranın sonunda durdu. Göz-leriyle hepimizi tek tek süzdüğünü ve küçük tombul parma-ğıyla bize işaret ettiğini hissettim. 'Sen,' diye fısıldadı Liam, 'seni işaret ediyor.' İşaret edildiğini gördüğümde, öğretmen sıranın sonundaki yerini almak üzere yürümeye başlamıştı. Elini omzuma koydu. 'Hayır, beni değil Campbell'i işaret ediyor efendim.' Yanımda duran Busty Campbell beni dirse-ğiyle dürttü. 'Hayır, evlat,' dedi öğretmen, 'seni işaret etti. Heyecanlanma. Her şey yolunda gidecek.'

Beşimiz mihraba doğru yürüdük. Önce Kilise Ordu-su'nun yeryüzündeki üyeleri ve İsa'nın askerleri olarak onaylandık. Piskopos inancımız uğruna savaşırken karşılaş-tığımız güçlükleri sembolize etmek için yanağımıza dokun-duktan sonra kaşımızın üstüne haç işareti yaparak bizi kut-sadı. Tüm sınıfın Kilisenin öğretilerini kavrayıp kavramadı-ğından emin olmak için aramızdan rastgele seçim yapıyor-du. Önünde diz çöken öğrenciye eğilip sorular soruyordu, öğrenci de verdiği cevaplar onaylandıktan sonra şapelin ya-nında toplanan erişkinlerin bakışlarının altında, yeniden sı-raya girmek için bekliyordu. Ben sırada bekleyen beş kişi-nin en sonuncusuydum.

Sunak yakılan tütsülerle çok hoş kokuyordu. Altın işle-meli cübbesiyle Piskoposun sağ elinde tuttuğu altın asanın

parıltısı üstüme vuruyordu. Bana dokunduğunda sanki ben de altına dönüşecektim. Yüzüm metalleşip bacaklarım ağırlaşacak, bedenim kutsallığa bürünüp ölecekmiş gibi hissettim kendimi. Piskopos gülümsedi.

‘İnancın merkezindeki giz nedir, söyleyiniz!’

‘İsa’nın yeniden var olması, Efendimiz.’

Bu çok kolay bir soruydu. Sınıfta defalarca tekrar etmiştik.

‘Yeniden var olmak ne demek peki, söyleyebilir misiniz?’

‘Tensellik kazanmak. Tanrının insanda var olması.’

‘Mükemmel.’

Peder Browne, fırça gibi kır saçlarıyla kürsünün arkasından belirdi ve başıyla beni onayladı. Piskopos’un tombul eli bana uzandı. Onun dokunuşuyla midem kasıldı ve kıkırdamak istedim. Yüzümün hatları gevşemişti, Piskopos bana doğru uzattığı elini geri çekti.

‘Son bir soru daha, insanoğlu için Tanrı sevgisinin tabiatı nasıldır?’

Gözüm cübbesine takıldı. Aklıma hiçbir şey gelmiyordu. Midemin ortasında soğuk bir nokta oluştu. Gözünü dikmiş bana bakıyordu. Peder Browne başıyla beni onaylamaktan vazgeçmişti. Peder Mullan kürsünün diğer tarafından kaşlarını çatmış bana bakıyordu. Arkamdaki kalabalık tam bir sessizliğe bürünmüştü. Sessizlik birinin öksürmesiyle kesildi. Cemaatin yaydığı ısı bana kadar ulaşmış, beni kan ter içinde bırakmıştı. İçimden ağlamak geliyordu. Ancak Piskopos cevaplamak zorundaydım. Ardından soruyu unuttuğumu farkettim. Bana ne sormuştu? Birden hatırladım.

‘Koşulsuz,’ diye fısıldadım.

Herkes gülümsedi. Piskopos yanağımı hafifçe okşadı, başparmağını kaşlarımda gezdirirken Latince bir şeyler mırıldandı.

Diz çöktüm. Peder Browne eliyle kalkmamı işaret etti. Orada kapana kısılmış gibi dizlerimin üstünde duruyordum.

‘Koşulsuz,’ dedim yeniden.

Piskopos eğildi ve:

‘Şimdi kalkabilirsin, öğretmenin seni bekliyor,’ dedi.

Kımıldayamıyordum. Altına dönüşmüştüm. Bütün bedenim külçe gibiydi. Beni kaldırdıktan sonra şapelin yanındaki nişe kadar taşımaları gerekecekti. Peder Browne omzuma dokunduğu anda ayağa kalkıverdim. Öğretmen beni kolumdan tutup diğer dört oğlanın yanına götürdü. Beynim karıncalanıyordu, ‘koşulsuz’ sözcüğü kafamın içinde dönüp duruyor, yanıp sönen bir deniz feneri gibi, gözlerini üstüme diken cemaati aydınlatıyor ve koronun şarkılarına karışıp kayboluyordu. Bu Piskoposun benimle yaptığı ilk konuşmaydı.

Nugent hâlâ konuşuyordu.

Ruha ulaşmak için bedenini reddettiğini söylüyordu. Bedenin *kendinden* bir anlamı vardı, *kendiyle* bir anlamı yoktu. Bu ayrım çok önemliydi.

Başımı hararetle sallayarak söylediklerini onayladım.

Bedeni bekleyen tehlike iştahının beslendikçe kabarması ve bedenin yaşamını bu kısır döngü üstüne kurmasıydı.

Arkasına yaslandı ve bir şey söylememi umarak yüzüme baktı.

Başka türlü nasıl hayatta kalabilir ki? diye düşündüm. Ancak hâlâ yüzüme bakıyordu. Yine duymadığım bir sorunun sorulduğunu farkettim. Beynimin içindeki gürültüyle sağırlaşmıştım.

‘İştahla ilgili deyimi biliyor musun?’ diye sordu Peder Nugent.

Şaşıarak yüzüne baktım. Bilmem gereken bir şey miydi?

‘Bu, sanıyorum Shakespeare’in oyunlarından birinden alınmış.’

Oyunlar. Onun tek oyunu olduğunu sanıyordum, üçüncü sınıfta okuyup sonra da oynadığımız *Venedik Taciri*. Bu adam tam tımarhanelikti. Yakında ben de öyle olacaktım.

Bana doğru eğildiğinde olabildiğince geri çekildim. Şöminenin ateşi gözlüklerinin çerçevesine sıkışıp kalmıştı.

‘Aşksız seks cinayetle eştir. Kendinin ve sevgisizliği paylaştığın kadının katili olursun. Bedeni öldürürken aynı zamanda ruhu da öldürürsün.’

Arkasına yaslandığında gözlüklerindeki ateş yok oldu. ‘Aynı zamanda’ ifadesini kullanışı hoşuma gitmişti. Dikkatle seçilmişti ve son derece resmi bir ifadeydi. Sözlerine devam etti.

‘...yaşamı var eden gücün, en gizemli gücümüzün kötüye kullanımı. Yaşamı var eden Tanrı sevgisi, yaşamın bize sunduğu -elbette bu da Tanrı sevgisinden başka bir şey değildir- bizi biçimlendiren, tanımlayan, ve kutsayan sevgi dışında hiçbir şey bu güçle karşılaştırılmaz.’

Bir an duraksadı ve nefes aldı. Başını sallamaya devam ediyordu ama ben sandalyemde sürekli kıpırdayarak gösterinin bittiğini düşündüğümü belli etmeye çalışıyordum.

‘Son bir şey daha var. Kadınlara gelince. Her şeyden önce onlara sakın kaba davranma. Bu seni gerçek bir erkek yapar. Bu işin yolu, güç kullanmak, kavga etmek, gönül eğlendirmek ve sahip olmak değildir. Birçok arkadaşın... nasıl söylesem? Sırf sert olmak adına sert davranıyorlar. Ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi? Sakın yapma bunu. Umarım huzuru bulursun.’

Ayağa kalktı ve beni sandalyeme dayayarak kutsadı. Her iki tarafı yeşil kumaşla kaplanmış kapıların bulunduğu koridorun sonuna kadar bana eşlik etti. Binanın arka kapısından koşarak çıktım. Öğle yemeği için evine giden Irene Mackey’le karşılaşabilmeyi umuyordum. Yalnızca ona bakmak ve onun da bana baktığını kendime inandırmak için. Koşarken Peder Nugent’in kararsızlık içinde odasının kapısını kapatıp şöminenin iki yanında duran koltuklara baktığını düşledim. Koltuklar, yüksek pencereler ve pederin lambasının beyaz ışığı altında şimdi bomboş, güvensiz ve dilsiz kalmışlardı.

SİNEMA

Kasım 1953

Beau Geste filmini gördük. Lejyonierlerin cesetleri siperlere dizme fikri bize dahice geldi, buna karşılık ölü askerlerin koltuklarının altına sıkıştırılmış tüfeklerle nasıl ayakta durdukları, Tuareg yerlilerinin bu durumu nasıl farketmedikleri uzun uzun tartışıldı.

Okulla oturduğumuz sokakların arasında kalan Protestan bölgesinden geçerken kötü yürekli çavuşun nutuklarını slogan haline getirip söyledik.

‘Zinderneufta ölü ya da diri herkes görevini yapar, Araplar binlerce adamımız var sanacaklar.’

Tarih öğretmeni filmdeki aptal İngiliz okul çocuğu saçmalıklarına hayranlık duyduğumuz için bizi azarladı. Üç kardeşler. Çalıntı mücevher. Filmin sonunda ölen Beau için düzenlenen sözde Viking töreni. Beau Geste adının kendisi. Fransız Yabancı Lejyonu’ndan İrlanda gelenekleri hakkında daha fazla şey öğreniyorduk. Örneğin, Büyük Fenian* John

(*) Fenian: İrlanda’da, İngiliz idaresine son vermek isteyen gizli örgüt üyelerine verilen ad. İrlandaca *fianna* - ‘askerler’den - ç.n.

Devoy, genç yaşta İngilizler'le savaşmak için eğitim almak üzere Lejyona katılmıştı. Fransızlar her zaman bizim dostumuz olmuştur, dedi tarih öğretmenimiz.

Evet, evet öyle derler, dedi babam. Ancak gerçekte her ikisi de imparatorluk. Fransa ve Amerika birer cumhuriyetti; hiçbir zaman imparatorluk kurmaya kalkışmamalıydılar. Gerçek cumhuriyetçiler böyle yapmaz. Sonra sesini acılaştırıp sordu, kim gerçek bir cumhuriyetçiyle karşılaşmıştır ki? Gerçek Hristiyanlardan daha az rastlanır böylelerine. Yeniden gazeteyi yüzüne kapadı.

Sen karşılaştın, senin ağabeyin gerçek bir cumhuriyetçiydi, demek istedim. Öz kardeşin. Bunu hiçbir zaman bilemeyeceksin. İçimden geçenler yerine, İngiliz emperyalizmine karşı savaşmak isteyen Devoy'un neden Araplarla savaşmak üzere Fransızlara katıldığını sordum. Omuzlarını silktiler. Belki çok fazla film seyretmiştir deyip güldü.

Ama biz, iki haftada bir cumartesi öğleden sonra futbol takımını deplasmandaysa St. Columbus salonuna film seyretmeye gitmeyi sürdürdük. Bir keresinde yortu zamanı okullar tatilken altı matinasına gitmiştik. Irene Mackey sonunda benimle sinemaya gitmeyi kabul etmişti. Diğer çocuklar da bizimle beraberdi. Irene hâlâ Grenaghan'ın kız arkadaşıydı, diğerleri de yanımızda olduğunda kendini güvende hissediyordu. Grenaghan topallasa da güçlü kuvvetli biriydi. Onu sonra düşünmeye karar verdim. Irene yanıma oturmuştu. Bu kadarı benim için yeterliydi. Sağ tarafımda Harkin ve Moran vardı. Irene'nin solunda ise Toner ve kız arkadaşı Shelia, yanında da O'Donnell oturuyordu. Film başlamadan önce gösterilen reklamlarla ve Kanada ovalarında yetişen bitkilerle ilgili bir belgeselle dalga geçtik. Ardından film -yani heyecan başladı. Irene'e sokuldum, o da bana yaklaştı. Arkadaki adamlardan biri sandalyeme bir tekme attı ve güldü.

‘Siz ikiniz kendinize gelin,’ dedi.

İkimiz de utanmıştık, yavaşça birbirimizden uzaklaştık. Külahlı dondurma yiyen Harkin fısıldayarak:

‘Senin bir sözünle arkadaki herifi sandalyesine mihlayabilirim,’ dedi.

Irene korkuyla bana baktı.

‘Hayır. Boşver. Biz filmi izleyeceğiz.’

Bir süre sonra, filmdeki giz çözülmenden önce O'Donnell, filmde neler olacağına ve katilin kim olduğuna dair iddiaya tutuşmaya başladı.

‘Yatak odasındaki adam kim? Bir tanner’a* bahse girerim ki babası, şu iriyarı gözlüklü herif.’

‘Babası mı? Hayır, olamaz. Parayı görelim, bahse varım,’ dedi Harkin bana ve Irene’e fısıldayarak. O'Donnell elini cebine atıp altı peni çıkardı. Sonra parayı tekrar cebine soktu.

‘Sıra sende,’ dedi Harkin tanner’ı koyarken.

Hepimiz arkamıza yaslanmıştık, perdenin ışığı bizi de aydınlatıyordu. Filmin kahramanı mutfakta kahve yapıyordu.

‘Kahvenin tadı çaydan daha mı değişik?’ diye fısıldadı Sheila.

‘Aptallaşma,’ diye cevap verdi Toner, sıkıntıyla. ‘Tabii ki çok farklı.’

‘Nereden biliyorsun?’ dedi O'Donnell gıdaklar gibi bir ses çıkararak. ‘Sen ömründe hiç kahve içmedin ki.’

‘İçtim. Amerikan üssünde. Lipton dükkanına teslimat yapmak için gittiğimde ikram ettiler. Pek çok kez içtim.’

‘Sussanıza biraz,’ diye seslendi arkadan bir adam. ‘Bazılarımız filmi izlemek istiyor. Bunun için para ödedik.’

Yer gösteren kadının feneri aramızda dans etti, biz de sıralarımızda biraz daha kaykıldık. Etraftan hişt diye sesler yükseldi. Filmde olaylar çözüm noktasına gelmişti. Dedek-

(*) Tanner: Altı pence'lik bir İngiliz parası - ç.n.

tif şüpheliyi sorguya çekiyordu.

Moran bize doğru uzanarak fısıldadı: 'Şu eskimo dedektifle ilgili fıkrayı biliyor musunuz? Dedektif şüpheliye sorar, '21 Eylül 22 Marta bağlayan gece neredeydin?'

Toner yüksek sesle güldü.

'Ben anlamadım,' dedi Sheila.

'Aldırma, biz sana sonra anlatırız. Tanrım.'

'Espri neydi?' diye kulağıma fısıldadı Irene.

'Tam olarak anlatamadı. Ben sana sonra dışarıda anlatırım.' Bir ağrı midemi yokladı. Gerçekten anlamamış mıydı?

Filmde kapının kolu yavaşça hareket etti ve kapı hole doğru açıldı. Eldivenli bir el gözükte.

Nat oradan ayrılıyordu. Kapı açık kalmıştı.

'Ahmak herif!' diye bağırdı Moran, 'senin adam yatak odasında. Bu hâla konuşuyor.'

'Hişt,' dedi arkadaki adam.

Arka sıralarda bir kız ağlıyordu.

'Kızı öldürecek. Neden birileri söylemiyor ona?'

'Hey, bayan sizi öldürecekler,' diye bağırdı Harkin.

Bazıları Harkin'in söylediğine güldü ama salonda daha çok hişt sesleri yükseldi. Yer gösteren kadın fenerini birkaç saniye yüzümüze doğru tuttu. Irene elime sıkıca yapışmıştı. Ben de parmaklarımı onunkilere doladım. Böylece ellerimiz birbirine kenetlendi.

Sahnedeki filmin kahramanı gitmeye hazırlanıyordu.

'Hayır, hayır, hayır,' diye haykırdık hep bir ağızdan. 'Seni aptal. Kızı adamla birlikte odaya kitledin. Adam yatak odasında.'

'Şimdi ayvayı yedi,' diye bağırdı Toner.

Sheila ağlamaya başladı. Irene koluma asıldı.

'Bakamıyorum,' diye fısıldadı. 'Bittiği zaman bana haber ver.'

'Fakat bu filmin en heyecanlı yeri.'

Başını omzuma gömmüştü ve bakamıyordu. Salonda çıt çıkmıyordu.

'Tanrım, kızın babası,' diye fısıldadı Toner, kamera kahramanın babasına doğru dönerken.

'Bana altı peni borçlusun Harkin,' dedi O'Donnell sevinçle ellerini ovuşturarak.

Katil yüzündeki maskeyi çıkardı. Kızın babasıydı. Çok korkmuştum. O anda Irene'i falan unuttum.

'Kızın babası,' diye acıyla inledi Sheila şaşkınlıkla. 'Kendi kızını nasıl öldürür.' 'HAYVAN!' diye kızarak bağırdı. Etraftakiler gülüştüler.

Filmin kahramanı ağır ağır merdivenlerden indi. Silahını çekmişti.

Silah sesi, kucaklaşma, sessizlik. Ve Son.

'Tanrım. Bu çok iyi,' dedi Toner ışıklar yanarken, 'Babası olduğunu başından beri biliyordum.'

'Evet çok biliyordun,' dedi Moran alaycı bir ses tonuyla, 'Eczanedeki adam olduğunu sanıyordun. Babası olduğunu kim bilebilirdi ki.'

Irene'le onların oturduğu sokağa gelmeden bizim sokağın köşesinde ayrıldık, çünkü onların sokağında Grenaghan'la karşılaşabileceğimizi düşünüyordu. Bir sokak lambasının altında duruyorduk. Oradan bizim evin kapısını görebiliyordum, süt şişelerini bırakmak için biri kapıdan çıkabilir endişesiyle gözümü kapıdan ayırmıyordum. Yalnızca bir kere, çok yumuşak bir şekilde öpüştük. Yeniden öpüşmek için ona doğru uzandığımda, aklımdan ışığın altından çekilip karanlık bir yere gitmeyi önermeyi geçirdim. Yukarıdaki duvarın üstünde bir gölge belirdi. Irene uzaklaştığında bile Grenaghan'ın orada olduğunu biliyordum. Bulanık bir gölge gibi yaklaşıyordu. Evin kapısı açıldı. Babam sarı bir ışık huzmesinin içinde dışarı çıktı. Onu rahatlıkla görebiliyor-

dum. Grenaghan bunun üzerine durdu ve o yana baktı. Babam karşıdan bize bakıyordu. Sonra kapıyı açık bırakarak içeri girdi. Grenaghan bana doğru döndü ve beni kafamdan tuttu. Sonra Liam'la birlikte Harkin, Moran ve O'Donnell belirdiler. Ona doğru koşarlarken Grenaghan geri döndü ve duvarın üzerinden aşağıdaki araziye atladı. Karanlıkta kaybolduğunda diğerleri onu izlemekten vazgeçtiler.

Liam beni duvara dayadı.

'Irene nerde?' diye sordum.

'Irene? Onu mu soruyorsun? Yolun yüz metre kadar aşağısında yanımızdan koşarak geçti. Hiçbir şey söylemedi. Sana tuzak kurmuş olmalı.'

Başımı salladım. Bu doğru değildi. Hepsi beni aptal yerine koyuyorlardı. Ancak o günden sonra Irene benden uzak durmaya başladı. Onu benle çıkmaya ikna edecek gücü kendimde bulamadım. Grenaghan'la birlikte olmaya devam etti. Babam eliyle dudağımı aşağı çekip yanağımdaki çürükleri kontrol etti.

'Karanlıkta arkayı daima kollamalısın. Önemli olan bu. Kendini her zaman savunabilmelisin. Her neyse, kızlarla çıkmak için henüz çok gençsin. Derslerinle ilgilen. Grenaghan'dan ve onun yanındaki herkesten uzak dur. Duyuyor musun?'

Dışarı çıktı ve biz yatmadan önce sokak kapısını sürgüledi. Ev bana küçük ve dar geliyor, kafamın içinde fırtınalar kopuyordu.

PERİLİ EV

Aralık 1953

Hikâye şöyle, dedi Liam, bana Grenaghan'dan neden uzak durmam gerektiğini açıklarken. Daha önce de duymuş olmalısın, hani şu piskoposluktan gelen ve şeytanla dövüşürken saçları bir gecede bembeyaz olan ruh kovucu Peder Browne'nın hikâyesini. O çılgın geceden sonra şeytanın neye benzediğini Tanrı bilir. Her neyse, hikâye o aileyle -Grenaghan'nın ailesiyle- ilgiliydi. Yıllar yıllar önce Jimmy Grenaghan, yani bizimkinin büyükbabası, Claire Falkener adında bir kadına aşık olmuştu. Fakat adam o ümitsiz utanışlardan biri olduğundan aşkını bir türlü dile getiremedi, ama kadın durumu biliyordu. O dönemde kurallar çok katıydı. Kadın adama hiçbir şey söyleyemedi, adam da kadına ya da bir başkasına herhangi bir şey söyleyemiyor, bunu düşünürken bile yüzü kızarıyordu. 'Sevilmek ve bunu söyleyememek, her şeyi söylemek zorunda kalmaktan iyidir,' dedi Liam kıkırdarak.

Böylece Claire bekledi, bekledi. Grenaghan onu sürekli izliyor ama bir şey söyleyemiyordu. Falkener ailesi onlara bu konuda hiçbir destek vermedi. Jimmy bir türlü olgun

bir adam gibi davranamıyordu. Kendi gölgesinden bile korkuyordu, yüzündeki gülümseme, söylendiğine göre, hiçbir şey ifade etmeyen bir gülümsemeydi; sanki varolduğu için özür diliyordu. Her neyse, böyle sinmiş bir yaratığı ailede kim isterdi ki? Claire avlanmayı beklemekten sıkıldı ve bir başkasıyla, Danno Bredin adında bir adamla flört etmeye başladı. Sonunda da o adamla evlendi. Bredin ticaret filosundaydı ve çoğu zaman, hatta bazen yılın sekiz ayı evden uzakta oluyordu. İkisi kız, biri oğlan üç çocukları oldu. Jimmy Grenaghan herkesi şaşırtan bir şey yaptı ve iş aramak üzere İngiltere'ye gitti. Hiç kimse onun bir bilet alıp annesini terk edecek cesareti bulacağına inanmıyordu. Fakat o bunu yaptı, yıllarca evinden uzakta yaşadı. Üstelik, Derry'e vasıflı bir işçi olarak döndü ve dökümhanede kendine bir iş buldu. Artık tamamen farklı biriydi - utangaçlığından eser kalmamıştı. Farklı görünüyor, farklı yürüyor, farklı giyiniyor ve kendinden çok emin konuşuyordu. İngiltere onu değiştirmiş, ona iyi gelmişti. Ancak başka hiçbir kadına bakmıyordu. Claire'i ziyaret ediyordu, çocuklara babalık yapıyor, onlara hediyeler alıyor, bazen onunla Yeni Yıl'da yapılan pandomim gösterilerine gidecek ya da kentin sokaklarında beraber dolaşacak kadar ileri gidiyordu. İnsanlar iç çekip sinsice dedikodu yapmaya devam ettiler. Ancak daha sonra, savaş sırasında Danno Bredin'in gemisinin Arjantin kıyılarında battığı ve gemidekilerin kaybolduğu haberi alındı. Claire ve Jimmy altı ay kadar beklediler ve adam kadının evine taşındı. Evlenmediler, beraber yaşıyorlardı. Peder gelip kadına öğütler verdi. Kadın pederin söylediklerini yalnızca dinledi ve arkasından kapıyı kapadı. Peder yeniden geldiğinde onu kapıda Jimmy karşıladı, elini kapıya dayayarak içeriye girmesine engel oldu. Pedere bu konunun onu hiç ilgilendirmediğini söyledi. Komşularının çoğu onlarla konuşmuyordu. Jimmy ve Claire herkes tara-

findan dışlanmıştı. Kadın gün boyunca sokaklarda oldu-
ğundan onun durumu daha kötüydü. Jimmy'nin hiç olmaz-
sa dökümhanede bir işi vardı. İşte Jimmy'nin ağızını bıçak
amıyordu. Bir gün Danno Bredin geri döndü. Gemi kaza-
sından sonra yaralanmış, topal kalmıştı ve hasta gibi bir ha-
li vardı. Kendisine emekli aylığı bağlanmıştı ancak bunun
ona pek bir faydası yoktu çünkü o artık yalnızdı, sakattı ve
Üstelik kümeste Jimmy gibi bir horoz vardı.

Claire ve Jimmy birbirlerine gerçekten aşık olmuş olmalı-
lar ki, kadın Bredin'in kendisine yaklaşmaşına izin vermedi.
Onunla evliliğin evlilikten başka her şeye benzediğini, ko-
casının çoğu zaman evden uzakta olduğunu söylüyordu.
Bredin'in başka kadınlarla ilişkileri olduğunu ve bunu çok
iyi bildiğini iddia ediyordu. Böylece bir keşmekeştir gitti.
Bredin evi almak için mahkemeye başvurabilirdi. Ancak
adam bunun yerine, onların tam karşısında bir oda kiraladı
ve her gün pencerenin kenarında oturarak yolun karşısın-
dan kendi evine ve çocuklarına baktı. Kimseyle konuşmu-
yordu. Dışarı hiç çıkmıyor, yal ızca pencerenin kenarına
oturup yüzünü cama dayıyor ve kendi evine neler olduğu-
na bakıyordu. Bulundukları caddenin -Wellington caddesi-
sakinleri bu işten rahatsız olmaya başlamışlardı. İki evin
arasından geçmeyi hiç kimse istemiyordu - Claire bile evin
arka kapısından dışarı çıkıyor, ara sokağı geçip Lecky yolu-
na ulaşıyor, böylece kocasının kendisine bakan o aciz sura-
tını görmemiş oluyordu. Jimmy ise onu tamamen görmez-
likten geliyor, hatta akşam yemeklerinden sonra özellikle
kapının önüne çıkıp ayakta sigarasını içiyor, yola bakınarak
Bredin'i umursamadığını göstermek istiyordu. Sonunda
Bredin bir gün pencerede görünmez oldu. Hastalanmıştı.
Bir süre ölüm döşeğinde yattı. Doktor hiçbir umut kalmadı-
ėını söyledi. Ve beklendiği gibi Bredin ld. Cenaze töreni
tam bir felaketti. Cenaze arabası kalkar kalkmaz atlar şah-

landılar ve bir şeyden korkmuş gibi kişnemeye başladılar, tabut cam taşıyıcının içindeki korkuluklara çarparak sarsıldı. Bred'in ailesi Claire ve Jimmy'nin kapısına dayanıp ağızlarından tükürükler saçarak öfkeyle hakaret etmeye başladılar. Bred'in annesi kapıda durmuş, oğlunun hayatını mahvettikleri için tüm aileye uzun uzun lanetler yağdırıyordu. Bundan böyle şans hiçbir zaman yüzlerine gülmeyecekti ve bu dünyada bir daha asla huzur bulamayacaklardı. O günden itibaren çoluk çocuk tüm aile ve ilerideki nesiller yoksulluğun pençesinden kurtulamayacaktı. Nerede yaşarlarsa yaşasınlar oturdukları evlerin üstünden lanet eksik olmayacaktı. Oğlunun yüzü gece ve gündüz peşlerini bırakmayacaktı. Kadının cılız ve kulakları tırmalayan sesi, havaya yayılan cümleleri, oradan uzaklaştırılınca kadar kapalı kapıda, perdeleri çekilmiş pencerelerde ve tüm camlarda dolaşıp durdu.

Bir süre ortalık sakin kaldı. Sonra komşular evden gök gürlemesine benzeyen tuhaf sesler geldiğini söylemeye başladılar. Çocuklar ağlıyordu. Sokak kapısından dışarı çıkmadıklarını, sanki birinin kapıyı kapattığını söylüyorlardı. Claire yaşlanmıştı ve her an korku içinde yaşıyordu. Pedere gidip yardım istedi ancak peder ona, Jimmy'i terk etmediği sürece bir şey yapamayacağını söyledi. Bir gün Jimmy işten eve geldi. Etrafındakilere evi satmayâ çalıştığını söylüyor, ancak herkes o evin satılamayacağını biliyordu. O evi kim isterdi ki? Jimmy o gün yeniden kapının önünde belirdi ve her zaman yaptığı gibi bir sigara yaktı, bir zamanlar Bred'in yaşadığı evin karanlık penceresine bakıyordu. Söylenlere göre tam hendekte sigarasını söndürüp eve gireceği sırada duraksadı ve bağırarak karanlık pencereye doğru bir şey -Bred'in ismine ya da lanet okumaya benzer bir şey- söyledi. Ertesi sabah merdivenlerin dibinde bulunduğunda boynu kırılmıştı. Polis bir kaza olduğuna karar verdi. Altı

ay sonra Claire yüzünde dehşet ifadesiyle yatağında ölü bulundu. Oysa bedeninde herhangi bir iz yoktu. Çocuklar Grenaghan'ın ailesi tarafından alınıp götürüldü. Falkener ailesi bu konuda bir şey yapmak istememişti.

Ancak lanet hâlâ devam ediyordu. Grenaghan'lara ve Falkener'lara ait olan tüm evler periler tarafından kuşatılmıştı. Öyle ki bazı günler merdivenlerden yatak odasına çıkılamıyor ya da aşağıya inilemiyordu. Hiç kimse hiçbir şey görmüyordu - yalnızca bir güç tüm hareketleri kısıtlıyor ve engelliyor, bütün evi titretiyor, sesler uzaklara yayılıp feryatlar yükselirken ardında anlaşılmaz bir gürültü bırakıyordu.

İnsanlar bu aileden kimsenin evlenmemesi gerektiğini söylüyorlardı. Hepsi teker teker ölmeliydi. Lanetli ruhu yatıştırmanın tek çaresi buydu. Evlenmeseler bile, kendi evlerinde bu laneti taşımaya devam edeceklerdi. Göç etmeliydiler. Erkekler rahip, kızlar rahibe olmalıydı. Hiçbir şeyin bu lanetli ruhun intikamını durdurmaya gücü yoktu. Hiçbir şeyin.

Evet, dedi Liam, bu lanetin dışında kaldığın için şanslısın. Ama o Mackey yok mu, Grenaghan'la birlikte olduğu için bir psikiyatriste görünmeli. Tabii hâlâ onunla birlikteyse. Akıllı olan hiç kimse onunla ne arkadaş, ne de düşman olur. Gerçekte belalı biri değil, yalnızca korkulacak biri. Ondan uzak dur. Kanı kötü onun.

'Tabii eğer bu boka inanıyorsan,' diye ekledi.

İNZİVA

Mart 1954

‘... inzivanın işlevini ve doğasını inkâr etmek.’ Bunlar Başkanın sözleriydi. Masasına oturmuştu, bir yanında Dekan, diğer yanında ise Ruhani Lider, Peder Nugent vardı. Moran ve ben ellerimiz arkamızda kenetli tam önlerinde duruyorduk. Üç rahip bizi sorguya çekiyordu. Neler olacağı hakkında herkesin aklı karıştı. Başkanın temiz ve iyi bir yüzü vardı; her zaman her konuda açık sözlü olunması gerektiğine inanırdı, ancak açık sözlülüğün yetmediği durumlarda ne yapacağını şaşırdı. Peder Nugent sıkıntılıydı, ama biraz da eğleniyor gibi bir hali vardı, çok da rahatsız olmadığını görebiliyordum. Peder McAuley ise diğerlerinden farklı davranıyordu. O cezalandırılmamızı istiyordu. Ufak tefek ve karanlık bir adamdı, kendine güveni pek yoktu. Bazen öğretmenimiz hasta olduğunda ya da başka bir nedenden derse gelmediğinde Yunanca ve Latince derslerine girerdi. Dilbilgisi hataları yaptığında çok dikkatli ve kibar bir tavırla, değişik yollar deneyerek onu uyarırdık. Bu tür uyarılarda Moran ve ben hep göze çarptığımızdan şimdi bizi köşeye sıkıştırdığına inanıyordu.

Moran ve ben Yıllık Ruhsal İnziva sırasında okulu terk

ederken ve Belfast'tan gelen militan Protestan takımı Linfield'la yapılan şampiyonluk maçını seyretmek üzere Brandywell sahasına giderken görülmüştük. Maçı izlemiş olmaksızın çok görüldüğümüz için üzüntü duyuyorduk, bizim takım son dakikada maçı kazanmıştı.

Dekan fiziksel cezanın bir faydası olmayacağını söylüyordu. Böyle cezaların etkisi geçiciydi. Daha kalıcı bir şeyler yapılmalı, caydırıcı ve daha etkili bir çözüm bulunmalıydı. Bir ay boyunca ruhsal okuma dersleri almamız gerektiği üstünde görüş birliğine varıldığını söyledi bize. Dersler Moran'a Peder Nugent, bana da Dekan tarafından verilecekti. Okuyacağımız metin, Cizvit mezhebinin kurucusu St. Ignatius Loyola'nın *Ruhsal Alıştırmalar* kitabından alınmıştı. Bir ay boyunca dersler bittikten sonra sınıfta kalıp metni okuyacaktık.

İkinci hafta, dördüncü gün, İki Kural üstünde Yoğunlaşma, ilki Hazreti İsa, bizim Baş Kumandanımız ve Efendimiz; öteki, Lucifer, insanlığın amansız düşmanı. Dekanın yöntemi oldukça basitti. Pasajlar seçiyor, ben ona ezberden okuyordum, o bunları daha iyi öğrenmemi söylüyordu, ben de daha iyi öğreneceğime söz veriyordum. Seçilen pasajların dengelenmiş ussallığı o denli kesindi ki ne anlatmak istedikleri pek anlaşılır olmasa da bu metinler beni Dekanın düşleyebileceğinden daha fazla avutuyordu.

İlkin, tüm düşmanların reisinin ateşten ve dumandan yapılma kocaman bir koltukta, korku ve dehşet kılığına bürünmüş olarak, büyük Babil topraklarında hüküm sürdüğünü düşünün.

Ve buna karşılık,

İlkin, Hazreti İsa'nın, Efendimizin, İsrail bölgesinin o muazzam arazisine, o güzelim ve çekici topraklara nasıl ayak bastığını düşünün.

Böylece Şeytan iblislerini gönderir, Hazreti İsa havarilerini; Şeytan bizi zenginlik, onur ve kibirle ayartır; Hazreti İsa bizi fakirlikle, zenginliği aşağı görerek, alçakgönüllülükle kurtarır. Bu dünyada iyi ve akılcı seçim yapmak için kurallar; Birinci Yolda altı madde, İkinci Yolda dört kural ve bir not. İlk Kural, seçimi Tanrı sevgisiyle yapmaktır. İkinci Kural'da, alıştırma şöyleydi:

Ben, mükemmel olmasını dileyerek, hiç görmediğim ve tanımadığım bir adamı örnek almak ve onun ne yapacağına ilişkin söyleyeceklerini düşünmek için varım, ve ben, Efendimiz Tanrı'nın büyük zaferi ve ruhunun mükemmelliği için ve aynı zamanda başkaları için koyduğu kuralları korumak için seçildim.

Üçüncü ve Dördüncü Kurallar, ölüm anındaki seçimimizi sorguluyordu, ya da Son Yargılamada Hâzreti İsa'yla karşılaştığımızda hangi yolu seçeceğimizle ilgiliydi.

Pasajları ona, odasındaki arkası düz sandalyede, önümdeki metni gözlerimle tarayarak günlerce okudum. Karşımda koltuğunda otururken benim söylediklerimi metinden takip ediyordu. Benden çok önce bıkmıştı bu metinden. Loyola zorluğa ye dehşete karşı donanımlıydı; oysa Dekan bu donanımdan yoksundu. Benim her söylediğimi başıyla onaylıyordu, ancak kelimelerin anlamlarını kavramamla değil, onları kusursuz okumamla ilgileniyordu.

Alıştırmalar güçlü vurgularla doluydu. Benim hiç bilmediğim ve tanımadığım bir adam tüm mükemmelliğiyle ortaya çıkıyor, uyumlu seçimler yapıyordu. O bir yıldızdı, kendinden emindi, ancak bir yandan da acı çekiyordu. Ama o, seçim üstüne seçim yaparak, bildikleri ona acı verse de daha çok bilmeye çalışarak dertlerini azaltmayı her zaman başarıyordu. Ama onu düşlediğim zaman, aydınlıkla karanlık arasında sıkışıp kaldığımı görüyordum. Sonra babamı, Ed-

die'yi görüyor, annemi yeniden tanıyordum. Belirsizliğin içinde görünüp kayboluyorlardı, benim görüntüm de silikti, çünkü ben de hangi yolu seçeceğimi bilemediğim için yolumu şaşırmıştım. Yatakta uyumadan uzanırdım, baş ucumda kitabım açık durur, kardeşlerim karanlığın içinde uykuya dalmış, maçta son dakikada atılan golle birlikte kopan gürültü kulaklarımda hâlâ uğuldar, içimdeki sinirli radar tekrar harekete geçer, çıkacak yangını sezer, Loyola'nın Babil'inden, İsrail'den hızla seçenekler savrulur, hedefe ulaşırlardı.

GENELEV

Nisan 1954

Futbol sahasının girişinin hemen yanında, kepenkleri sürekli kapalı, adı geneleve çıkmış bir ev vardı. Liam oranın gerçekten bir genelev olduğunu, oraya giden bazı adamların, hatta bazı kadınların isimlerini bildiğini iddia ederdi. Özellikle biri vardı ki, Postahane Müfettişi Charlie McCabe, her salı oraya gidiyordu. Piskoposluğun bazı işlerinin yürütülmesinde önemli görevler üstlenmiş bir kişiydi McCabe - hayır işleri için para toplamak gibi- ve Liam'ın söylediğine bakılırsa papazlara durmadan yağ çekiyordu. Bir pislik torbasıydı. Liam'a inanmadım. Liam, ben, Toner ve Harkin bu konu üzerinde uzun uzun tartıştık. Tartışma benim oraya gidip McCabe'i dışarı çıkarabileceğime dair iddiaya tutuşmamızla son buldu.

Oraya gidip kapıyı çaldıktan sonra sözüm ona 'amcam' McCabe'i acil bir iş için aradığımı söylersem iki şilin kazanacaktım. McCabe'i dışarı çıkarmayı başaramazsam para Liam'ın olacaktı. Bana bunun gerçek bir iddia olduğunu göstermek için parayı avcunda tutup 'hadi iş başına,' dedi. Çıkmaz sokakta sol taraftaki en son binaya doğru yürü-

düm. Öndeki iki pencerenin perdeleri kapalıydı ve birbirlerinden bir kapıyla ayrılmışlardı. Kapıyı çaldım. Uzun bir bekleyişten sonra dağınık saçlı, üzerine mavi bir bluz ve eteklik giymiş genç bir kadın kapıyı açtı. Dudaklarını kıpkırmızı boyamıştı. Bana ne istediğimi sorduğunda, amcam McCabe'i çok acil görmem gerektiğini söyledim. Ardından kızının bir kaza geçirdiğini ekledim. Kadın hafifçe gülümseyerek nasıl bir kaza, diye sordu. Aptallık bu ya, böyle bir soru sorulacağı hiç aklıma gelmemişti. Kızı hasta, dedim çabucak, hastaneye götürülmesi gerekiyor. Beni kapıda bırakıp, küçük holü geçti ve oturma odasına yöneldi. Bir şeyler konuştuğunu, güldüğünü işittim. Kapıda bir adam belirdi ve kayboldu. İçerden sesler yükseldi. Sonra kapıya başka bir adam çıktı, kısa boylu ve sağlam yapılıydı, kemerini takıyordu - yoksa çıkarıyor muydu? Yakasız çizgili bir gömlek ve deri pantolon giymişti. Bir adım ötemde duruyordu, kim olduğumu sordu. Başka bir isim uydurdum - Ror Harkin. Nereden geldiğimi sordu. Yine yalan söyledim. Rossville Sokağı. Rossville Sokağında Harkin diye birileri oturmuyor, dedi kayıtsızca. Elleri hâlâ gevşettiği kemerinin üstünde duruyordu. Bir adım geriledim. Charlie McCabe burada değil, dedi. Burada hiçbir zaman öyle biri olmadı. Ayrıca onun kızı falan da yok. İkimiz aynı anda hareket ettik. Ben geriye doğru kaçarken gömleğimin yakasından tutmaya çalışarak belindeki kemeri arkamdan hızla savurdu. Sokağın köşesine doğru koştum, diğerleri çoktan koşarak köşeyi dönmüşlerdi. Oturduğumuz mahallenin yokuşlu sokaklarına gelinceye kadar koştuk. Beechwood Sokağını geçerken Larry'i gördük, ellerini cebine sokmuş her zaman olduğu gibi sürekli Bligh Sokağına bakıyordu. Liam, genelevi ziyaret etmek Larry'e yararlı olabilirdi, dedi. O şeytan kadın yüzünden çok acı çekti. Pek çok yaşlı gibi o da seksten yoksun. Larry'e baktım. Tamamen hareketsizdi. Seksten kor-

kanları anlayabiliyordum. Aç gözlü ve tehlikeli alevlerin her yanı sardığı bir yangını düşündüm.

‘İki papele değdi doğrusu, her neyse,’ dedi Liam, paraları avcunda tartarak. ‘İkimize de birer papel. Bu işi ben ayarladım, sen de yaptın.’

Orası gerçekten genelev miydi? Dedikodulara bakılırsa öyleydi. O adam McCabe miydi? Liam bilmek istiyordu. Olanları görmeye fırsatı olmamıştı; tek görebildiği bir adamın bir elinde kemer dışarı fırladığı öteki eliyle de beni yakalamaya çalıştığıydı. Hayır, adam McCabe değildi, diye cevap verdim. Başkasıydı. Hatırladığım tek şey adamın kemer tokasının üzerindeki elleriydi. Kadını da tanı mıyordum, ama onun her şeyini çok iyi hatırlıyordum: uykulu halini, hafifçe gülümseyişini, kırmızı, kıpkırmızı ağzını. Onun gibi biriyle nasıl olurdu acaba? Düşünemiyordum. Hayır. Düşünebiliyordum. Ancak bunu yapmamam gerekiyordu. Bak Larry McLaughlin’ın başına neler geldi. Bütün gün hiç konuşmadan ayakta dikilip Lane Sokağına bakıyordu. Kendimi kötülükten korumak için yatak odasında St. Ignatius’u kendi kendime fısıldadım:

Günahtan günaha koşan insanların içindeki düşman çoğu zaman onlara görünür zevkler sunar, tensel tatları ve zevkleri hayal edebilmeleri için ve onları her zaman kendi günahları ve kusurları içinde canlı tutup, büyütmek için.

O genç kadının görüntüsü hâlâ karşımdaydı, bir an belirsizleşip sonra canlanıyor, bana ulaşıyordu, ben ondan uzaklaşıp yeniden ona doğru yaklaşıırken eteğinin kopçası açılıyor, yere düşüyor, hayali içimde kaybolurken bir adım öne çıkıp onu seçtiğimi fısıldıyordum.

KATİE
Mayıs 1954

Katie İngiltere'ye gitmişti, ilk kez İrlanda dışına gidiyordu, çünkü kızı Maeve orada evlenmişti. Ortalıkta çok fazla dedikodu vardı - Maeve herkesin yaptığı gibi neden kendi yurdunda evlenmemiştir, neden oraya yalnızca Katie gitmiştir, oysa diğer kardeşler de düğüne davet edilmişti. 'Bir zenciyle evlenmiş,' dedi Liam, 'Bırak Katoliği, Hristiyan bile olmadığını söylüyorlar. Herkes bu durumu saklıyor. Ama Katie çok yürekli bir kadın. Her ne kadar kendi başına yolculuk etmek Katie'yi korkutsa da gitmemezlik edemezdi.' Düğün Luton'daydı. Burayı -pek de parlak olmayan- futbol takımından dolayı biliyorduk.

Katie döndüğünde tam bir hafta boyunca hiç durmadan İngiltere'den, Luton'dan, trenlerden, gemilerden, düğün kahvaltısından, Maeve ve kocası Marcus'tan, yaşadıkları apartman dairesinden, mutlu evliliklerinden söz etti. Gevezeliği bir işe yaramadı. Annem bu işten hiç hoşnut değildi. Katie'ye Maeve'nin mutlu olmasını dilediğini, ancak Hristiyan geleneklerine göre evlenmediği için bu evlilikten hayır gelmeyeceğini söyledi. Şiddetli bir kavgaya tutuştular. So-

nunda Katie, bir daha bizim eve ayak basmayacağını söyleyip arkasından kapıyı hızla çarparak çıkıp gitti.

Uzun süre bize uzak durdu. Sonra Maeve'nin hamile olduğu haberi geldi. Katie torun sahibi olma düşüncesiyle şaşkına dönmüştü. Yakınıyor, üzülüyor, başka hiçbir şey konuşmuyordu. Annem Marcus'un Maeve'yi terk edebileceğini söylediğinde başka bir kırgınlığa neden oldu. Geçmişte ne olmuşsa yine aynı şeyler olacaktı. McIlhenny Katie'yi nasıl yüzüstü bıraktıysa, Marcus da Maeve'yi aynı şekilde yüzüstü bırakacaktı. Bir gece geç vakit bizim evden çıkmış Katie'ye evine kadar eşlik ediyordum, annemin söyledikleri Katie'yi kızdırmıştı. Kıyaslama yapmaya gerek yok ki, dedi bana. Kendi olayında bazı karanlık noktalar vardı. Annemin sandığı gibi aptal değildi. Bu karanlık noktaları merak ediyordu. Ben bu konuda bir şey duymuş muydum? Büyükbaba ölmeden önce bana McIlhenny'den söz etmiş miydi? Hayır, dedim. McIlhenny onu terk ettikten sonra babası ona oldukça iyi davranmıştı, bir şey dışında; Katie'nin kocasının ardından Chicago'ya gitmesini kesinlikle istemiyordu, bunun sözü bile edilemezdi, adam işe yaramazın tekiydi, ayrıca paraları yoktu, hamileyken de seyahat edemezdi tabii. Gerçekten de bütün bunlar doğrudu. Fakat Katie paradan başka bir neden olduğunu düşünüyordu; babası ona bir kez bile McIlhenny'nin geri dönebileceğini söylememişti, sanki böyle bir olasılık olmadığını biliyormuş gibi. Fakat bunu nereden biliyordu?

Ben de bilmiyordum. Hiçbir şey söylememeye, sessiz kalmaya kararlıydım. Kapıya geldiğimizde Katie elindeki mendile sümküdü. Çaydanlığı ocağa koymak için mutfığa giderken şimdi her şey anlaşılıyor, dedi. Hiçbir zaman affetmemişlerdi onu, ne babası, ne kızkardeşleri -benim annem de dahil- bunu söylemekten üzüntü duyuyordu ama söylemeliydi... bunu kıızıyla konuşmayıp kiminle konuşacaktı, ama Maeve şimdi uzaktaydı ve kendi hatası olmayan bir şey

yüzünden Katie yeniden cezalandırılıyordu. Ablası kızıyla ilgili böyle konuşmamalıydı, yani Maeve'nin kocasının onu terk edeceğini söylememeliydi, sanki ailenin üstünde bir lanet vardı ve o, kendi kocasının yaptıklarından ötürü bir sürü cezaya katlanmak zorundaydı. Peki o zaman neredeydi, dedi öfkelenerek, şu benim ablam kızım evlenirken neredeydi? Maeve'nin düğünü için İngiltere'ye tek başıma yolculuk etmek zorunda kaldığımda neredeydi? Bu bir ceza değilse başka nedir? Döndüğümde bile öylesine katı yürekli davranıyor ki, ona kızımın hamileliğinden söz edemiyorum, çünkü eski yaralar deşiliyor ve 'annesinin başına ne geldiyse kızının da başına o gelecek,' 'anne terk edildi, kızı da terk edilecek,' deniyor.

Bir süre sustu. Gitmek için davrandım, beni geçirmek için kapıya yöneldiğinde bile hâlâ konuşmasını sürdürüyordu.

Yılların kini, başka bir şey değil, dedi. McIlhenny onu bıraktığında annen yirmi altı yaşındaydı, ve on sekizimdeyken benimle evlendi. Hepsi bu yüzden. Bu yüzden benim gibi Maeve'nin de terk edileceği düşüncesine sarılıyor. Çünkü o da terk edildi. Ve ben onu çok sevdiğim için babana McIlhenny meselesini anlatmayacağıma dair söz verdim. Karşılığı bu oldu. O adamı unutmasını sağladım, ne kadar pişman olduğumu Tanrı biliyor; bugüne kadar hiçbir şey söylemedim, şimdi kalkmış Maeve'i bahane ederek benden öcünü alıyor. Maeve, benim ve onun kızı. Tanrı aşkına sakın bana dini inançlardan söz etmeyin. O kara derili Marcus'un buradaki dinibütünlerden de, şimdi Chicago'da yaşayan, her cumartesi günü Kuddas ayinine giden kocam gibi dinine bağlı beyaz bir erkekten de çok daha iyi bir koca olacağına bahse girerim.

'Evet,' dedi, kapıda dururken, 'bu sana ve diğerlerine anlatacağım son hikâyeydi. Sonunda gerçek bir hikâyeye anlattım.'

ÜÇÜNCÜ KİTAP

BÖLÜM BEŞ

‘Bir pirenin,’ diye sordu din bilgisi hocası, ‘bir katran fıçısına tırmanması ne kadar zaman alır?’

‘Altı hafta,’ dedim kafadan atarak.

‘Yanlış,’ diye yanıtladı ve elinin tersiyle suratıma yumuşak bir tokat attı. ‘Bir daha dene.’

‘Altı ay?’

‘Asıl meseleyi anlamadın değil mi?’ Saçımı yavaşça çekti, başımı masaya eğip bıraktı. Sonra tahtaya doğru yürüdü.

‘Yanıtı tahtaya yazacağım, o zaman hepiniz daha iyi anlayacaksınız.’ Gerçekten bezmiş bir tavırla tahtaya ‘Amiens Sokağı İstasyonu’ yazdı.

Sonra bize döndü. Gözlerimizi ona çevirdik. Beni işaret etti.

‘Beni şaşırt. Yanıta karşı çık.’

‘Anlamadığım bir şeye karşı olmam çok güç, Peder.’

‘Karşı olmadığını mı söylemeye çalışıyorsun?’

‘Hayır, ikisini de kastetmiyorum.’

‘Güzel. Araştırmanın ilk koşulu budur. Eğitimin ilk koşulu budur. Yeniden deneyelim. Bir toplu iğne başında kaç

melek dengede kalabilir? Sizi uyarıyorum, bu ciddi bir sorudur, ilginç olsun diye sormuyorum.'

'Meleklerin dengeye ihtiyaçları yoktur, Peder.'

'Yok mu? Melaikeyle ilişki içinde olduğunu bilmiyordum.'

Sustum. Son söylediği şeyin ne anlama geldiğini anlamamıştım.

'Baştan başlıyoruz. Bu kez adım adım gidelim. Ruhtan söz ettiğimizde bir şeyin ya da bir kimsenin maddi bir varlığa da sahip olduğunu kastediyoruz, değil mi? Yani, o şeyin ya da o kimsenin ruhundan ayrı bir bedeni var. Evet mi, hayır mı?'

'Evet, Peder.'

'Peki, söyleyin bakalım, Kutsal Ruh, Kutsal Ruh olmadan önce kimdi ya da neydi?'

Yanıt vermedim. Solumda oturan Alec McShane güldü. Öğretmen kaşlarını çatı.

'Çok önemli bir dinsel sorun üzerinde düşünüyoruz. Ancak bazılarınız için bu durum taşralılara özgü budalalıkları sergilemekten öteye gitmiyor. Yanıtınızı bekliyorum.' Yeniden beni işaret etti.

'Yanıt veremeyeceğim, Peder. Bilmiyorum.'

'Güzel. İlk soruda yanıtı anlamadınız. İkincide soruya karşı çıktınız. Üçüncüde ise yanıtınız yok. Din bilgisinin farkını sanıyorum anladınız. En büyük isteğim sizin neyin mantıklı, neyin mantıksız ve neyin mantık dışı olduğunu kavramanız - bu bataklıkta yüzer durursunuz artık. Böylece devlete, hatta Kiliseye hizmet etmiş olacağım. Doktrin, dogma ve hükümler - bunlarla yaşayabilir ve kafa dağınıklığından kurtulabilirsiniz. Karşımda kuzu gibi oturan sizler için sözünü ettiğim şeyin gerçek bir tehlike oluşturmadığını belirtmeliyim.'

Bu adamın babası papalık şövalyesiydi. Adamın adı Sör

Roy Creedon'dı. Sör. Kızgındım ama öfkem beni güldürüyordu. Haklıydı, eğitim buydu işte.

Katolik cübbesinin bembeyaz yakası tombul gerdanın etrafında ısıldıyordu. Sör Roy, Rover marka araba kullanıyordu. Rover Roy. Bu arabalardan yalnızca Sör'de bir de poliste vardı. Şövalyelerin parlak zırhları. Papalık Şövalyeleri ve Papalık karşıtı Şövalyeler.

'Coğrafya hocanız size inancın dağları yerinden oynatabileceğini söylediğinde, şaşırabilirsiniz. Matematik hocanız belirli bir dizide birinci rakamın sonuncu, sonuncunun da birinci olduğunu söylediğinde onun çıldırmış olduğunu düşünebilirsiniz. Bütün bunları tüm ciddiyetimle size kanıtladığımda bana inanacaksınız. Sizden bütün isteğim bunları anlamaya çalışmadan öğrenmeniz. Şimdi de, özgür eğitim ve Allahsız sosyalizm sayesinde, proleterlerin basit imanına sahip olacağız. Sizleri basitliğe zorlamak anlamsız. Siz zaten doğal olarak böyle yaşıyorsunuz. Fakat ben bu yıl ve önümüzdeki yıllarda, bu basitliği bozmadan eğitim yapılabileceğini size kanıtlayacağım. Elbette bu maddi bir karşılığı olmayan bir çaba, ama mutlu bir sorumsuzlar kitlesi olarak bir bölümünü oluşturduğunuz toplum sizden bu çabayı talep ediyor. Daha fazla konuşmak istemiyorum. Siz de konuşmayacaksınız, zil çalınca ve bizi birbirimize katlanma gibi bir yükten kurtarıncaya kadar sessiz kalacağız.'

Sırtı bize dönük camdan dışarı bakarken sessizce yerlerimizde oturduk.

HEPSİ BU MU?

Kasım 1954

Etraftan duyduklarımı, düşlediklerimi eleyip gerçeğe ulaşmak zorundaydım. İçki imalathanesi yanarken kendini binanın köşesindeki demir bir direğe kayışla bağlayan IRA üyelerinden biriyle ilgili bir hikâye anlatılırdı. Adamın Thomson marka bir makinalı tüfeği vardı ve karşıdaki caddeden binanın bodrum katına gölge gibi gizlice giren polislerle hiç durmaksızın ateş etmişti. Yaklaşık on metre yukarıdaydı ve Thomson'dan çıkan kurşunlar hortum fıskiyesi gibi her tarafa yayılmıştı. Ancak alevlerin arasında silueti görünen ve kıpırdamaksızın olduğu yerde duran adam kolay bir hedefti. Üzerine yirmi ya da otuz kez ateş edilmiş olmasına rağmen kolları iki yana düşmüş bir halde direğin üstünden aşağıya sarkıyordu. Yüzünden sızan kan alevlerin yaydığı ışıktaki parıldıyordu. İsmi neydi unuttum. Viski dolu fıçılar patladığında ve tüm bina yerle bir olduğunda bedeni de görünmez oldu.

Ama bu sadece bir ayrıntıydı. Belki de düşlediğim bir şeydi ve unutmaya çalışmalıyım. Bu olay sırasında -gerçekten böyle bir olay olmuşsa- başka neler olmuştu? Bazıla-

rı güvenlik kordonu oluşturulmadan önce binadan koşarak kaçmışlar -belki de soğukkanlı bir şekilde yürüyerek- güvenli bir eve ulaşmak için arka sokaklara dalıp gözden kaybolmuşlardı. Eddie kaçarken silahını hep yanında taşımıştı. Silahı, üç yıl önce Tipperary’de öldürülmüş bir Black-and-Tan* askerine ait Birinci Dünya Savaşı’ndan kalma bir tüfektir. Bunu bana Dan mı söylemişti? Ya da Katie? Ya da belki Büyükbaba? Bilmiyordum. Mutfaktan gelen seslerin hepsini duyuyordum ancak hangi sesin kime ait olduğunu ayırt edemiyordum. Bu düşünmemi daha da zorlaştırıyordu. Hikâye dilden dile aktarılırken süslenmiş olmalıydı, insanlar duydukları ya da okudukları şeylerle ilgili kafalarında tuhaf şeyler yaratarak kendilerinin de bir şeyler bildiklerini, daha anlatabilecekleri çok şey olduğunu sonu gelmez konuşmalarla kanıtlamak ister gibiydiler, fakat...

1922 yılıydı. Bahar mevsiminin sonuydu. Bu kadarı kesin. Eddie ve babamın annesiyle babası 1921 yılının aralık ayında ölmüşlerdi. Billy Mahon’un köprüden geçtiği tarih kasım 1921’di. Babamın kızkardeşleri o çiftlik evinde sekiz ay kalmışlardı; 1922 yılının şubat ayı civarında oraya gönderilmişler, kasım ayında da kapı dışarı edilmişlerdi. Babama Eddie’den ve o gece birlikte olduğu kukuletalı adamlardan o zaman söz etmişlerdi. Babam, bunca yıldır hikâyenin bundan ibaret olduğunu düşünüyordu. Ve annem o sıralarda McIlhenny ile tanışıyor, onunla çıkıyordu. Sonra McIlhenny onu terk edip, 1926 yılında Katie’yle evlendi. Çok kısa bir süre sonra Katie hamile kaldı. Aynı yılın temmuz ayında Çavuş Burke ya da polis örgütünden birileri McIlhenny’i Chicago’ya gönderdiler. Büyükbabayı uyarmışlar

(*) Black and Tan: Eskiden İrlanda Kraliyet Polisi’nin bir kolu olan bölüğe, giydikleri üniformanın renginden ötürü verilen ad - ç.n.

mıydı? McIlhenny'i kim göndermişti? Annem babamla birkaç yıl sonra, 1930'da tanıştı. Uzun süre evlenmediler - paraları olmadığından geleceğe dönük planları yoktu. Babam boks maçlarına devam ediyordu. 1935 yılında evlendiler. Karşılaştıktan sonra ve evlendiklerinde annem neler biliyordu? Eddie'yle ilgili hikâyeyi sonradan mı öğrenmişti? McIlhenny hakkında bir şeyler biliyor muydu? Çok emin değilim ama herhalde bir şey bilmiyordu, yoksa o gün Büyükbabanın yatak odasından ağlayarak çıkıp Eddie'nin ismini haykırmazdı. Buna karşın babamla evlendiğinde neler bildiğini bilmiyordum. Öğrenmek istediğimden de emin değildim. Bunu sona saklayıp hikâyenin eksik kalan kısmını tamamlamayı tercih ettim.

Evet, sonunda güvenli bir ev buldular - kaç kişiydiler? Büyükbaba, Larry, Eddie, ve belki hain McIlhenny. Belki başkaları da vardı. Bir çeşit toplantı, bir sorgulama yaptılar. Etrafta bir muhbir vardı, evet birisi bu bilgiyi onlara vermişti. Evden ayrılıp, yeni sınır kentinden geçerek Donegal'e gittiler. Sınırı çabucak geçmek zorundaydılar. Arabaları var mıydı? Bir çeşit at arabasına mı binmişlerdi? Atları var mıydı? Nereye gittiklerini biliyordum. Eddie'nin son sığınağı olan çiftliğe doğru gidiyorlardı. Sorguya çekildiği yere. Düşmanlık tohumlarının atıldığı yere. Halası ve eniştesine Eddie'nin kızkardeşlerini alıp kümesin yanındaki barakaya gitmeleri ve aksi söylenene kadar oradan dışarı çıkmamaları tembih edildi. Bağrıışmaları ve çığlıkları duyduklarında, ki duymuş olmalılar, Eddie ve Eddie'nin ailesiyle araları soğudu. Belki de onun alınıp götürüldüğünü görmüşlerdi. Ena ve Bernadette korku içinde ağlıyorlardı. Hala ve enişte de korkmuştu. Onlara hiçbir şey söylememeleri tembihlendi. Tek bir kelime bile sızdıracak olurlarsa hain yeğenleri gibi onların da haklarından gelinecekti. Bernadette ve Ena adamların buna benzer şeyler söylediğini duymuşlardı. Ed-

die'yi bir daha göremeyeceklerini biliyorlardı. Her neyse, hala ve enište kendilerine söylenenleri bir bir onlara anlatırlar. Onlara devletin uşakları, muhbir dölü gibi yakıştırma-
larda bulundular. Tahmin ettiğim kadarıyla iki kızkardeşi o barakaya kapatıp, onlara birer hizmetçi gibi davranmaya başlamaları da bu olaydan kısa bir süre sonra oldu. Babam kızkardeşlerinin durumunu aylar sonra öğrenecekti. Kızkardeşleri geçirdikleri sarsıntının, korkunun ve zalimce davranışların etkisiyle aptala dönmüşlerdi. Bu durum tam sekiz ay sürdü. Bir gece Bernadette kardeşi Ena'yı yanına alıp Derry'e onun yanına sığınmaya geldi, çiftlikteki yaşantılarını ve Eddie'yle ilgili tüm gerçeği ona o zaman anlattı. Çocukken o çiftlik evinde çıkan kavgayı hatırlıyordum - olayların üstünden yirmi üç yıl geçmişti, halanın öldüğü gündü, avukat babamın ailesine ait olan bazı eşyaları halanın kendi isteğiyle babama bıraktığını bildirmişti. Annesi ve babası öldükten bir hafta sonra aldığı ve o güne kadar da geri vermediği eşyalardı bunlar. Fakat babam bunları hiçbir zaman alamadı. Babamın eniştesi, eşyaların hiçbirini babama vermeyeceğini, babamla mahkemede görüşebileceklerini ancak o zaman da Eddie'yle ilgili tüm bildiklerini anlatacağını söylemişti. Eddie ismi hâlâ hafızalardan silinmemişti. Babamın ne mahkemeye gidecek parası vardı ne de kardeşinin herkese teşhir edilmesini göğüsleyebilecek gücü. Böylece hepimizi toparlayıp oradan ayrıldı. Yıllar sonra da Liam ve beni alıp çiftlik evinin yakınına götürdü ve bize şu Kayıplar Tarlası hikâyesini anlattı. Ve ben onunla dalga geçtim.

Peki o çiftlik evinde o gece ne olmuştu? Eddie, başının dertte olduğunu biliyor olmalıydı. Bu işe doğrudan karışmış herhangi birinden daha fazla şey biliyor olmalıydı. Bir şekilde yakasını kurtarmıştı. Polise kim söylemiş olabilirdi? Büyükbabam mı? Kıdemlilerden biri mi? Mümkün değildi. Eddie bildiklerini birisine anlatmış mıydı? Hayır. Hepsinin

güvenilir tanıkları, şüphelerini destekleyen birileri olmalıydı. Onu dövmüşler miydi? Bağlamışlar mıydı? Üzerinde sigara mı söndürmüşlerdi? Yoksa ağır bir kitapla başına mı vurmuşlardı? Birini bilincini yitirmeden dövmenin yollarından biri de buydu. Başına vurdukları kitap çiftlikevinde gördüğüm o raflardan mı alınmıştı? Eddie suçsuzdu ve asil muhbirin -belki de bu kişi onu sorguya çekenlerden biriydi- başka biri olduğunu biliyordu, bu durumda itiraf etmiş olamazdı. Onu çiftlik evinden alıp şehir dışından geçerek Grianan'a götürmüşlerdi. Oraya ulaştıklarında karanlık basırmıştı. Onu duvarların arasındaki gizli geçite koymuşlar, girişteki taş kapıyı üstüne kapatmışlar, dışarıda otların üstünde oturup sigara içerken ona ne yapacaklarını konuşmuşlardı. Sonra, belki de Büyükbaba tabancasını çıkarıp Larry'nin eline tutuşturmuş ve ona içeri girip onun işini bitirmesini söylemişti. Ardından Larry geçitte sürünerek ilerlemiş, Eddie dilek kürsüsünde otururken önünde dikilip bir şeyler söylemiş, belki de son duasını yapmasını istemişti. Sonra ona bir ya da birkaç kez ateş etmiş, çıkan gürültü kalenin boşluğunda yankılanmıştı. Tabanca sesini duyduklarında diğerleri ne yapıyorlardı, kalenin önünde, çimenlerin üstünde mi oturuyorlardı, yoksa ayakta mı duruyorlardı? Belki de yalnızca bir ya da birkaç kez çıtırtıya benzer bir ses duyulmuştu. Belki de vurulmadan önce Eddie'nin sesini duymuşlardı. Cesedini gece yarısı orada mı bırakmışlardı? Larry ona diz çöktürüp arkadan, ensesinden mi vurmuştu? Ona her şeyin yolunda olduğunu, artık gidebileceğini söyleyip, Eddie geçitten çıkmak için öne doğru eğildiği sırada mı ateş etmişti? Bunu kimse bilemeyecek, çünkü Larry o gece şeytan kadınla karşılaşmış, sonra da dili tutulmuştu. Tabancayı Büyükbabaya geri verip tek söz etmeden evine gitmek üzere karanlık patikaya dalmıştı. Diğerleri ise Donegal'e dönmüşlerdi.

Larry'nin bir daha konuşmadığına inanmak güçtü. Lone Moor sokağının köşesindeki işinden çay içmek için evine gittiğinde, yaşlı annesiyle ya da hiç evlenmemiş olan ve mezbahada çalışan kardeşi Willie'yle konuşmuş olmalıydı. Ama hayır, herkes tek kelime bile etmediği görüşünde birleşiyordu. Kardeşinin de ondan kalır yanı yoktu. Havalardan, et fiyatlarından ya da tazı yarışlarından başka bir şeyden söz etmezdi. Larry'nin önünde durup on dakika konuşabilirdiniz, buna karşılık o, gözlerini sizinkilerden ayırıp ayakkabılarına bakmakla yetinirdi. Bu adam şeytanla sevişmişti. Bu adam babamın kardeşini öldürmüştü. Her şey bir gece içinde olup bitmişti. Orada, parıldayan takım elbiseyle kapkaranlık ve yakasına kadar iliklenmiş temiz gömleği, V-yakalı kazağının içinde düğümlenip kalmış yağlı kravatı, cilalanmış siyah ayakkabılarının içindeki küçük ayakları ve tepesi sivrilmiş kasketinin altındaki gri, sert ve kokusuz suratıyla ayakta, kıpırdamadan dururdu. Larry'e binlerce kez bakabilir, onu hayalinizde canlandırabilirdiniz, ancak yanından her geçişinizde, onu saran ölgün havanın içinde canlı olduğundan, orada olduğundan emin olmak için bir daha bakmanız gerekirdi.

Diğerleri cesedi ne yapmışlardı? Onu yakınlarda bir yere mi gömmüşlerdi? Yoksa yol boyunca yanlarında taşıyıp köprüden aşağıya, ırmağa mı atmışlardı? Bu olanaksız gibiydi. Büyükbaba bundan söz etmemişti, ben de sormayı unutmuştum. Geride, cesetin nerede olduğunu bilen biri kalmış mıydı? Olay sırasında McIlhenny belki evinden çıkmamıştı, belki annemle dolaşmaya çıkmışlar ya da annemin evinde oturup yarenlik etmişler, böylece herkese olay sırasında başka yerde olduğunu kanıtlamıştı. Bütün bu olanlar sırasında Burke neler döndüğünü tahmin etmiş, Billy Mahon'u hatırlayıp çiftliktekilerden birinin sonunun da aynı olacağını ummuş ve karakoldan çıkmamıştı. İçki imalatha-

nesi için için yanıyor, çıkardığı ısıyla ve dumanla rıhtım tarafından havada süzülerek gelen martıları şaşkına çeviriyor, martılar çığlıklar atarak uzaklaşıyorlardı.

Annemin babası babamın kardeşini öldürtmüştü. Annem bunu Büyükbaba ölmeden hemen önce öğrenmişti. Babam hiçbir şey bilmiyordu. Annem Eddie'nin öldürülmesini sağlayan adamla, McIlhenny'le flört etmişti. Babam bunu bilmiyordu. Sonra McIlhenny annemi bırakmış ve kızkardeşi Katie'yle evlenmişti. Sonra birileri tarafından uyarılarak Chicago'ya kaçmıştı. Katie bunu bilmiyordu. Babam da bilmiyordu. Annem, McIlhenny'nin muhbir olduğunu ve kaçtığını çok önceden biliyordu. Eddie'yle ilgili gerçeği babası ona ölmeden önce söylemiş olmalıydı. Şimdi her şeyi biliyordu. Benim bütün bunların hepsini bildiğimi de biliyordu. Ancak tek bir kelime bile etmiyordu. Ben de öyle. Olanları bildiğim için beni sevmiyordu. Babamsa bana her şeyi anlattığını sanıyordu. Hiçbir şeyden haberi olmadığı için ondan nefret etmeme karşın, gerçeği anlatamıyordum. Olanları annemden başkası anlatamazdı. Başka hiç kimse. Susması, babama olan sevgisinden mi kaynaklanıyordu? Ya ben, ikisine de bir şey anlatmayarak onlara olan sevgimi çoğalttığımı mı sanıyordum? Oysa bildiklerim beni ikisinden de uzaklaştırıyordu.

KAÇIK JOE

Haziran 1955

Hikâyenin geri kısmını tamamlamama Kaçık Joe yardım etti. Düzenli olarak ve belli süreler için Gransha'ya, bölgedeki akıl hastanesine gönderiliyordu. Hastaneden her çıkışında daha huzursuz ve sinirli olurdu.

‘Tanrı’nın affedilebilecek tek yanı, var olmamasıdır,’ diye seslendi bana, bastonunu Halk Kütüphanesinin etrafındaki demir parmaklıklara vurarak. ‘Bu iyiydi değil mi, ha, genç Caliban?’

Gömleğinin üstünde yumurta lekeleri vardı. Gözleri yerinden fırlamıştı. Kitapları raflardan çekip birer birer yere fırlatmaya ve hepsinin birer çöplükten ibaret olduğunu söyleyerek bağırmaya başlayınca kütüphane görevlisi kadın iki park bekçisinin yardımıyla onu kapı dışarı etmişti. Dışarıda onu takip ettim. Tozlu patikada tepinip öfke içinde bastonuyla çalılara vuruyor, etrafa lanetler yağdırıyordu. Beni fark ettiğinde sevinçle gülümsedi, hızla bana doğru koşarak gömleğimin koluna yapıştı ve ensemini kavrayıp yüzümü o biçimsiz yüzüne yaklaştırdı.

‘Bunu kim yazdı dersin? Senin o aptal şairlerinden biri

olmadığını söyleyebilirim. Sen hiç büyümeyecek misin? Boyun uzadı ama hâlâ çok aptalsın. Gelişmeden eser bile yok. Kadınlarla ilgilendiğine bahse girerim. Sevgili Tanrım! Çöl Ermişlerinin ıstırabı ve Yehuda'nın acıları adına ne zaman bir şeyler öğreneceksin, sen zavallı yaratık, bu boktan varoluştan kurtulabilecek misin?"

Dar omuzları inip kalkıyor, yüzü öfkeden balon gibi şişiyordu. Bana bakıyordu ancak gözlerini kırıştırtmasından etrafı net olarak göremediğini anlıyordum.

'Beni dışarıya atan o orospuyla, Tanrım, cehennemde yeniden görüşeceğiz. Günün birinde bütün kahrolası kütüphaneyi yakacağım. Cahil, bilgisiz, cinsiyetsiz fahişe. Kafir! Kafir fanatik!'

Sonra sakinleşti, parmağını yukarı kaldırarak tekdüze bir sesle, 'İskenderiye'nin değerli kütüphanesi yıkıldı ya da talan edildi; ve yaklaşık yirmi yıl sonra, rafların boş görüntüsü, dini önyargılarla düşünceleri kararmamış olan her izleyicide keder ve kızgınlık uyandırdı.'

Sonra başını sallayıp, bir an durdu. 'Dinsel önyargı, bu da iyi. Burada yaşıyor olmalıydı, sonra orada...'

Başını yeniden salladı ve arkasını dönüp yürümeye başladı. 'Zaman kaybı!' diye homurdandı.

Sonra tekrar bana döndü, soluk soluğa kalmıştı, bastonuna dayanmış, takma dişlerini ileri geri oynatıyordu. Yüzü sakinleşmiş soluk görünüyordu.

'Nedir, biliyor musun?' diye sordu gülümseyerek. 'Koluna girmeme izin verirsen hiçbir şey beni nilüferlerle dolu bu havuzun etrafında dolaşmaktan daha mutlu etmeyecek. O zaman yağmur kadar haklı olacağız.'

Havuzun çevresinde dolaştık, öfkedeni soluyordu ama biraz yatışmıştı.

'Geçmişin belirsizliği sindirim sistemimi bozuyor evlat. Bunu anlayacağını umuyorum. Sanıyorum anladın, senin

bağırsakların da bozulmuş, bunu görebiliyorum. Ruhsal kabızlık. Sana bir şey öğretmek istiyorum. Fakat bana bir iyilik yap. Bana olan borcunu genç bir ahmak gibi davranmamakla ödeyebilirsin. Bir öğrenci gibi hareket etmekten vazgeç. Çok onur kırıcı. Etrafta köpek gibi dolaşıp her türlü sırra burnunu sokuyorsun, bu kötü bir alışkanlık. Gerekliyorsa çiftleş. Bu işi hallet ve bitir. Ama sonra büyü. Şimdi kolumu bırak. Dinlenmek istiyorum.'

Gözlerini nilüferlerden ayırmadan parmaklıklara yaslandı. 'İrinli nilüferler. Ah Shenandoah! Küçük kızkardeşin öldü. Kızını severdim. Bayım. Turuncu nilüferler. Kahrolası nilüferler!... Bana dinlemeye değer hiçbir şey anlatmıyorsun, oysa benden anlatmaya değer pek çok şey işitiyorsun. Hepsi boşuna. Şimdi de bu çıktı, beni yine kütüphaneden atıklarını duyunca sevgili ailem ne yapacak acaba? Tekrar o enkazın içine yollayacaklar beni. Erkek hemşireler gün ışığını bile esirgeyecekler. Umarım cehennemde ağır ağır yanarlar!'

Kötü şöhretli o akıl hastanesinde uzun süre kaldığını biliyordum. Hemşirelerin akıl hastalarından tek farklarının üstlerine giydikleri uniformalar olduğu söylenirdi. Haklıydı. Ona ne diyebilirdim ki. Beni bunaltıyordu, kafam karışıyor, kalbim sıkışıyordu.

'Ne var?' diye sordu, ufak bedeninin üstündeki kocaman kafasını pilli bebekler gibi iki yana sallarken, 'seni ilk kez o sanat odasına götürdüğümde bilmediğin ama şimdi bildiğin ne var? Cevap vermene gerek yok. Ben biliyorum. Sana Larry'den ilk defa söz eden kimdi? Doğru yönü kim gösterdi? Cevap vermene gerek yok. Biliyorsun. Olay nerede olmuştu? Şu bum-bum olayı. Bitmek bilmeyen tarrakalar, amin. Yüksek tepelere çıktı ve koşarak aşağıya indi, onun şeytanı gördüğünü söylediler, o acınası küçük adamlar. Hı?'

Larry'den bahsediyordu. Hemen anlamıştım. Bir şey söy-

lemezsem konuşmaya devam edeceğini düşündüm. Öte yandan kollarını sağa sola kaldırabilir, bastonunu yere atabilir, benim almamı isteyip tepinebilirdi. Yeniden heyecanlanmaya başlamıştı. Joe’yu kütüphaneden çıkaran görevlilerden biri, bize bakarak havuzun karşı tarafından geçti. Joe tekrar içeri girmeye kalkışırsa onu durdurmaya hazırды. Adamı Joe da görmüştü.

‘Henry Patterson,’ dedi, ‘işte bu o. Kırk yaşında ve benim gibi yaşlı bir adamı kütüphaneden atarak mesleğinin zirvesine ulaşmış. Orospu çocuğu güçlü de. Kütük gibi kolları var. Beni omzumdan yakaladığında pençelerinin arasında kemiklerimin ufalanacağını sandım. Mafsallarım onu bayağı zorlamış olacak ki elleri yumulup kaldı.’

Patterson geniş daireler çizerek etrafımızda dolaşırken onu izliyorduk. Yeniden yürümeye başladık, Joe kolumda dengesini sağlamaya çalışıyordu. Gül bahçesinde oturmak isteyince parktaki en yakın banka doğru yöneldik. Çok sıcak bir gün değildi, üstelik hava kapalıydı ama o elinde tuttuğu kocaman bir mendille yüzünü sildi.

‘Ağlayabilseydim keşke,’ dedi. ‘Bu mendil bazen işe yarıyor. Fakat bugün değil. Bugün değil. Hadi, bari bir hikâye anlat ya da bir şarkı söyle, azıcık neşeleneyim. Evet, bu daha iyi olacak. Madem dinlemeye değer bir hikâye bilmiyorsa, bari bir şarkı söyle. Uzun ve güzel bir şarkı olsun. Kuşları ürküteyim deme sakın.’

Arkamıza yaslandık ve ben ‘Tatlı Afton’u söylemeye başladım. İkinci dizede ağlamaya başladı ama kolumu dürterek devam etmemi istedi.

*Irmağın mırıltısıyla
Mary’ın uykuya dalıyor,
Yavaş ak Tatlı Afton,
Onun düşlerini bozma.*

‘Ah, Tanrım,’ diye içini çekti bitirdiğimde, ‘şarkıyı mahvettin genç Caliban, ama yine de çok güzeldi. ‘Erin’in Sessiz Torakları’nı biliyor musun?’

İsteddiği şarkıyı söylerken bir yandan da beni susturacak birileri gelir mi diye bakınıyordum. Kimse gelmedi. Ellerini rahiplerinkini andıran pantolonunun üzerine koyarak şarkının iki dizesini kendi kendine söyledi.

*Guguk kuşu vadisinin üstünden
Pazar gününü bırakacağım ki geçip gitsin.*

Gül yapraklarının yere düşüşünü ve çimenlerin üstünde bir süre kaydıktan sonra kıpırtısız kalışlarını izledim.

‘Pazar günleri,’ dedi Joe, ‘gerçekten bir felaket. Bütün korkunç olaylar pazar günleri olmuştur. Bu sence tuhaf değil mi? Kendi ailenden bilirsin. Yangın çıktığında günlerden cumartesiydi. Infaz bir pazar günü yapıldı. Yoksa yangın cuma günü mü çıkmıştı? Böylesi bir olayı unuttuğumu düşünmeni istemem. O günü çok iyi hatırlıyorum. Ömrümde hiç bu kadar çok silah sesi duymamıştım. Fakat pazar günü olduğundan eminim. Hayır, pazar günü başlamıştı, evet öyleydi.’

‘Pazar günü başlayan neydi?’

Gülünç, hafif bir sesle şarkı söyledi:

*Ona niçin diye sorduğumda günlerden Pazardı,
Ölüme gitmesi gerektiğinde günlerden Pazardı...*

Bir süre sustum.

‘O gün sen neredeydin? Pazar günü? Ya da silahların patladığı gün?’

Çenesini ellerinin üstünde bastonuna dayayarak bir süre dalıp gitti. Bir iki kez ağzını sonuna kadar açtı.

‘Elbette, kimler yoktu ki, orası her neresiyse. Olayla ilgisi olan herkes birbirine kenetlenmiş, şarkı eşliğinde dans ediy-

yordu. O zamanlar genç bir adamdım. Henüz delirmemiş-tim ama çok az kalmıştı.'

Bir an sustu.

'Küçük Maeve evlenmiş ha? Hem de bir zenciyle! Bunu duyduğunda babasının yüzünün ne hale geldiğini görmek isterdim.'

Kayıtsız bir tavırla kıkırdadı.

'Onun yüzünü göremezsin, uzun süredir Chicago'da,' di-ye cevap verdim.

'Ah, yüzünü hâlâ görüyorum, sen hiç korkma. Sabahın dördü. Sekiz temmuz 1926. Polis arabasından bir gölge gibi çıkıyor. Arkada iki adam var. Direksiyonda ise sevgili eski dostumuz Burke oturuyor. McIlhenny ceketinin yakasını kaldırmak için duruyor ve ben yağmurdan korunmak için sığındığım duvar dibinden çıkıp hızlı adımlarla yürüyorum, ona yaklaşıyorum ve kim olduğunu görüyorum. Onu yağ-murun altında bırakıp bir gölge gibi caddenin yukarisına doğru yürümeye başlıyorum.'

'Peki, orada ne yapıyordu?'

'Ne halt karıştırdığını sanıyorsun? Muhbirlik yapıyordu. Muhbirlik. Birkaç şilin için arkadaşlarını satıyordu. Dinle bak. Bir daha hiç karşılaşmadık. Ama tam zamanında gitti. O günden sonra karısını ve çocuğunu bir daha hiç görmedi. Onu uyaran kişinin kim olduğu biliniyor muydu? Bu konu-da bazı düşüncelerim olsa da tam olarak emin değilim. Po-lisin zahmet edip onu korumasına çok şaşırdım. Onlar için yalnızca bir kere çalıştı.' Kollarını açıp şarkı söylemeye baş-ladı.

İyi geceler tatlım, seni bekleyeceğiz,

İyi geceler tatlım, yakında çok üzüleceksin...

Ayağa kalktı. Bastonunu eline verdim.

'Ben gidiyorum,' diye bağırdı, 'yeniden görüştüğümüzde

çok daha yaşlı olacaksın. Oysa ben hep aynı yaşta kalacağım.'

Parmağıyla alnına hafifçe vururken bana gülümsedi.

'Sonsuza kadar genç kalmak. Deliliğin sırrı.'

Bir adım attı ve döndü.

'Her şeyi hatırlamak sana verilmiş bir cezadır.'

Kendi kendine bir şeyler mırıldanarak patikada yürümeye koyuldu. Çimlerin üstünde hafif bir esintiyle savrulacakmış gibi duran ürkek gül yapraklarına bir süre baktım. McIlhenny'i Joe mu uyarmıştı? Onun muhbir olduğunu teşhis eden kişi Joe muydu? Saçma gibi gözükse de öyleydi.

İRLANDACA

Ekim 1955

Annem İrlandaca bilmezdi. Ancak şiirlerin ve şarkıların bazı İrlandaca bölümlerini ezberlemişti. Hastalandığında İrlanda dilinde yazılmış eski şiirleri okulda öğrenip öğrenmediğimi sordu. Çok azını biliyordum. Bir tanesi dedi, bir kadınla ilgiliydi, kadın yaptığı kötü bir şeyden dolayı çok acı çekiyordu. Sevdığı adamı terk etmişti. Sevgilisinden ayrılmadan önce, ormandaki ağaçların sesinin ona nasıl vahşi bir müzik gibi geldiğini, denizdeki dalgaların yüreğini nasıl dağladığını hâlâ hatırlayabiliyordu. Bu şiiri biliyor muydum? Kadının adı Liadan'dı. Bu şiirin bir de şarkısı olduğunu sanıyordu. Ben bilmiyordum. Sevgilisini neden terk etmişti? diye sordum. Bilmiyordu, ancak cennete kabul edilmekle bir ilgisi vardı.

Bildiğim her şeyi ona anlatmaya karar verdim. Fakat her seferinde cesaretim kırılıyordu. Bir başlasam gerisinin kolayca geleceğini düşünüyordum. Her şey olabilirdi. Belki ellerini kulaklarının üstüne koyup ağlamaya başlayacak ya da daha kötü şeyler olacaktı. Ama bildiğimi mutlaka söylemeliydim. Gerçekler içimde büyüyordu. Liam'la konuşmayı

düşündüm, ancak annemden önce onunla konuşmak bana yanlış göründü. Önce annemin rızasını almalıydım. Birçok kez denememe karşın bunu yapamadım.

Biraz olayları netleştirmek, biraz da anlatacaklarımın provasını yapmak, hangi ayrıntıları ekleyip hangilerini çıkaracağıma karar vermek için, bildiklerimi alıştırma defterime yazmayı denedim. Fakat sonra birilerinin defteri bulup okuyabileceği düşüncesi beni korkuttu. Böylece sözlük yardımıyla hepsini İrlanda diline çevirdim. Bu iş bir haftadan fazla zamanımı aldı. İngilizce yazdıklarımı kağıtların ateşi söndüreceğini söyleyip beni uyarmasına karşın annemin gözü önünde yakıyordum.

Birkaç gün daha bekledim. Bir akşam, babam *Pear's Ansiklopedisi*'ni okurken -bu onun evde eğitim adını verdiği bir meşgaleydi- oturmuş ev ödevlerimi yapıyordum. İrlandacaya çevirdiğim metni ona okudum. Bunun yerel tarihle ilgili bir okul ödevi olduğunu söyledim. Başını sallayıp gülmüseddi ve kulağa çok hoş geldiğini söyledi. Annem dikkatle bizi dinliyordu. Ne yaptığımın farkındaydı. Babam omzuma vurarak bu dilin evde konuşulduğunu duymaktan hoşlandığını söyledi. O bahçeyi süpürmek için dışarı çıktığında, arkam dönük olmasına karşın annemin bana baktığını hissettim. Uzun süre sessizce yerinde oturdu. Pencereden babama bakıyordum, kovadaki suyu döküp sert hareketlerle yeri süpürüyordu. Annem içini çekerek merdivenlere yöneldi. Babam yeri süpürmeyi bırakmış, kolunu fırçanın sapına dayayarak gözlerini yere dikmişti. O sırada annemin de babamı izlediğini biliyordum. Sonra bir şey söyledi, belki de kızgınlık ifade eden çok kısa bir tümce, duymadım çünkü ağlıyordum.

Çavuş Burke'un iki oğlunun da -başka çocuğu yoktu- Maynooth'daki papaz okuluna gittiğini duymuştuk. En azından

başka Burke'lar doğmayacak, dedi dayım Tom. Bu konuda bahse giremem, dedi kardeşi Dan. Yalnızca bu ismi taşımayacaklar, hepsi o kadar. Annem onun bu sözüyle uyuşukluktan silkindi ve kutsal rahiplerle ilgili söylediklerinden dolayı Tanrı'nın Dan'ı affetmesini istedi. Herkes gülmüştü. Kara cüppeyi bunlar mı giyecek? dedi biri. Sakın, dedi annem, sakın böyle şeyleri birbiriyle karıştırmayın. Onlar başka bir dünyaya aitler.

POLİTİKA EĞİTİMİ

Kasım 1956

Hepimiz konuşmacıya bakıyorduk, İngiliz askerî üniforması içindeki papaza. Düzgün ve uzun boylu bir adamdı. Düzgün bir aksanı vardı, yanaklarındaki kırmızılık yakışıklı suratını biraz bozmuştu. Müdür bize onu tanıtırken, Eğitim Bakanlığından okulumuzu ziyaret etmek için gönderildiğini söyledi. Tepelikli şapkasını başına geçirişi, kürsüde hocaların ellerini sıkışı, kağıtları katlayışı, kararsız alkışlara gülümseyişi ile bana oldukça zarif göründü. Ellerini dua eder gibi birleştirerek bizi hafifçe selamladı. Müdüre teşekkür ve şükranlarını sunduktan sonra konuşmasına başladı.

‘Denizden yaklaşık altıyüz metre yükseklikteki Binevenagh’tan Foyle havzasına, eteklerindeki balçık kaplı yatağıyla Roe nehrine baktığınızda kentinizin de içinde yer aldığı bu kara ve deniz manzarasının olağanüstü güzelliğinin ve stratejik öneminin farkına varırsınız. Bu kent, bugün de Kuzey Atlantik’in doğu bölümüne hakim durumdadır ve Batı’nın uluslararası Komünizm tehdidine karşı aldığı önlemlerin bir uzantısı olan NATO uçaklarının düzenli uçuşları için önemli bir hava üssü olma niteliğini taşımaktadır. Bu tehdit,

savaşın sonunda burayı kuşatan Alman denizaltılarının yarattığı tehlike kadar ciddi boyutlardadır. Bugün denizin dibinde yatan Alman gemileri, bir zamanlar özgürlük ve demokrasi için nasıl sabırla ve elbirliğiyle savaşıldığını bizlere hatırlatan birer semboldür. Bizler eldeki bütün kaynaklarımızı demokratik sistemin, ki bu sistem içinde yaşadığımız için çok şanslıyız, devamı için kullanacağız. Sovyet gemileri Kuzey Atlantik'in sularında süzülürken, başka ülkelerden denizciler kent yaşamına katılmak için Derry'e geldiğinde, savaşın belirtilerini yeniden hatırlayacaksınız -sayısız Alman tutsağını, U-botlarının saldırılarından kurtulan cesur insanları, tutsak alınan sıra sıra Alman denizaltısını, yüzlerce Amerikan ve İngiliz savaş gemisini, 1941'de kurulan Amerikan deniz üssünü, bombardımandan sonra Tanrı'ya şükür ayakta kalabilen kentin üstünde uçan Alman savaş uçaklarını- bu dramatik sahnelerin tümü, bu korkunç mücadelede kentin ne kadar gurur verici bir rolü olduğunu kanıtlamaktadır. Şimdi daha az görünürde olsa da daha önemsiz olmayan bir savaşa çağrılıyorsunuz; daha az görüldüğü için daha az gerçek olmayan bir düşmana karşı. Bu savaş, insanoğlunun akli ve yüreği için verilmektedir: inanca karşı inançsızlığın; özgürlüğe karşı kurnazlığın; yüzyıllardır pek çok İrlandalı'nın yüreğini tutuşturan sıcak Hristiyan inancına karşı insanın kanını donduran ateist inancın savaşıdır. Bu insanlarda bu sıcaklık yok, karşı cephede kapatılmış kiliseler, tutsak kampları, laik ve askeri devletin toprakları, tanrı tanımaz inancın meyvaları var. Ateizm mantığımızdan başka içgüdülerimize de aykırıdır. İnsanoğluna uzun süre hükmedemez. İrlanda bu şeytanı hiçbir zaman kendi isteğiyle seçmemiştir, çünkü İrlanda halkının içgüdülerine güveni sonsuzdur. Adalarda yaşayan halkla birlikte bu ülkenin insanları, yöresel çatışma ve ayrımcılık gibi kargaşa yaratan unsurları ortadan kaldıracak, onun yerine daha ulvi ve soylu bir

manzaraya, Binevenaghan'ın girintili tepeleri üzerindeki ışıklı özgür topraklara ve bu ihtilaflı surlardan başlayıp güvenli kentlerimize ve köylerimize kadar uzanan geniş plato-ya bakacaklar. Bizim iç çatışmalarımız kardeş kavgalarından başka bir şey değildir; İrlandalı etnik grupların her birinin özgürlüklerini korumak için yüzyıllardır yaptığı gibi dışımızdaki düşmanla mücadele düsturuyla, Hristiyan ailesinin dayanışma ruhu yeniden canlanmalıdır. İrlanda halkı -bu kenti kuşatan eski surlardan başlayıp, Hristiyanlığın komşu adaya yayılmasını sağlayan Columba manastırı ve Grianan kalesinin bulunduğu iç bölgelere kadar- özgürlük aşkının ifadesi olan çok mücadeleler vermiştir. Böylesi bir tarihle, böylesi topraklar ve düşmanlıkta cömert, ittifakta sadık bir halkla geleceği güvenle karşılayabiliriz. Atlantik'in uzak denizlerinin kendi topraklarımız, yürüdüğümüz yollar, koruduğumuz tarihi eserler ve içimizde beslediğimiz sevgi kadar hayati önemi olduğunu unutmamalıyız. Kentinizin geçen savaşta nasıl bir mücadele verdiğini biliyorum, kapımıza çoktan dayanmış olan bu savaşta da aynı mücadeleyi verecek. Bu çok ağır bir sorumluluk. Bu sorumluluğun ilk kez, savaş sırasında Magee Kolejindeki Birleşik Deniz Üssü ve Hava Karargahında görev yaparken geldiğim ve daha sonra birçok kez ziyaret ettiğim bu kentin insanları tarafından üstlenilecek olması benim için özel bir onur ve mutluluk kaynağı. Burada geçici hevesler alaya alınıp aşağılanıyor, gelenekler ve süreklilikle donanmış bu toplumda, insan mücadele ile sonsuz doğruluk arasındaki bağı kavrayabiliyor. Süreklilik duygusu olmazsa insanın ancak bir sinek kadar değeri olabilir. İşte mirasımızın bu değerli ögesiyle bu büyük oyunun aktörleri haline geliriz. İnsanoğlunun öyküsü ise bu dünyanın ötesinde sona erer. Bize kalan muazzam ve muhteşem bir hazırlıktan başka bir şey değildir. Tarihimizin amacı Tanrı'ya ulaşmaktır; tarihimiz, Tanrı-korkusunu, ce-

sareti, mertliği, hürmeti, alçakgönüllülüğu muhafaza etmektedir. Hepinizi selamlıyorum.'

Büyük salondan sınıflarımıza dağıldık. Herkes tuhaf bir sessizliğe bürünmüştü.

Ertesi gün tarih dersinde konuşmayı tartıştık. Peder McAuley ilk tepkileri almak istedi ancak kimseden ses çıkmadı. Hiçbiriniz dinlemediniz mi? diye bağırdı. Hiçbirimiz dikkat etmemiş miydik? Bizler birer ot, hayvan ya da taş mıydık? Bu adamın ziyaretiyle son zamanlardaki bombalamalar arasındaki ilintiyi de mi fark etmemiştik?

Irwin, pederin öfkesine son vermek için sözünü keserek Binevenagh hakkında söylenenler ne anlama geliyordu? diye sordu. Komünizmle baş etmek için neler yapılmalıydı? Biraz yatışmış, sabırlı ama yine de aşağılayıcı bir tavırla McAuley, Binevenagh'tan söz ederken adamın, aslında bölgeye ve içinde bulunduğu duruma genel bir bakış açısı getirdiğini söyledi. Bildiğimiz konularla başlattığı konuşmasını bilmediğimiz bir konuyla bağlamıştı. Bu bir eğitim yöntemiymiş. Onun söylediklerini defterimize not almamız gerekiyordu. Sınıfta yeniden bir sessizlik oldu. Öfkelenmeye başlayan McAuley bu konferansın, biraz olsun kendi önemsiz kaygılarımızdan gözlerimizi ayırmamıza ve dünyadaki konumumuza bakmamıza yardımcı olmak amacıyla düzenlendiğini söyledi. Bu adamın bir bakış açısı vardı. Peder McAuley Lisahally'deki U-botlarını, Amerikan gemilerini ve diğer olayları bugün gibi hatırlıyordu. İçimiz sıkılmaya başlamıştı. McShane adamın Katolik papazı olup olmadığını sordu. Kesinlikle hayır, diye cevap verdi McAuley, o bir Anglikan, ya da Anglo-Katolik bir papaz, her ne kadar Roman Katoliklerin dışında başka bir Katolik sınıfı kabul etmesek de. Bunu bize her yıl tekrar ederdi. Anglo-Katolik terimini, Reformasyonu haklı gösterdiği için kesinlikle kullanmamalıydık. Bu ayrım hepimizin kafasını karıştırmıştı. Hangisi daha kötü, Komünizm mi, Reformas-

yon mu? diye sordum. İkisi de, fakat Reformasyon tarihe karışmıştı. Oysa Komünizm hâlâ var olan bir tehlikeydi. Ama bizler burada hâlâ Reformasyon tehdidi altında değil miyiz? Katolik olmak tehdit altında yaşamak değil mi? Konuşmacı bize tam da bunu anlatmak istedi, diye rahat bir tonla devam etti McAuley. Eski ayrımları bırakın. Hristiyan ailesinin içinde kavgalar olmuştur ve bunlar zamanla çözülecektir. Her şey çözümlendiğinde bile Komünizm tehlike olmayı sürdürecektir ve Tanrı'ya inanan herkes tehdit altında olacaktır. Biz Batı'ya aitiz ve kaderimizi onlarla birleştirmeliyiz. Kendi küçük dünyamıza çekildiğimiz için, diye devam etti, o adamın tarif ettiği manzaraya sahip değiliz. Fakat eğer inancımıza sahip çıkar ve onu korursak dünyadaki yerimizi alabiliriz. İç sorunlarımızın dünyanın gereksinimlerinden ne kadar farklı olduğunu görmemiz gerekir. Gözlerimizi oraya -küresel ufuklara- çevirmeliyiz. Evet, yarın derse kaldığımız yerden, Avrupa tarihinden devam edeceğiz. Viyana Kongreleri'nden. Tarih insanlarla değil, eğilimlerle ilgiliydi. Eğilimleri görmek için tarih öğrenmeliydik. Ama Tanrı bilir onun ve konuşmacının tüm çabaları sonuçsuz kalacaktı. Zil çaldığında, bizden sonraki sınıf içeri girmeden önce koridorda sigarasını içmek için hızla dışarı çıktı.

'Propaganda,' dedi Irwin. 'Bütün olay bu. İlk Almanlar. Ardından Ruslar. Sonra da her zaman IRA geliyor. İngiliz propagandası. Almanların ya da Rusların bizimle ne alıp-ve-remediği vardı? Oysa bizim bütün derdimiz İngilizledir. McAuley morondan başka bir şey değil.'

Büyükbabamın yiyecek götürdüğü limandaki genç Alman tutsağı hatırladım, bana anlatılana göre büyükbabaya teşekkür etmek için tabancasını -yıllar önce polis karakolunda kaybolan ve kimbilir kaç kez kullanılan tabancayı- ona hediye etmişti. Belki de bu önemsiz bir olaydı. Sonunda anlamaya başlıyordum. Küresel bakış. Buna ihtiyacım vardı.

ÇAVUŞ BURKE

Aralık 1957

Şimdi bakın bayan, Çavuş Burke anneme böyle söylemişti, (ya da buna benzer bir şey), size daha fazla sorun yaratmayacağım, rahat olun. Elimizdeki dosyalarda açığa kavuşturulması gereken pek çok şey var. Ben buradan ayrılmadan önce onlar tekrar gözden geçirilecek. Çavuşun ağzından ateşli bir hastanın etrafa yaydığı ısı gibi çıkan sözcükleri bana tam aktarmamış olabilirdi. Çavuş, sorun yok, hiçbir sorun yok deyip, bunu durmadan tekrarladığında bir sorun olduğunu sezebiliyordum, dedi annem. Arkadan biri çekiştiriyormuş gibi üzerimdeki elbisenin gerildiğini hissediyordum. Ölmek istedim, onun yüzüne cesaretle bakmak istedim, ama hiçbir şey yapamadan orada öylece oturdum ve Tanrı beni affetsin, söylediklerini dinleyip başımı salladım, bir yandan da sevgili Tanrım, karnımda hissettiğim sancı bir çocuk tekmesi mi, diye düşündüm, tıpkı sizlerden birine hamileyken içimdeki hareketlerinizi hissettiğim günlerdeki gibi, tekmenin şiddetinden kız ya da oğlan olduğunuzu anlardım -evet, anlardım- babanız eve geldiğinde ona doğacak bebeğin cinsiyetini söyledim, tahminim hep doğ-

ru çıkardı. Buna hep gülerdi, ama inanırdı. Eğer kız olacak dersem yüzü daha bir aydınlanırdı, çünkü kız çocuklarının daha büyük bir mucize olduğunu düşünürdü, tabii bu siz oğlanları istemediği anlamına gelmez. Onun huyuydu bu.

Burke annemle konuşmaya geldiği sırada ben okulda mıydım? Bana olanları anlattıktan çok sonra, geldiğinde evde olduğuma ve sesini duyduğuma kendimi inandırdım. Bizden üç ev ötede oturan Freddie Campell'in kümesindeki güvercinlerin kadife sesi yaz ikindilerinde bana uyku verirdi. Güvercinler konusunda uzman olduğumuzu hayal eder, onlara farklı isimler takardık -yelpaze kuyruklular, evciller, zangoçlar, kumrular- ve her gün, teneke kaplı kümese girmeden önce oluklu çinko çatının üzerinde kanat çırpışlarını izlerdik. Yedikleri yemler ve mavi-beyaz dışkıları, beyazı kuru ama ışıltılı, mavisi ışıltının üstünde bir göz gibi, arka bahçede her yana serpilmişti. Burke bahçede uyukladığım o ikindilerden birinde mi gelmişti? Aslında başka bir gün gelmişti ama ben öyle olmasını istiyordum. 1957 yılının aralık ayıydı ve ben hâlâ okuldaydım; annem bana olanları anlattığında aradan dört yıl geçmişti, üniversiteye başlamak üzereydim. Şimdi düşünüyorum da yaz tatilinde Fransa'ya gideceğim için anlatmıştı bana her şeyi, bir daha dönmeyecekmişim ya da bir kazada ölecekmişim gibi bir düşünceye kaptırmıştı kendini. Yolculuğa çıkmadan önceki geceydi ve babam o sırada hasta olan kardeşi Phonsie'yi görmeye gitmişti. Annemin benim bildiklerime aldırmadığına, susacağımdan emin olduğuna inanmaya başlamıştım.

Bunun bir sonu olmalı, demişti Burke, kesin bir son, gerçek bir bitiş. Ne demek istediğini sormuştu annem. Ah, diye cevap vermişti Burke, bütün bu kedere son vermekten ve huzura kavuşmaktan söz ediyorum. Babanıza bakın, demişti, iki kişinin ölümünden sorumlu olduğu için vicdanı

sızlayarak öldü, üstelik ikisi de yanlış adamdı. Katie'ye bakın, dağılan evliliğine, babasız kalan kızına ve sürgünde çifte bir hayat yaşayan babasına. Frank'e, kocanıza bir bakın, ailesinin bir muhbir yüzünden utanç içinde olduğuna inanıyor ve çektiği bunca acıya karşın etrafında dolaşıp ona sorular soran, o delikanlının silahı bulduğu gece gitmesine neden izin verildiğini merak eden çocuklarının karşısında suskun kalıyor. Burke, Frank'in bu işle bir ilgisi olmadığından emin olduğu için onu o gece salıverdiğini iddia ediyordu. Çocuklarımı o yüzden mi onun önünde dövdünüz? diye sordu annem öfkeyle. O yüzden mi onu beline kadar morarttınız? Belfast'tan, Özel Şubeden gelen adamların önünde böyle davranması gerektiğini, onların eline düşmüş olsaydı Frank'in uzun süre içerde kalacağını söyledi Burke. Frank'in zararsız olduğunu onlara inandırmak için çok çaba göstermişti. Ama şimdi bu olaydan dolayı üzüntü duyuyordu ve taş atma olayında çocuğun başını derde soktuğu için özür diliyordu. Delikanlı daha sonra kendisini Piskopos'un aracılığıyla ziyarete gelmemiş miydi? Gerçekten akıllı bir çocuktuktu o. Fakat zehir, kız ve erkek kardeşlerine bulaşmıştı bile. Bütün bunlara son vermenin zamanı gelmemiş miydi? Kimse bu döngüden çıkmak istemiyor muydu? Her şey böyle sürüp gitmek zorunda mıydı?

Evet, diye anlatmaya devam etti annem, nedenini çabucak özetledi. Adaletsizlik. Polis. Kirli politikalar. Olayların kurbanları olanlara buna bir son ver demek haddini aşmak olur. Ne yapmalarını bekliyorsunuz? Protesto eylemleri için özür dilerler, yine işsizliğe, seçim bölgesinde yapılan hilelere dönerler, polislerden her gün dayak yerler, kötülükte kendilerini kat kat geçen hakim ve savcılar tarafından onlarca hayatı karartmakla suçlanırlar. Burke'un bütün bunlara cevabı yoktu. Başını öne eğmiş oturuyor, sık sık iç çekiyordu. Sonra Frank'in her şeyi bilip bilmediğini sordu. An-

nem ona anlatacak mıydı? Annem bunun kendisiyle ve kocası arasında bir mesele olduğunu, başkaları karışmaya kalkarsa sorunların daha da büyüyebileceğini söyledi.

Nasıl sorunlar? diye sordum anneme. Ne yapacaktı? Ne yapabileceğini ancak Tanrı bilirdi, gücü neydi ki, fakat onların bir şeyler yapacağına, yapabileceğine inanmalarını istiyordu. Pokerdeki gibi blöf yapıyordu. Bunu fark ettiğimde ona hayranlık duydum. Fakat oyunu nasıl sürdüreceğini merak ediyordum. Herkes kafeslenmişti. Her şey neredeyse yerli yerindeydi.

Önceleri yerinden pek kıpırdamamıştı, ama çok korkuyordu. Burke mutfağın ortasında elinde şapkası, parlak deri kemeri ve tabancasıyla kara üniformasının içinde ayakta duruyordu. Tabancası kayışla beline bağlanmıştı ve copu kemerinden belli bir açıyla sarkıyordu. Şapkasını çıkarmasının bir sakıncası var mıydı? Ya oturmasının? Kafasına takılan ve annemle konuşması gereken bir iki konu vardı, bunları Frank isteyken konuşmanın daha iyi olacağını düşünmüştü. Mahzuru var mı, Bayan? Oturdu ve şapkasını çıkarıp dizlerinin üstüne yerleştirdi, biraz rahatlayıncaya kadar copunun yerini değiştirdi. İri yarı bir adam olduğundan bedeni pencereden gelen ışığı engelliyordu. Oda yarı karanlıktı, annem yüzünü iyi seçemiyordu.

Kapı açık kalmıştı ve annem kapının hafifçe vurulduğunu duymuştu, kapıdaki kim olduğunu sorduğunda birden karşısında onu görmüştü. Aniden içinden onu defetmek gelmişti ancak sesi bir türlü çıkmamıştı. Bir an bir kaza olduğunu, birinin öldüğünü ya da yaralandığını düşündü. Bu aralar gemilere kablo döşerken bütün gün suyun içinde kalan babamın boğulduğunu ya da rıhtımda yüksek iskele tahtalarının üstünde başına bir şey gelmiş olabileceğini aklından geçirdi. Babam iskelelerin çok dar ve çürük olduğunu, yüksekten korktuğunu söylemişti. O sıralarda

savaştan kalan filonun hurda gemilerinden birini söküyorlardı. Sonra içimizden birinin bir kömür kamyonunun altında kaldığını, ya da çingenelerin arkadaki boş alanda doluşmaları için ortalığa salıverdikleri atlardan biri tarafından ezildiğini düşünmüştü. Fakat çavuş konuşmaya başlar başlamaz konunun bunlarla ilgisi olmadığını anlamıştı. Bir süre sesinin çıkmasını beklemiş, tükrüğüyle ağzını ıslatarak aniden kuruyan boğazının acısını hafifletmeye çalışmıştı.

Burke, Katie'nin kızı Maeve'nin İngiltere'de evlendiğini ve çocuğu olduğunu bildiğini söylemişti. Bu olay onu, Katie evlendiğinden beri olanları düşünmeye itmişti. Çok mutlu bir evlilik olabilecekken her şeyin tersine dönmesi ne talihsizlikti, bu bela başlarına gelmemiş olsaydı, ne Katie'nin kocasız, ne de Maeve'nin babasız kalmasına gerek kalacaktı. Bu memlekette politika insanların hayatlarını mahvediyordu. O nedenle, diye sürdürdü sözlerini, insanların bazı şeylerden haberlerinin olmaması daha iyidir, özellikle de gençlerin. Yaşamlarını sıkıntıyla geçiriyorlar, hem de ne uğruna? Kendisi bir an önce emekliye ayrılmak istiyordu. Böylece huzura kavuşacaktı ancak bu onun için de zordu. Arkadaşı Bill Mahon'u hatırlıyordu, Antlaşma'yı izleyen çatışmalar sırasında polis teşkilatına birlikte girmişlerdi. O yıllar, yirmili yılların başı kötü anılarla doluydu. Kuzey İrlanda'nın doğuşu epey sancılı olmuştu. Billy Mahon da insafsızca öldürülmüştü. Büyükbabanın arkadaşının gazete ofisinin önünde öldürülmesinden o sorumlu değildi. Babanız, demişti anneme, çok çetin ve zeki bir adamdı. O cinayetten paçayı kurtardı, çok dikkatliydi, kimse onu suçlamadı. Annem tam o sırada sesine yeniden kavuşmuş, Burke'a büyükbabanın onlardan bir şey saklamadığını söylemişti. Çavuş bunun üzerine başını sallayarak, evet, demişti, ama biz yine de Katie'nin kocası McIlhenny sayesinde büyükbabaya ulaştık. McIlhenny onların adamıydı. Onlara

bilgiyi McIlhenny vermişti. Ancak Eddie'yi doğrudan muhbirlikle suçlaması kendisi için tehlikeli olacaktı, bu yüzden bilgiyi Eddie'den aldıkları söylentisini yaymaya karar verdiler ve bu yalanı sızdıracak bir yol aradılar. Larry McLaughlin bu işte kurbandı; polisteki kaynaklardan Eddie'yi suçlayıcı deliller elde ettiğini düşünüyordu. İki taraf da ikili oynuyordu. Eddie öldürüldüğünde, yaptığı hatayı büyükbabaya söyleyeceklerdi, ama onlardan adamları McIlhenny'i bir süre daha korumaları istendi. Onlar da, McIlhenny Katie'yle evleninceye kadar ağızlarını açmamışlar, sonra biri gerçeği öğrenmişti. McIlhenny'i güç durumda bırakan, onun hemen yurt dışına kaçırılmasına neden olan bu kişinin kim olduğunu hep merak etmişti. Bir daha geri dönmeyeceğini bildiği için McIlhenny genç karısını terk etmek istemiyordu, karısının arkasından gelmesine izin verip vermeyecekleri konusunda bir fikri olmadığı gibi, ona olanları anlatmayacaklarından da emin değildi. Katie'nin Chicago'ya gitmesini engelleyen babanız mıydı? diye sormuştu. Yalnızca birkaç aylık evli ve hamile bir kadını? McIlhenny yaşıyor muydu? Yeniden evlendiği, hâlâ orada yaşadığı ve kimseyle görüşmediği doğru muydu?

Artık üzülme, demek istedim ona, her şey bitti. Ama hayır her şey bitmemişti. Bana, McIlhenny'le aralarında geçenlerden hiç söz etmemişti; evlendiklerinde, kendisinin ya da babamın olayların ne kadarını bildiklerinden de. McIlhenny'le çıktığını biliyorum, Anne. Bunu babamdan sakladığını da.

Onunla bu şekilde konuştuğumu düşledim, söyleyemediğim şeylerin kendi kendime provasını yaptım. 'Bilmediğin şeyler seni incitmez,' diyecektim ona. 'Bilmediğim ve bana anlatmadığın şeyler ise beni incitiyor. Hepsi bundan ibaret. Eğer beni daha çok sevseydin, seni ve babamı ne kadar çok sevdiğimi bilseydin bana her şeyi anlatırdın. Bunu nasıl bi-

lemezsın? İzin versen, sana yardım etmek için her şeyi ama her şeyi yaparım.' Ama bu doğru muydu, beni daha çok sevse her şeyi anlatır mıydı? Bildiklerinin ötesinde bir şeyler olduğunu sezmek, ama ne olduğunu bilmemek onun için daha kötü değil miydi, bana tüm gerçeği anlatmasını engelleyen bu muydu? Eddie'nin öldürölüşünü, o sırada neler olduğunu düşlemek, bir tek senaryodan, diğerlerini geçersiz kılan tek bir hikâyeden belki de daha kötüydü, sarıldığı tek gerçek de elinden alınacaktı. Olay yerinde bulunan herkes ya ölmüş, ya sürgüne gönderilmiş ya da bir şekilde susturulmuştu. Ben bile bana gerçeğin anlatıldığını nereden bilebilirdim? Bunu ona sormalı mıydım? Babamla evlendiğinde ne biliyordun Anne? Babam ne biliyordu? Birbirinize ne zaman anlattınız? Bana karşı neden hep sessiz kalmayı yeğledin? Gülleri hatırlamıyor musun? Orada ne olduğunu biliyordun; babam da biliyordu. Bana neden anlatmadın? Gerçekten umrunda olsaydı anlatırdın. Şimdi bile Burke'la konuştuklarınızdan söz edip, babamla sen ve senle McIlhenny hakkında hiçbir şey anlatmayarak, benim kendi kendime keşfetmediğim hiçbir gerçeği açığa vurmayarak neler yaptığını görmüyor musun?

Annem bana bakıyordu. Ona gülümsedim.

BÖLÜM ALTI

TAŞRALILAR

Haziran 1958

Bir keresinde, dedim anneme, Katie kocası McIlhenny'den dinlediği tuhaf bir hikâye anlatmıştı. Maeve'ye hamile kaldıktan hemen sonraydı. McIlhenny, Inishowen yolu üzerindeki Derry'le Donegal arasında düzenli olarak sefer yapan - Derry Burnfoot, Fahan, Buncrana, Malin, Carndonagh, Gleneely, Moville, Derry- neredeyse her yazlık evin önünde ve ara yollarda duran Swilly Gölü otobüslerinde yaz sezonu için biletçilik işi bulmuştu. O bu hikâyeyi biliyor muydu? Hatırlamış mıydı?

'Hikâyenin ana fikrini hatırlıyorum,' dedi, 'McIlhenny'nin anlattığı şekliyle. Ne yazık ki kendisi hatırlamadı.'

Hikâyeyi, tepkisini ölçmek için yeniden anlattım. Bütün sakinliğiyle oturup beni dinledi.

McIlhenny'nin bilet sattığı otobüse her çarşamba düzenli olarak binen yolculardan biri Inishowen yarımadasının hemen yukarısındaki Malin kasabasında oturan bir adamdı. Adamın adı Sean'du. Her zaman elinde taşıdığı kahverengi, oldukça yıpranmış bir evrak çantasıyla biniyordu otobüse.

Yolculuk boyunca çantayı dizlerinin üstünde tutuyordu. Çantanın içinde yalnızca bir çocuk çorabı teki vardı. Bunu söylerken McIlhenny kendinden emin bir tavırla başını sallamış, sonra yüzüne dökülen siyah bir perçemi eliyle arkaya atmıştı. Kafasını miğfer gibi saran gür ve simsiyah saçları vardı, dedi Katie. Sean'a gelince, onun hikâyesi buydu. Tek bir çocuk çorabı. Katie McIlhenny'e, bunu nasıl olup da bildiğini sorduğunda, Sean'un çantayı açıp ona gösterdiğini söylemişti. 'Şuna bir bak, tek bir çocuk çorabı, eşini bulduğumda bu seyahatleri bırakacağım,' demişti.

Anlaşılan Sean yıllar önce küçük kızını kaybetmişti. Kız Derry'deki hastanede yüksek ateşten ölmüştü. Onu hastaneye götürdükleri günün akşamı ölüvermişti. O akşam Sean bebeğin tüm eşyalarını toplamıştı ancak çoraplarından birinin teki kaybolmuştu. Hâlâ o çorabı arıyordu. Her gün hastaneye gidiyor, bekleme odasında oturuyor, hemşireler yanına gelip her yeri aradıklarını ancak çorabı bulamadıklarını söylüyorlardı. Onunla alay ediyorlardı. Çorabı bulmuş gibi yapamazlardı çünkü nasıl bir şey olduğunu bilmiyorlardı, ayrıca kayıp teki bulsalar bile Sean bunun aradığı çorap olmadığını söyleyecekti. McIlhenny onun gibi neler var, demişti. O otobüste neler taşındığını görseydin, nasıl bir yerde yaşadığını anlardın. Taşralılar bir tuhaf oluyor, demişti. Her şeyi kendilerine mal ediyorlar, kazaları bile. Bir felaket olsa hemen her zaman bir şeylerde, birilerinde, çoğu kez de kendilerinde bir kusur buluyorlar. Malin'li Sean çocuğuna ait eşyaların tümünü toplayamazsa, onun Cennete gidemeyeceğine inanıyordu. Çocuğunun ölümünden kendini sorumlu tutmanın bir yoluydu bu. Katie, çorabın ne renk olduğunu sordu. Kırmızı çizgileri olan sarı bir çoraptı. Ona göre Sean, bu dünya ile öbür dünya arasında kaldığına inanarak çocuğuna cezaların en kötüsünü vermişti. Donegal'ın ve tüm İrlanda'nın kötü geçmişi nedeniyle bu tür insanlarla dolu ol-

duğunu ileri sürmüştü. Ya Glenveagh vadisindeki Lord Leitrim'e ne demeliydi. Şeytanın tekiydi, vadideki tüm halkı temizlediği için pisi pisine vurulmuştu. Adamın mezarında rahat etmediğinden emindi. Akşam karanlığında, vurulduğu yerde, çitlerin ötesinde atının üstünde geniş kenarlı şapkası ve peleriniyle silueti belirirdi. Atı hiç ses çıkarmazdı. Dört-nala koşarak çite yaklaştığında birkaç saniye kadar toynaklarının sesini duyabilirdiniz. Bu sesi duyduğunuzda atın üstündeki siluet aniden yok olup giderdi; o tarafa doğru baktığınızda sınırsız karanlığın içinde kayıp giden yoldan başka bir şey görünmezdi. Lord Leitrim ve onun gibiler ahiret gününe kadar hayalet olarak kalacaktı: hiç yaşamayacaklar, hiç ölmeyecekler, yalnızca gölgeleri havada asılı kalacaktı.

Moville'in dışındaki yolda, aşağıda Greencastle, Redcastle, Quigley Burnu'na ve ordan yukarıya, babamın Liam'la benisandalla nehrin karşı tarafına geçirdiği Culmore'un sessiz ufuklarına uzanan göl kenarı boyunca otobüs hızla ilerlerken şoförün karşısında ayakta dikilmiş duran McIlhenny gözlerimin önüne geldi. Onu, Creeslough'u anlatan bir göçmen şarkısı söylerken hatırladığını söylemişti annem. Creeslough'u hiç görmemiştim. Kuzey Donegal'in kıyısına sıkışık kalmış, annemle babamın önünde kâtlettiğim İrlandacayı doğru dürüst öğrenebileceğim bir yerdi, Ranafast ve Loughanure bölgelerine giden yolun üzerinde yer alıyordu.

Peki, hikâyenin ana fikri neydi? diye anneme sordum.

Ah, dedi, taşrada yaşayan insanlar büyük hatalar yaparlar. Diğer insanların yaptıklarından daha büyük değildir bu hatalar. Ancak küçük yerlerde büyük hatalar daha çok göze batar. Yüzüne alaycı bir gülümseme yayıldı.

'O da bunu biliyordu,' dedi, 'tıpkı bizler gibi.'

ANNEM VE KAÇIK JOE

Ekim 1958

Joe akıl hastanesinden çıktıktan sonra annemi düzenli olarak ziyaret etmeye başladı. Babam işten dönüşte Joe'yu tuhaf, hiç değişmeyen, canlı görüntüsüyle çene çalarken gördüğünde içinden küfrederdi. Joe'nun uzun süre konuşabildiği tek insan annemdi. Onunla konuşacak ne buluyor? diye sorardı babam merakla. Nefes nefese anlattığı o saçmalıklara nasıl dayanabiliyor? Babam geldikten sonra Joe fazla oturmazdı. Ayağa kalkar, şapkasını başına geçirdikten sonra tekrar çıkarıp annemin önünde hızla savurur ve şöyle derdi, 'Zaman akıp gidiyor hayatım, gitme vakti geldi.'

Öğleden sonraları okuldan döndüğümde, onu sofada oturmuş bir şeyler anlatırken ya da yapmacık bir tavırla ikide bir ayağa kalkarak havaya konuşurken bulurdum. Annem sandalyesinde oturur ve Joe'nun akıl hastanesindeki anıları ve fantazilerinden oluşan çok-sesli bir oyunu ilgiyle izliyormuş gibi görünürdü. İçimizden iki ya da üç kişi okul çantalarımızı masanın altına fırlatır, oyuna devam eden Joe'yu seyrederdik.

Erkek hemşirelerin attıkları dayaklar ve başkalarını ra-

hatsız ettiğinde buz gibi suya sokulmak hastane anılarının başında geliyordu. Bu durumda yaşamak, mutsuz bir evlilik, dedi - aklın delilikle evliliği, deli olduğu bilgisinin aklı başında olduğu bilgisiyle evliliği, zararsız olduğu, ancak durumunun başkalarının ona zarar vermesine yol açtığı duygusu. Bir de onun evli olmadığını söylerlerdi! O tanıdığı herkes kadar mutsuz bir evlilik yapmıştı. Bu duruma son vermenin bir çifte yapılacak en büyük iyilik olduğunu söylemişti. Öyle değil miydi? Bir göz kırpsam, dedi anneme, adı-lazım-değil'e bir göz kırpsam, öteki adı-lazım-değil'le başını belaya sokarım, ama o onları beladan kurtarmıştı, haklı değil miydi? Haklı değil miydi? Öyle olmamış mıydı bayan? O deli değildi.

Sonra ağlamaya başladılar, annem artık hastaneden çıktığını ve oraya bir daha geri dönmeyeceğini, her şeyin bittiğini söylemeye zorlardı kendini. Fakat Joe hayır deyip başını sallardı, oraya gitmesine ilişkileri neden olmuştu, etrafındakiler ona dayanamıyordu, onunla geçinmek zordu, ancak neden böyle olmuştu, o insanlara ne yapmıştı?

Çok geçmeden başını sallayarak yeniden bizlere gülümsemeye başladılar. Onun için üzüldüm, ancak annemin ona olan ilgisi beni kızdırdı. Bizlere neden aynı ölçüde ilgi göstermiyordu? Ya babam?

Bir gün babam mutfağın lavabosunda ellerini yıkarken, Joe yine her zamanki gibi şapkasını bir takıp bir çıkararak ayakta duruyordu, aniden hepimizin önünde, 'Yine de bayan, yine de, onlara hiçbir zaman hikâyenizi anlatmadım. Aile sırları aile sırlarıdır. Tabii, buraya gelip kendileri anlatabilirlerdi,' deyiverdi. Musluğun sesi kesildi. Annem parmağını dudaklarına götürdü.

'Bak, Joe,' dedi annem.

'Şerefim üzerine ant içerim ki hanımefendi, kralın hazi-

neleri emin ellerdedir. Sırrı açıklamanın gereği yok, değil mi? Hem bir sırrı herkes bildiğinde ne anlamı kalır ki?’

Babam ellerini havluya kurularken yanımıza geldi, yüzünde meraklı bir ifade vardı. Joe yarım yamalak selam vererek hızla koridora yöneldi.

‘Neden söz ediyordu?’ diye sordu babam.

Annem geçiştirdi. Joe’nun her zamanki sayıklamalarıydı işte. Hastaneden her çıkışında kafası iyice karışyordu. Annemin kendini rahatlatmak için bulduğu bir yoldu bu, ya da belki de Joe’nun ona anlattıklarının birikimiydi - aniden anladım.

Ah, Tanrım. Şimdi biliyordum. Her şeyi, son hüznü. Sakladığın son sırrı, Joe’yu, Anne. Kaçık Joe’nun gevşek himayesinde, Gransha’daki akıl hastanesine giriş çıkışlarla unutulup hatırlanan son sırrı.

ANNE
Kasım, 1958

Annem, Kaçık Joe'yla olan ilişkisini anladığımı biliyormuş gibi bana düşmanca davranmaya başladı. Düşük tansiyonlu bir savaş başlattı. Hayır, kömür almaya Gerard gidecekti. Hayır, kasaba Eamon gidebilirdi. Çayını Deirdre yapacaktı. Hayır, sinemaya gitmem gerektiği kanısında değildi, bana üç peni de veremezdi. Hepsinden öte, anneme bir mesajı olup olmadığını öğrenmem için Katie'ye gitmeme de izin vermiyordu; bu işi diğerleri yapabilirdi. Katie ona Liam'ın daha hızlı olduğunu söylemişti. Derslerimle ilgilenmem daha iyi olacaktı, son zamanlarda epey aylaklık etmişim, bu yıl lise diploması alacaktım ve o, bütün derslerde başarılı olmamı bekliyordu. On dersten birden. İrlanda Dili, İngilizce, Tarih, Fransızca, Yunanca, Latince, Coğrafya, Geometri, Matematik, Sanat. Parmaklarıyla tek tek saydı. Sonra da Dinbilgisi sınavı vardı. Dua Usulleri, Doktrin, İncil. Bunların hepsinden başarıyla geçmek zorundaydım. Dersleri tek tek sayarken çok ciddi bir ifade takındı.

'Peki,' dedim, 'Onda on.'

Dokuz derste başarılı olduğumda -Sanattan da geçer not

almıştım- on ders için söz verdiğimi söyledi. Sözümde durmadığımı söyledim. Şaka yapıyordum. Oysa o yapmıyordu.

‘Evet sözünde durmadın, evet durmadın,’ diye cevap verdi. Dinbilgisinden yüksek not almış olmam da işe yaramamıştı.

‘Biraz daha çaba gösterseydin İrlanda birincisi olabilirsin,’ diye suçladı beni.

Bu konuşmalar kışa kadar devam etti. Ruhlar Yortusunda, ruhların rahat etmesi için dualar okuyarak katedrale girip çıkıyorduk. Çocukken, kış gecelerinde gökyüzünde kayan bir yıldız gördüğümüzde onun alevlerin arasından cennete giden bir ruh olduğuna ve sonsuzlukta yitip giden bir parıltı haline geldiğine inanırdık. Bu yıl da, daha önce olduğu gibi özellikle Una için dua edecektik. Sonra diğer ölmüşler -büyükanne ve babalar, Eddie, Ena- geliyordu, sonra arafta bekleyen ve ebedi kurtuluşa yaklaşan ruhlar için dua ediyorduk. Her duadan sonra dışarı çıkıyor, bir sonraki dua için içeri giriyorduk. Annem, Brendan Moran’la beni iki kızla konuşurken gördü. O akşam evde, kilisede beni uygunsuz davranırken gördüğünü, böylesi kutsal bir gecede kızların peşinde koşan bu aptalın kendi oğlu olduğunu anlayınca yanaklarının utançtan kızardığını söyledi. Bundan böyle, geceleri çıkmak için zor izin alırdım.

Başlarım bu işe, diye düşündüm. Ne yani bana meydan mı okuyordu? Hiçbir şey söylemedim.

Babam canı sıkkın ve düşünceli görünüyordu, ama bizim önümüzde ona bir şey söylemedi. Elli yaşındaydı. Yaşlanmış görünüyordu. Bana nasıl boks yapılacağını, ayaklarımı nasıl kullanıp bedenimi nasıl hareket ettirmem gerektiğini gösterirken, yumruğumu tutup başparmağımı avcumun ortasına yerleştirdiğinde ellerinin yılbaşı günü dışarıdaki ayazda katedralin çanları çalarken hepimize hediyeler dağıtıp bizi tek tek kutladığı zamankine göre küçüldüğünü hissettim.

Annem her geçen gün bizden uzaklaşıyordu; onu saran kollarımızın arasından sıyrılıyor, bize düşmanca bakıyordu. Konuştuğu zaman, gözlerinde içindeki öfkenin izlerini taşıyor, sustuğunda ise öfkenin yerini boş bir panik duygusu alıyordu. Chamberlain Caddesi'ndeki çiçek tezgahından onun için sarı süsenler yürütmüştüm. Mutfağa gidip çiçekleri eline tutuşturdum ve 'Sakin kaygılanma. Tek bir kelime bile etmeyeceğim. Sakin üzülme. Hepsi geride kaldı,' dedim.

Her birinin üzerinde üç tane taç yaprağı olan çiçekleri eline aldı.

'Bak,' dedi yaprakları tek tek koparıp yere atarken:

'İstersen söyleyebilirsin,'

Kopardığı yaprak yere düştü.

'İstemiyorsan, sen bilirsin.'

Muşambanın üstüne bir yaprak daha düştü.

'İşi bitir, içini rahatlat

Baba, sevgili, koca, evlat.'

Buz gibi bir sesle kahkaha attı ve çiçeklerin geri kalanını yere fırlattı. Kollarını kavuşturup ileri geri sallanarak ahenksiz bir ses tonuyla mırıldanmaya başladı. Şakaklarında, kulağının üstündeki saçlar kırışmıştı.

Yerdeki yaprakları toplayıp bahçedeki teneke kutunun içine attım. Nerdeyse tamamen uzaklaşmıştı benden. Bahçedeki güllere zarar verdiğimde elini kalbine götürüşünü, o anda yüzünün ne kadar genç görüldüğünü anımsadım. Camdan baktığımda onu ileri geri sallanırken görebiliyordum ve kalbim, yine eskisi gibi sevmek istercesine ona doğru gidiyordu. Ancak bu elimden gelmediği için kederleniyordum; onun da beni eskisi gibi sevmeyecek olması kederimi daha da artırıyordu. Yağmur gökyüzünü aydınlatmıştı.

‘Ona bir şey söyledin mi? Bir şey oldu mu?’ diye sordu babam.

‘Hayır. Hiçbir şey söylemedim,’ diye cevap verdim, gerçeği kendimce yorumlayıp söylüyordum ama babam bunu anlamıyordu.

İçini çekti. ‘Sana neden bu kadar aksi davranıyor anlamıyorum. Ona aldırma sen. Çaresiz bir durumda, ona ancak Tanrı yardım edebilir.’

Annem yine koridordaki pencerenin önünde oturmaya başladı. Ama camın önünde onunla birlikte durup konuşulmasından hoşlanmıyordu, özellikle de benim konuşmamdan. Orada ruhlarla beraberdi. Hayaletler tarafından kuşatılmanın benim için yeni bir anlamı vardı - artık gölge bendim. Her şey onun üstüne geliyor, onu eziyordu. Gidererek küçüldü, gerginleşti, yüzünde neredeyse hiç ifade kalmadı. Ayrıca her gün suskunlaşıyordu. Babam doktor çağırma konusunda onu ikna etti. Doktor ‘Yıpranan sinirleri onu mahvetmiş,’ dedi ve sakinleştirici birtakım ilaçlar yazdı, ancak o, babama dönüp, ‘O ahmağı benden uzak tutun,’ dedi ve ilaçları kullanmayı reddetti.

DANS
Aralık 1958

Birmingham Müzik Yapımcıları adında bir şirket, iki yüz metre ötemizde, Bligh yolunda bir fabrika açtı. Erkeklerin çoğunu işe aldılar. Fabrikadan çıkıp evlerine dönen erkeklerle kalan son birkaç gömlek fabrikasından çıkan kadınlar birarada tuhaf bir manzara oluşturuyordu. Kasabanın tüm yaşam biçimi değişti. Fabrikadan doğrudan alınan pikap ve plaklarla sokak gürültüye boğuldu, özellikle yazları ardına kadar açılan kapı ve pencerelerden kulağa her türden müzik geliyordu. Bizim de bir pikabımız vardı, babam işten eve döndüğünde daha çok İtalyan operalarından seçilmiş aryalardan oluşan aynı üç plağı çalıp dururdu. Aryalar griyeşil kutudan yayıldığında gözlerini kapayıp arkasına yaslanır, hepsinden üstün olan Gigli'nin sesiyle kendinden geçerdi. Annemin zaman zaman babama, başına gelecek felaketlerden habersiz genç bir oğlan çocuğuna bakar gibi kederli kederli baktığını düşünürdüm, oysa o, belki de müziği bile duymadan koltuğunda hareketsiz otururdu. En çok Björling'in söylediği aryayı severdim; Eurydice'ini kaybeden Orpheus - *Che farò senza Euridice?* Plaktan yükselen mü-

zik, uzun büyülü seslerle etrafa yayılırdı. Bazen pikabın yanına geçip onun karşısına oturduğumda müzik yitip giden annem için yaktığım bir ağıt gibi içimden dışarı taşardı.

Yeni model pikapların ortaya çıkışıyla birilerinin aklına Tyrconnell Caddesi'nin bitimindeki Ashfield Salonu'nda müzik ve dans geceleri yapma fikri gelmişti. İki haftada bir her yaştan insan bu salonda toplanıyordu. Herkes dans edip şarkı söylerken, birilerinin -kardeşim Eilis bile olsa-beni dansa kaldırma ihtimaline karşı, genellikle oturduğum yerden kaçamak gözlerle etrafı izledim. Bu kadar kaygılanmama gerek yoktu aslında. Kaçık Joe elindeki bastonu sallayarak içeri girdi ve salonun en karanlık köşesindeki sıraya, yanıma oturdu. Joe hiçbir yere davet edilmez ama tüm düğünlere, cenaze törenlerine, doğumgünü partilerine, yıllık kutlamalara, dans partilerine gelirdi. Dans pistini uçtan uca dolduran insanlara gözünü dikip bakardı. Takma dişleri oynayıp durdukça gülümseyişi bazen havada bazen de yüzünde asılı kalırdı. Ağzından çıkan sesleri dans pistindeki müziğe ve kalabalığa rağmen kolayca duyabilirdiniz. Cable Caddesi'nden bir kız bana doğru gelerek gülümsedi. Joe gibi görünmem gerektiğini düşünerek ona dişlerimi gösterdim, yarı karanlık salonda suratımdaki tebessüm anlamlı bir işaret gibi asılı kaldı. Kız bana doğru gelmeye devam ediyordu. Dans edebilmeyi çok isterdim ama sorun yalnızca dans edememek değildi. Sorun kızlara dokunmak, onlarla konuşmak ve büyükler tarafından izlenmekti.

'Kadınlardan uzak dur evlat, yüzüne gülüp seni aptala çevirmelerine izin verme.'

Şimdi 'Futbolla ilgilen,' diyecek diye düşündüm, iğrenerek.

'Derslerini çalış,' diye öğüt vererek dizime vurup etimi sıkıştırdı. Büzüldüm ve ondan uzaklaşmaya çalıştım.

'Pislik sürüsü!'

'Ne demek, pislik?'

‘Sürü kader demektir. Bunu gördüğünde her şeyi görürsün. Herkes neden bu kadar aptal? Okuman gereken bir sürü kitabın var senin, bunu anlıyorum, burada bir mecaz var, anlamadığın bir mecaz. İşte o kadınlardan biri daha geliyor. Defet şunu. Seninle konuşmak istiyorum.’

Ancak kız her kimse, benimle zaten ilgilenmedi. Selam bile vermeden geçip gitti. Liam dans ediyordu. Kollarını sallayıp ellerini şaklatıyordu. Bir kıskançlık duygusu içimde yükseldi. Joe yeniden dizime hafifçe dokundu. İleri geri oynayan dişler. Yutkunma sesleri. Sağ elini yere dik tuttuğu bastonunun kıvrımında gezdiriyordu. Diğer eli ise öbür yanında sallanıyordu.

‘Seks ateşi. Davullar bunun için çalışıyor. Bu müzik insanı hasta eder. Yasaklanmalı.’

Müziğin bulunduğu platformun yanındaki masanın etrafında diğer kadınlarla beraber oturan annemi ve Katie’yi görebiliyordum. Katie’nin gözleri nemlenmişti, annem ona doğru eğilmiş hem konuşuyor hem de çıplak kolunu okşuyordu. Katie’yi sinirlendiren şeyin ne olduğunu merak ettim. Babam holdeki sıraya oturmuştu, yüzünde hafif bir tebessüm olmasına karşın, dimdik ve yapayalnızdı. Onun yaşındaki erkeklerin çoğu holün köşesindeki masada içki içiyordu. Konuşmaları kulağıma geliyor ve dalgalar halinde uzaklaşıyordu: ‘Bak dinle, dedim, dinle, şunu dinle...’ ‘Döndüm dedim ki ne sen ne de ailenden biri asla...’ Joe yutkunmayı bıraktı, bana doğru döndü, yüzü çılgınlığın izleriyle sakindi.

‘Size bir bilmece. Bir adamın öldükten sonra hayalet gibi yaşamaya devam ettiği bir yerde, diğeri hayalet gibi yaşayıp insan gibi ölüyor, bir diğeri ise insan gibi ölecekken kaçıp hayalet gibi yaşıyor. Bu yer neresi olabilir?’

Elini dizime koydu. Görmezlikten geldim. Dizimi tıpkı bastonunu tutarkenki gibi ovuşturuyordu. Üzerimde hareket eden eline baktım. Salonda korkunç bir gürültü vardı.

Gözünü dikmiş bana bakarken takma dişleri oynadı.

‘Nerede? Nerede?’

‘Bilmiyorum. Sen söyle.’

‘Bilmiyor musun? Ben mi söyleyeyim? Herhangi bir yer söyleyebilirim. Mısır? Brezilya? Atlantik Okyanusu? Dünyanın öteki ucu? Incil’de bir yer? Hadi. Tahmin et Allahın belası. Pekala biliyorsun.’

İştahla dizimi ovuştururken arkadan biri beni tuttu ve sandalyemden kaldırıp yere itti. Babam arkadan gömleğimin yakasına yapışmıştı ve öfkeyle Joe’ya bakıyordu.

‘Bir daha ona elini süreyim deme. Duyuyor musun?’

Joe ürkmüştü, bir elini yüzüne götürdü, sesini çıkarmadı. Bastonunu sıkı sıkı tutarak öylece oturup kaldı. Herkes bize bakıyordu. Babam beni öne doğru çekti.

‘Joe’dan uzak dur; o kafadan sakat. Onunla neden otu-
yordun? Git, dans et ya da yaşıtlarınla konuş. Hadi.’

Beni ileri itekledi. Babamın önü sıra yürümeye başladım. Annemle Katie’yi dönüp piste bakarlarken gördüm, babamın yerine oturuşunu duydum, Joe’yu az önce bıraktığımız gibi kollarıyla yüzünü kaparken gördüm, vahşi gözlerini üstüme dikmişti. Bir kız omzuma dokundu.

‘Dans etmek ister misin?’

Ona minnettarlık duyarak, piste doğru yürüdüm. Kollarımda sımsıkı tutmak istiyordum onu.

Ertesi gün, annem de Kaçık Joe’dan uzak durmamı söyledi. Onunla çok fazla zaman geçirdiğimi, onun normal olmadığını ekledi. Bana dokunmasına asla izin vermemeliydim. Tuhaf biriydi o. İbne olduğunu mu söylemek istiyorsun? diye sordum. Bu sözü duyduğuna inanmamış gibi başını salladı. Sonra başını yeniden salladı.

‘Tanrı beni affetsin. Yaptıklarım için Tanrı beni affetsin,’ diye inledi.

DOĞUMGÜNÜ HEDİYESİ

Mayıs 1959

Annem yalnızca olanlar yüzünden kendini kapana kısılmış hissetmiyordu. Benim her şeyi bilmem de çaresizliğini çoğaltıyordu. Hissettiği şeyin utanç olduğuna karar verdim. Evet, utançtan tükenmişti. Babama yaptıklarından utanç duyuyordu. Olanları bildiğim için utanç duyuyordu. Kimseye bir şey söylemeyeceğimi ve neden böyle davrandığımı anladığımı açıkça belli etmeme rağmen bana her bakışında suçunun ortaya çıktığını hissediyordu. Hakkında daha fazla şey öğrenmeden, onu anlayamayacaktım. Bir zamanlar McIlhenny'i gerçekten sevip sevmediğini sormak isterdim ona. Onu çıkmaya başladıkları ilk günden beri, kendisini terk edip Katie'yle evlendiği, Joe sayesinde onun bir muhbir olduğunu öğrendiği, onu uyardığı, McIlhenny'nin bunun üzerine ortadan kaybolup Chicago'ya kaçtığı, Katie'nin keder dolu günler yaşadığı ve dört yıl sonra babamla karşılaşp Eddie'nin ve ailesinin onun için ne demek olduğunu anladığı yıllar boyunca, hatta hâlâ sevdiğini söylemesinden korkuyordum. Gerçek olduğunu kuvvetle sezsem de geçen bunca zaman boyunca ya da bir süreliğine

bile onu sevdiğini duymak istemiyordum. Sonunda, babamla evlenmek için kilise kürsüsünün önünde onunla birlikte durduğunda neyi bilmiyordu? Eddie'yi öldürme emrini babasının verdiğini mi? Yalnızca bunu mu bilmiyordu? Peki ya babam ne biliyordu? Yalnızca kardeşinin muhbir olduğunu mu? Evlendiklerinden, 1933 yılından beri bunca zaman geçmişti. Bütün bu hikâyeler, üstü kapalı sözler, olayı örtbas etmeye çabalamalar Eddie'nin gidişi ve ortadan kayboluşu ile ilgiliydi. Babam, Eddie'yle McIlhenny'nin öykülerinin birbirlerine ne kadar yakın olduğunu farketmemiş miydi? Aradaki ilişkiyi, birinin ötekini aynası olduğunu nasıl da anlayamamıştı? Ya da her şeyi biliyordu da bunları yüksek sesle söylemenin yıkım olacağını ve evliliklerini bitireceğini düşünüp her şeyi acılarında ve kuşkularında mı gizlemişti?

Çavuş Burke öldü, papaz oğulları Dua Ayini'ni katedralde yaptılar. Cenaze törenine Piskopos da geldi.

'Bunu nasıl yapar!' dedi annem tıslar gibi bir sesle.

Polisle papazların işbirliği içinde olduklarını söylediğimizde bizi dinlemezdi bile. Bunu ona kanıtlamak hiçbir şekilde mümkün değildi. Kişisel bir şeydi bu. Onun için her şey kişiseldi. Anlıyordum. Onun için değerli olan her şeyin ihanetle bir ilintisi olduğundan böyle davranması doğaldı.

Bir keresinde ona doğum gününde nasıl bir hediye istediğini sordum.

'Yalnızca bir gün,' diye cevap verdi, 'yalnızca bir günlüğüne, mayısın on yedisinde, her şeyi unutmak isterdim. Ya da en azından hatırlatılmamasını. Bana böyle bir hediye verebilir misin?'

Cevap vermedim.

'Neden çekip gitmiyorsun?' diye sordu. 'Belki o zaman

gözlerin üstümde olmadan babanla doğru dürüst ilgilenebilirim.'

Ona bunu yapacağımı söyledim. Üniversiteden sonra gidecektim. Verdiğim bu söz, doğumgünü hediyesi yerine geçecekti. Beni başıyla onayladı. Elini bana doğru uzattığında geri çekildim.

BABAM

Haziran 1961

Anneme sadık kalmam beni babama sadakatsiz yaptı. Bildiklerimi anlatmamak için ondan uzak durduğumda sanki bunu farkediyor, ama hiçbir şey söyleyemiyordu. Belfast'ta üniversiteye devam etmeye başladım. Evdeki yaşamın getirdiği gerilimden uzak olduğum için mutlu, olaylarla başedemediğim için üzgündüm. Böylece anne ve babamdan uzaklaştım ve aradaki uzaklık onları sevmenin tek yolu oldu. Böylece tüm yıldönümlerini kutladım: tüm ölümler ve ihanetler belirsizleşip zihnimde bulanık bir anıya dönüşünceye kadar aklımda kaldı, bazen bütün bu olanların hayalimin bir ürünü olup olmadığını düşünmeye başladım.

Böyle zor akıldan çıkan, görkemli ve hüznü hayaller, bazı bakımlardan çok nettir. Belirsizliklerinde bile bir kesinlik vardır. Tıpkı ailemin geçmişi gibi. Bunu, anlattıklarının çok azını algılayabilen insanlardan yavaş yavaş öğrendim. Hatırladığımı zannettiğim bazı şeyleri gerçekte hatırlamıyorum. Biraz önce anlatıldığı için hatırladığımı hissediyorum, başkalarının unutmaması çok önemli olduğundan daha fazlasını

hatırlamak istiyorum. Birisi bana, anne ve babasının gömüldükleri gece babamı High Caddesi'ndeki evlerinin arkasındaki kulübede odunların ve kömür çuvallarının arasında yatarken ve durmaksızın ağlarken bulduklarını anlatmıştı. Anlatılanları gözümün önüne getirdim ve olanlara inandım. Fakat ona yeniden baktığımda merak ettim: bu benim babam mıydı?

Babam. Bir tahsili olmasını çok isterdi. Okulu bitirip Belfast'tan eve döndüğüm gece mutfakta çene çalan kalabalıkla karşılaştım. Biraz içki içmiştim ve kendimi tüy gibi hafif hissediyordum, kapıdan girdiğimde beklentiyle baktılar yüzüme, tam sınıfta kalmış ve üzgünmüş gibi numara yapmaya koyulacaktım ki babamın kapının arkasındaki koltuktan kalktığını gördüm. Yüzü grileşmiş, bacakları kurşun gibi ağırlaşmıştı. Yine her şey başıma yıkılıyormuş gibi oldu. Atlantik'in üstündeki bulutların arasından güneş ışınları parıldadı. O doğrulurken kafamı kaldırıp ona baktım. Bir anda 'Başardım. Birinci oldum,' dedim. Kocaman elini omzuma koyup gülümsedi.

'Birinci,' dedi ve oturdu. 'Birinci,' dedi kendi kendine fısıldayarak. Başını öne eğdiğinde herkes yeniden ve bir ağızdan konuşmaya başladı. Annem, babama dönerek başını salladı ve 'Bu haberi almak için altı hafta bekledi - bekledik. Neden geciktin? Saat sabahın biri.'

'Belfast'ta bir iki kadeh içki içtim.'

'Bir kadeh mi iki mi,' dediler hep bir ağızdan, gülüşerek.

'Sabah işe gitmem gerekmece ben de içerdim,' dedi babam kapının arkasından çıkarken. 'Fakat bu akşam rahat uyuyacağım.'

Merdivenlere doğru yöneldi. Hayatında hiç içki içmemişti. O gürültülü odanın ardındaki sessiz, münzevi halini kafamda yüzlerce kez canlandırdım, tıpkı ölen annesiyle ba-

bası, kaybolan abisi, bilmeyişi, çok sevdiğim sessizliği ve hayatındaki bilinmeyenlerden arta kalanlarla onun hayatını yeniden kurduğum gibi. Ah, babam.

Kapının arkasında duran adam, kömür çuvallarının arasında ağlayan oğlan çocuğu, şu tozlu yol, yerle bir olmuş gül bahçesi, günah çıkarılan kilise, ölmüş, hain bir ağabey - hepsi bu kadar mıydı? Bütün hayatı bundan mı ibaretti? Ne kadar acı çekiyordu, kederi onu sessizliğe mi itmişti? Ne kadarını biliyor, ne kadarını bilmiyordu?

Henüz hiçbir şey bilmezken, BBC radyosunda İngiltere ağır sıklet şampiyonu Bruce Woodcock'la, Çekoslovak Josef Baksi arasındaki boks maçını dinlediğimiz geceyi hatırladım. Babam boks hakkında birşeyler bilmesine ve hâlâ boksa ilgi duymasına rağmen bu sporun kendisini tiksindirdiğini söylemişti. Korkunç bir dövüştü. Woodcock çok güçlü yumruklar yemiş ama oniki raund boyunca ayakta kalmayı başarmıştı. Yorum yapan adam biri ensesine bastırmış gibi bağıırıyordu: kalabalığın gürültüsü radyonun kumaşını titretiyordu. Babam sırtına tabanca doğrultmuşlar gibi maçı dinliyordu.

'Dövüşü kesin,' deyip duruyordu radyoya doğru. 'Dövüşü kesin.'

Bir anda ayağa kalkıp radyoyu kapattı. Bir John Player sigarası yakarak külleri dizlerine düşünceye kadar içti. Sonra yeniden radyoyu açtı. Maçın son raundaydı. Woodcock maç bitene kadar dayanmıştı.

'Cesur ama aptal,' dedi babam ve dışarı çıkıp bahçeyi süpürdü, ardından kömür almak için kulübeye geçti. Büyük blokları küçük kara elmaslara ayırırken kopan parçalar parlayarak etrafa sıçradılar, sonra yığının arasından odun kütükleri çekip onları şekilsiz çubuklar haline getirdi. Kulübe gürültüden sarsılıyordu. Yanına gittiğimde dönüp bakmadı

bile. Annem sessizce bizi yataklarımıza gönderdi. Elini dudaklarına götürdüğünde, babamın ne kadar üzüldüğünü anladığımı, ama bu üzüntünün derinliğini kavrayamadığımı anladım. Bütün gece gözümü bile kırpmadım ve babamın sabahın altısında yataktan kalkışını duydum. Yavaşça koridordaki pencereye gittim, elindeki sefertasıyla arka sokaktan geçerek New yolundan aşağıya doğru yürüyüşünü seyrettim. Ama bir yararı olmadı. Hiçbir şeyi çözümleyemiyordum. O gün okulda çok yorgundum ve iki kez uyuyakaldım.

‘Hişşt,’ dedi, Kardeş Collins, ‘yüksek sesle konuşmamalıyız. Onu uyandırabiliriz. Küçük bir ninni mırıldanalım. Bir, iki, üç.’

Gözlerimi açtığımda yüzü bir milimetre uzağımdaydı ama ben yalnızca babamı görüyordum. Tokatlar yüzümde değil, dün geceki kulübede patladı, acısını duymadım bile.

SONRA

Haziran 1971

Bildiklerimi kimseye söylemedim, Liam'a bile. Annemin aramızdaki gizli anlaşmaya sadık kaldığımı fark edeceğini umuyordum. Ama farkında değilmiş gibi davranıyordu. Biz birbirimizden ayırmanın ne olduğunu ikimiz de biliyorduk. Onun için, babam için üzüliyordum. Kendim için üzüliyordum. Onu kaybediyordum. Dudaklarını sımsıkı kapatıyor, her geçen gün daha sert görünüyor, bir Roma heykelini andıran babasına yıllar geçtikçe daha çok benziyordu. Babama yaptığım gibi, annemin hatırlaması, yas tutması ya da kutlaması gerektiğini düşündüğüm çeşitli yıldönümlerini kaçırmamaya özen gösteriyordum. McIlhenny'le ilişkisinin başladığı ve bittiği tarih, Eddie'nin ölüm yıldönümü, Maeve'nin doğumgünü, McIlhenny'nin ortadan kaybolduğu gün, evlilik yıldönümleri, Una'nın, anne ve babasının ölüm yıldönümleri, bizim doğum günlerimiz, Maeve'nin evlilik yıldönümü. Babam McIlhenny konusunda kayıtsız gibi davransa da öyle şeyler vardı ki, belki de düşmanlık, annesiyle babasının ve Ena'nın ölümü - bütün bunlar onun tahminlerinin ötesinde birbirleriyle bağıntısı olan

olaylardı. Annem için ise, hayatında istemediği kadar içiçe geçmişti her şey. Belki de önemli günleri hiç kutlamadılar; belki de onlar için -özellikle annem için- en iyi yol unutmak, unutmaktı. Katie zamanın içinde donup kalmıştı; yalnızca elindekiyle yetiniyor, ziyarete geldiklerinde Ma-eve'nin ailesini, çocuklarını karşılıyordu. Dört çocuk yaptıkları kısa ziyaretlerde tüm ailenin onlara karşı, Marcus'a karşı yavaş yavaş yumuşadığını, en azından böyle göründüğünü fark ediyorlardı. Onlar da bu büyük ailenin bir parçası olmuşlardı; biraz yabani bir havaları olsa da, artık hoşgörülle karşılanıyorlardı.

Geçen onca zaman boyunca, bizler büyürken ve annemin içinde sakladığı sırların çevresinde süren evlilikleri boyunca hiçbir şey konuşulmadı. Babam bunu hissetti, bildiğini sandığı şeyi bize anlatarak kurtulduğunu düşünmesine rağmen hissetti. Birlikte yaşlanmalarını izledim. Hayaletler annemi daha seyrek ziyaret ediyordu; babam neden kaygı duyduğunu bir türlü anlayamamış biri gibi kaygılıydı. Erişemeyeceği bir şeyler olduğunu seziyordu. Ancak, erişmek için gerçek bir istek yoktu içinde.

Böyle davranmakla akıllılık etmiş olabilirdi. Zaman ayarlı bir kapsülün içinde bulunan öldürücü dozdaki zehrin yayılmasını engelleyerek evliliğini kurtarmıştı. Annemin yaptığı son ve büyük hatayı babama söylemekten ya da üstü kapalı da olsa anneme anlatmaktansa ölmeyi yeğlerdim. Elbette Joe, McIlhenny'nin muhbir olduğunu IRA'ya bildirmemişti. Nereye gideceğini bile bilemezdi. Anneme gitti. Bundan hiç şüphem yoktu. Sanki annem bana tüm gerçeği anlatmış gibi biliyordum. Joe'yu büyükbabama götürün, sabahın erken saatlerinde McIlhenny'i Burke'un arabasından çıkarken gören Joe'nun, 1926 yılının sekiz Aralık gecesi neler gördüğünü büyükbabama anlatmasını isteyen annemdi. İş-

te o zaman Büyükbaba Eddie konusunda yanıldığını anlamıştı. Fakat annem Eddie'nin ölümüyle ilgili bütün gerçeği o zaman bile bilmiyordu, sadece onun bir yanlışlık sonucu öldürüldüğünü biliyordu. Ölüm emrini babasının verdiğinden haberi yoktu. Bunu gerçekten bilmiyor olmalıydı, yoksa babasının ölüm döşeğinde yattığı, ben onun yanında beklerken endişe içinde aşağıya inip Eddie'nin ismini sayıkladığı akşam o kadar üzülmeydi. Bildikleri zaten yeterince kötüydü. McIlhenny, kardeşinin kocası, bir zamanlar aşık olduğu -belki de hâlâ seviyordu- adam, bir muhbirdi. Şimdi annem onu ihbar ediyordu. Ama onu ölüme mahkum etmektense, artık yüzündeki maskenin düştüğünü, giderse daha iyi olacağını belki de annem söylemişti. Sonra babamla evlenip sonsuza kadar içine kapanmış, hayaletler tarafından sonsuza kadar kuşatılmıştı.

Merdivenlerdeki küçücük görüntüsü: Evden ayrıldıktan sonra hep bu görüntü kaldı aklımda. Hayaletler, hayaletler. Şimdi her şey kesinlik kazandıkça, daha az gerçek görünüyordu. Geçmişte onu üzen şeyin ne olduğunu öğrenmeyi ne kadar istemiştım, oysa şimdi benim varlığım ona üzüntü veriyordu. Yıllar önceydi, Aintree Ulusal At Yarışlarında bahislere katılmıştı. Biraz heyecan iyi gelir, derdi. Her yıl, onüç numaralı ata oynardı. Bir yıl, bahislere onun adına iki şilin yatırdım ve oynadığımız at kazandı. Gişeden parayı aldıktan sonra ona götürdüm. Parayı aldı ve gülümseyerek beni kucakladı.

'Bu senin şansın,' dedi bana.

Çok zaman önceydi.

1968 ekiminde felaketler başladıktan hemen sonra annem bir felç geçirdi, konuşma yeteneğini kaybetti ve ben bu durumu bir lütuf gibi karşıladım. Suskunluğuna gömülürken ona bakıyordum. Neredeyse hiçbir şey algılamadan başını sall-

yıp hafifçe ve kibarca gülümsüyordu bana. Ben de onun gibi sessizliğin içine gömülüyordum. Sonunda birbirimizi sevebileceğimizi düşledim. Şimdi birbirimize şans tanıyabilirdik.

Ordunun kullandığı gaz bombalarından nefes alamaz hale gelmiştik; patlamaları, tabanca seslerini, kırılan cam sesleriyle birlikte tırmanişa geçen ayaklanmaları, mazot bombalarından yayılan alevleri, küçük grupların başlattığı gösterilerin sonradan ciddi saldırılara dönüşüp göstericilerin sopalarının polis kalkanlarında parçalanışını görüyor ve işitiyorduk. Annem hemen her zaman açık olan televizyona neredeyse hiçbir şey görmeksizin bakıyordu. Askerler ateş ettiği ya da IRA militanları saklandıkları yerden gizlice ateş açtıkları sırada annem camın önünde durup dışarıya bakardı, oradan çekilmesi için adeta yalvarırdık ona. Hiçbir şey onu, kiremit döşendiğinden beri eski tadı kalmayan, çıplak ve yavan alevlerin yükseldiği eski ocağın, merdivenlerin ya da koridorun etrafında dolaşmaktan alıkoyamazdı.

Babam çoğu zaman annemin elini tutarak televizyon seyrediyordu. İkisi de dışarıdan gelen sesleri - bağırırları, doğal hale gelen tüfek atışlarını, zaman zaman da şehrin üstüne düşen bomba seslerini dinliyorlardı. Artık evde tek başlarına kalmışlardı. Herkes bir yerlere taşınmış, uzaklara gitmiş ya da evlenmişti; fakat onları sık sık ziyaret ediyorduk. Dışarıdaki savaşa tanıklık etmek onları nasıl etkiliyordu hep merak ederdim. Ev iki kez aranmış, İngiliz askerleri tarafından ciddi şekilde hasara uğratılmıştı. Eamon tutuklanmış ve serbest bırakılmıştı; bir gösteri sırasında Gerard polis tarafından coplanmıştı. Bütün bunlar olurken ikisi de sessizliğini koruyordu. Sessizce durup babamın elini okşarken, sahte bir ifadeyle gülümseyip saçlarını taramasına izin verirken, başını uslu uslu omzuna yaslarken, ona her şeyi anlattığını, onun da olanları anlayışla karşıladığını düşledim.

Çocukken inanmasam da, şimdi artık birbirlerini sevdiklerine inanabilirdim.

Ve aniden, tam da emekli olacakken, babam bir kalp krizi geçirdi. İşten bir yıl erken ayrıldığı için emekli ikramiyesini alamadı. Savaş komşu mahallelerde tüm hızıyla devam ederken, onlar zayıf ve aciz, dışarıdan gelen gürültüler ve televizyondan yayılan propaganda sesleri arasında kapana kısıtılmış oturuyorlardı.

Bir hafta sonu onları ziyarete gittim, eve cuma akşamı vardım. Kötü bir hafta geçmişti. İki gün önce bir İngiliz askeri devriye gezerken IRA militanları tarafından vurulmuş ve mosmor olmuş suratıyla kapının önündeki merdivenlerde yığılıp kalmıştı. Babam dışarda bir tıkırtı duymuş, koltuğundan kalkıp sokak kapısına giderek kapıyı hafifçe aralamıştı. O anda askerin cesetiyle karşılaşmıştı, adamın ağzı açıktı. Bunun üzerine hemen kapıyı kapayıp içeri girmişti. Kapının önünde toplanan askerlerin bağırışlarını duyuyorlardı, atılan tekmelerle kapı sarsılmaya başlamıştı. Geldiğimde babam hâlâ titriyordu; birkaç saat sonra kapı çalındı. Kapıyı açtığımda şapkasını başından kararsızca çıkaran bir adamla karşılaştım. Adam, çarşamba günü merdivenlerin önünde öldürülen askerle ilgili olarak evdekilerle konuşmak istiyordu. Cevap vermeme fırsat bırakmadan aceleyle, asker ya da polis olmadığını söyledi. Öldürülen askerin babasıydı. Onu içeri davet ettim. Annemle babama kendini tanıtarak Yorkshire'dan geldiğini, madenci olduğunu ve kendisine oğlu George'un burada öldürüldüğünün anlatıldığını söyledi. Birinin olanları görüp görmediğini merak ediyordu. Bir sessizlik oldu. Annem ve babam adama bakıyordu. Adam, burada yaşayanların İngiliz askerlerine besledikleri duyguları bildiğini söyledi. Fakat söz konusu olan onun oğluydu. Son günlerde nefes darlığı çeken babam adama bir

fincan çay isteyip istemediğini sordu. ay servisini ben yaptım. Annem, konuşamayan insanların çok iyi bildikleri boşluğun diliyle gözlerini dikmiş adama bakıyordu.

Evet, dedi babam İngilizce, oğlu derhal ölmüştü. Silah sesi duymamıştı, kapıda yalnızca bir tıkırtı olmuştu. Kapıyı açmıştı. Oğlan yerde yatıyordu, huzurlu görünüyordu. Fakat ne yazık ki ölmüştü, kesinlikle ölmüştü.

‘Yani acı çekmedi. Peki bir şey söyledi mi?’ diye sordu madenci.

Hayır. Biraz daha konuştular, ancak ylenecek pek fazla bir şey yoktu. İngiliz herkesin elini sıktı. Bu olaya çok zldüğümüzü söyledik, başını salladı ve çıkıp gitti.

‘Zavallı adam,’ dedi babam. ‘Hislerini anlıyorum. Oğlu onlardan biri de olsa. Dünya garip bir yer.’

Babam kısa bir süre sonra ikinci kalp krizine yenik düştü ve öldü. Annem tabutun başında kuru gözlerle, ellerini babamın kavuşturulmuş ellerinin üşüne ya da alnına koyarak oturdu. Babamın bedeninden yayılan soğuk onu üşütüyormuş gibi hafifçe titriyordu. Babam sokağa çıkma yasağı ilan edildiği gün ölmüştü. Akşam dokuzdan ertesı sabah dokuzaya kadar sokağa çıkmak yasaktı, bu süre içinde sokaklardaki barikatlar yıkılıyordu. O gece, zırhlı araçları merdivendeki pencereden görmeden önce seslerini duydum. Önce buldozerler geldi. Kepçeler sokak lambalarının ışığında inip kalkarken barikatları kenara çektiler. Buldozerlerin arkasında zırhlı görevliler barikatların yanında durup ellerindeki fenerleri ara sokaklara ve caddelere tutuyorlardı. Tepelerine yerleştirilmiş silahlarla diğer zırhlı araçlar, önlerinde sarı-beyaz farları, sağlam ve basınca dayanıklı tekerlek lastikleri, yan taraflarında parıldayan kırmızı fenerleri ile dönüp dururken, yeşil renkli üniformaları içinde sıralar halinde oturan askerleri bir an aydınlatıyorlardı.

Şafak söküp atların toynaklarından çıkan sesler beni yataktan pencereye yöneltene kadar uyumadım. Bir rüyada gibiydim ve bindiği gri benekli atı moloz yığınları arasında dürtükleyen çingene oğlanı seyrediyordum. Atın eyeri yoktu. Onu yelelerinden hafifçe tutup az önce askerlerin bulunduğu yöne doğru çevirdi, oysa henüz sokağa çıkma yasağı devam ediyordu. Oğlan gözden kaybolduktan sonra toynak sesleri sokaklarda yankılanmaya devam etti.

Çay yapmak için aşağıya inerken, koridorda birinin iç çektiğini duydum ve pencereye bakmak için arkamı döndüm. Pencerede gölge yoktu. Annem uykusunda, belki de babam yüzünden iç çekiyor olmalıydı. Bu yaşlı dünyada son uykusuydu bu. Saat dokuzda sokağa çıkma yasağı bitecekti. O akşam babamı, koridordaki pencerenin çerçevesinde asılı gibi duran katedrale götürecektik ve annem sessizce yatak odasına çıkmak için merdivenleri tırmanırken camın önünde bir an durup çan kulesine bakacaktı. O gece, çan kulesinin altında, karanlık kilise sunağının hemen önünde tüm masumiyetiyle babam yatıyordu.

ocukluk korkularının düşlere, düşlerin gerçeğe dönüştüğü bir büyüme öyküsünü anlatıyor *Karanlıkta*

Okumak. Bir aileyi saran sırrın üstündeki perde, bir

halk hikâyeleri derlemesi gibi masalsi öğelerle arala-

nıyor: ölen kızkardeş tepeden inerken görülüyor, kayıp amca

Eddie her sayfada karşımıza çıkıyor, ailenin yaşadığı ev yürek

burkan bir sırrın gömülü olduğu bir labirenti andırıyor. Haya-

letler arasında geçen çocukluk iki boyutta yaşanıyor. İlki efsa-

nelerle örülü: Fianna savaşçılarının yeraltından çıkmayı bek-

lediği Grianan Kalesi, üstünde kuş uçmayan Kayıplar Tarlası,

şeytanî güçlerin çocukları kaçırdığı Donegal'daki ev. Öteki

gerçek: 1940'lar ve '50'lerde Kuzey İrlanda, IRA ve İngiliz yö-

netimi arasındaki çatışmalar, aile sırları, entrikalar. Kitabın

kahramanı olan çocuk bu iki dünya arasında gizemli bir bağ

olduğunu seziyor, bir yandan bu gizemi çözmeye can atarken,

bir yandan öğreneceği gerçekten korkuyor. Lirik, hüzünlü,

canlı bir anlatım, çocukluk ve büyüme üstüne usta işi bir eser.

İLETİŞİM 480
ÇAĞDAŞ DÜNYA
EDEBİYATI 100

ISBN 975-470-671-9